OBSAH

PREHĽAD ZVLÁŠTNYCH TÉM V LISTE RIMANOM

Slovo od autora: Ako ti môže tento komentár pomôcť?

Výklad Biblie je racionálny a duchovný proces, ktorý sa snaží porozumieť inšpirovanému biblickému autorovi takým spôsobom, aby posolstvo od Boha bolo zrozumiteľné a aplikovateľné v dnešnej situácii.

Duchovný aspekt tohto procesu je kľúčový, ale ťažko definovateľný. Zahŕňa podriadenosť a otvorenosť pred Bohom. Musí obsahovať (1) hlad po Ňom, (2) po poznaní Jeho a (3) službe Jemu. Tento proces zahŕňa modlitbu, vyznávanie a ochotu meniť svoj životný štýl. Duch je kľúčový pri procese výkladu. Ostáva tajomstvom, prečo úprimní, zbožní kresťania rozumejú Biblii rôzne.

Racionálny aspekt výkladu sa dá opísať jednoduchšie. Musíme byť dôslední a spravodliví k textu; nie ovplyvnení našimi osobnými či denominačnými predsudkami. Všetci sme historicky podmienení. Nikto z nás nie je objektívny, neutrálny interpret. Tento komentár je založený na opatrnom racionálnom procese, ktorý stojí na troch interpretačných princípoch, ktoré nám môžu pomôcť prekonať naše predsudky.

Prvý princíp

Prvým princípom je všímať si historickú situáciu, v ktorej bola biblická kniha napísaná a konkrétnu historickú udalosť, ktorá vyvolala jej napísanie. Pôvodný autor mal určitý zámer, posolstvo, ktoré chcel komunikovať. Text nám nemôže hovoriť niečo, čo nikdy nehovoril pôvodnému, inšpirovanému autorovi. Kľúčový je jeho zámer – nie naše historické, emocionálne, kultúrne, osobné, či denominačné potreby. Aplikácia je neoddeliteľnou súčasťou výkladu, ale aplikácii musí vždy predchádzať správny výklad. Musíme zdôrazniť, že každý biblický text má jeden a iba jeden zmysel. Je to ten zmysel, ktorý sa pokúšal komunikovať svojim súčasným adresátom biblický autor vedený Duchom. Tento jeden zmysel môže mať viacero možných aplikácií v rôznych kultúrach a situáciách. Tieto aplikácie musia mať priamu väzbu na centrálnu pravdu pôvodného autora. Preto je tento študijný komentár navrhnutý tak, aby ťa uviedol do každej knihy Biblie.

Druhý princíp

Druhým princípom je identifikovať literárne celky. Každá kniha Biblie je celistvým dokumentom. Interpreti nemajú právo izolovať jeden aspekt pravdy tým, že vylúčia iný. Preto sa musíme pokúšať porozumieť cieľu celej biblickej knihy predtým, než vykladáme jednotlivé literárne celky. Jednotlivé časti – kapitoly, odseky alebo verše – nemôžu hovoriť niečo, čo nehovorí celok. Výklad musí smerovať od deduktívneho prístupu k celku, k induktívnemu prístupu k častiam. Preto je tento študijný komentár navrhnutý tak, aby pomohol študentovi analyzovať štruktúru každého literárneho celku po odstavcoch. Rozdelenie na odstavce a kapitoly nie je inšpirované, ale pomáha nám identifikovať myšlienkové celky.

Vykladať na úrovni odstavcov – nie na úrovni viet, klauzúl, fráz, či slov – je kľúčové pri sledovaní pôvodného zámeru biblického autora. Odstavce sú založené na jednotnej téme, často nazývanej tematická veta. Každé slovo, fráza, klauzula a veta v danom odstavci sa nejakým spôsobom vzťahuje k tejto jednotnej téme. Buď ju obmedzuje, rozširuje, vysvetľuje alebo spochybňuje. Skutočným kľúčom k správnemu výkladu je sledovať myšlienky pôvodného autora odstavec po odstavci naprieč jednotlivými literárnymi celkami, ktoré spolu tvoria biblickú knihu. Tento študijný komentár je zostavený tak, aby v tom pomohol študentovi tým, že porovnáva niekoľko moderných anglických prekladov. Tieto preklady boli vybraté kvôli rôznej prekladovej teórii:

1. *The United Bible Society's Greek text* je 4. revidované vydanie (UBS^4). Tento text bol rozdelený na odstavce modernými textovými vedcami.

2. *The New King James Version* (NKJV) je doslovný preklad postavený na tradičných gréckych rukopisoch známych ako Textus Receptus. Odstavce v tomto preklade sú väčšinou dlhšie ako v iných prekladoch. Tieto dlhšie odstavce pomáhajú študentovi vidieť jednotiace témy.
3. *The New Revised Standard Version* (NRSV) je mierne pozmenený doslovný preklad. Tvorí polcestu k nasledujúcim dvom prekladom. Jeho delenie na odstavce je dosť užitočné pri identifikácií tém.
4. *The Today's English Version* (TEV) je preklad typu dynamický ekvivalent, vydaný Spojenou Biblickou Spoločnosťou (United Bible Society). Snaží sa preložiť Bibliu takým spôsobom, aby čitateľ, ktorý hovorí dnešným jazykom mohol porozumieť zmyslu gréckeho textu. Často, zvlášť v evanjeliách, delí odstavce podľa rečníka a nie podľa témy, podobne ako NIV. Pre vykladača to nie je veľmi užitočné. Je zaujímavé si všimnúť, že aj keď UBS^4 a TEV boli vydané tým istým vydavateľom, ich delenie na odstavce sa líši.
5. *The Jerusalem Bible* (JB) je preklad typu dynamický ekvivalent, postavený na francúzskom katolíckom preklade. Je veľmi užitočný pri porovnávaní odstavcov z európskej perspektívy.
6. Našim základným textom je *New American Standard Bible*, ktorý bol upravený r. 1995 a je doslovným prekladom. Naše poznámky k veršom (komentár) vychádzajú práve z tohto delenia.

Tretí princíp

Tretím princípom je čítať Bibliu v rôznych prekladoch, aby sme pochopili čo najširší možný význam (sémantické pole), ktoré biblické slová či frázy môžu mať. Často môžeme jednej gréckej fráze alebo slovu porozumieť viacerými spôsobmi. Rôzne preklady nám ukazujú na túto šírku a môžu nám pomôcť pri objasnení rôznych variantov gréckych rukopisov. Nejde tu o ovplyvňovanie doktrín, ale o pomoc a priblíženie sa k pôvodnému textu, zapísanému inšpirovaným autorom.

Tento komentár ponúka študentovi možnosť, rýchlo si overiť svoj výklad. Nemá zámer byť definitívnym, ale skôr informatívnym a podnetným. Poznanie iných možných výkladov by nám malo pomôcť nebyť tak úzkoprsými, dogmatickými a denominačnými. Vykladači potrebujú vidieť viacej možností výkladu, aby porozumeli, že staroveké texty nie sú vždy jednoznačné. Je šokujúce, že kresťania, ktorí vyhlasujú Bibliu za svoj zdroj pravdy, sa dokážu zhodnúť iba na niekoľkých málo veciach.

Tieto princípy mi pomohli prekonať veľkú časť mojej historickej podmienenosti tým, že ma prinútili vysporiadať sa s pôvodným textom. Mojou nádejou je, že budú požehnaním aj pre vás.

Bob Utley
East Texas Baptist University
27. jún 1996

Ako správne čítať Bibliu?
Osobné hľadanie overiteľnej pravdy

Môžeme poznať pravdu? Kde ju nájdeme? Môžeme ju logicky overiť? Existuje najvyššia autorita? Existujú absolútne platné pravdy, ktoré riadia náš život a svet? Má život zmysel? Kam smerujeme? Tieto otázky – otázky, o ktorých premýšľa každý racionálny človek – prenasledujú ľudský intelekt od samého začiatku (Kaz 1:13-18; 3:9-11). Pamätám si, keď som hľadal niečo, čo bolo zjednocujúcim stredom môjho života. V Krista som uveril ešte v mladom veku – hlavne na základe svedectva ľudí v mojej rodine. Keď som vyrastal, spolu so mnou narastali aj otázky o sebe samom a o mojom svete. Jednoduché kultúrne a náboženské frázy nedávali nijaký zmysel skúsenostiam, ktoré som zažil alebo o ktorých som čítal. Bol to čas zmätku, hľadania, túžob, a často aj pocitu beznádeje, keď som stál tvárou v tvár necitlivému a tvrdému svetu, v ktorom som žil.

Mnohí hlásali, že poznajú odpovede na tieto základné otázky, no po určitom skúmaní a uvažovaní som zistil, že ich odpovede boli založené na (1) osobnej filozofii, (2) starovekých mýtoch, (3) osobných skúsenostiach alebo (4) psychologických predstavách. Potreboval som určitý stupeň overenia, nejaký dôkaz, nejakú logiku, na ktorej by som mohol postaviť svoj pohľad na svet, svoj zjednocujúci stred a dôvod, prečo žiť.

Našiel som to vo svojom štúdiu Biblie. Začal som hľadať dôkaz jej dôveryhodnosti, ktorý som našiel v (1) historickej dôveryhodnosti Biblie potvrdzovanej archeológiou, (2) naplnení SZ proroctiev, (3) jednotnosti biblickej zvesti, hoci vznikala počas 1600-ročného obdobia a (4) osobných svedectvách ľudí, ktorých životy boli premieňané pod vplyvom Biblie. Kresťanstvo ako jednotný systém viery a presvedčení dokáže odpovedať na komplexné, zložité otázky ľudského bytia. Neposkytuje len racionálny rámec, ale biblická viera prináša aj emocionálnu radosť a stabilitu.

Myslel som si, že som našiel zjednocujúci stred pre svoj život – Krista; tak, ako som ho pochopil cez Písmo. Bola to silná skúsenosť, emocionálne uvoľnenie. No stále si pamätám na šok a bolesť, keď mi začalo dochádzať, koľko rôznych výkladov tejto knihy existuje a je podporovaných dokonca aj rovnakými cirkvami a myšlienkovými školami. Potvrdzovanie inšpirácie a dôveryhodnosti Biblie nebol koniec, ale len začiatok. Ako môžem overiť alebo odmietnuť rôzne a rozporuplné interpretácie mnohých zložitých oddielov v Písme, keďže ich autori hlásajú ich autoritu a dôveryhodnosť?

Táto úloha sa stala mojím životným cieľom a cestou viery. Vedel som, že moja viera v Krista mi priniesla veľký pokoj a radosť. Moja myseľ túžila po nejakých absolútnych pravdách uprostred (1) relativity mojej kultúry (postmodernizmu), (2) dogmatizmu konfliktných náboženských systémov (svetové náboženstvá) a (3) denominačnej arogancie. Vo svojom hľadaní opodstatnených prístupov k výkladu starovekej literatúry som bol prekvapený, keď som objavil svoje vlastné historické, kultúrne, denominačné a skúsenostné predsudky. Často som čítal Bibliu len preto, aby som si znovu potvrdil svoje vlastné názory. Používal som ju ako zdroj dogmy, aby som útočil na iných, kým som sa znovu uisťoval vo svojich vlastných neistotách a nedostatočnosti. Aké to bolo pre mňa bolestivé, keď som si to uvedomil!

Hoci nikdy nedokážem byť celkom objektívny, môžem sa stať lepším čitateľom Biblie. Môžem ohraničiť svoje predsudky tým, že ich rozpoznám a uznám ich prítomnosť. Ešte som sa od nich celkom neoslobodil, no konfrontujem svoje vlastné slabosti. Vykladač je často najhorším nepriateľom dobrého čítania Biblie!

Uvediem niekoľko predpokladov, ktoré používam pri mojom štúdiu Biblie, aby si ich aj ty, čitateľ, mohol skúmať spolu so mnou:

I. Predpoklady

A. Verím, že Biblia je jedinečným, inšpirovaným seba-zjavením jediného pravého Boha. Preto musí byť interpretovaná (vykladaná) vo svetle pôvodného zámeru

jej autora (Duch Svätý), zámeru, ktorý bol vyjadrený skrze ľudského pisateľa v konkrétnych historických podmienkach (pomeroch).

B. Verím, že Biblia bola napísaná pre bežného človeka – pre všetkých ľudí. Boh sa prispôsobil, aby k nám hovoril jasne, v rámci historického a kultúrneho kontextu. Boh neskrýva pravdu – On chce, aby sme ju rozumeli. Preto Písmo musí byť vykladané vo svetle doby, v ktorej vzniklo, nie našej doby. Biblia by nemala pre nás znamenať niečo, čo neznamenala pre ľudí, ktorí ju čítali, či počúvali pôvodne. Je zrozumiteľná priemernej mysli človeka a používa normálnu ľudskú komunikáciu, formy a techniky.

C. Verím, že Biblia má jednotné posolstvo a zámer. Neprotirečí si, aj keď obsahuje ťažké a paradoxné pasáže. Takže najlepším výkladom Biblie je Biblia sama.

D. Verím, že všetky pasáže (okrem proroctiev) majú jeden a len jeden zmysel, založený na zámere pôvodného, inšpirovaného autora. Aj keď si nikdy nemôžeme byť absolútne istí zámerom pôvodného autora, mnohé náznaky nám ukazujú správny smer:

1. žáner (literárny typ), ktorý si autor vybral na vyjadrenie posolstva
2. historické pomery a/alebo konkrétne udalosti, ktoré inšpirovali písanie
3. literárny kontext celej knihy, ako aj každého literárneho celku
4. štruktúra (osnova) literárnych celkov a ich vzťah k hlavnému posolstvu
5. konkrétne gramatické tvary, ktorými autor komunikuje posolstvo
6. slová, ktoré pisateľ vybral, aby vyjadril posolstvo
7. paralelné, podobné miesta Písma.

Štúdium každej z týchto oblastí sa stáva predmetom nášho štúdia daného oddielu. Skôr, než vysvetlím svoju metodológiu pre správne čítanie Biblie, načrtnem niektoré z nevhodných spôsobov, ktoré sa dnes používajú a ktoré spôsobili množstvo rozmanitých výkladov, v dôsledku čoho by sme sa im mali vyhýbať:

II. Nesprávne metódy

A. Ignorovanie literárneho kontextu biblických kníh a používanie každej vety, frázy, či dokonca jednotlivých slov ako výrokov pravdy, ktorá vôbec nesúvisí s autorovým zámerom alebo so širším kontextom. Toto sa často nazýva “proof-texting“ (dokazovanie z textu; obhajovanie nejakej myšlienky na základe veršíkov vytrhnutých z kontextu).

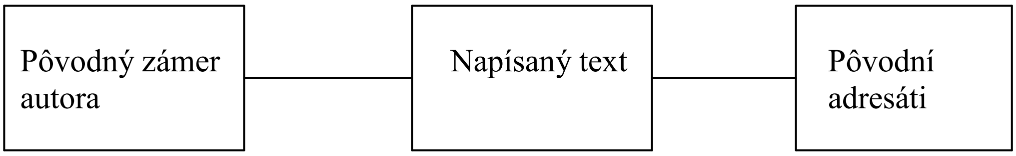
B. Ignorovanie historického pozadia kníh nahradzovaním predpokladaného historického pozadia, ktoré má len veľmi malú, alebo vôbec nijakú podporu samotného textu.

C. Ignorovanie historického pozadia kníh a ich čítanie ako miestnych, ranných novín, ktoré boli napísané v prvom rade jednotlivým moderným kresťanom.

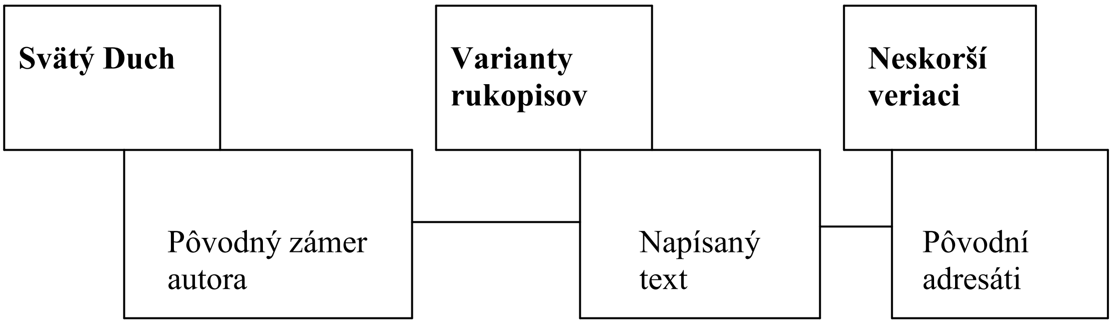
D. Ignorovanie historického pozadia kníh alegorizáciou textu do filozofickej/teologickej zvesti, ktorá vôbec nesúvisí s jej pôvodnými poslucháčmi a pôvodným zámerom autora.

E. Ignorovanie pôvodnej zvesti nahrádzaním vlastného systému teológie, obľúbenej doktríny alebo súčasnými otázkami, ktoré vôbec nesúvisia s pôvodným zámerom autora a určenou zvesťou. Tento fenomén sa často vyskytuje vtedy, keď je na začiatku prejavu prečítaný text z Biblie, no tento slúži len ako prostriedok k ustanoveniu rečníckej autority. Často sa o tom hovorí ako o „reakcii čitateľa“ (výklad „čo text znamená pre mňa“).

V každej písomnej ľudskej komunikácii sa nachádzajú aspoň tri spolu súvisiace komponenty:

V minulosti sa na jeden z troch komponentov sústreďovali rôzne techniky čítania. No pre skutočné potvrdenie jedinečnej inšpirovanosti Biblie je vhodnejší upravený diagram:

V pravdivom interpretačnom procese musia byť začlenené všetky tri komponenty. Za účelom overenia sa môj výklad sústreďuje na prvé dva komponenty: pôvodného autora a text. Pravdepodobne reagujem na zneužitia, ktoré som pozoroval: (1) alegorizácia alebo spiritualizácia textov a (2) výklad „reakcie čitateľa“ („čo to znamená pre mňa“). Zneužívanie sa môže objaviť v každom štádiu. Neustále musíme kontrolovať svoje motívy, predsudky, techniky a aplikácie. No ako ich máme kontrolovať, ak neexistujú nijaké hranice pre výklady, nijaké vymedzenia, nijaké kritériá? V tomto bode mi určité kritériá poskytuje autorov zámer a štruktúra textu a tak mi pomáhajú vymedziť rozsah možných platných výkladov.

Aké sú vo svetle týchto nevhodných čitateľských techník niektoré možné prístupy k správnemu čítaniu Biblie a výkladu, ktoré ponúkajú určitý stupeň overenia a dôslednosti?

III. Možné prístupy k správnemu čítaniu Biblie

V tomto bode nehovorím o jedinečných technikách výkladu konkrétnych žánrov, ale o všeobecných hermeneutických princípoch, platných pre všetky typy biblických textov. Dobrá kniha pre konkrétne prístupy k žánrom je *Jak číst Bibli s porozuměním (How To Read The Bible For All Its Worth)* od Gordona Fee a Douglasa Stuarta, v češtine vydaná vo vydavateľstve Návrat (dá sa kúpiť napr. cez www.portalibri.sk).

Moja metodológia sa sústreďuje najprv na čitateľa, aby dovolil Svätému Duchu osvetliť Bibliu prostredníctvom štyroch osobných cyklov čítania. To spôsobuje, že Duch, text a čitateľ sú prvoradí, nie druhoradí. Takisto to ochraňuje čitateľa pred prílišným ovplyvnením komentátormi. Počul som, ako niekto povedal: „Biblia vrhá na komentáre veľa svetla“. Toto nemá byť znevažovanie študijných pomôcok, ale skôr prosba pre vhodné načasovanie ich používania.

Svoj výklad musíme byť schopní obhájiť na základe samotného textu. Nasledujúcich šesť oblastí nám určitým spôsobom zaručuje overenie nášho výkladu:

1. autorovo pôvodné
    a. historické zasadenie
    b. literárny kontext
2. pôvodný autorov výber

   a. gramatických štruktúr (syntax)
   b. používaných slov vtedajšej doby
   c. žánru
3. naše chápanie prislúchajúcich
   a. relevantných paralelných oddielov.

Potrebujeme byť schopní objasňovať dôvody a logiku našich výkladov. Biblia je náš jediný zdroj viery a praxe. Je smutné, že kresťania sa často nezhodujú v tom, čo Biblia učí alebo potvrdzuje. Je ničivé hlásať inšpiráciu Biblie a potom sa ako veriaci nedokázať zhodnúť v tom, čo učí a čo vyžaduje!

Štyri cykly čítania sú zostavené tak, aby poskytli nasledujúce výkladové pochopenie:

A. Prvý cyklus čítania
   1. Prečítajte celú knihu na jedno posedenie. Prečítajte ju ešte raz v inom preklade; je lepšie, ak druhý preklad vychádza z inej prekladateľskej teórie:
      a. doslovný preklad (NKJV, NASB, NRSV; *Roháčkov*)
      b. dynamický ekvivalent (TEV, JB; *ekumenický*)
      c. parafrázovaný preklad (Living Bible, Amplified Bible; *Nádej pre každého*)
   2. Hľadajte hlavný zámer celého spisu. Identifikujte jeho tému.
   3. Identifikujte (ak je to možné) literárny celok, kapitolu, odstavec alebo vetu, ktorá jasne vyjadruje tento hlavný zámer alebo tému.
   4. Identifikujte prevládajúci literárny žáner:
      a. SZ
         (1) hebrejské rozprávania
         (2) hebrejská poézia (literatúra múdrosti, žalmy)
         (3) hebrejské proroctvá (próza, poézia)
         (4) právne zákony
      b. NZ
         (1) rozprávania (evanjeliá, Skutky)
         (2) podobenstvá (evanjeliá)
         (3) listy/epištoly
         (4) apokalyptická literatúra
B. Druhý cyklus čítania
   1. Znovu prečítajte celú knihu a snažte sa identifikovať hlavné témy alebo predmety.
   2. Načrtnite hlavné témy a stručne uveďte ich obsah jednoduchou vetou.
   3. Pomocou študijných pomôcok si skontrolujte svoje vyjadrenie zámeru, aj širšiu osnovu.
C. Tretí cyklus čítania
   1. Znovu si prečítajte celú knihu a snažte sa identifikovať historické pozadie a konkrétnu príležitosť, prečo bola napísaná a to na základe samotnej biblickej knihy.
   2. Uveďte historické zložky, ktoré sú v tejto biblickej knihe spomenuté:
      a. autor
      b. datovanie
      c. adresáti
      d. konkrétny dôvod pre jej napísanie
      e. aspekty kultúrneho zasadenia, ktoré súvisia s dôvodom na jej napísanie
      f. odkazy na historické udalosti a osobnosti
   3. Rozšírte svoju osnovu na úroveň odstavcov pre tú časť biblickej knihy, ktorú vykladáte. Vždy identifikujte a načrtnite literárny celok. Môže to byť

niekoľko kapitol alebo odsekov. Toto vám umožní sledovať pôvodnú autorovu logiku a rozvrhnutie textu.
4. Pomocou študijných pomôcok skontrolujte svoje určenie historického zasadenia.

D. Štvrtý cyklus čítania
1. Znovu prečítajte konkrétny literárny celok v niekoľkých prekladoch
   a. doslovný preklad (NKJV, NASB, NRSV; *Roháčkov*)
   b. dynamický ekvivalent (TEV, JB; *ekumenický*)
   c. parafrázovaný preklad (Living Bible, Ampliefied Bible; *Nádej pre každého*)
2. Vyhľadajte literárne alebo gramatické štruktúry
   a. opakujúce sa frázy, Ef 1:6,12,13
   b. opakujúce sa gramatické štruktúry, Rim 8:31
   c. kontrastné koncepty
3. Uveďte nasledujúce zložky
   a. dôležité výrazy
   b. neobyčajné výrazy
   c. dôležité gramatické štruktúry
   d. zvlášť zložité slová, frázy alebo vety
4. Hľadajte dôležité paralelné oddiely
   a. hľadajte najjasnejšie vyučujúce oddiely o vašej téme používajúc
      (1) knihy „systematickej teológie"
      (2) Biblie s odkazmi
      (3) konkordancie
   b. hľadajte možné paradoxné dvojice v rámci svojej témy. Veľa biblických právd je prítomných v dialektických dvojiciach; veľa denominačných konfliktov vychádza z „textového dôkazu" polovice biblickej dialektickej dvojice. Celá Biblia je inšpirovaná a my sa musíme usilovať nájsť jej kompletnú zvesť, aby sme poskytli biblickú vyrovnanosť pre náš výklad.
   c. Hľadajte paralely v rámci tej istej knihy, u toho istého autora alebo v tom istom žánre; Biblia je svoj najlepší vykladač, pretože má jedného autora – Ducha.
5. Použite študijné pomôcky, aby ste mohli skontrolovať svoje pozorovania historického pozadia a jednotlivé možnosti
   a. študijné Biblie
   b. biblické encyklopédie, príručky a slovníky
   c. biblické úvody (úvod do SZ, úvod do NZ, úvody ku knihám)
   d. biblické komentáre (v tomto bode vášho štúdia dovoľte komunite veriacich – minulej aj prítomnej, aby vám pomohla a opravila vaše osobné štúdium)

IV. Aplikácia biblického výkladu

V tomto bode sa obraciame k aplikácii. Venovali ste čas tomu, aby ste pochopili text v jeho pôvodnom zasadení; teraz ho musíte aplikovať do svojho života, svojej kultúry. Biblickú autoritu definujem ako „pochopenie toho, čo pôvodný autor Biblie hovoril svojej dobe a aplikovanie tejto pravdy do našej doby".

Aplikácia musí sledovať výklad pôvodného záujmu autora v čase, aj v logike. Nemôžeme aplikovať biblický text do našej doby, kým nevieme, čo hovoril v dobe, v ktorej bol napísaný. Biblický text by nikdy nemal znamenať niečo, čo nikdy predtým neznamenal!

Vaša podrobná osnova až do úrovne odstavcov (prečítanie tretieho cyklu) bude vaším sprievodcom. Aplikácia by sa mala diať na úrovni odstavcov, nie slov. Slová majú význam len v kontexte; frázy majú význam len v kontexte; vety majú význam len v kontexte. Jediná inšpirovaná osoba v procese výkladu je pôvodný autor. My nasledujeme jeho vedenie, „osvietení" Svätým Duchom. No osvietenie nie je inšpirácia. Ak chcem povedať: „takto hovorí Pán", musím sa držať pôvodného zámeru autora. Aplikácia musí súvisieť so všeobecným zámerom celého spisu, konkrétnym literárnym celkom a rozvojom myšlienok na úrovni odseku.

Nedovoľme, aby Bibliu vykladali otázky dnešnej doby; dovoľme, aby hovorila samotná Biblia! Niekedy bude dôležité, aby sme z textu vyvodzovali princípy. Je to opodstatnené vtedy, ak daný text podporuje určitý princíp. Nanešťastie je to tak, že často sú naše princípy práve iba „našimi" princípmi a nie princípmi, ktoré sa dajú vyvodiť z textu.

Pri aplikovaní Biblie je dôležité pamätať, že pre konkrétny biblický text (okrem proroctva) je platný jeden a len jeden jediný význam. Tento význam súvisí so zámerom pôvodného autora, ktorý adresoval krízu alebo potrebu svojej doby. Z tohto jedného významu sa dá vyvodiť veľa možných aplikácií. Aplikácia bude založená na potrebách adresátov, no musí súvisieť s posolstvom pôvodného autora.

V. Duchovný aspekt výkladu

Doteraz som hovoril o logickom a textovom procese, ktorý je súčasťou výkladu a aplikácie. Teraz mi dovoľte stručne hovoriť o duchovnom aspekte výkladu. Veľmi mi pomáha nasledujúci kontrolný zoznam:

A. Modlitba za pomoc Ducha (1Kor 1:26-2:16)
B. Modlitba za osobné odpustenie a očistenie od vedomého hriechu (1J 1:9)
C. Modlitba za väčšiu túžbu poznať Boha (Ž 19:7-14; 42:1nn; 119:1nn)
D. Okamžité aplikovanie nových pohľadov do svojho vlastného života.
E. Postoj pokory a učenlivosti.

Je veľmi ťažké udržať rovnováhu medzi logickým procesom a duchovným vedením Svätého Ducha. Nasledujúce citáty mi pomohli vyvážiť tie dve veci:

A. Od Jamesa W. Sira: *Scripture Twisting,* s. 17-18: „Osvietenie prichádza do myslí Božích ľudí – nie len k duchovnej elite. V biblickom kresťanstve neexistuje žiadne vyučovanie od guru, žiadni osvietenci, žiadni ľudia, cez ktorých musí prísť všetok správny výklad. Ako teda Svätý Duch dáva zvláštne dary múdrosti, poznania a duchovného rozlišovania, On ich neprideľuje iba takýmto obdareným kresťanom, aby boli jedinými autoritatívnymi vykladačmi Jeho Slova. Je na každom z Jeho ľudí, aby sa učil, súdil a rozlišoval na základe Biblie, ktorá je autoritou dokonca aj pre tých, ktorým dal Boh zvláštne schopnosti. Aby som to zhrnul – predpoklad, na ktorom staviam celú túto knihu je, že Biblia je Božím skutočným zjavením celému ľudstvu, že je našou najvyššou autoritou vo všetkých záležitostiach, o ktorých hovorí, že nie je úplným tajomstvom, ale môže byť primerane pochopená obyčajnými ľuďmi v každej kultúre".
B. O Kierkegaardovi od Bernarda Ramma v *Protestant Biblical Interpretation,* s. 75. Podľa Kierkegaarda, gramatické, lexikálne (slovné) a historické štúdium Biblie bolo nevyhnutné, no predchádzalo skutočnému čítaniu Biblie. „Ak chceme čítať Bibliu *ako Božie slovo*, musíme ju čítať so srdcom v ústach, na špičkách, s dychtivým očakávaním, v rozhovore s Bohom. Čítať Bibliu bezmyšlienkovite alebo bezstarostne alebo akademicky alebo profesionálne, je

nečítať ju ako Božie Slovo. Keď ju niekto číta tak, ako sa číta zaľúbený list, potom ju číta ako Slovo Božie“.

C. H. H. Rowley v *The Relevance of the Bible,* s. 19: „Nijaké číro intelektuálne chápanie Biblie, akokoľvek kompletné, nemôže obsiahnuť všetky jej poklady. Neopovrhujem takým chápaním, lebo je podstatné pre úplné pochopenie. No musí viesť k duchovnému porozumeniu duchovných pokladov tejto knihy, ak má byť kompletné. A pre toto duchovné chápanie je potrebné niečo viac, než len intelektuálna ostražitosť. Duchovné veci sa rozlišujú duchovne a študent Biblie potrebuje postoj duchovného vnímania, túžbu nájsť Boha, aby sa mu mohol poddať, ak sa má posunúť za svoje vedecké štúdium do bohatšieho dedičstva tejto najväčšej zo všetkých kníh“.

VI. Metóda tohto komentára

Tento študijný komentár je upravený tak, aby pomohol vašim výkladovým postupom nasledujúcimi spôsobmi:

A. Každú knihu uvádza stručná historická osnova. Po prečítaní tretieho cyklu si túto informáciu skontrolujte.

B. Na začiatku každej kapitoly sa nachádza prehľad kontextu. Toto vám pomôže vidieť, ako je štruktúrovaný každý literárny celok.

C. Na začiatku každej kapitoly alebo hlavného literárneho celku je uvedené rozdelenie odstavcov a ich nadpisy z niekoľkých moderných prekladov:
   1. grécky text spojených biblických spoločností, revidované 4. vydanie (UBS4)
   2. New American Standard Bible, aktualizovaný v r. 1995 (NASB)
   3. New King James Version (NKJV)
   4. New Revised Standard Version (NRSV)
   5. Today´s English Version (TEV)
   6. Jerusalem Bible (JB)

   Rozdelenia odsekov nie sú inšpirované. Musia vyplynúť z kontextu. Porovnaním niekoľkých moderných prekladov s odlišnými prekladovými teóriami a teologickými pohľadmi môžeme analyzovať predpokladanú štruktúru myslenia pôvodného autora. Každý odsek obsahuje jednu hlavnú pravdu. Nazýva sa to „tematická veta“ alebo „hlavná myšlienka textu“. Táto zjednocujúca myšlienka je kľúčom k správnemu historickému, gramatickému výkladu. Nikto by nikdy nemal vykladať, kázať alebo vyučovať menej než jeden odsek! Tiež pamätajte, že každý odsek súvisí s okolitými odsekmi. Preto je taká dôležitá osnova celej knihy na úrovni odstavcov. Musíme byť schopní nasledovať logický prúd predmetu, o ktorom hovorí pôvodný inšpirovaný autor.

D. Bobove poznámky pozostávajú z výkladového prístupu jednotlivých veršov v ich poradí. Toto nás núti sledovať pôvodné myslenie autora. Poznámky poskytujú informácie z niekoľkých oblastí:
   1. literárny kontext
   2. historický, kultúrny prehľad
   3. gramatické informácie
   4. štúdium slov
   5. dôležité paralelné oddiely

E. Na určitých miestach bude v komentári text New American Standard Version (aktualizovaný v r. 1995) rozšírený prekladmi niekoľkých ďalších moderných verzií:

1. New King James Version (NKJV), ktorý nasleduje textové rukopisy „Textus Receptus"
2. New Revised Standard Version (NRSV), ktorý je doslovnou revíziou Revised Standard Version z Národnej rady cirkví (National Council of Churches)
3. Today´s English Version (TEV), ktorý je dynamickým ekvivalentným prekladom Americkej biblickej spoločnosti
4. Jerusalem Bible (JB), ktorý je anglickým prekladom založeným na francúzskom katolíckom dynamickom preklade.

F. Pre tých, ktorí neovládajú gréčtinu, môže byť pri identifikovaní problémov v texte užitočné porovnanie anglických prekladov:
1. varianty rukopisov
2. alternatívne významy slov
3. gramaticky zložité texty a štruktúry
4. nejednoznačné texty

Hoci anglické preklady nemôžu tieto problémy vyriešiť, sústreďujú sa na ne ako na miesta pre hlbšie a dôkladnejšie štúdium.

G. V závere každej kapitoly sú uvedené dôležité diskusné otázky, ktoré sa pokúšajú zamerať na hlavné výkladové okruhy danej kapitoly.

ÚVOD K RIMANOM

ÚVODNÁ VÝPOVEĎ

A. List Rimanom je najsystematickejšia a najlogickejšia doktrinálna kniha apoštola Pavla. Bola ovplyvnená okolnosťami v Ríme a preto je to „príležitostný" spis. V Ríme sa udialo niečo, čo Pavlovi dalo podnet, aby tento list napísal. Aj napriek tomu je to najneutrálnejšia z Pavlových písomností, v ktorej bol Pavlov spôsob riešenia problému (jednalo sa možno o žiarlivosť medzi vodcami z veriacich Židov a pohanov) jasnou prezentáciou evanjelia a jeho dosahu na každodenný život.

B. Pavlova prezentácia evanjelia v Liste Rimanom ovplyvnila život cirkvi v každej dobe:
   1. V roku 386 sa v dôsledku čítania Listu Rimanom 13:13-14 obrátil Augustín.
   2. V roku 1513 sa radikálne zmenilo chápanie spasenia u Martina Luthera, keď porovnával Žalm 31:1 s Listom Rimanom 1:17 (pozri Hab 2:4).
   3. John Wesley sa obrátil v roku 1738, keď počul Lutherovu kázeň, v ktorej predstavil List Rimanom.

C. Poznať List Rimanom znamená poznať kresťanstvo! Tento list formuje život a učenie Ježiša do základných princípov a právd pre cirkev v každom období.

AUTOR

Je jednoznačné, že autorom Listu Rimanom je Pavol. Jeho typický pozdrav nachádzame v 1:1. Panuje všeobecná zhoda, že Pavlov „tŕň v tele" bol slabý fyzický zrak, preto tento list nenapísal sám, ale s pomocou pisára Terciusa (pozri 16:22).

DÁTUM

A. Pravdepodobný dátum vzniku Listu Rimanom je okolo roku 56-58. Tento list je jednou z nemnohých novo-zmluvných kníh, ktorej vznik vieme doložiť pomerne presne. Je to v dôsledku porovnávania Skutkov 20:2nn s Listom Rimanom 15:17nn. List Rimanom bol pravdepodobne napísaný v Korinte ku koncu Pavlovej tretej misijnej cesty, tesne predtým, než odišiel do Jeruzalema.

B. Pravdepodobná chronológia Pavlových spisov podľa F. F. Brucea a Murryho Harrisa s drobnými úpravami:

	Kniha	Dátum	Miesto napísania	Vzťah k Skutkom
1.	Galaťanom	48	Sýrska Antiochia	14:28; 15:2
2.	I Tesaloničanom	50	Korint	18:5
3.	II Tesaloničanom	50	Korint	
4.	I Korinťanom	55	Efez	19:20
5.	II Korinťanom	56	Macedónia	20:2
6.	Rimanom	57	Korint	20:3
7.-10.	Listy z väzenia			
	Kološanom	zač. 60 rokov	Rím	
	Efežanom	zač. 60 rokov	Rím	
	Filemónovi	zač. 60 rokov	Rím	
	Filipänom	koncom 62-63	Rím	28:30-31

11.-13. Štvrtá misijná cesta

I Timoteovi	63 (alebo neskôr,	Macedónia
Títovi	63 no pred	Efez (?)
II Timoteovi	64 r.68)	Rím

ADRESÁTI

V liste sa uvádza, že je určený Rimanom. Nevieme, kto zbor v Ríme založil:

A. Možno to boli niektorí z tých, ktorí navštívili Jeruzalem v deň Letníc, obrátili sa tam a vrátili sa domov, aby založili zbor (pozri Sk 2:10);

B. Mohli to byť učeníci, ktorí ušli pred prenasledovaním v Jeruzaleme po Štefanovej smrti (pozri Sk 8:4);

C. Mohli to byť ľudia, ktorí sa obrátili počas Pavlových misijných ciest a ktorí cestovali do Ríma. Pavol tento zbor nikdy nenavštívil, no veľmi po tom túžil (pozri Sk 19:21). Mal tam mnoho priateľov (pozri Rim 16).

Je zrejmé, že plánoval navštíviť Rím na svojej ceste do Španielska (pozri Rim 15:28), po ceste do Jeruzalema s „darom lásky". Vnímal, že jeho služba na východe v okolí Stredozemného mora sa skončila. Hľadal nové oblasti služby (pozri 16:20-23). Zdá sa, že doručiteľkou Pavlovho listu, ktorá ho priniesla z Grécka do Ríma, bola diakonka Féba, ktorá cestovala týmto smerom (pozri Rim 16:1). Prečo je tento list, ktorý napísal židovský výrobca stanov v 1. storočí v zadných uličkách Korintu, taký hodnotný? Martin Luther ho nazval „najdôležitejšou knihou Novej zmluvy a najčistejším evanjeliom". Hodnota tejto knihy spočíva v skutočnosti, že je hlbokým vysvetlením evanjelia, ktoré napísal konvertovaný rabín Saul z Tarzu, povolaný slúžiť ako apoštol pohanov. Väčšina Pavlových listov je silno podfarbená miestnou situáciou, no nie list Rimanom, ktorý je systematickou prezentáciou apoštolovej celoživotnej viery.

Kresťania, uvedomili ste si, že väčšina technických výrazov, ktoré sa používajú v súčasnosti na opis „viery" („ospravedlnenie", „obvinenie", „prijatie" a „posvätenie") pochádza z Listu Rimanom? Modlite sa, aby vám Boh otvoril tento úžasný list, keď budeme spoločne hľadať Jeho vôľu pre náš súčasný život!

ZÁMER

A. Výzva pomôcť pri jeho misionárskej ceste do Španielska. Pavol vnímal, že jeho apoštolská práca vo východnej oblasti Stredomoria je ukončená (pozri 16:20–23).

B. Poukázať na problém v rímskom zbore medzi veriacimi Židmi a pohanmi. Bolo to pravdepodobne dôsledkom vylúčenia všetkých Židov z Ríma a ich neskoršieho návratu. V tom čase boli už župo-kresťanskí vodcovia nahradení kresťanskými vodcami z pohanov.

C. Predstaviť sa rímskemu zboru. Voči Pavlovi stála veľká opozícia zo strany úprimných konvertovaných Židov v Jeruzaleme (Jeruzalemská rada – Sk 15), neúprimných Židov (judaistov v Liste Galaťanom a II Korinťanom 3:10-13) aj pohanov (Kološanom, Efežanom), ktorí sa snažili skĺbiť evanjelium so svojimi obľúbenými teóriami a filozofiami.

D. Pavol bol obvinený z toho, že je nebezpečný inovátor, ktorý ľahkomyseľne pridáva niečo k Ježišovmu učeniu. Listom Rimanom sa systematicky bránil a pri svojej obrane používajúc Starú zmluvu a Ježišove učenie (evanjelium) ukázal, že jeho evanjelium je pravdivé.

STRUČNÝ PREHĽAD

A. Úvod (1:1-17)
   1. Oslovenie (1:1-7)
      a. Autor (1-5)
      b. Miesto určenia (6-7a)
      c. Pozdrav (7b)
   2. Príležitosť (1:8-15)
   3. Téma (1:16-17)

B. Potreba Božej spravodlivosti (1:18-3:20)
   1. Úpadok pohanského sveta (1:18-32)
   2. Pokrytectvo Židov alebo pohanských moralistov (2:1-16)
   3. Súd Židov (2:17-3:8)
   4. Univerzálne odsúdenie (3:9-20)

C. Čo je Božia spravodlivosť (3:21-8:39)
   1. Spravodlivosť len z viery (3:21-31)
   2. Základ spravodlivosti: Boží sľub (4:1-25)
      a. Abrahámova spravodlivá pozícia (4:1-5)
      b. Dávid (4:6-8)
      c. Abrahámov vzťah k obriezke (4:9-12)
      d. Boží sľub Abrahámovi (4:13-25)
   3. Dosiahnutie spravodlivosti (5:1-21)
      a. Subjektívny aspekt: nezaslúžená láska, neprekonateľná radosť (5:1-5)
      b. Objektívny základ: Božia úžasná láska (5:6-11)
      c. Teologická doktrína Adam - Kristus: Adamovo porušenie zákona, Božie zaopatrenie (5:12-21)
   4. Božia spravodlivosť musí vyústiť do osobnej spravodlivosti (6:1-7:25)
      a. Sloboda od hriechu (6:1-14)
         (1) Predpokladaná námietka (6:1-2)
         (2) Význam krstu (6:3-14)
      b. Satanov otrok alebo Boží otrok: tvoja voľba (6:15-23)
      c. Viazanosť človeka so zákonom (7:1-6)
      d. Zákon je dobrý, no hriech bráni dobru (7:7-14)
      e. Neustály zápas dobra a zla vo veriacom (7:15-25)
   5. Pozorovateľné výsledky Božej spravodlivosti (8:1-39)
      a. Život v Duchu (8:1-17)
      b. Vykúpenie stvorenia (8:18-25)
      c. Neustála pomoc Ducha (8:26-30)
      d. Zákonné víťazstvo ospravedlnenia z viery (8:31-39)

D. Boží zámer pre celé ľudstvo (9:1-11:32)
   1. Vyvolenie Izraela (9:1-33)
      a. Skutoční dedièi viery (9:1-13)
      b. Božia zvrchovanosť (9:14-26)
      c. Boží všeobecný plán zahŕňa pohanov (9:27-33)

2. Spasenie Izraela (10:1-21)
    a. Božia spravodlivosť oproti ľudskej spravodlivosti (10:1-13)
    b. Božie milosrdenstvo si vyžaduje poslov, povolanie k misii sveta (10:14-18)
    c. Izraelova pokračujúca nevera v Krista (10:19-21)
3. Zlyhanie Izraela (11:1-36)
    a. Zostávajúca časť Židov (11:1-10)
    b. Žiarlivosť Židov (11:11-24)
    c. Dočasná zaslepenosť Izraela (11:25-32)
    d. Pavlov radostný prejav chvály (11:33-36)

E. Výsledok daru Božej spravodlivosti (12:1-15:13)
1. Povolanie k zasväteniu (12:1-2)
2. Používanie darov (12:3-8)
3. Vzťahy veriaceho k ostatným veriacim (12:9-21)
4. Vzťahy k štátu (13:1-7)
5. Vzťahy k blížnym (13:8-10)
6. Vzťahy k Pánovi (13:11-14)
7. Vzťahy k ostatným členom cirkvi (14:1-12)
8. Náš vplyv na druhých (12:13-23)
9. Vzťahy, keď sa podobáme Kristovi (15:1-13)

F. Záver (15:14-33)
1. Pavlove osobné plány (15:14-29)
2. Prosby o modlitby (15:30-33)

G. Dodatok (16:1-27)
1. Pozdravy (16:1-24)
2. Požehnanie (16:25-27)

ČÍTANIE PRVÉHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“)

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz (na „jedno posedenie“) si prečítajte celú biblickú knihu. Vlastnými slovami vyjadrite hlavnú tému tejto knihy.

1. Téma celej knihy
2. Literárny druh (žáner)

ČÍTANIE DRUHÉHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“)

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú biblickú knihu druhýkrát. Načrtnite hlavné predmety a každý z nich vyjadrite jednou vetou.

1. Predmet prvého literárneho celku
2. Predmet druhého literárneho celku
3. Predmet tretieho literárneho celku
4. Predmet štvrtého literárneho celku
5. Atď.

RIMANOM 1
Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov*

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	JB
Oslovenie	Pozdravné oslovenie	Oslovenie	Oslovenie	Adresovanie
1:1-7	1:1-7	1:1-6	1:1	1:1-2
			1:2-6	
				1:3-7
		1:7a	1:7a	
		1:7b	1:7b	
Pavlova túžba navštíviť Rím	Túžba navštíviť Rím	Vďakyvzdanie	Modlitba vďakyvzdania	Vďakyvzdanie a modlitba
1:8-15	1:8-15	1:8-15	1:8-12	1:8-15
			1:13-15	
Moc evanjelia	Spravodlivý život z viery	Téma listu	Moc evanjelia	Stanovenie témy
1:16-17	1:16-17	1:16-17	1:16-17	1:16-17
Vina ľudstva	Boží hnev na nespravodlivosť	Boží súd nad hriechom	Vina ľudstva	Boží hnev naproti pohanom
1:18-23	1:18-32	1:18-23	1:18-23	1:18-25
1:24-32		1:24-25	1:24-25	
		1:26-27	1:26-27	1:26-27
		1:28-32	1:28-32	1:28-32

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“)
SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú biblickú knihu. Identifikujte predmety. Porovnajte svoje rozdelenie predmetov s piatimi modernými prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora a to je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

1. Prvý odsek
2. Druhý odsek
3. Tretí odsek
4. Atď.

---

* Hoci rozdelenia odsekov neboli inšpirované, sú kľúčom k pochopeniu a nasledovaniu pôvodného zámeru autora. Každý moderný preklad rozdeľuje a sumarizuje prvú kapitolu. Každý odsek má jednu centrálnu tému, pravdu alebo myšlienku. Každá verzia zostručňuje túto tému svojím vlastným jedinečným spôsobom. Pri čítaní textu si dávajte otázku, ktorý preklad sa zhoduje s vaším chápaním daného predmetu a rozdelenia veršov.
Pri každej kapitole musíte najprv čítať Bibliu a snažiť sa identifikovať jej predmety (odseky). Potom svoje porozumenie porovnajte s modernými verziami. Len vtedy, keď človek rozumie pôvodnému zámeru autora sledovaním jeho logiky a prezentovania, môže skutočne pochopiť Bibliu. Len pôvodný autor bol inšpirovaný – čitatelia nemajú nijaké právo meniť alebo prispôsobovať jeho odkaz. Zodpovednosťou čitateľov Biblie je aplikovať inšpirovanú pravdu do svojho každodenného života.

Všimnite si, že všetky technické výrazy a skratky sú vysvetlené v Dodatku 1, 2 a 3.

POCHOPENIE KONTEXTU

A. Verše 1-7 tvoria úvod k listu. Je to najdlhší úvod zo všetkých Pavlových listov. Snažil sa predstaviť seba a svoju teológiu zboru, ktorý ho osobne nepoznal a mohol o ňom počuť negatívne informácie.

B. Verše 8-12 sú úvodnou modlitbou vďakyvzdania. Toto bolo všeobecnou charakteristikou gréckych listov a takisto konkrétne Pavlových písomností.

C. Verše 16-17 uvádzajú tému knihy.

D. Verše 18 až po 3:20 formujú prvý literárny celok a hlavný zámer Pavlovho evanjelia; všetci ľudia sú stratení a potrebujú záchranu (pozri 1. kniha Mojžišova).
   1. nemorálni pohania
   2. morálni pohania
   3. Židia

E. Rimanom 1:18nn odráža 3. kapitolu 1. knihy Mojžišovej. Ľudstvo bolo stvorené v spoločenstve s Bohom, na Jeho obraz (pozri 1M 1:26-17), no napriek tomu si ľudia vybrali vedomosti, prísľub moci a vysokého postavenia. V dôsledku toho vymenili Boha za seba (ateistický humanizmus)!

   Boh túto krízu dovolil, dokonca je možné, že ju aj naplánoval. Mať Boží obraz znamená byť zodpovedným, morálne zúčtovateľným, mať slobodu sa rozhodnúť, no s dôsledkami. Boh rozdeľuje ľudí na základe svojho, aj ich rozhodnutia (zmluvný vzťah)! Dovoľuje im samým sa rozhodovať - so všetkými súvisiacimi následkami. Boh nad tým smúti (pozri 1M 6:5-7), no ľudia sú slobodné morálne bytosti so všetkými právami a zodpovednosťami, ktoré to so sebou prináša. Opakujúca sa fráza „Boh ich vydal“ (pozri 1:24,26,28) je uznaním tejto slobody, nie zámerným odmietnutím z Božej strany. Nebol to Boží zámer. Tento svet nie je taký, ako ho Boh plánoval (pozri 1M 3:22; 6:5-7,11-13)!

F. Teologické zhrnutie 1:18-3:20 sa nachádza v 3:21-31. Toto je prvý východiskový bod evanjelia ... všetci ľudia zhrešili a potrebujú Božie odpustenie.

G. V tomto prvom literárnom celku Pavlovej prezentácie evanjelia je zaujímavé si všimnúť, že padlé ľudstvo je zodpovedné za svoju vzburu a hriech bez akejkoľvek zmienky o Satanovi alebo démonoch (pozri Rim 1:18-3:20). Tento odsek s určitosťou odráža teológiu 1M 3, no bez konkrétneho pokušiteľa. Boh nedovolí padlému ľudstvu, aby znova obviňovalo Satana (1M 3:13) alebo samého Boha (1M 3:12). Ľudia boli stvorení na Boží obraz (1M 1:26; 5:1,3; 9:6). Majú právo, moc aj záväzok rozhodnúť sa. Za svoje rozhodnutie zodpovedajú spoločne v Adamovi, aj ako jednotlivci čo sa týka ich osobného hriechu (3:23).

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

TEXT 1:1-6

(1) Pavol, otrok Ježiša Krista, povolaný apoštol, oddelený pre Božie evanjelium, (2) ktoré Boh už dávno zasľúbil skrze svojich prorokov vo svätých písmach - (3) evanjelium o jeho Synovi, ktorý sa podľa tela narodil z Dávidovho potomstva, (4) ktorý je podľa ducha svätosti ustanovený vzkriesením z mŕtvych ako Boží Syn s mocou – o Ježišovi Kristovi, našom Pánovi. (5) Skrze neho sme dostali milosť a apoštolstvo, aby sme pre jeho meno privádzali k poslušnosti viery všetky národy. (6) K nim patríte aj vy, povolaní Ježišom Kristom.

1:1 „Pavol" Väčšina Židov v Pavlovej dobe mala dve krstné mená - jedno židovské a jedno rímske (Sk 13:9). Pavlovo židovské meno bolo Saul. Bol podobne ako dávny izraelský kráľ z Benjamínovho pokolenia (Rim 11:1; Fil 3:5). Jeho rímske meno v gréckej podobe Pavol (Paulos) znamenalo „malý". Toto sa vzťahovalo buď (1) na jeho fyzickú podobu, o ktorej sú zmienky v nekanonickej knihe z 2. storočia *Skutky Pavlove* v kapitole o Tesalonikách, nazvanej „Pavel a Tekla"; (2) na jeho osobné vnímanie ako najmenšieho zo všetkých svätých v dôsledku toho, že predtým prenasledoval cirkev (1Kor 15:9; Ef 3:8; 1Tim 1:15) alebo (3) jednoducho to bolo meno, ktoré mu dali rodičia pri narodení.

▪ **„otrok"** Preklady NKJV, NRSV, TEV a JB uvádzajú slovo „sluha". Tento koncept bol buď (1) v protiklade k Ježišovi ako Pánovi alebo (2) staro-zmluvný zdvorilostný titul (pozri Mojžiš v 4M 12:7 a Joz 1:1; Jozua v Joz 24:25; Dávid v Žalmoch (tituly) a Izaiáš 42:1, 19; 52:13).

▪ **„povolaný apoštol"** Toto bolo Božie rozhodnutie, nie jeho (Sk 9:15; Gal 1:15; Ef 3:7). Pavol presadzuje svoju duchovnú kvalifikáciu a autoritu (ako to robí aj v 1Kor 1:1; 2Kor 1:1; Gal 1:1; Efez 1:1; Kol 1:1; 1Tim 1:1 a Tit 1:1) v tomto zbore, s ktorým sa nikdy osobne nestretol. Pozri Zvláštna téma: Povolaní v 1:6.

Výraz „apoštol" medzi palestínskymi Židmi prvého storočia znamenal „ten, kto je poslaný ako oficiálny predstaviteľ" (2 Kron 17:7-9). V NZ sa tento výraz používal v dvoch významoch: (1) o 12 zvláštnych učeníkoch a o Pavlovi a (2) o duchovnom dare, ktorý ďalej pokračuje v cirkvi (1Kor 12:28-29; Ef 4:11).

▪ **„oddelený"** Toto je pasívne príčastie perfekta, čo naznačuje, že bol Bohom oddelený už v minulosti (Jer 1:5 a Gal 1:15) a pokračovalo to ako daný stav. Je možné, že to bola slovná hračka s aramejským slovom „farizej". Farizeji boli oddelení pre židovský dogmatizmus (a rovnako aj Pavol – Fil 3:5 – predtým, ako sa na ceste do Damašku stretol s Ježišom), no Pavol bol teraz oddelený pre evanjelium.

Súvisí to aj s hebrejským výrazom „svätý", ktorý znamenal „oddelený pre Božie použitie" (2M 19:6; 1Pt 2:5). Výrazy „svätý", „posvätený" a „oddelený" mali grécky koreň „svätý" (*hagios*).

▪ **„pre Božie evanjelium"** Predložka *eis* v tomto kontexte (a vo v. 5) ukazuje zámer Pavlovho „povolania" (v. 1b) a „oddelenia" (v. 1c).

Evanjelium je zložené slovo z časti „dobrá" (*eu*) a „zvesť" (*angellos*). Stalo sa výrazom opisujúcim doktrínu zjavenú v Novej zmluve (pozri v. 2 a Jer 31:31-34; Ezech 36:22-32), obsahom ktorej je Bohom sľúbený Mesiáš (pozri v. 3-4).

Je to Božie evanjelium, nie Pavlovo (pozri 15:16; Mk 1:14; 2Kor 11:7; 1Tes 2:2,8,9; 1Pt 4:17). Pavol nebol inovátor ani kultúrny prispôsobovateľ, ale hlásateľ pravdy, ktorú prijal (1Kor 1:18-25).

1:2 „ktoré Boh už dávno zasľúbil skrze svojich prorokov vo svätých písmach" Toto je indikatív aoristu mediálneho. Evanjelium nebolo nejakým dodatočným nápadom Boha, no Jeho večným cieľavedomým plánom (1M 3:15; Iz 53; Ž 118; Mk 10,45; Lk 22,22; Sk 2,23; 3:18; 4:28; Tit 1:2). Prvé kázne v Skutkoch (*kerygma*) prezentujú Ježiša ako naplnenie starozmluvných sľubov a proroctiev.

ZVLÁŠTNA TÉMA: *KERYGMA* PRVEJ CIRKVI

1. Bohom dané sľuby v Starej zmluve boli teraz naplnené príchodom Ježiša, ktorý bol Mesiáš (Sk 2:30; 3:19-24; 10:43; 26:6-7, 22; Rim 1,2-4; 1Tim 3,16; Žd 1:1-2; 1Pt 1:10-12; 2Pt 1:18-19).
2. Boh pomazal Ježiša za Mesiáša pri Jeho krste (Sk 10:38).
3. Ježiš po svojom krste začal svoju službu v Galilei (Sk 10:37).
4. Jeho služba bola charakterizovaná konaním dobra a vykonávaním mocných skutkov prostredníctvom Božej moci (Mk 10:45; Sk 2:22; 10:38).
5. Mesiáš bol ukrižovaný podľa Božieho zámeru (Mk 10:45; J 3:16; Sk 2:23; 3:13-15,18; 4:11; 10:39; 26:23; Rim 8:34; 1Kor 1:17-18; 15:3; Gal 1:4; Žd 1:3; 1Pt 1:2,19; 3:18; 1J 4:10)
6. Bol vzkriesený z mŕtvych a zjavil sa svojim učeníkom (Sk 2:24,31-32; 3,15,26; 10:40-41; 17:31; 26:23; Rim 8:34; 10:9; 1Kor 15:4-7,12nn; 1Tes 1:10; 1Tim 3:16; 1Pt 1:2; 3:18,21).
7. Boh Ježiša povýšil a dal mu meno „Pán" (Sk 2:25-29,33-36; 3:13; 10:36; Rim 8:34; 10:9; 1Tim 3,16; Žd 1:3; 1Pt 3:22).
8. Dal Svätého Ducha, aby formoval novú Božiu komunitu (Sk 1:8; 2:14-18,38-39; 10:44-47; 1Pt 1:12).
9. Znovu sa vráti kvôli súdu a obnove všetkých vecí (Sk 3:20-21; 10:42; 17:31; 1Kor 15:20-28; 1Tes 1:10).
10. Všetci, ktorí počujú túto správu, by mali robiť pokánie a byť pokrstení (Sk 2:21,38; 3:19; 10:43,47-48; 17:30; 26:20; Rim 1:17; 10:9; 1Pt 3:21).

Táto schéma slúžila ako základná zvesť prvej cirkvi, hoci rôzni autori Novej zmluvy mohli vo svojom učení určitú časť vynechať alebo zdôrazňovať iné konkrétne veci. Celé Markovo evanjelium úzko nasleduje Petrove aspekty *kerygmy.* Marek je tradične vnímaný ako ten, čo zostavil písomné evanjelium na základe štruktúry Petrových kázní, ktoré kázal v Ríme. Matúš aj Lukáš nasledujú Markovu základnú štruktúru.

1:3 „o jeho Synovi" Centrálnou zvesťou Dobrej správy je osoba – Ježiš z Nazareta, syn Márie, ktorá bola pannou. V SZ bol národ, kráľ a Mesiáš nazývaní výrazom „syn" (pozri 2Sam 7:14; Hoz 11:1; Ž 2:7; Mt 2:15).

V SZ Boh hovoril cez sluhov a prorokov. Ježiš nebol Boží sluha. Bol členom Jeho rodiny (Žd 1:1-2; 3:6; 5:8; 7:28). Je prekvapujúce, že toto je jediné miesto v knihe, kde sa Pavol sústreďuje na Kristológiu. List Rimanom nie je kompletnou systematickou teológiou.

ZVLÁŠTNA TÉMA: BOŽÍ SYN

Toto je jeden z hlavných novozmluvných titulov pre Ježiša. Určite má božský význam. Zahrňuje Ježiša ako „Syna" alebo „môjho Syna" a Boha oslovuje ako „Otca". V NZ sa objavuje viac ako 124 krát. Aj Ježišovo seba-označenie ako „Syn človeka" má božský význam na základe Dan 7:13-14.

V SZ sa označenie „syn" mohlo týkať štyroch konkrétnych skupín.

1. anjelov (obyčajne v množnom čísle, pozri 1M 6:2; Job 1:6; 2:1)
2. izraelského kráľa (2Sam 7:14; Ž 2:7; 89:26-27)
3. izraelského národa ako celku (2M 4:22-23; 5M 14:1; Hoz 11:1; Mal 2:10)
4. izraelských sudcov (Ž 82:6)

S Ježišom sa spája druhý okruh použitia. Týmto spôsobom sa „syn Dávidov" a „Syn Boží" obe vzťahujú na 2. Sam 7; Ž 2 a 89. V NZ „Syn Boží" nikdy nie je použitý konkrétne v súvislosti s Mesiášom, s výnimkou eschatologického kráľa ako jedného z „ustanovených úradov" Izraela. No vo Zvitkoch od Stredného mora sú mesiášske dosahy bežné (pozri konkrétne odkazy v slovníku *Dictionary of Jesus and the Gospels,* s. 770). Takisto „Boží Syn" je mesiášsky titul v dvoch interbiblických židovských apokalyptických spisoch (2 Ezdrášova 7:28; 13:32,37,52; 14:9 a 1 Enochova 105:2).

NZ je pozadie tohto titulu a ako sa vzťahuje na Ježiša najlepšie zhrnuté do niekoľkých kategórií:

1. Jeho preexistencia (J 1:1-18)
2. Jeho jedinečné narodenie z panny (Mt 1:23; Lk 1:31-35)
3. Jeho krst (Mt 3:17; Mk 1:11; Lk 3:22. Boží hlas z neba zjednocuje kráľa z 2. Žalmu s trpiacim sluhom v Iz 53)
4. Jeho pokúšanie Satanom (Mt 4:1-11; Mk 1:12-13; Lk 4:1-13. Bol pokúšaný, aby pochyboval o svojom synovstve alebo aspoň aby naplnil svoj zámer iným prostriedkom ako cez kríž)
5. Jeho potvrdenie neprijímajúcimi vyznávačmi
   a. démonmi (Mk 1:23-25; Lk 4:31-37; Mk 3:11-12)
   b. neveriacimi (Mt 27:43; Mk 14:61; J 19:7)
6. Jeho potvrdenie učeníkmi
   a. Mt 14:33; 16:16
   b. J 1:34,49; 6:69; 11:27
7. Jeho sebapotvrdenie
   a. Mt 11:25-27
   b. J 10:36
8. Jeho používanie známej metafory Boha ako Otca
   a. Jeho používanie slova „abba" pre Boha
      1) Mk 14:36
      2) Rim 8:15
      3) Gal 4:6
   b. Jeho opakujúce sa používanie výrazu Otec (*pater*) na opis Jeho vzťahu s božstvom

Môžeme zhrnúť, že titul „Boží Syn" mal veľký teologický význam pre tých, ktorí poznali SZ a jej sľuby a kategórie, no NZ pisatelia boli trochu nervózni pri používaní tohto výrazu medzi pohanmi kvôli ich pohanskému pozadiu, v ktorom si „bohovia" brali ženy a výsledkom bolo potomstvo „titanov" alebo „obrov".

▪ **„ktorý sa podľa tela narodil z Dávidovho potomstva“** Toto sa vzťahuje na proroctvo z 2Sam 7. Mesiáš bol z kráľovskej Dávidovej línie (Iz 9:7; 11:1,10; Jer 23:5; 30:9; 33:15) z pokolenia Júdovho (1M 49:4-12; Iz 65:9). V Matúšovom evanjeliu je Ježiš týmto titulom oslovený niekoľkokrát (9:27; 12:23; 15:22; 20:30), čo odrážalo židovskú nádej na príchod Spasiteľa.

Je prekvapujúce, že Pavol nezdôrazňoval tento aspekt Ježiša. Zmienil sa o tom len tu a v 2Tim 2:8; obidva oddiely mohli byť citátmi z vyznania viery prvej cirkvi.

▪ **NASB, NKJV, NRSV** **„podľa tela“**
TEV **„čo sa týka príslušnosti k ľudskému rodu“**
JB **„podľa ľudskej prirodzenosti“**

Toto bolo naplnením proroctva a utvrdením Ježišovej ľudskej prirodzenosti, ktorá bola často popieraná v eklektickom náboženskom svete prvého storočia (1J 1:1-4; 4:1-3). Tento verš jasne ukazuje, že Pavol nie vždy používal slovo „telo“ (*sarx*) v negatívnom zmysle (2:28; 9:3). Ale väčšinou tento výraz používal ako protiklad k „duchu“ (6:19; 7:5,18,25; 8:3-9,12,13; 1Kor 5:5; 2Kor 1:17; 11:18; Gal 3:3; 5:13,16,17-19,24; 6:8; Ef 2:3; Kol 2:11,13,18,23).

Táto gramatická konštrukcia *kata* (podľa) plus akuzatív je obdobná s v. 4. Ježiš je aj ľudská bytosť (podľa tela), aj Boh (podľa Ducha). Táto doktrína vtelenia je kľúčová (1J 4:1-3). Takisto to môže naznačovať Ježišom vybrané označenie „Syn človeka“ (Ž 8:4; Ezech 2:1 /ľudská bytosť/ a Dan 7:13 /Boh/).

1:4 „ustanovený“ Toto je pasívne príčastie aoristu. Boh definitívne pomazal Ježiša za „Božieho Syna“. Toto nenaznačuje, že Betlehem bol Ježišovým začiatkom alebo že by bol nižšie postavený ako Otec. Pozri Zvláštna téma: Trojica v 8:11

▪ **„ako Boží Syn“** NZ autori často nehovorili o Ježišovi ako o „Božom Synovi“ (Mt 4:3) kvôli falošným uzáverom z gréckej mytológie (to isté platí aj o narodení z panny). Tento koncept je obyčajne posudzovaný ako „jedinečný, jeden svojho druhu“ (*monogenes*) (J 1:18; 3:16,18; 1J 4:9). Význam týchto slov teda je: „Ježiš, jediný skutočný Boží Syn“.

NZ má dva teologické póly, týkajúce sa Boha Otca a Ježiša Syna: (1) sú si rovní (J 1:1; 5:18; 10:30; 14:9; 20:28; 2Kor 4:4; Fil 2:6; Kol 1:15; Žd 1:3) a (2) sú to oddelené osoby (Mk 10:18; 14:36; 15:34).

▪ **„vzkriesením z mŕtvych“** Boh Otec osvedčil Ježišov život a posolstvo tým, že ho vzkriesil z mŕtvych (4:24; 6:4,9; 8:11). Božstvo (J 1:1-14; Kol 1:15-19; Fil 2,6-11) a vzkriesenie Ježiša (4:25; 1Kor 15) sú dva spojené piliere kresťanstva.

▪ Tento verš sa často používal na obhajobu falošného učenia „adopcionizmu“, ktoré tvrdilo, že Ježiš bol odmenený a vyvýšený Bohom za svoj príkladný život poslušnosti. Falošní učitelia tvrdili, že nebol vždy Bohom (ontologicky), no stal sa Bohom, keď Ho Boh vzkriesil z mŕtvych. Hoci je jasné, že to nie je pravda, to, čo je zrejmé na základe mnohých textov, napr. J 1 a 17, je skutočnosť, že Ježišovi bolo pri vzkriesení udelené niečo úžasné. Je ťažké vyjadriť, ako môže byť Boh odmenený, no je to presne to, čo sa stalo. Hoci Ježiš mal podiel na večnej sláve so svojím Otcom, Jeho postavenie bolo určitým spôsobom obohatené dokonalým naplnením Jeho pridelenej úlohy vykúpenia. Vzkriesenie bolo Otcovým potvrdením života, príkladu, učenia a obetnej smrti Ježiša z Nazareta: večného Božieho, úplne ľudského, dokonalého záchrancu, vzkrieseného a odmeneného, jedinečného Syna! Pozri Dodatok 3 – Adopcionizmus.

▪ NASB, NKJV „podľa Ducha svätosti“
NKJV „podľa ducha svätosti“
TEV „čo sa týka jeho božskej svätosti“
JB „príkazom ducha, ducha svätosti“

Niektoré preklady uvádzajú v slove Duch veľké „D“, čím naznačujú, že ide o Svätého Ducha, kým malé „d“ sa vzťahuje na Ježišovho ducha. Rovnako, ako Boh Otec je Duch, tak je aj Ježiš. Staré hebrejské a grécke texty neuvádzali veľké písmená, interpunkčné znamienka, ani rozdelenie na kapitoly alebo verše, takže toto všetko sú záležitosti tradície alebo výkladu zo strany prekladateľov.

Existujú tri spôsoby, ako sa môžeme pozerať na verše 3 a 4: (1) ako na odkaz na Ježišove dve prirodzenosti – ľudskú a božskú; (2) ako na odkaz na dve štádiá v Jeho pozemskom živote – ako človeka a vzkrieseného Pána; alebo (3) ako na paralelu s „Ježišom Kristom, našim Pánom“.

▪ **„Ježiš“** Aramejské meno *Ježiš* je rovnaké ako hebrejské meno *Jozua*. Bolo zložením dvoch hebrejských slov „YHWH“ a „spasenie“. Môže znamenať „YHWH zachraňuje“, „YHWH vyslobodzuje“ alebo „YHWH je spása“. Jeho význam môžeme vidieť v Mt 1:21,25.

▪ **„Kristus“** Toto bol grécky preklad hebrejského výrazu *mesiáš*, ktorý znamenal „ten pomazaný“. V SZ bolo pomazaných niekoľko skupín vodcov (prorokov, kňazov a kráľov) na znak Božieho vyvolenia a vystrojenia. Ježiš naplnil všetky tri z týchto úradov pomazania (Žd 1:2-3).

SZ predpovedala, že Boh pošle zvláštneho „pomazaného“, aby v novom veku zaviedol spravodlivosť. Ježiš bol Jeho zvláštny „sluha“, „syn“ a „Mesiáš“.

▪ **„Pán“** V judaizme sa zmluvné meno pre Boha – YHWH – stalo takým svätým, že ho rabíni nahrádzali titulom „Pán“ (*Adon*), keď čítali Písma, pretože sa báli, že by mohli brať Božie meno nadarmo (2M 20:7; 5M 5:11) a tým porušiť jedno z Desiatich prikázaní. Keď NZ autori nazývali Ježiša v teologických kontextoch „Pánom“ (*Kyrios*), potvrdzovali Jeho božstvo (Sk 2:36; Rim 10:9-13; Fil 2:6-11).

1:5 „my“ *(v slov. preklade je podmet zamlčaný)* Pavol tu neuvádza nijakú inú osobu vo svojom úvode, ako to často robil v iných listoch. Táto prvá veta súvisí s Pavlovým obrátením na ceste do Damašku a jeho pomazaním (Sk 9), čo silne naznačuje editorské použitie podmetu „my“.

▪ **„dostali sme milosť a apoštolstvo“** Pavol potvrdzuje nie len dar spásy cez Krista, ale tiež to, čo je s tým spojené – povolanie byť apoštolom pohanov. Všetko toto sa mu zrazu zjavilo na ceste do Damašku (Sk 9). Nebolo to kvôli zásluhám, ale len zo zámernej milosti!

▪ **„privádzali“** Tu je druhýkrát v kontexte zámeru použité slovo *eis* (pozri v. 1). Evanjelium obnovuje obraz Boha v ľudstve cez vieru v Ježiša. Toto umožňuje, aby sa zjavil pôvodný zámer Boha, ktorým je intímne spoločenstvo s ľuďmi, ktorí odrážajú Jeho charakter (pozri v. 7).

▪ **NASB, JB „poslušnosť viery“**
NKJV „poslušnosť viere“
NRSV „priviesť k poslušnosti viery“
TEV „veriť a poslúchať“

Toto je prvé použitie kľúčového výrazu „viera“ v Liste Rimanom. V tejto kapitole a knihe sa používa tromi odlišnými spôsobmi:

1. Verš 5. Používa sa v súvislosti s obsahom právd a doktrín súvisiacich s Ježišom a kresťanským životom (Sk 6:7; 13:8; 14:22; 16:5; Rim 14:1; 16:26; Gal 1:23; 6:10; Júda 3, 20)
2. Verš 8. Je použitý v zmysle osobnej dôvery v Ježiša. Výrazy „veriť“, „viera“ a „dôvera“ prekladajú rovnaký grécky výraz (*pistis/pisteuo*). Evanjelium je aj konceptuálne (doktrína), aj osobné (pozri v. 16; J 1:12; 3:16)
3. Verš 17. Je použitý v SZ zmysle dôveryhodnosti, oddanosti a spoľahlivosti. Toto je význam Ab 2:4. V SZ nebola rozvinutá doktrína viery, no príklad za príkladom rozpráva o živote z viery (Abrahám v 1M 15:6); nie dokonalá viera, ale zápasiaca (Žd 11). Nádej ľudstva nie je v jeho schopnosti správne konať alebo veriť, ale v Božom charaktere. Len Boh je verný!

Existuje séria skutkov, ktoré by sa dali nazvať udalosťou spásy: (1) pokánie (Mk 1:15; Lk 13:3,5; Sk 3:16,19; 20:21); (2) viera (J 1:12; 3:16; Sk 16:31); (3) poslušnosť (2Kor 9:13; 10:5; 1Pt 1:2,22); a (4) vytrvalosť (Tes 18:1; 2Kor 4:1,16; Gal 6:9; 2Tes 3:13). Toto sú podmienky Novej zmluvy. Musíme prijať a potom naďalej prijímať Božiu ponuku v Kristovi (v. 16; J 1:12).

▪ **NASB „kvôli Jeho menu“**
NKJV „pre Jeho meno“
NRSV „v záujme jeho mena“
TEV „kvôli Kristovi“
NJB „kvôli cti jeho mena“

(Pozri Zvláštna téma v 10:9)

▪ **NASB, NRSV „medzi všetkých pohanov“**
NKJV „medzi všetky národy“
TEV „ľuďom všetkých národov“
JB „všetkým pohanským národom“

Toto je univerzálne evanjelium. Boží sľub vykúpenia v 1M 3:15 zahŕňal celé ľudstvo. Ježišova zástupná smrť zahrnula všetky padlé deti Adama (J 3:16; 4:42; Ef 2:11-3:13; 1Tim 2:4; 4:10; Tit 2:11; 2Pt 3:9). Pavol vidí svoje zvláštne povolanie ako kázanie Božieho evanjelia pohanom (Sk 9:15; 22:21; 26:17; Rim 11:13; 15:16; Gal 1:16; 2:29; Ef 3:2,8; 1Tim 2:7; 2Tim 4:17).

1:6 „aj vy“ Pavol bol extrémnym príkladom Božej milosti (ako prenasledovateľ cirkvi), no jeho čitatelia boli takisto príkladmi nezaslúženej Božej milosti.

▪ **NASB, NKJV „povolaní Ježišom Kristom“**
NRSV „ktorí sú povolaní, aby patrili Ježišovi Kristovi“
TEV „ktorých Boh povolal, aby patrili Ježišovi Kristovi“
JB „jeho povolaním patria Ježišovi Kristovi“

Toto môže byť (1) slovná hra s výrazom „cirkev“, čo znamenalo „tí, čo sú povolaní“ alebo „tí zhromaždení“; (2) odkaz na Božie vyvolenie (Rim 8:29-30; 9:1nn; Ef 1:4, 11; 3:21; 4:1,4); alebo (3) revidovaný anglický biblický preklad frázy „vy, ktorí ste počuli povolanie a patríte Ježišovi Kristovi“. To zodpovedá pochopeniu tejto frázy tak, ako ju prekladá NRSV, TEV a JB.

ZVLÁŠTNA TÉMA: POVOLANÍ

Boh je vždy iniciatívny v povolaní, výbere a uchádzaní sa o veriacich (J 6:44, 65; 15:16; 1Kor 1:12; Ef 1:4-5, 11). Výraz „povolaní" je použitý v niekoľkých teologických významoch:

A. Hriešnici sú povolaní k spaseniu milosťou Božou cez dokončené Kristove dielo a usvedčením Ducha (t. j. *kletos,* pozri Rim 1:6,7; 9:24, čo je teologicky podobné 1Kor 1:1-2 a 2Tim 1:9; 2Pt 1:10).
B. Hriešnici vzývajú meno Pánovo, aby boli spasení (t. j. *epikaleo*, Sk 2:21; 22:16; Rim 10:9-13). Tento výrok je židovským vyjadrením uctievania.
C. Veriaci sú povolaní žiť život, ktorý sa podobá Kristovi (t. j. *klésis,* 1Kor 1:26; 7:20; Ef 4:1; Fil 3:14; 2Tes 1:11; 2Tim 1:9).
D. Veriaci sú povolaní k úlohám v službe (Sk 13:2; 1Kor 12:4-7; Ef 4:1).

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 1:7
(7) všetkým, ktorí sú milovaní Boží v Ríme, povolaným *ako* svätí: Milosť vám a pokoj od Boha nášho Otca a Pána Ježiša Krista.

1:7 „milovaní Boží" Táto fráza sa často používala v súvislosti s Ježišom (Mt 3:17; 17:5). Teraz bola použitá v súvislosti s cirkvou v Ríme! Toto ukazuje hĺbku Božej lásky pre tých, ktorí veria Jeho Synovi. Podobný prechod môžeme vidieť v Ef 1:20 (Božie činy v záujme Ježiša) a 2:5-6 (Ježišove činy v záujme veriacich).

▪ **„v Ríme"** Pavol tento zbor nezaložil. Nikto nevie, kto to urobil. Listom Rimanom sa Pavol predstavoval cirkvi, ktorá už bola založená. Je to Pavlova najrozvinutejšia prezentácia evanjelia, ktoré kázal. Tento list je najmenej ovplyvnený miestnou situáciou, hoci tam existovali napätia medzi židovskými a pohanskými veriacimi, k čomu sa vo svojom liste vyjadruje.

▪ **NASB „povolaným *ako* svätí"**
NKJV, NRSV, JB „povolaným, aby boli svätí"
TEV „povolaným, aby boli jeho vlastným ľudom"

Termín „svätí" sa vzťahoval na pozíciu veriacich v Kristovi, nie na ich bezhriešnosť. Takisto to malo opisovať ich napredovanie smerom ku Kristovej podobe. Výraz sa vždy nachádzal v množnom čísle, okrem verša vo Fil 4:21. Napriek tomu aj v tomto kontexte je spájajúci: Byť kresťanom znamená byť súčasťou komunity, rodiny, tela.

Verš 1 naznačuje, že Pavol bol povolaný, aby sa stal apoštolom. Vo verši 6 sú veriaci „povolaní Ježiša Krista". Vo verši 7 sa veriaci nazývajú aj „svätí". Toto „povolanie" bolo NZ spôsobom vyhlasovania pravdy o tom, že prioritne Boh je tým iniciátorom. Nijaký padlý človek seba nikdy nepovolal (3:9-13; Iz 53:6; 1Pt 2:25). Iniciatívy sa vždy ujíma Boh (J 6:44,65; 15:16). On je ten, ktorý nám stále prináša zmluvu. To platí o našom spasení (našej prisúdenej spravodlivosti alebo zákonom postavení), ale aj o našom obdarovaní pre efektívnu službu (1Kor 12:7,11) a našom kresťanskom živote.

ZVLÁŠTNA TÉMA: SVÄTÍ

Toto je grécky ekvivalent hebrejského *kadaš*, ktorého základným významom je vyhradiť niekoho, niečo alebo nejaké miesto pre výhradné používanie YHWH. Predstavuje koncept pre niečo „posvätné“. YHWH je oddelený od ľudstva svojou prirodzenosťou (večný, nestvorený Duch) a svojím charakterom (morálna dokonalosť). On je normou, podľa ktorej sa meria a posudzuje všetko ostatné. On je nadprirodzený a Ten svätý.

Boh stvoril ľudí pre spoločenstvo, no pád (1M 3) spôsobil bariéru vo vzťahoch a morálke medzi Svätým Bohom a hriešnym ľudstvom. Boh sa rozhodol obnoviť svoje stvorenie, preto volá svoj ľud, aby boli „svätí“ (3M 11:44; 19:2; 20:7, 26; 21:8). Vzťahom viery s YHWH sa Jeho ľud stáva svätým, prostredníctvom svojej zmluvnej pozície v Ňom, no takisto je vyzývaný k tomu, aby žil sväto (Mt 5:48).

Tento svätý život je možný preto, lebo veriaci sú plne prijatí a je im odpustené cez Ježišov život, prácu a prítomnosť Svätého Ducha v ich mysli a srdci. Toto ustanovuje paradoxnú situáciu:

1. byť svätým kvôli spravodlivosti prisúdenej Kristom
2. byť povolaným žiť sväto kvôli prítomnosti Ducha.

Veriaci sú „svätí“ (*hagioi*) kvôli (1) vôli Svätého (Otca), (2) práci Svätého Syna (Ježiša); a (3) prítomnosti Svätého Ducha v našich životoch.

NZ vždy hovorí o svätých v množnom čísle (okrem jediného prípadu vo Fil 4:12, ale aj tam uvedený kontext z neho robí množné číslo). Byť spaseným znamená byť súčasťou rodiny, tela, stavby! Biblická viera začína osobným prijatím, no prechádza do zjednocujúceho spoločenstva. Všetci sme obdarovaní (1Kor 12:11) pre zdravie, rast a dobro tela Kristovho – cirkvi (1Kor 12:7). Sme spasení, aby sme slúžili! Svätosť je rodinnou charakteristikou!

▪ **„milosť vám a pokoj od Boha“** Toto je Pavlovo charakteristické úvodné požehnanie. Je to slovná hra s tradičným gréckym výrazom „pozdravy“ (*charein*) a jedinečne kresťanským výrazom „milosť“ (*charis*). Pavol mohol tento grécky úvod kombinovať s tradičným hebrejským pozdravom *šalom* alebo „pokoj“. No to sú len dohady. Všimnite si, že po teologickej stránke milosť vždy predchádza pokoju.

▪ **„od Boha nášho Otca a Pána Ježiša Krista“** Pavol pravidelne používa len jednu predložku pre obidve mená (1Kor 1:3; 2Kor 1:2; Gal 1:3; Ef 1:2; Fil 1:2; 2Tes 1:2; 1Tim 1:1; 2Tim 1:2; Tit 1:4). Toto bol jeho spôsob gramatického prepojenia týchto dvoch osôb Trojice. Zdôrazňovalo to Ježišovo božstvo a rovnocenné postavenie.

ZVLÁŠTNA TÉMA: OTEC

SZ predstavuje veľmi osobnú známu metaforu Boha ako Otca: (1) izraelský národ je často opisovaný ako syn YHWH (Oz 11:1; Mal 3:17); (2) aj skôr v 5M je použitá analógia Boha ako Otca (1:31); (3) v 5M 32 je Izrael nazvaný „jeho deťmi“ a Boh „tvojím otcom“; (4) táto analógia je uvedená v Ž 103:13 a rozvinutá v Ž 68:5 (otec sirôt); a (5) bola bežná u prorokov (Iz 1:2; 63:8; Izrael ako syn, Boh ako Otec; 63:16; 64:8; Jer 3:4,19; 31:9).

Ježiš hovoril aramejsky, čo znamená, že veľa miest, kde sa v gréčtine objavuje „Otec“, *Pater*, môže odrážať aramejské *Abba* (14:36). Tento známy pojem „ocko“ alebo „papa“ odráža Ježišovu intímnu blízkosť s Otcom; Jeho zjavenie tejto skutočnosti svojim nasledovníkom takisto povzbudzuje našu vlastnú intimitu s Otcom. Výraz „Otec“ sa používal len v SZ pre YHWH, no Ježiš ho používa často veľmi prenikavým spôsobom. Je to dôležité zjavenie nášho nového vzťahu s Bohom cez Krista.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 1:8-15
(8) Najprv ďakujem môjmu Bohu cez Ježiša Krista za všetkých vás, pretože vaša viera sa hlása po celom svete. (9) Lebo Boh, ktorému slúžim v mojom duchu v *kázaní* evanjelia Jeho Syna, je mojím svedkom *v súvislosti s tým,* ako neustále vás spomínam, (10) vždy v mojich modlitbách prosiac, či by konečne teraz z Božej vôle by som mohol uspieť v tom, aby som prišiel k vám. (11) Lebo vás túžim vidieť, aby som vám mohol odovzdať nejaký duchovný dar, aby ste boli zbudovaní; (12) tzn. aby som mohol byť povzbudený spolu s vami, *kým* budem u vás, navzájom svojou vierou – vašou aj mojou. (13) Nechcem, aby ste nevedeli, bratia, že som často plánoval prísť k vám (a doteraz mi v tom bolo zabránené), aby som mohol získať tiež medzi vami nejaké ovocie, dokonca aj ako medzi zostatkom pohanov. (14) Mám záväzok voči Grékom, aj barbarom, múdrym aj bláznivým. (15) Takže z mojej strany dychtím po tom, aby som hlásal evanjelium aj vám, ktorí ste v Ríme.

1:8 „Najprv“ V tomto kontexte „najprv“ znamená „od začiatku“ alebo „musím začať“ (J. B. Philips).

▪ **„ďakujem môjmu Bohu cez Ježiša Krista“** Pavol bežne adresuje svoje modlitby Bohu cez Ježiša Krista. Ježiš je náš jediný spôsob, ako pristupovať k Bohu! Pozri Zvláštna téma: Pavlove modlitby chvály a vďakyvzdania v 7:25.

▪ **„za všetkých vás“** Toto použitie „všetkých“, ako aj vo v. 7, môže odrážať žiarlivosť a konflikt medzi veriacimi židovskými vodcami, ktorí ušli z Ríma za cisára Klaudia (Sk 18:2) a nasledujúcimi veriacimi pohanskými vodcami, ktorí ich na niekoľko rokov nahradili. Rimanom 9-11 možno hovorí o tej istej problematike.

Je takisto možné, že toto začlenenie je adresované „slabým“ a „silným“ z Rim 14:1-15:13. Boh miluje celý zbor v Ríme a miluje ich rovnako!

▪ **„pretože vaša viera sa hlása po celom svete“** Rimanom 16:19 naráža na rovnakú pravdu. Bolo to zrejme orientálne zveličovanie (hyperbola), týkajúce sa Rímskeho sveta (1Tes 1:8).

1:9 „Boh ... je mojím svedkom“ Pavol prisahal v Božom mene (9:1; 2Kor 1,23; 11:10-11:31; 12:19; Gal 1:20; 1Tes 2:5). Toto bol židovský spôsob dokazovania svojej pravdivosti.

▪ **„v mojom duchu“** Toto je dobrý príklad použitia výrazu *pneuma* pre ľudského ducha (8:5,10,16; 12:11), použitého v zmysle ľudského života (t. j. dychu, hebrejsky *ruach,* pozri 1M 2:7).

1:10 „vždy v mojich modlitbách prosiac“ Pavol tento zbor nezaložil a napriek tomu sa za nich neustále modlil tak, ako sa modlil za všetky svoje zbory (2Kor 11:28)! Pozri Zvláštna téma: Prímluvná modlitba v 8:26. Akokoľvek, Pavol mal v rímskom zbore veľa priateľov a spolupracovníkov, ako nám to jasne ukazuje 16. kapitola.

▪ **„či“** Toto je podmieňovacia veta prvého stupňa, kde sa zo strany autora alebo kvôli jeho literárnym zámerom predpokladá, že je to pravda. Pavol plánoval navštíviť Rím na svojej ceste do Španielska (15:22-24). Pravdepodobne tam nechcel zostať dlhý čas. Vždy chcel novú oblasť, kde ešte predtým nikto nepracoval (15:20; 2Kor 10:15,16). Je možné, že jedným zo zámerov listu Rimanom bolo žiadať o financie pre jeho misijnú cestu do Španielska (15:24).

▪ **„z Božej vôle by som mohol uspieť v tom, aby som prišiel k vám“** Toto je paralelné s veršom 13 a 15:32. Pavol nemal pocit, že jeho život a cestovateľské plány patria jemu, ale Bohu (Sk 18:21; 1Kor 4:19; 16:7). Pozri Zvláštna téma v 12:2.

1:11 „Lebo vás túžim vidieť" Toto je paralelné s 15:23. Pavol sa už dlho túžil stretnúť s veriacimi v Ríme (Sk 19,21).

▪ **„aby som vám mohol odovzdať nejaký duchovný dar"** Výraz „duchovný dar" bol použitý v zmysle duchovného vhľadu alebo požehnania (11:29; 15:27). Pavol sám seba vnímal ako jedinečne povolaného k tomu, aby bol apoštolom pohanov (v. 15).

▪ **„aby ste boli zbudovaní"** Toto je neurčitok pasívneho aoristu výrazu *histemi.* Pozri Zvláštna téma 5:2.

1:12 Toto je účelom kresťanského spoločenstva. Dary majú spájať veriacich do komunity služobníkov. Veriaci sú obdarovaní pre spoločné dobro (1Kor 12:7). Všetky dary sú dôležité. Všetky dary dáva Duch pri spasení (1Kor 12:11). Všetci veriaci sú povolaní a obdarení služobníci „na plný úväzok" (Ef 4:11-12). Pavol jasne hovorí o svojom vnímaní apoštolskej autority, ako aj o vzájomnosti v celej komunite. Veriaci potrebujú jedni druhých!

1:13 „Nechcem, aby ste nevedeli, bratia" Toto je úslovie, ktoré Pavol často používal, keď predstavoval dôležité výroky (11:25; 1Kor 10:1; 12:1; 2Kor 1:8; 1Tes 4:13). Čo sa týka literárneho zámeru, podobá sa to Ježišovmu: „Amen, amen".

▪ **„a doteraz mi v tom bolo zabránené"** Toto je pasívne sloveso. Rovnaká fráza sa objavuje v 1Tes 2:18, kde za tým stojí Satan. Pavol veril, že jeho život viedol Boh, no narúšal ho Satan. Oboje je pravdou (Job 1-2; Dan 10). Použitie tohto výrazu v 15:22 naznačuje prekážku v Pavlovej misijnej práci vo východnej oblasti Stredomoria, ktorá ešte nebola dokončená.

▪ **„aby som mohol získať tiež medzi vami nejaké ovocie"** V tomto kontexte sa „ovocie" môže vzťahovať na obrátených, no v Jánovi 15:1-8 a v Gal 5:22 sa to vzťahuje na kresťanskú zrelosť. Matúš 7 hovorí: „spoznajú vás podľa ovocia", no to nedefinuje termín ovocie. Najlepšou paralelou je pravdepodobne Fil 1:22, kde Pavol používa rovnakú poľnohospodársku metaforu.

1:14 „Mám záväzok" Pavol používa tento výraz v Liste Rimanom niekoľkokrát:

1. Pavol má záväzok kázať evanjelium všetkým pohanom.
2. Pavol nemá záväzok voči „telu" (8:12).
3. Zbor z pohanov má záväzok pomáhať materskému zboru v Jeruzaleme (15:27).

▪ **„voči Grékom"** Toto sa vzťahovalo na civilizovaných, kultúrnych ľudí okolo Stredozemného mora. Alexander Veľký a jeho nasledovníci pogréčtili celý známy svet. Rimania prevzali grécku kultúru a prispôsobili si ju.

▪ **„barbarom"** Tento termín (*onomatopoeia*) znamenal nevzdelané alebo nekultúrne skupiny ľudí, obyčajne zo severu. Používal sa v súvislosti s ľuďmi, ktorí nehovorili grécky. Ich reč znela Grékom a Rimanom ako „bar bar bar".

▪ **„múdrym, aj bláznivým"** Je možné, že toto je paralelou výrazu „Grékom aj barbarom", no nemusí to tak byť. Môže to byť iný spôsob ako povedať: všetky skupiny ľudí, aj jednotlivci.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT 1:16-17
(16) „Lebo sa nehanbím za evanjelium, lebo je to moc Božia na spasenie každému, kto verí, najprv Židom a tiež Grékom. (17) Lebo v ňom je zjavená Božia spravodlivosť z viery viere; ako je napísané: „NO SPRAVODLIVÝ ČLOVEK BUDE ŽIŤ VIEROU“.

1:16

NASB, NRSV	**„Nehanbím sa za evanjelium“**
NKJV	**„Nehanbím sa za evanjelium Kristovo“**
TEV	**„Mám úplnú istotu v evanjelium“**
JB	**„Nehanbím sa za Dobrú zvesť“**

Pavol môže poukazovať na Ježišove slová v Markovi 8:38 a Lukášovi 9:26. Nehanbí sa za obsah evanjelia, ani za z neho vyplývajúce trápenie (2Tim 1:12,16,18).

V 1Kor 1:23 sa Židia hanbili za evanjelium, pretože hlásalo trpiaceho Mesiáša a Gréci, lebo hlásalo vzkriesenie tela. Verše 16-17 sú témou celej knihy. Táto téma je umocnená a zhrnutá v 3:21-31.

▪ **„spasenie“** V SZ sa tento hebrejský výraz (*jašo*) primárne vzťahoval na fyzické vykúpenie (Jakub 5:15), no v NZ sa tento grécky výraz (*sozo*) vzťahuje v prvom rade na duchovné vykúpenie (1Kor 1:18,21). Pozri Robert B. Girdlestone: *Synonyms of the Old Testament,* s. 124-126.

▪ **NASB**	**„každému, kto verí“**
NKJV	**„pre každého, kto verí“**
NRSV	**„každému, kto má vieru“**
TEV	**„všetkým, ktorí veria“**
JB	**„všetkým, ktorí majú vieru“**

Evanjelium je pre všetkých ľudí (milujem slová „každý“, „ktokoľvek“ a „všetci), no veriť je len jednou z podmienok pre prijatie. Druhou je pokánie (Mk 1:15; Sk 3:16,19; 20:21). Boh jedná s ľudstvom prostredníctvom zmluvy. Vždy sa ujíma iniciatívy a určuje program (J 6:44,65). No existuje niekoľko obojstranných podmienok; pozri pozn. v 1:5.

Grécky výraz, ktorý je tu preložený ako „veriť“, sa dá tiež preložiť ako dôverovať. Grécky výraz ma širší význam, než akýkoľvek jeho preklad. Všimnite si, že je to prítomné príčastie. Spásonosná viera je pokračujúca viera (1Kor 1:18; 15:2; 1Kor 2:15; 1Tes 4:14)!

Pôvodne súvisiace hebrejské výrazy za týmto gréckym termínom „viera“ znamenali stabilný postoj, rozkročene stojaceho človeka, takže sa s ním nedalo ľahko pohnúť. Protikladnou SZ metaforou by bolo „moje nohy boli v močaristej pôde (Ž 40:2), „moje nohy sa takmer pošmykli“ (Ž 73:2). Súvisiace hebrejské korene slova *emun, emunah, aman* sa začali používať obrazne v súvislosti s niekým, kto bol dôveryhodný, oddaný alebo spoľahlivý. Spásonosná viera neodráža schopnosť padlého ľudstva byť verným, ale Božiu schopnosť! Nádej veriacich nespočíva v ich schopnosti, ale v Božom charaktere a sľuboch. Je to Jeho dôveryhodnosť, Jeho vernosť, Jeho sľuby!

▪ **„najprv Židom“** O dôvode, prečo je to tak, sa stručne pojednáva v 2:9-10 a v kapitole 3, a naplno je to rozvinuté v kapitolách 9-11. Rozvádza to Ježišove výroky v Mt 10:6; 15:24; Mk 7:27.

Môže to súvisieť so žiarlivosťou medzi veriacimi Židmi a pohanmi v rímskom zbore.

1:17 „Božia spravodlivosť“ Táto fráza sa vo svojom kontexte týka (1) Božieho charakteru a (2) toho, ako tento charakter dáva hriešnym ľuďom. V Jeruzalemskom preklade Biblie je napísané „toto je to, čo zjavuje Božiu spravodlivosť“. Vzťahuje sa to aj na morálny životný štýl veriaceho, ale v prvom rade sa to týka jeho zákonného postavenia pred Spravodlivým

Sudcom. Je to prisúdenie Božej spravodlivosti padlému, hriešnemu ľudstvu, čo sa od reformácie charakterizuje ako „ospravedlnenie vierou“ (2Kor 5:21; Fil 3:9). Toto je presne ten verš, ktorý zmenil život aj teológiu Martina Luthera! No cieľom ospravedlnenia je posvätenie, Kristova podoba alebo Boží spravodlivý charakter (Rim 8:28-29; Ef 1:4; 2:10; Gal 4:19). Spravodlivosť nie je len zákonné vyhlásenie; je to svätý život. Boží obraz v ľudstve má byť funkčne obnovený (2Kor 5:21).

ZVLÁŠTNA TÉMA: SPRAVODLIVOSŤ

„Spravodlivosť“ je taká dôležitá téma, že študent Biblie musí urobiť rozsiahle osobné štúdium tohto konceptu.

V SZ je Boží charakter opísaný ako „spravodlivý“ alebo „čestný“. Tento mezopotamský termín vychádza z riečnej trstiny, ktorá sa používala ako stavebný nástroj na posúdenie horizontálnej rovnosti múrov a plotov. Boh si tento výraz vybral, aby sa používal obrazne o Jeho vlastnej prirodzenosti. On je ostrá hrana (meradlo), podľa ktorého sa hodnotia všetky veci. Tento koncept zdôrazňuje Božiu spravodlivosť, ako aj Jeho právo súdiť.

Človek bol stvorený na Boží obraz (1M 1:26-27; 5:1,3; 9:6). Ľudstvo bolo stvorené pre spoločenstvo s Bohom. Celé stvorenie je scénou alebo pozadím scény pre Božie jednanie s ľuďmi. Boh chcel, aby ho jeho najvyššie stvorenie – ľudstvo - poznalo, milovalo, slúžilo Mu a bolo ako On! Oddanosť ľudstva bola vyskúšaná (1M 3) a pôvodná dvojica túto skúšku nezvládla. To vyústilo do narušenia vzťahu medzi Bohom a ľudstvom (1M 3; Rim 5:12-21).

Boh sľúbil, že toto spoločenstvo napraví a obnoví (1M 3:15). Robí to na základe svojej vôle a svojho Syna. Ľudia nedokázali obnoviť toto porušenie (Rim 1:18-3:20).

Po páde človeka bol Božím prvým krokom smerom k obnove koncept zmluvy založenej na Jeho pozvaní a zo strany ľudstva reakcia, založená na pokání, vernosti a poslušnosti. Následkom pádu ľudia nedokázali primerane reagovať (Rim 3:21-31; Gal 3). Sám Boh sa musel ujať iniciatívy, aby obnovil ľudí, ktorí túto zmluvu porušili. Urobil to tým, že:

1. <u>vyhlásil</u> hriešne ľudstvo za spravodlivé cez dielo Krista (vonkajšia spravodlivosť)
2. <u>zadarmo dal</u> ľudstvu spravodlivosť cez dielo Krista (prisúdená spravodlivosť)
3. <u>zabezpečil</u> prebývanie Ducha, ktorý produkuje spravodlivosť v ľuďoch (etická spravodlivosť)
4. <u>obnovil</u> spoločenstvo zo záhrady Eden tým, že Kristus obnovil Boží obraz (1M 1:26-27) vo veriacich (vzťahová spravodlivosť).

Napriek tomu Boh požaduje zmluvnú odpoveď. Boh vyhlasuje (slobodne dáva) a poskytuje, no ľudia <u>musia</u> reagovať a pokračovať odpoveďou

1. v pokání
2. vo viere
3. v životnom štýle poslušnosti
4. vo vytrvalosti.

Spravodlivosť je preto zmluvná, obojstranná transakcia medzi Bohom a Jeho najvyšším stvorením. Je založená na Božom charaktere, na Kristovom diele a uschopňovaní zo strany Ducha, na čo musí každý jednotlivec osobne a neustále primeraným spôsobom reagovať. Tento koncept sa nazýva „ospravedlnenie vierou“. Je zjavený v evanjeliách, no nie týmito slovami. Primárne ho definuje Pavol, ktorý používa grécky výraz „spravodlivosť“ v rôznych formách viac ako 100 krát.

Pavol, ktorý bol vyškolený ako rabín, používa výraz *dikaiosyne* v jeho hebrejskom význame termínu *SDQ*, ako sa používa v Septuaginte a nie vo význame z gréckej literatúry. V gréckych písomnostiach sa tento termín spája s niekým, kto vyhovoval očakávaniam božstva a spoločnosti. V hebrejskom zmysle je to vždy rozvinuté v zmluvných podmienkach.

YHWH je spravodlivý, etický, morálny Boh. Chce, aby Jeho ľudia odrážali Jeho charakter. Vykúpené ľudstvo sa stáva novým stvorením. Táto „novota“ vyúsťuje do nového životného štýlu zbožnosti (rímsko-katolícke zameranie na ospravedlnenie). Keďže Izrael bol teokraciou, neexistovalo jasné vymedzenie medzi sekulárnym (normy spoločnosti) a svätým (Božia vôľa). Toto odlíšenie je vyjadrené v hebrejských a gréckych výrazoch, ktoré sa prekladajú ako „právo“ (vo vzťahu k spoločnosti) a „spravodlivosť“ (vo vzťahu k náboženstvu).

Evanjelium (dobrá správa) Ježiša je, že padlé ľudstvo bolo obnovené, aby malo spoločenstvo s Bohom. Pavlov paradox je, že Boh cez Krista oslobodzuje vinných. Toto sa stalo cez Otcovu lásku, milosrdenstvo a milosť; cez život, smrť a vzkriesenie Syna a privádzanie, smerovanie k evanjeliu, ktoré je prácou Ducha. Ospravedlnenie je Božím skutkom zdarma, no musí vyústiť do zbožnosti (Augustínova pozícia, ktorá odráža oboje – dôraz reformácie na evanjelium zdarma a dôraz rímsko-katolíckej cirkvi na zmenený život lásky a vernosti). Pre reformátorov je výraz „spravodlivosť Božia“ genitív objektívny (t. j. čin urobenia hriešneho ľudstva prijateľným pre Boha /posvätenie v pozícii/), kým pre katolíkov je to genitív subjektívny, čo je proces stávania sa podobnejším Bohu (skúsenostné progresívne posväcovanie). V skutočnosti určite platí oboje!

Z môjho pohľadu je celá Biblia od 1M 4 až po Zjavenie Jána 20 záznamom o tom, ako Boh obnovuje spoločenstvo z raja. Biblia začína s Bohom a ľudstvom v spoločenstve na tejto zemi (1M 1-2) a končí v rovnakom prostredí (Zj 21-22). Boží obraz a zámer bude obnovený!

Na doloženie vyššie uvedenej diskusie si všimnite nasledujúce NZ oddiely, ktoré ilustrujú túto grécku slovnú skupinu.

1. Boh je spravodlivý (často v spojitosti s Bohom v postavení Sudcu)
    a. Rimanom 3:26
    b. 2 Tesaloničanom 1:5-6
    c. 2 Timoteovi 4:8
    d. Zjavenie 16:5
2. Ježiš je spravodlivý
    a. Skutky 3:14; 7:52; 22:14 (titul Mesiáša)
    b. Matúš 27:19
    c. 1 Jána 2:1,29; 3:7
3. Božia vôľa pre Jeho stvorenie je spravodlivosť
    a. 3M 19:2
    b. Matúš 5:48 (5:17-20)
4. Božie prostriedky pre zabezpečenie a produkovanie spravodlivosti
    a. Rimanom 3:21-31
    b. Rimanom 4
    c. Rimanom 5:6-11
    d. Galaťanom 3:6-14
    e. dané Bohom
        1) Rimanom 3:24; 6:23
        2) 1 Korinťanom 1:30
        3) Efežanom 2:8-9
    f. prijaté vierou
        1) Rimanom 1:17; 3:22,26; 4:3,5,13; 9:30; 10:4,6,10
        2) 1 Korinťanom 5:21
    g. cez skutky Syna
        1) Rimanom 5:21-31
        2) 2 Korinťanom 5:21
        3) Filipänom 2:6-11

5. Božia vôľa je, aby Jeho nasledovníci boli spravodliví
    a. Matúš 5:3-48; 7:24-27
    b. Rimanom 2:13; 5:1-5; 6:1-23
    c. 2 Korinťanom 6:14
    d. 1 Timoteovi 6:11
    e. 2 Timoteovi 2:22; 3:16
    f. 1 Jána 3:7
    g. 1 Petra 2:24
6. Boh bude súdiť svet spravodlivosťou
    a. Skutky 17:31
    b. 2 Timoteoovi 4:8

Spravodlivosť je Božou charakteristikou, ktorú zadarmo dáva ľudstvu cez Krista. Je to

1. Božie nariadenie
2. Boží dar
3. Kristov skutok

No je to tiež proces stávania sa spravodlivým, ktorému sa treba rázne a vytrvalo venovať a jedného dňa bude naplnený pri Druhom príchode. Spoločenstvo s Bohom je obnovené pri spasení, no pokračuje počas celého života a stane sa „stretnutím na vlastné oči" pri smrti alebo pri Druhom príchode!

Tu je dobrý citát prevzatý z *Dictionary of Paul and His Letters* od IVP:
„Kalvín, viac ako Luther, zdôrazňuje vzťahový aspekt Božej spravodlivosti. Zdá sa, že Lutherov pohľad na Božiu spravodlivosť obsahuje aspekt zbavenia viny. Kalvín zdôrazňuje úžasnú podstatu komunikácie alebo odovzdania Božej spravodlivosti nám" (s. 834).

Pre mňa má vzťah veriaceho s Bohom tri aspekty:
1. evanjelium je osoba (Východná cirkev a Kalvínov dôraz)
2. evanjelium je pravda (Augustínov a Lutherov dôraz)
3. evanjelium je zmenený život (katolícky dôraz)

Všetky tri sú pravdivé a musia byť ponímané spolu kvôli zdravému a biblickému kresťanstvu. Ak je ktorýkoľvek z nich príliš zdôrazňovaný alebo zľahčovaný, objavujú sa problémy.
Musíme vítať Ježiša!
Musíme veriť v evanjelium!
Musíme sa meniť na Kristovu podobu.

▪ NASB, NKJV „z viery viere"
NRSV „cez vieru pre vieru"
TEV „je to cez vieru, od začiatku do konca"
JB „ukazuje, ako viera vedie k viere"

Táto fráza má dve predložky, *ek* a *eis*, čo naznačuje zmenu alebo rozvoj. Pavol používa rovnakú štruktúru v 2Kor 2:16 a *apo* a *eis* v 2Kor 3:18. Kresťanstvo je dar, ktorý sa má stať charakteristikou a životným štýlom.

Pri preklade tejto frázy existuje niekoľko možností. „Williams NT" to prekladá ako „spôsob viery, ktorý vedie k väčšej viere". Hlavné teologické dôrazy sú: (1) viera pochádza od Boha („zjavená"); (2) ľudstvo musí reagovať a pokračovať vo svojom reagovaní; a (3) viera musí vyústiť do zbožného života.

Jedna vec je istá: „viera“ v Krista je kľúčová (5:1; Fil 3:9). Božia ponuka spasenia je podmienená odpoveďou viery (Mk 1:15; J 1:12; 3:16; Sk 3:16,19; 20:21).

▪ NASB	**„No spravodlivý človek bude žiť vierou“**
NKJV	**„Spravodlivý bude žiť vierou“**
NRSV	**„Ten, kto je spravodlivý, bude žiť vierou“**
TEV	**„Ten, kto je postavený ako spravodlivý s Bohom cez vieru, bude žiť“**
JB	**„čestný človek nachádza život cez vieru“**

Toto bol citát z Ab 2:4, no nie z mazoretického textu, ale zo Septuaginty. V SZ mala „viera“ rozšírený obrazný význam „dôveryhodnosti“, „vernosti“ alebo „oddanosti“. Spásonosná viera je založená na Božej vernosti (3:5,21,22,25,26). Napriek tomu je ľudská vernosť dôkazom toho, že dotyčný uveril v Božie zaopatrenie. Rovnaký SZ text je citovaný v Gal 3:11 a Žd 10:38. Ďalší literárny celok – Rim 1:18-3:20 odkrýva protiklad vernosti Bohu. Môže pomôcť, ak uvediem, ako niekoľkí moderní komentátori rozumejú tejto vete:

1. Vaughan: „začína vo viere a končí vo viere“
2. Hodge: „samou vierou“
3. Barrett: „na základe ničoho iného, len viery“
4. Knox: „viera prvá a posledná“
5. Stagg: „čestný z viery bude žiť“

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 1:18-23

(18) „Lebo hnev Boží sa zjavuje z neba proti každej bezbožnosti a nespravodlivosti ľudí, ktorí potláčajú pravdu v nespravodlivosť, (19) lebo to, čo je známe o Bohu, je v nich zjavné; lebo Boh to urobil zjavným pre nich. (20) Lebo od stvorenia sveta Jeho neviditeľné vlastnosti, Jeho večná moc a božská prirodzenosť, boli jasne viditeľné a chápané na základe toho, čo bolo stvorené, aby boli bez výhovorky. (21) Lebo hoci poznali Boha, neuctievali Ho ako Boha, ani mu neďakovali, ale stali sa smiešnymi v ich špekuláciách a ich bláznivé srdce sa zatemnilo. (22) Vyznávajúc, že sú múdri, stali sa nerozumnými, (23) a zamenili slávu neporušiteľného Boha za obraz v podobe porušiteľného človeka, vtákov, štvornohých zvierat a plazov.

1:18 „lebo“ Všimnite si, koľkokrát je slovo *gar* použité vo vyjadrení témy vo veršoch 16-17 – trikrát a teraz predstavuje Pavlov prvý bod evanjelia (1:18-3:31), čo je v kontraste s Božou mocou na spasenie (1:16-17).

▪ **„Boží hnev“** Verše 18-23 opisujú pohanský svet v Pavlovej dobe. Pavlova charakteristika pohanského sveta sa tiež nachádza v židovskej literatúre (pozri *Múdrosť Šalamúnova* 13:1nn a *List Aristea,* 1:34-38), a dokonca v gréckych a rímskych morálnych spisoch. Tá istá Biblia, ktorá nám hovorí o Božej láske, zjavuje aj Jeho hnev (v. 23-32; 2:5,8; 3:5; 4:15; 5:9; 9:22; 12:19; 13:4-5).

Hnev aj láska sú ľudské pojmy, ktoré sú aplikované na Boha. Vyjadrujú pravdu, že Boh má spôsob, ktorým chce, aby veriaci reagovali a podľa neho žili. Zámerné odmietnutie Božej vôle (Kristovho evanjelia) vyúsťuje v dôsledky, ktoré sú dočasné, ako to hovorí tento verš, aj eschatologické (2:5). No Boha nemôžeme vnímať ako zlomyseľného. Súd je Jeho „nezvyčajná práca“ (Iz 28:21 nn). Jeho charakterom je láska – porovnajte 5M 5:9 a 5:10; 7:9. Prevláda u Neho milosť a milosrdenstvo. Napriek tomu sa všetci budú zodpovedať Bohu (Kaz 12:13-14; Gal 6:7), a to dokonca aj kresťania (14:10-12; 2Kor 5:10).

▪ **„sa zjavuje“** Rovnako, ako je evanjelium zjavenou pravdou (v. 17), tak aj Boží hnev! Nič z toho nie je činom ľudských objavov alebo logiky.

▪ **„ktorí potláčajú pravdu“** Toto hovorilo o zámernom odmietnutí zo strany človeka, nie o nevedomosti (v. 21,32; J 3:17-21). Táto fráza môže znamenať, že (1) poznajú pravdu, no odmietajú ju; (2) ich životný štýl ukazuje, že odmietli pravdu, alebo (3) ich život a/alebo slová spôsobujú, že ostatní nepoznajú pravdu a neprijímajú ju.

ZVLÁŠTNA TÉMA: „PRAVDA“ V PAVLOVÝCH SPISOCH

Pavlovo používanie tohto výrazu a jeho príbuzných foriem vychádza z jeho SZ ekvivalentu *emet*, čo znamená dôveryhodný alebo verný. V interbiblických židovských písomnostiach sa tento výraz používal v súvislosti s pravdou, v kontraste ku klamstvu. Možno najbližšou paralelou sú „Piesne vďakyvzdania“ zo Zvitkov od Mŕtveho mora, kde sa používa v súvislosti so zjavenými doktrínami. Členovia komunity Esénov sa stali „svedkami pravdy“.

Pavol používa tento výraz ako spôsob odvolávania sa na evanjelium Ježiša Krista.

1. Rimanom 1:18,25; 2:8,20; 3:7; 15:8
2. 1 Korinťanom 13:6
3. 2 Korinťanom 4:2; 6:7; 11:10; 13:8
4. Galaťanom 2:5,14; 5:7
5. Efežanom 1:13; 6:14
6. Kološanom 1:5,6
7. 2 Tesaloničanom 2:10,12,13
8. 2 Timoteovi 2:4; 3:15; 4:3; 6:5
9. 2 Timoteovi 2:15,18,25; 3:7,8; 4:4
10. Títovi 1:1,14

Pavol takisto používa tento výraz na označenie primeraného vyjadrenia
1. Sk 26:25
2. Rimanom 9:1
3. 2 Korinťanom 7:14; 12:6
4. Efežanom 4:25
5. Filipänom 1:18
6. 1 Timoteovi 2:7

Takisto ho používa na opis svojich motívov v 1Kor 5:8 a životného štýlu (tiež pre všetkých kresťanov) v Ef 4:24; 5:9; Fil 4:8. Niekedy ho používa aj pre ľudí:
1. Boh, Rim 3:4 (J 3:33; 17:17)
2. Ježiš, Ef 4:21 (podobné ako J 14:6)
3. apoštolskí svedkovia, Tit 1:13
4. Pavol, 2Kor 6:8

Len Pavol používa slovesnú formu (t. j. *aletheuo*) v Gal 4:16 a Ef 4:15, kde sa to vzťahuje na evanjelium. Pre ďalšie štúdium pozri Colin Brown (ed.) *The New International Dictionary of New Testament Theology,* zv. 3, s. 784-902.

1:19 „lebo to, čo je známe o Bohu, je v nich zjavné; lebo Boh to urobil zjavným pre nich“ Všetci ľudia vedia niečo o Bohu na základe stvorenia (v. 20; Job 12:7-10 a Ž 19:1-6, 12-15). V teológii sa to nazýva „prirodzené zjavenie“. Nie je úplné, no je základom toho, že

Boh bude brať na zodpovednosť tých, ktorí nikdy neboli vystavení Božiemu „zvláštnemu zjaveniu“ v Písme alebo v konečnom dôsledku v Ježišovi (Kol 1:15; 2:9).

Výraz „poznať“ bol v NZ používaný v dvoch významoch: (1) jeho SZ význam intímneho osobného vzťahu (1M 4:1; Jer 1:5) a (2) jeho grécky význam faktov o nejakom predmete (v. 21). Evanjelium je oboje – Osoba, ktorú treba privítať, a zvesť o tejto Osobe, ktorú treba prijať a uveriť jej! V tomto verši to bolo použité len v druhom význame.

1:20 Tento verš spomína tri Božie aspekty.

1. Jeho neviditeľné vlastnosti (Jeho charakter, Kol 1:15; 1Tim 1:17; Žd 11:27)
2. Jeho večnú moc (ktorá je viditeľná vo fyzickom stvorení)
3. Jeho božskú prirodzenosť (ktorá je viditeľná v Jeho skutkoch a motívoch stvorenia)

▪ **„lebo od stvorenia sveta“** Predložka *apo* je použitá v časovom význame. Podobná fráza sa nachádza v Mk 10:6; 13:19; 2Pt 3:4. Neviditeľný Boh je teraz viditeľný vo (1) fyzickom stvorení; (2) Písme a (3) Ježišovi.

▪ **„božská prirodzenosť“** Z gréckej literatúry by mohol byť výraz *theiotes* preložený ako „božská majestátnosť“. Toto vidíme vrcholne vyjadrené v Ježišovi. On jedinečne nesie božský obraz (2Kor 4:4; Žd 1:3). On je plným Božím zjavením v ľudskej podobe (Kol 1:19; 2:9). Úžasnou pravdou evanjelia je, že padlé ľudstvo skrze vieru v Krista bude mať podiel na Kristovej podobe (Žd 12:10; 1J 3:2). Boží obraz medzi ľuďmi (1M 1:26-27) bol obnovený (*theios*, 2Pt 1:3-4)!

▪ **NASB „boli jasne viditeľné a chápané na základe toho, čo bolo stvorené“**
NKJV „sú jasne viditeľné a chápané na základe stvorených vecí“
NRSV „boli pochopené a viditeľné cez veci, ktoré stvoril“
TEV „boli jasne viditeľné; sú vnímané vo veciach, ktoré stvoril Boh“
NJB „boli jasne viditeľné v mysliach chápajúcich stvorené veci“

Kombinácia *noeo* (Mt 15:17) a *kathorao* (obe prítomné pasívum) naznačuje pravdivé vnímanie. Boh napísal dve knihy: (1) prírodu a (2) Písmo. Oboje ľudia dokážu chápať a obe si vyžadujú nejakú reakciu.

▪ **„aby boli bez výhovorky“** Toto znamená doslovne „nijaká zákonná obrana“. Tento grécky výraz (*a* plus *apologeomai*) sa v NZ používa len tu a v 2:1. Pamätajte, že teologickým zámerom kapitoly 1:18-3:20 je ukázať duchovnú stratenosť celého ľudstva. Ľudia sú zodpovední za poznanie, ktoré majú. Boh berie ľudí na zodpovednosť len za to, čo vedia alebo by mohli vedieť.

1:21 „Lebo hoci poznali Boha“ Ľudia nenapredujú po náboženskej stránke – napredujú po stránke zla. Od 1M 3 to ide s ľudstvom dole kopcom. Narastá tma!

▪ **„neuctievali Ho ako Boha, ani mu neďakovali“** Toto je tragédiou pohanskej modloslužby vo v. 23,24 (Jer 2:9-13).

▪ **„ale stali sa smiešnymi v ich špekuláciách a ich bláznivé srdce sa zatemnilo“** Preklad *The New Testament: A New Translation* od Olafa M. Morlieho uvádza „namiesto toho sa zaoberali hlúpymi špekuláciami o Ňom a ich tupé mysle tápali v tme“. Ľudské náboženské systémy sú pomníkmi duchovnej vzbury a pýchy (v. 22; Kol 2:16-23).

Obidve slovesá sú indikatívom pasívneho aoristu. Naznačuje pasívum, že ich nedostatočné pochopenie a nesprávna reakcia nastala kvôli tomu, že Boh zahalil ich srdcia, alebo že ich odmietnutie svetla zatvrdilo ich srdcia (10:12-16; 2Kr 17:15; Jer 2:5; Ef 4:17-19)? Celý tento kontext vyjadruje previnenie celého ľudstva.

▪ **„srdce“** V SZ zmysle sa používalo v súvislosti s celou osobou. Napriek tomu sa tento výraz často vzťahoval aj na proces myslenia a cítenia. Pozri: Zvláštna téma v 1:24.

1:22
NASB, NKJV **„Vyznávajúc, že sú múdri, stali sa nerozumnými“**
NRSV **„Tvrdiac, že sú múdri, stali sa nerozumnými“**
TEV **„Hovoria, že sú múdri, no sú nerozumní“**
JB **„Čím viac sa nazývali filozofmi, tým viac boli hlúpi“**

Grécke slovo „nerozumný“ by sa dalo preložiť ako „blbec“. Problém je v ľudskej pýche a dôvere vo svoje poznanie (1Kor 1:18-31; Kol 2:8-23). Poukazuje to na 1M 3. Poznanie prinieslo odlúčenie a súd. Nie je to o tom, že ľudské poznanie je vždy nesprávne, len to nie je to najvyššie poznanie!

1:23 Úmyselne nevedomí, ľudia, ktorí boli stvorení na Boží obraz (1M 1:26-27; 5:1,3; 9:6) obrátili Boha na pozemské obrazy a modly ako (1) zvieratá (Egypt), (2) prírodné sily (Perzia) alebo (3) ľudské formy (grécky Rím)! Dokonca to robil aj Boží ľud (5M 4:15-24 a Am 5:25-26). Niektoré nové formy tohto starého hriechu sú (1) environmentalistika (matka zem), (2) východné myšlienky New Age (mysticizmus, spiritualizmus a okultizmus), (3) ateistický humanizmus (marxizmus, utopizmus, progresívny idealizmus, konečná viera v politiku alebo vzdelanie), (4) holistická medicína (zdravie a dlhovekosť) a (5) vzdelanie.

▪ **„sláva“** Pozri: Zvláštna téma v 3:23

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 1:24-25

(24) Preto ich Boh odovzdal žiadostiam ich srdca do nečistoty, aby boli ich telá medzi nimi zneuctené. (25) Lebo zamenili pravdu Božiu za lož a uctievali a slúžili stvoreniu namiesto Stvoriteľovi, ktorý je naveky požehnaný. Amen.

1:24,26,28 „Boh ich odovzdal“ Toto bol najhorší možný súd. Bol to Boh, ktorý povedal „nech si ide padlé ľudstvo svojou cestou“ (Ž 81:12; Oz 4:17; Sk 7:42). Verše 23-32 opisujú Božie odmietnutie (dočasný hnev) pohanského sveta a jeho náboženstva (a nášho)! Pohanstvo bolo a je charakterizované sexuálnou zvrátenosťou a zneužívaním!

1:24 „srdcia“ Pozri nasledujúca Zvláštna téma

ZVLÁŠTNA TÉMA: SRDCE

Grécky výraz *kardia* sa používa v Septuaginte a NZ ako odraz hebrejského výrazu *leb.* Používa sa niekoľkými spôsobmi (pozri Bauer, Arndt, Gingrich a Danker: *A Greek-English Lexicon,* s. 403-404).

1. centrum fyzického života, metafora pre osobu (Sk 14:17; 2Kor 3:2-3; Jak 5:5)
2. centrum duchovného (morálneho) života
    a. Boh pozná srdce (Lk 16:15; Rim 8:27; 1Kor 14:25; 1Tes 2:4; Zj 2:23)
    b. Používa sa v súvislosti s duchovným životom ľudstva (Mt 15:18-19; 18:35; Rim 6:17; 1Tim 1:5; 2Tim 2:22; 1Pt 1:22)
3. centrum myšlienkového života (t. j. intelekt, Mt 13:15; 24:48; Sk 7:23; 16:14; 28:27; Rim 1:21; 10:6; 16:18; 2Kor 4:6; Ef 1:18; 4:18; Jak 1:26; 2Pt 1:19; Zj 18:7; srdce je synonymné s mysľou v 2Kor 3:14-15 a Fil 4:7)
4. centrum vôle (Sk 5:4; 11:23; 1Kor 4:5; 7:37; 2Kor 9:7)

5. centrum emócií (Mt 5:28; Sk 2:26,37; 7:54; 21:13; Rim 1:24; 2Kor 2:4; 7:3; Ef 6:22; Fil 1:7)
6. jedinečné miesto aktivity Ducha (Rim 5:5; 2Kor 1:22; Gal 4:6 /t. j. Kristus v našich srdciach, Ef 3:17/)
7. Srdce je obrazným spôsobom odkazu na celú osobu človeka (Mt 22:37, citujúc 5M 6:5). Myšlienky, motívy a činy pripísané srdcu, naplno zjavujú druh jednotlivca. SZ obsahuje určité pozoruhodné použitia výrazov
    a. 1M 6:6; 8:21 „Boh trúchlil vo svojom srdci“ (takisto si všimnite Oz 11:8-9)
    b. 5M 4:29; 6:5 „celým srdcom a dušou“
    c. 5M 10:16 „neobrezané srdce“ a Rim 2:29
    d. Ezech 18:31-32 „nové srdce“
    e. Ezech 36:26 „nové srdce“ v protiklade ku „kamennému srdcu“

1:25 „zamenili pravdu Božiu za lož“ Toto sa dá chápať niekoľkými spôsobmi (1) seba-zbožňovanie ľudstva (2Tes 2:4,11); (2) uctievanie toho, čo ľudia stvorili ... modiel (Iz 44:20; Jer 13:25; 16:19) namiesto YHWH, ktorý stvoril všetky veci (v. 18-23); alebo (3) konečné odmietnutie pravdy evanjelia zo strany ľudí (J 14:17; 1J 2:21,27). V tomto kontexte sa tu najlepšie hodí možnosť 2.

▪ **„uctievali a slúžili“** Ľudstvo bude mať vždy bohov. Všetci ľudia vnímajú, že existuje niekto, nejaká pravda alebo niečo, čo ich presahuje.

▪ **„ktorý je naveky požehnaný. Amen“** Pavol prepukol do židovského prejavu vďaky, čo je pre neho charakteristické (Rim 9:5; 2Kor 11:31). Keď písal, často vyslovoval modlitby (9:5; 11:36; 15:33; 16:27).

▪ **„naveky“** – Toto je doslovná grécka idiomatická fráza „až do vekov“ (Lk 1:33; Rim 1:25; 11:36; 16:27; Gal 1:5; 1Tim 1:17), čo môže odrážať hebrejský výraz *olam*. Pozri Robert B. Girdlestone: *Synonyms of the Old Testament,* s. 321-319. Iné s tým súvisiace frázy sú „až do vekov“ (Mt 21:19 /Mk 11:14/; Tes 1:55; J 6:5,58; 8:35; 12:34; 13:8; 14:16; 2Kor 9:9) a „veku vekov“ (Ef 3:21). Zdá sa, že medzi týmito výrazmi pre vyjadrenie „naveky“ neexistuje rozdiel. Výraz „veky“ môže byť v množnom čísle v prenesenom význame rabínskej gramatickej konštrukcie nazvaný „plurál majestátnosti“ alebo sa môže vzťahovať na koncept niekoľkých „vekov“ v židovskom zmysle „veku nevinnosti“, „veku skazenosti“, „veku, ktorý príde“ alebo „veku spravodlivosti“.

▪ **„Amen“** Pozri nasledujúca téma.

ZVLÁŠTNA TÉMA: AMEN

1. STARÁ ZMLUVA
   A. Výraz „amen“ je z hebrejského slova pre pravdu (*emeth*) alebo pravdivosť (*emun, emmali*) a vieru alebo vernosť.
   B. Jeho etymológia vychádza z fyzického stabilného postoja osoby. Protikladom by bolo niečo nestabilné, kĺzavé (5M 28:64-67; 38:16; Ž 40:2; 73:18; Jer 23:12) alebo tackajúce sa (Ž 73:2). Z tohto literárneho použitia sa rozvinulo obrazné rozšírenie verného, dôveryhodného, oddaného a spoľahlivého (1M 15:16; Ab 2:4).
   C. Zvláštne použitia
      1. stĺp, 2Kr 18:16 (1Tim 3:15)
      2. istota, 2M 17:12
      3. stálosť, 2M 17:12
      4. stabilita, Iz 33:6; 34:5-7
      5. pravda, 1Kr 10:6; 17:24; 22:16; Pr 12:22
      6. pevnosť, 2Kron 20:20; Iz 7:9
      7. spoľahlivosť (Tóra), Ž 119:43,142,151,168
   D. V SZ sú pre aktívnu vieru použité dva ďalšie hebrejské výrazy.
      1. *bathach,* dôvera
      2. *yra,* strach, rešpekt, uctievanie (1M 22:12)
   E. Z výrazu dôvera alebo dôveryhodnosť sa rozvinulo liturgické použitie, ktoré sa používalo na upevnenie pravdy alebo dôveryhodného výrazu niekoho iného (5M 27:15-26; Neh 8:6; Ž 41:13; 70:19; 89:52; 106:48).
   F. Teologický kľúč k tomuto výrazu nie je ľudská vernosť, ale vernosť YHWH (2M 34:6; 5M 32:4; Ž 108:4; 115:1; 117:2; 138:2). Jediná nádej padlého ľudstva je milosrdná verná zmluvná oddanosť YHWH a Jeho sľuby.

      Tí, ktorí poznajú YHWH, majú byť ako On (Ab 2:4). Biblia je históriou a záznamom toho, ako Boh obnovuje svoj obraz (1M 1:26-27) v ľuďoch. Spasenie obnovuje schopnosť ľudstva mať intímne spoločenstvo s Bohom. Preto sme boli stvorení.

II. NOVÁ ZMLUVA
   A. Použitie slova „amen“ ako záverečné liturgické utvrdenie dôveryhodnosti výroku je v NZ bežné (1Kor 14:16; 2Kor 1:20; Zj 1:7; 5:14; 7:12).
   B. Použitie tohto výrazu ako záver modlitby je v NZ bežné (Rim 1:25; 9:5; 11:36; 16:27; Gal 1:5; 6:18; Ef 3:21; Fil 4:20; 2Tes 3:18; 1Tim 1:17; 6:16; 2Tim 4:18)
   C. Ježiš je jediný, ktorý použil tento termín (často zdvojený v Jánovi) na uvedenie dôležitých výrokov (Lk 4:24; 12:37; 18:17,29; 21:32; 23:43)
   D. V Zj 3:14 je použitý ako titul pre Ježiša (možno aj titul pre YHWH v Iz 65:16)
   E. Koncept vernosti alebo viery, dôveryhodnosti alebo dôvery je vyjadrený v gréckom výraze *pistos* alebo *pistis*, čo sa prekladá ako dôvera, viera, veriť.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 1:26-27
(26) Z toho dôvodu ich Boh vydal ponižujúcim vášniam; lebo ich ženy vymenili prirodzenú úlohu za tú, ktorá je neprirodzená, (27) a rovnakým spôsobom takisto muži zanechali prirodzenú funkciu ženy a rozpálili sa vo svojej túžbe jeden voči druhému, muži s mužmi dopúšťajúc sa nemravných skutkov a prijímajúc vo svojej vlastnej osobe patričný trest za svoje chyby.

1:26,27 Homosexualita je jedným z príkladov bezbožného života, ktorý je zrejmým protikladom Božej vôle pri stvorení. Bol to hriech a hlavný kultúrny problém (1) v SZ (3M 18:22); (2) v grécko-rímskom svete (1Kor 6:9; 1Tim 1:10); a (3) v našej dobe.

Homosexualita je pravdepodobne uvedená ako jeden z príkladov padlého života kvôli orientácii celého kontextu na 1M 1-3. Ľudstvo bolo stvorené na Boží obraz (1M 1:26-27; 5:1,3; 9:6). Ľudstvo bolo stvorené ako muži a ženy (1M 1:27); Boží príkaz bol, aby sa plodili a množili (1M 1:28; 9:1,7). Pád ľudstva (1M 3) narušil Boží plán a vôľu. Homosexualita je jasným porušením jeho plánu! No je potrebné uviesť, že toto nie je jediný hriech, ktorý sa v tomto kontexte spomína (v. 29-31). Všetky hriechy ukazujú na odlúčenie človeka od Boha a na ich zaslúžený trest. Všetky hriechy, zvlášť hriech životného štýlu, odporujú Bohu. Pozri nižšie uvedená Zvláštna téma.

ZVLÁŠTNA TÉMA: HOMOSEXUALITA

V súčasnej dobe existuje veľmi silný kultúrny tlak prijať homosexualitu ako primeraný alternatívny životný štýl. Biblia ju odsudzuje ako deštruktívny životný štýl, ktorý je mimo Božej vôle pre Jeho stvorenie.

1. Porušuje príkaz z 1M plodiť sa a množiť sa
2. Charakterizuje pohanské uctievanie a kultúru (3M 18:22; 20:13; Rim 1:26-27; Júda 7)
3. Odkrýva na seba orientovanú nezávislosť od Boha (1Kor 6:9-10)

Napriek tomu, predtým, ako sa posuniem ďalej od tejto témy, dovoľte mi hovoriť o Božej láske a odpustení naproti všetkým spurným ľudským bytostiam. Kresťania nemajú nijaké právo správať sa s nenávisťou a aroganciou voči tomuto konkrétnemu hriechu, hlavne keď je zrejmé, že všetci hrešíme. Modlitba, záujem, svedectvo a súcit v tejto oblasti spôsobia oveľa viac, než dôrazné odsúdenie. Božie slovo a Jeho Duch budú súdiť, ak im to dovolíme. Všetky sexuálne hriechy, nie len tento, sú Bohu odporné a vedú k súdu. Sexualita je Boží dar pre dobro, radosť a stabilnú spoločnosť ľudstva. No táto silná, Bohom daná túžba sa často mení na spurný, na seba orientovaný, potešenie hľadajúci a viac pre seba žiadajúci život tak, aby ma to nič nestálo (Rim 8:1-8; Gal 6:7-8).

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 1:28-32

(28) A tak, ako sa nehlásili viac k Bohu, Boh ich odovzdal ich zvrátenej mysli, aby robili tie veci, ktoré nie sú správne, (29) a boli naplnení každou nespravodlivosťou, skazenosťou, nenásytnosťou, zlom; plní závisti, vraždy, sporov, podvodov, zlomyseľnosti; *sú to* ohovárači, klebetníci, takí, ktorí nenávidia Boha, nehanebníci, arogantní, vystatovační, tvorcovia zla, neposlušní rodičom, (31) bez porozumenia, nedôveryhodní, nemilujúci, nemilosrdní; (32) a hoci poznajú Božie nariadenia, že tí, ktorí robia také veci, sú hodní smrti, nie len že robia to isté, ale takisto úprimne podporujú tých, ktorí to robia.

1:28-31 Toto je v gréčtine jedna veta. Charakterizovala spurné, padlé, nezávislé ľudstvo (Rim 13:13; 1Kor 5:11; 6:9; Gal 5:19-21; Ef 5:5; 1Tim 1:10; Zj 21:8).

Hriech ľudstva bol v tom, že si vybrali život bez Boha. Týmto trvalým životom je peklo. Nezávislosť je tragédiou. Ľudstvo potrebuje Boha; bez neho je stratené, neschopné a nenaplnené. Najhoršou súčasťou večného pekla je neprítomnosť vzťahu s Bohom!

ZVLÁŠTNA TÉMA: NECNOSTI A CNOSTI V NZ

Zoznamy nerestí a cností sú v NZ bežné. Často sú odrazom dvoch typov zoznamov– rabínskych a kultúrnych (helenistických). NZ zoznamy kontrastných charakteristík môžeme vidieť u:

	Neresti	Ctnosti
1. Pavla	Rim 1:28-32	-
	Rim 13:13	Rim 2:9-21
	1Kor 5:9-11	-
	6:10	1Kor 6:6-9
	2Kor 12:20	2Kor 6:4-10
	Gal 5:19-21	Gal 5:22-23
	Ef 4:25-32	-
	5:3-5	
	-	Fil 4:8-9
	Kol 3:5,8	Kol 3:12-14
	1Tim 1:9-10	-
	6:4-5	-
	2Tim 2:22a,23	2Tim 2:22b,24
	Tit 1:7;3:3	Tit 1:8-9; 3:1-2
2. Jakuba	Jak 3:15-16	Jak 3:17-18
3. Petra	1Pt 4:3	1Pt 4:7-11
	2Pt 1:9	2Pt 1:5-8
4. Jána	Zj 21:8; 22:15	-

1:29 „zvrátená mysel" To, čo padlé ľudstvo vníma ako slobodu, je seba-uctievanie: „Čokoľvek a všetko pre mňa!" Podmetom tohto trpného rodu je v 1:24,26,28 Boh - no vo vzťahu tohto kontextu ku 1M 1-3 je na strane ľudstva príčinou problému rozhodnutie, získať poznanie a orientácia na seba. Boh dovolil, aby Jeho stvorenie znášalo následky svojho vlastného rozhodnutia, svojej vlastnej nezávislosti.

▪ **„boli naplnení"** Toto je pasívne príčastie perfekta. Ľudia sú naplnení a charakterizovaní tým, čím sa zaoberajú. Rabíni by povedali, že v každom ľudskom srdci je čierny (zlý) a biely (dobrý) pes. Ten, ktorého najviac kŕmia, sa stane najväčším.

1:29-31 Život bez Boha má svoje dôsledky a symptómy. Tieto charakterizujú jednotlivcov a spoločnosti, ktoré sa rozhodnú odmietnuť Boha Biblie. Toto je jeden z niekoľkých zoznamov hriechov, ktoré Pavol uviedol (1Kor 5:11; 6:9; 2Kor 12:20; Gal 5:19-21; Ef 4:31; 5:3-4; Kol 3:5-9).

1:30 „arogantní" Toto je jedna z Pavlových *„hyper"*-zloženín.

ZVLÁŠTNA TÉMA: PAVLOVO POUŽÍVANIE „HYPER“-ZLOŽENÍN

Pavol mal špeciálnu záľubu pre vytváranie nových slov využívajúc grécku predložku *hyper*, ktorá v podstate znamená „nad“ alebo „hore“. Keď sa používa s genitívom (ablatívom-6.p), znamená „v záujme niečoho, niekoho“. Takisto môže znamenať „o“ alebo „vo vzťahu k“, ako *peri* (2Kor 8:23; 2Tes 2:1). Keď sa používa s akuzatívom, znamená „nad“, „ponad“ alebo „za“ (A. T. Robertson: *A Grammar of the Greek New testament in the Light of Historical Research,* s. 625-633). Keď chcel Pavol zdôrazniť koncept, použil túto predložku v zloženine.

Nasleduje zoznam Pavlovho zvláštneho používania tejto predložky v zloženinách.

A. Hapax legomenon (to znamená „použité len raz v NZ)
   1. *Hyperakmos,* niečo čo prevyšuje rozpuk života, 1Kor 7:36
   2. *Hyperauxano,* veľmi zvýšiť, 2Tes 1:3
   3. *Hyperaino,* prekročiť alebo porušiť, 1Tes 4:6
   4. *Hyperkeina,* za, 2Kor 10:16
   5. *Hyperekteina,* príliš prehnané, 2Kor 10:14
   6. *Hyperentugchano,* prihovárať sa, Rim 8:26
   7. *Hypernikao,* byť prevažne víťazným, Rim 8:37
   8. *Hyperpleonazo,* byť v nesmiernej hojnosti, 1Tim 1:14
   9. *Hyperupsoo,* vrcholne povýšiť, Fil 2:9
   10. *Hyperphroneo,* mať vznešené myšlienky, Rim 12:3

B. Slová použité len v Pavlových spisoch
   1. *Hyperairomai,* niekoho povýšiť, 2Kor 12:7; 2Tes 2:4
   2. *Hyperballontos,* neobyčajne presahujúc zvesť, 2Kor 11:23 (tu len príslovka, no v 2Kor 3:10; 9:14; Ef 1:19; 2:7; 3:19 ako sloveso)
   3. *Hyperbole,* prestrelené, neobyčajné množstvo, Rim 7:13; 1Kor 12:31; 2Kor 1:8; 4:7,17; 12:7; Gal 1:13
   4. *Hyperekperisson,* presahujúc všetky miery, Ef 3:20; 1Tes 3:10; 5:13
   5. *Hyperlian,* na najvyššom stupni dôležitosti, 2Kor 11:5; 12:11
   6. *Hyperoche,* významnosť, jedinečnosť, 1Kor 2:1; 1Tim 2:2
   7. *Hyperperisseno,* superprekypujúci, Rim 5:20 (stredný rok, byť hojne naplnený, pretekajúci, 2Kor 7:4)

C. Slová používané Pavlom a zriedkavo aj inými NZ pisateľmi
   1. *Hyperano,* ďaleko nad, Ef 1:21; 4:10 a Žd 9:5 (použité v súvislosti s anjelskými autoritami)
   2. *Hyperecho,* znamenitosť, dôležitosť, Rim 13:1; Fil 2:3; 3:8; 4:7; 1Pt 2:13
   3. *Hyperephanos,* predpokladajúci, povýšenecký, Rim 1:30; 2Tim 3:2 a Lk 1:51; Jak 4:6; 1Pt 5:5

Pavol bol horlivý muž; keď boli veci alebo ľudia dobrí, boli veľmi dobrí a keď boli zlí, boli veľmi zlí. Táto predložka mu umožnila vyjadriť svoje mimoriadne pocity v súvislosti s hriechom, sebou, Kristom a evanjeliom.

1:32 „tí, ktorí robia také veci, sú hodní smrti“ Tento výrok odráža Mojžišov zákon. Je zhrnutý v Rim 6:16,21,23; 8:6,13. Smrť je protikladom Božej vôle a Božieho života (Ezech 18:32; 1Tim 2:4; 2Pt 3:9)

▪ **„ale takisto úprimne podporujú tých, ktorí to robia“** Mizéria má rada spoločnosť. Padlé ľudstvo používa hriechy iných ako výhovorku – „každý to robí“. Kultúry sú charakterizované svojimi konkrétnymi hriechmi!

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je výkladová študijná príručka, čo znamená, že zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Prečo písal Pavol rímskemu zboru?
2. Prečo je List Rimanom takým dôležitým teologickým vyjadrením kresťanstva?
3. Vlastnými slovami prerozprávajte text 1:18-3:20.
4. Budú tí, ktorí nikdy nepočuli evanjelium odmietnutí preto, že neuverili v Krista?
5. Vysvetlite rozdiel medzi „prirodzeným zjavením“ a „zvláštnym zjavením“.
6. Opíšte život človeka bez Boha.
7. Hovoria verše 24-27 o homosexualite?

RIMANOM 2

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	JB
Spravodlivý súd Boží	Boží spravodlivý súd	Súd Židov	Boží súd	Židia sú oslobodení od hnevu
2:1-16	2:1-16	2:1-11	2:1-16	2:1-11
Židia a zákon	Židia vinní rovnako ako pohania	Základ pre súd	Židia a zákon (2:17-3:8)	Zákon ich nespasí
		2:12-16		2:12-16
2:17-3:8	2:17-24	2:17-24	2:17-24	2:17-24
	Obriezka bez úžitku			Obriezka ich nespasí
	2:25-29	2:25-29	2:25-29	2:25-29

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“)
SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná <u>príručka</u> výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú biblickú knihu. Identifikujte predmety. Porovnajte svoje rozdelenie predmetov s piatimi modernými prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora a to je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

5. Prvý odsek
6. Druhý odsek
7. Tretí odsek
8. Atď.

POCHOPENIE KONTEXTU RIMANOM 2:1-3:20

A. Kapitoly 2 a 3 uzatvárajú literárny celok, ktorý začal 1:18. Táto časť sa zaoberá:
   1. stratenosťou všetkých ľudí
   2. Božím súdom nad hriechom
   3. potrebou ľudstva po Božej spravodlivosti cez Krista prostredníctvom osobnej viery a pokánia

B. V 2. kapitole je sedem princípov, týkajúcich sa Božieho súdu:
   1. verš 2: podľa pravdy
   2. verš 5: nahromadená vina
   3. verše 6 a 7: podľa skutkov
   4. verš 11: nerobenie rozdielu medzi ľuďmi
   5. verš 13: životný štýl
   6. verš 16: tajomstvá ľudských sŕdc
   7. verše 17-29: nijaké privilegované národnostné skupiny.

C. Medzi komentátormi existuje veľká diskusia o tom, komu bola adresovaná časť kapitoly 2:1-17. Je zrejmé, že 2:12-29 sa zaoberá Židmi. Verše 1-17 slúžia dvojitému účelu, keďže oslovujú sporiadaných pohanov, ako bol Seneca (spoločenské normy), ako aj židovský národ (Mojžišov zákon).

D. V 1:18-21 Pavol tvrdil, že ľudia môžu spoznať Boha cez stvorenie. V 2:14-15 Pavol tiež tvrdil, že všetci ľudia majú vnútorné morálne svedomie, ktoré dostali od Boha. Títo dvaja svedkovia – stvorenie a svedomie – sú základom pre Božie odsúdenie celého ľudstva, dokonca aj tých, ktorí nepoznali SZ alebo zvesť evanjelia ako také. Ľudia sú zodpovední, pretože nežili podľa najlepšieho svetla, aké mali.

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 2:1-11

(1) Preto nemáte nijakú výhovorku, každý z vás, kto súdi, lebo v tom, v čom súdite iného, odsudzujete samého seba; pretože vy, ktorí súdite, robíte to isté. (2) A vieme, že Boží súd spravodlivo dopadá na tých, ktorí robia takéto veci. (3) No predpokladáš, ó, človeče, keď súdiš tých, ktorí robia takéto veci a ty sám robíš to isté, že unikneš Božiemu súdu? (4) Alebo berieš na ľahkú váhu bohatstvo Jeho láskavosti, tolerancie a trpezlivosti a nevieš, že Božia láskavosť ťa vedie k pokániu? (5) No kvôli tvojej tvrdohlavosti a nekajúcnemu srdcu si ukladáš hnev pre seba na deň hnevu a zjavenia spravodlivého Božieho súdu, (6) ktorý bude jednať s každým človekom podľa jeho skutkov; (7) tým, ktorí vytrvalosťou v robení dobra sa usilujú o slávu a česť a nesmrteľnosť večný život; (8) no tým, ktorí sú sebecky ctižiadostiví a neposlúchajú pravdu, ale nespravodlivosť, hnev a rozhorčenie. (9) Trápenie a bolesť bude mať každá duša človeka, ktorý robí zlé, najprv zo Židov a tiež z Grékov, (10) no sláva, česť a pokoj každému, kto robí dobro, najprv Židom a tiež Grékom. (11) Lebo Boh nikomu nenadržiava.

2:1

NASB	**„nemáte nijakú výhovorku, každý z vás, kto súdi"**
NKJV	**„nie si ospravedlniteľný, ó, človeče, nech si ktokoľvek, kto súdiš"**
NRSV	**„nemáš výhovorku, nech si ktokoľvek, keď súdiš iných"**
TEV	**„Nemáš absolútne žiadnu výhovorku, nech si ktokoľvek. Lebo vtedy súdiš iných"**
JB	**„Teda bez ohľadu na to, kto si, ak súdiš, nemáš výhovorku"**

Tieto slová znamenajú doslova, že „neexistuje žiadna zákonná obhajoba" (1:20). Najprv boli umiestnené do gréckej vety, aby sa tým zvýšila ich dôležitosť. Zdá sa, že verše 1-16 sa vzťahujú na samo-spravodlivých židovských zákonníkov, aj na gréckych moralistov. Tým, že súdia iných, odsudzujú seba.

2:2 „(my) vieme" Toto zámeno (*my – v slovenčine zamlčané)* sa pravdepodobne vzťahovalo na Židov, hoci je možné, že aj na kresťanov. Vo v. 2-4 sa Pavol vracia k svojej bežnej technike otázky a odpovede, zvanej invektíva, ktorá bola prezentáciou pravdy prostredníctvom hypotetického oponenta. Túto techniku používal Abakuk, Malachiáš a rabíni, a tiež aj grécki filozofi (ako napríklad Sokrates a stoici).

Fráza „vieme, že" sa v Liste Rimanom používa niekoľkokrát (2:2; 3:19; 7:14; 8:22,28). Pavol predpokladá, že jeho poslucháči majú určitý stupeň vedomostí a nie sú ako nemorálni pohania v 1. kapitole.

▪ **„Boží súd“** Biblia je v súvislosti s touto pravdou jasná. Všetci ľudia sa budú pred Bohom zodpovedať za dar života (v. 5-9; Mt 25:31-46; Zj 20:11-15). Aj kresťania budú stáť pred Kristom (14:10-12; 2Kor 5:10)

2:3 Gramatická podoba Pavlovej rečníckej otázky očakáva negatívnu odpoveď.

▪ **„predpokladáš“** Toto je grécke sloveso *logizomai.* Pavol ho používa často (Rim 2:3,26; 3:28; 4:3,4,5,6,8,9,10,11,22,23,24; 6:11; 8:18,36; 9:8; 14:14; Gal 3:6 a desaťkrát v 1 a 2Kor a dvakrát vo Fil). Pozri poznámky v 4:3 a 8:18.

▪ **„ó, človeče“** Tento výraz sa zhoduje s rovnakou frázou vo v. 1. V 9:20 sa vzťahuje na Židov.

2:4 Toto je v gréčtine takisto otázka.

▪ **„bohatstvo Jeho láskavosti, tolerancie a trpezlivosti“** Ľudia často nechápali Božiu milosť, milosrdenstvo a trpezlivosť a využívali príležitosť k hriechu - namiesto toho, aby činili pokánie (2Pt 3:9).

Pavol často opisuje Božie atribúty ako „bohatstvo“ (9:23; 11:33; Kol 1:27; Ef 1:7,18; 2:4,7; 3:8,16; Fil 4:19).

▪ **„ťa vedie k pokániu“** Pokánie je kľúčové pre zmluvný vzťah s Bohom založený na viere (Mt 3:2; 4:17; Mk 1:15; 6:12; Lk 13:3,5; Sk 2:38; 3:19; 20:21). Tento výraz v hebrejčine znamenal zmenu skutkov, no v gréčtine zmenu mysle. Pokánie je ochota, zmeniť svoju existenciu sústredenú na seba - na život, ktorý je zasvätený Bohu a ktorý Boh riadi. Vyzýva k odvráteniu sa od priority seba a zviazanosti sebou samým. V podstate ide o nový postoj, o nový pohľad na svet, o nového pána. Pokánie je Božou vôľou pre každé padlé dieťa Adama, ktoré bolo stvorené na jeho obraz (Ezech 18:21,23,32 a 2Pt 3:9).

NZ oddiel, ktorý najlepšie odráža rôzne grécke výrazy pre pokánie, je 2Kor 7:8-12: (1) *lupeo,* „zármutok“ alebo „žiaľ“ vo v. 8 (dvakrát), 9 (trikrát), 10 (dvakrát), 11; (2) *metamelomai,* „ľútosť“ alebo „následná starostlivosť“ vo v. 8 (dvakrát), 9; a (3) *metanoia,* „pokánie“ alebo „zmena mysle“ vo v. 9, 10. Kontrastom je falošné pokánie (*metamelomai*) (Judáš – Mt 27:3 a Ézav, Žd 12:16-17) v protiklade k pravému pokániu (*metamoeo*).

Pravé pokánie je teologicky prepojené s (1) Ježišovým kázaním o podmienkach Novej zmluvy (Mt 4:17; Mk 1:15; Lk 13:3,5); (2) apoštolskými kázňami v Skutkoch (*kerygma,* Sk 3:16,19; 20:21); (3) Božím suverénnym darom (Sk 5:31; 11:18 a 2Tim 2:25); a (4) zatratením (2Pt 3:9). Pokánie nie je voliteľná záležitosť!

2:5-9 Tieto verše opisujú (1) tvrdohlavosť padlého ľudstva a (2) Boží hnev a súd.

2:5 „tvrdohlavosť“ Izrael je opisovaný rovnakým spôsobom v 2M 32:9; 33:3,5; 34:9; 5M 9:6,13,27.

▪ **„srdce“** Pozri Zvláštna téma v 1:24.

▪ **„v deň hnevu“** V SZ sa tento deň nazýval „Deň Pánov“ (Joel, Ámos). Toto je koncept Súdneho dňa alebo pre veriaceho – Dňa vzkriesenia. Ľudstvo sa bude Bohu zodpovedať za Jeho dar života (Mt 25:31-46; Zj 20:11-15).

Všimnite si, že ten hnev zhromažďujú samotní hriešnici. Boh jednoducho v určitom bode dovolí, aby sa tento hnev, ktorí nahromadili, stal zrejmým a naplno sa prejavil.

Hnev, podobne ako všetky ľudské slová, ktoré opisujú Boha, sú len analogicky (antropomorficky) aplikovateľné na Boha! Boh je večný, svätý a je to Duch. Ľudia sú

smrteľní, hriešni a telesní. Boh nie je emocionálne nahnevaný - ako ľudia v stave zúrivosti. Biblia ho prezentuje ako takého, ktorý miluje hriešnikov a chce, aby robili pokánie, no tiež takého, kto sa stavia na odpor voči vzbure človeka. Boh je osobný; hriech berie osobne a my sme za náš hriech osobne zodpovední.

Ešte jedna myšlienka o Božom hneve. V Biblii sa o ňom hovorí tak v priebežnom čase (dočasný – 1:24,26,28), ako aj na konci času (eschatologický – 2:5-8). Deň Pánov (Súdny deň) bol jedným zo spôsobov, akými SZ proroci varovali Izrael, aby činil pokánie v tomto prítomnom čase, aby bola jeho budúcnosť požehnaná, nie súdená (5M 27-28). SZ proroci často zobrali krízu svojej doby a premietli ju do budúcnosti na konci vekov.

2:6 Toto je citát zo Ž 62:12. Je to univerzálny princíp, že ľudia sú zodpovední za svoje činy a budú sa zodpovedať pred Bohom (Job 34:11; Pr 24:12; Kaz 12:14; Jer 17:10; 32:19; Mt 16:27; 25:31-46; Rim 2:6; 14:12; 1Kor 3:8; Gal 6:7-10; 2Tim 4:14; 1Pt 1:17; Zj 2:23; 20:12; 22:12). Dokonca aj veriaci sa budú zodpovedať za svoj život a službu Kristovi (2Kor 5:10). Veriaci nie sú spasení <u>zo</u> skutkov, ale <u>ku</u> skutkom. (Ef 2:8-<u>10</u> /zvlášť 2:14-26/; Jakub a 1 Jána).

2:7 „tým, ktorí“ Existuje rozdiel medzi ľuďmi, opísanými vo v. 7 a tými vo v. 8 („no tým, ktorí“).

▪

NASB	**„tým, ktorí vytrvalosťou v robení dobra sa usilujú o slávu a česť a nesmrteľnosť večný život“**
NKJV	**„večný život tým, ktorí sa trpezlivým pokračovaním v robení dobra usilujú o slávu, česť a nesmrteľnosť“**
NRSV	**„tým, ktorí trpezlivým robením dobra usilujú o slávu, česť a nesmrteľnosť, dá večný život“**
TEV	**„niektorí ľudia pokračujú v konaní dobra a usilujú sa o slávu, česť a nesmrteľný život; tým dá Boh večný život“**
JB	**„Pre tých, ktorí hľadali dobrú povesť, česť a nesmrteľnosť tým, že stále konali dobro, bude večný život“**

Toto sa vzťahuje na ľudí, ako bol Kornélius (Sk 10:34-35). Tento oddiel môže znieť ako spravodlivosť zo skutkov (získanie spravodlivosti ľudským úsilím), no to by bolo proti hlavnej téme Listu Rimanom. Pamätajte, že buď v. 1-16 alebo v. 1-11 sú jedným odstavcom. Teologický dôraz tohoto celku je, že Boh nie je prívržencom nijakých osôb (v. 11) a že všetci zhrešili (v. 12). Keby ľudia žili podľa svetla, ktoré mali (prirodzené zjavenie pre pohanov, zvláštne zjavenie pre Židov – 10:5), potom by boli pred Bohom spravodliví. No zhrnutie 3:9-18,23 ukazuje, že to nikto neurobil, ani to nedokázal!

Zmenený zbožný život veriaceho je vnímaný ako potvrdenie a uznanie jeho počiatočnej odpovede viery. Zmenený život je dôkazom vnútorného Božieho Ducha (v. 10,13; Mt 7; Ef 2:8-10; Jak 2:14-26 a 1 Jána). Pozri Zvláštna téma: Potreba vytrvať v 8:25.

▪ **„večný život“** Toto je charakteristický výraz Jánových písomností, ktorý sa v synoptických evanjeliách používa zriedkavo. Zdá sa, že Pavol túto frázu čerpá z Dan 12:2 (Tit 1:2; 3:7), kde hovorí o živote v novom veku, živote v spoločenstve s Bohom, vzkriesenom živote. Najprv ho používa v Gal 6:8. Je to bežná téma v doktrinálnej časti Listu Rimanom (2:7; 5:21; 6:22-23). Takisto sa niekoľkokrát objavuje v pastorálnych epištolách (1Tim 1:16; Tit 1:2; 3:7).

2:8
NASB „tým, ktorí sú sebecky ctižiadostiví“
NKJV, NRSV „tým, ktorí hľadajú seba“
TEV „iní ľudia sú sebeckí“
NJB „tí, ktorí zo žiarlivosti“

Tento výraz pôvodne znamenal „nájomnú prácu“.

Greek-English Lexicon od autorov Louw a Nida, 2. zv., s. 104 uvádza dve používania tohto termínu:

1. „sebecká ctižiadostivosť“, s použitím Rim 2:8 poukazujúc na „chcenie byť lepším než niekto iný“, čo zapadá do tohto kontextu
2. „nepriateľstvo“, s použitím Fil 1:17 poukazujúc na „súperenie“ ako na možnosť prekladu (pozri tiež 2Kor 12:20; Gal 5:20; Fil 2:3; Jak 3:14,16)

▪ **„a neposlúchajú pravdu“** Výraz „pravda“ (*aletheia*) sa používal v jeho hebrejskom význame (*emeth*) – teda v zmysle pravdivosti a dôveryhodnosti. V tomto kontexte mal morálne, nie intelektuálne zameranie. Pozri Zvláštna téma: „Pravda“ v Pavlových spisoch v 1:18.

2:9 „každá duša človeka“ Pavol v týchto úvodných kapitolách Listu Rimanom často používal grécky výraz *pas* preložený ako „všetci“ alebo „každý“, aby ukázal univerzálny dopad „zlej správy“ (stratenosť ľudstva a Boží nestranný súd) a „dobrej správy“ (Božia ponuka záchrany zdarma a celkové odpustenie v Kristovi všetkým, ktorí urobia pokánie a uveria).

Tento kontext dôrazne vychádza z univerzálneho súdu a jeho následkov. Táto pravda si vyžaduje vzkriesenie tak spravodlivých, ako aj zlých (Dan 12:2; J 5:28-29; Sk 24:15).

Ak verše 6-11 predstavujú porovnávania, tak v. 8-9 sú kľúčovými veršami, ktoré o hovoria o súde pre tých, ktorí páchajú zlo.

2:9-10 „najprv Židom“ Toto sa opakuje kvôli dôrazu. Židia mali príležitosť ako prví, pretože mali Božie zvláštne zjavenie (1:16; Mt 10:6; 15:24; J 4:22; Sk 3:26; 13:46), no tiež boli prví, čo sa týka súdu (9-11), pretože mali zvláštne Božie povolanie a požehnanie (9:4-5).

2:11
NASB, NKJV „lebo Boh nikomu nenadržiava“
NRSV „Lebo Boh neprejavuje nijaké nadržiavanie“
TEV „Lebo Boh súdi všetkých podľa rovnakej normy“
NJB „Boh nemá nijakých obľúbencov“

Doslovne to znamená „pozdvihnúť tvár“, čo bolo metaforou zo súdnictva SZ (3M 19:15; 5M 10:17; 2Kron 19:7; Sk 10:34; Gal 2:6; Ef 6:9; Kol 3:25; 1Pt 1:17). Keby sudca videl, voči komu vykonáva spravodlivosť, existovala by šanca pre zaujatosť. To bol dôvod, prečo nemal pozdvihovať tvár, aby sa nepozeral na toho, kto pred ním stojí.

ZVLÁŠTNA TÉMA: RASIZMUS

I. Úvod
   A. Rasizmus je univerzálnym prejavom padlého ľudstva v každej spoločnosti. Je to ľudské ego, ktoré sa živí na úkor iných. Rasizmus je v mnohých ohľadoch moderný fenomén, kým nacionalizmus (alebo skupinovosť) je starší výraz.
   B. Nacionalizmus sa začal v Bábeli (1M 11) a pôvodne sa týkal Noachových troch synov, z ktorých sa rozvinuli tzv. rasy (1M 10). No z Písma je jasné, že ľudstvo je z jedného zdroja (t. j. Božie zvláštne stvorenie Adama a Evy, 1M 1-3; Sk 17:24-26).
   C. Rasizmus je len jeden z mnohých predsudkov. Niektorými ďalšími sú (1) vzdelanostná nadutosť, (2) spoločensko-ekonomická arogancia, (3) samo-spravodlivé náboženské zákonníctvo, a (4) dogmatická politická príslušnosť.

II. Biblický materiál
   A. Stará zmluva
      1. 1M 1:27 – Ľudia – muži aj ženy – boli stvorení na Boží obraz a podobu, čo spôsobuje, že sú jedineční. Takisto to ukazuje ich individuálnu hodnotu a dôstojnosť (J 3:16).
      2. 1M 1:11-25 – Fráza „podľa svojho druhu“ sa v tomto texte nachádza desaťkrát. Používala sa na podporu rasovej rozdielnosti. No z kontextu je jasné, že sa vzťahuje na zvieratá a rastliny, a nie na ľudí.
      3. 1M 9:18-27 – Tento text sa používa na podporu rasovej dominancie. Musíme pamätať, že Boh nepreklial Kanaána. Preklial ho jeho otec Noach, keď sa prebral z opilosti. Biblia nikde nezaznamenáva, že by Boh túto kliatbu potvrdil. Keby to aj urobil, nijako to neovplyvňuje čiernu rasu. Kanaán bol otcom tých, ktorí obývali Palestínu a egyptský múr umenia ukazuje, že neboli čierni.
      4. Jozua 9:23 – Tento text sa používa ako dôkaz, že jedna rasa bude slúžiť inej. No v kontexte sú Gibeónci z rovnakej rasy ako Židia.
      5. Ezd 9-10 a Neh 13 – Tento text sa často používal v rasovom zmysle, no kontext ukazuje, že manželstvá boli odsúdené nie kvôli rase (boli z toho istého syna Nóacha, 1M 10), ale z náboženských dôvodov.

   B. Nová zmluva
      1. Evanjeliá
         a. Ježiš niekoľkokrát využil nenávisť medzi Židmi a Samaritánmi, čo ukazuje, že rasová nenávisť je nemiestna.
            (1) podobenstvo o dobrom Samaritánovi (Lk 10:25-37)
            (2) žena pri studni (J 4:4)
            (3) vďačný malomocný (Lk 17:7-19)
         b. Evanjelium je pre celé ľudstvo
            (1) J 3:16
            (2) Lk 24:46-47
            (3) Žd 2:9
            (4) Zj 14:6
         c. Božie kráľovstvo bude zahŕňať celé ľudstvo
            (1) Lk 13:29
            (2) Zj 5

2. Skutky
    a. Sk 10 je rozhodujúci text o Božej univerzálnej láske a univerzálnej zvesti evanjelia
    b. Peter bol atakovaný za svoje činy v Sk 11 a tento problém nebol vyriešený, až kým sa nestretla Jeruzalemská rada v Sk 15 a nenašla riešenie. Napätie medzi Židmi a pohanmi v 1. storočí bolo veľmi silné.

3. Pavol
    a. V Kristu nie sú nijaké bariéry
        (1) Gal 3:26-28
        (2) Ef 2:11-22
        (3) Kol 3:11
    b. Boh nikomu nenadržiava
        (1) Rim 2:11
        (2) Ef 6:9

4. Peter a Jakub
    a. Boh nikomu nenadržiava, 1Pt 1:17
    b. Keďže Boh nikomu nenadržiava, nemali by to robiť ani Jeho ľudia, Jak 2:1

5. Ján
    a. Jeden z najsilnejších výrokov o zodpovednosti veriacich nachádzame v 1J 4:20

III. Záver

A. Rasizmus, alebo akékoľvek iné predsudky, sú pre Božie deti absolútne nemiestne. Tu je citát od Henlee Barnetta, ktorý prednášal na fóre v Gloriete v Novom Mexiku v Komisii kresťanského života v r. 1964: „Rasizmus je kacírsky, pretože je nebiblický a nekresťanský, nehovoriac už o tom, že je nevedecký.“

B. Tento problém je pre kresťanov príležitosťou k prejaveniu ich Kristovskej lásku, ku odpusteniu a porozumeniu stratenému svetu. Kresťanské odmietnutie v tejto oblasti je prejavom nezrelosti a je príležitosťou pre toho zlého, aby spomalil vieru, istotu a rast veriaceho. Takisto to bude prekážkou pre to, aby prišli stratení ku Kristovi.

C. Čo môžem urobiť? (Táto časť je vybratá z letáku Komisie kresťanského života s názvom „Rasové vzťahy“)

„NA OSOBNEJ ÚROVNI“

∗ Prijať svoju vlastnú zodpovednosť v riešení problémov, spojených s rasovým problémom
∗ Prostredníctvom modlitby, biblického štúdia a spoločenstva s ľuďmi inej rasy sa snažiť oslobodiť od rasových predsudkov
∗ Vyjadriť svoje presvedčenie o rase hlavne na tých miestach, kde sa neozývajú žiadne hlasy proti tým, ktorí vyvolávajú rasovú neznášanlivosť

„V RODINNOM ŽIVOTE"
* Rozpoznať dôležitosť rodinného vplyvu v rozvoji postojov voči iným rasám.
* Snažiť sa rozvíjať kresťanské postoje rozprávaním o tom, čo deti a rodičia počujú o rasovom probléme mimo domu.
* Rodičia by mali byť obozretní, aby boli dobrým kresťanským príkladom vo vzťahu k ľuďom inej rasy.
* Vyhľadávať príležitosti k spriateleniu rodín s ľuďmi inej rasy.

„V CIRKEVNOM ZBORE"
* Kázňami a učením biblických právd súvisiacich s rasou môže byť spoločenstvo motivované k tomu, aby bolo príkladom pre celú komunitu
* Zabezpečiť, aby boli bohoslužby, spoločenstvo a uctievanie v celom zbore otvorené pre všetkých, keďže NZ zbory nepoznali žiadne rasové prekážky (Ef 2:11-22; Gal 3:26-29)

„V KAŽDODENNOM ŽIVOTE"
* Pomôcť prekonať všetky rasové diskriminácie v pracovnom svete.
* Prostredníctvom rôznorodých komunitných organizácií pracovať na zabezpečení rovnakých práv a príležitostí a pritom pamätať na to, že je potrebné útočiť na rasový problém a nie na ľudí. Cieľom je zvýšiť porozumenie, nie vytvárať zatrpknutosť.
* Ak sa to zdá rozumné, zorganizovať zvláštny výbor znepokojených občanov za účelom otvorenia komunikačných línií v komunite pre vzdelávanie všeobecnej verejnosti a konkrétne činy pre zlepšenie rasových vzťahov.
* Podporovať legislatívu a zákonodarcov pri podávaní zákonov podporujúcich rasovú spravodlivosť a stavať sa proti tým, ktorí zneužívajú predsudky pre politický zisk.
* Odporúčať oficiálnym úradníkom, aby presadzovali zákony bez diskriminácie
* Vyhýbať sa násiliu a podporovať rešpektovanie zákona; ako kresťan robiť všetko možné pre zabezpečenie toho, aby sa zákonné štruktúry nestali nástrojom v rukách tých, ktorí by podporovali diskrimináciu.
* Byť príkladom ducha a mysle Kristovej vo všetkých medziľudských vzťahoch.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 2:12-16

(12) Lebo všetci, ktorí hrešili bez zákona, takisto bez zákona zahynú, a všetci, ktorí hrešili pod zákonom, budú zákonom súdení; (13) lebo nie sú to poslucháči zákona, ktorí sú spravodliví pred Bohom, ale činitelia zákona budú ospravedlnení. (14) Lebo keď pohania, ktorí nemajú zákon, konajú inštinktívne veci zákona, títo, nemajúc zákon, sú zákonom sami sebe, (15) v tom, že ukazujú skutky zákona napísané na svojich srdciach, ich svedomie nesie svedectvo a ich myšlienky ich striedavo obviňujú alebo obraňujú, (16) v deň, kedy podľa môjho evanjelia bude Boh súdiť tajomstvá ľudí cez Krista Ježiša.

2:12 „Lebo všetci, ktorí hrešili bez zákona" Boh bude brať na zodpovednosť všetkých ľudí –aj tých, ktorí nikdy nečítali SZ alebo evanjelium ako také. Všetci ľudia majú určité poznanie Boha zo stvorenia (1:19-20; Ž 19:1-6) a vnútorné vnímanie morálky (2:14-15). Tragédiou je, že všetci zámerne nekonajú podľa svetla, ktoré majú (1:21-23; 3:9,19,23; 11:32; Gal 3:22).

▪ **„zákon"** Pri slove zákon nestojí žiaden člen. Táto gramatická štruktúra obyčajne zdôrazňovala kvalitu podstatného mena. Napriek tomu Pavol v Liste Rimanom používa zákon s určitým členom, keď sa zmieňuje o niekoľkých rôznych veciach: (1) Rímsky zákon; (2) Mojžišov zákon, alebo (3) koncept ľudských spoločenských zvykov všeobecne. Kontext, a nie člen, musí odkryť, ktorá z nich to je. Tento kontext zdôrazňuje, že všetci ľudia majú určité poznanie Božieho prirodzeného zjavenia vo svojich srdciach (v. 15).

2:13 „lebo nie sú to poslucháči zákona, ktorí sú spravodliví pred Bohom" Výraz „poslucháči" mal v rabínskom používaní zvláštne vnímanie rabínskych študentov Tóry.

Výraz „spravodliví" (*dike* vo všetkých svojich formách) je kľúčovým termínom v Pavlovej teológii (3:4,20,24,26,28,30; 4:2,5; 5:1,9; 6:7; 8:30,33). Slová „spravodlivý", „ospravedlniť", „spravodlivosť", „právo" sú všetky odvodené od slova *dikaios*. Pozri Zvláštna téma: Spravodlivosť v 1:17. V hebrejčine (*tsadag*) sa to pôvodne vzťahovalo na dlhú rovnú trstinu (15 až 20 stôp), ktorá sa používala na meranie vecí, ako boli steny alebo ploty – tak, ako olovnica. Obrazne sa začala používať v súvislosti s Bohom ako norma pre súd.

V Pavlových spisoch mal tento výraz dve ťažiská. Po prvé, Božia spravodlivosť je daná hriešnemu ľudstvu ako dar cez vieru v Krista. Toto sa často nazýva prisúdená spravodlivosť alebo súdna (forenzná) spravodlivosť. Vzťahuje sa na zákonné postavenie človeka pred spravodlivým Bohom. Toto je pôvod Pavlovej slávnej témy „ospravedlnenia vierou". Po druhé, Božia aktivita sa týka obnovenia hriešneho ľudstva na Jeho obraz (1M 1:26-27) alebo inými slovami povedané, dosiahnutia Kristovej podoby. Tento verš – podobne ako aj Mt 7:24; Lk 8:21 a 11:28; J 13:17; Jak 1:22-23,25 – nabáda veriacich, aby neboli len poslucháčmi. Prisúdená spravodlivosť musí vyústiť v spravodlivý život. Boh odpúšťa hriešnikom a mení ich! Pavlovo používanie bolo aj zákonné, aj etické. Nová zmluva dáva ľuďom zákonné postavenie, ale tiež vyžaduje zbožný životný štýl. Je zadarmo, no zároveň je veľmi drahá.

▪ **„ale činitelia zákona"** Poznanie Boha si vyžaduje nový životný štýl poslušnosti (3M 18:5; Mt 7:24-27; Lk 8:21; 11:28; J 13:17; Jak 1:22-25; 2:14-28). Tento koncept do veľkej miery zodpovedá hebrejskému výrazu *shema,* čo znamenalo počuť tak, aby v dôsledku toho človek konal (5M 5:1; 6:4; 9:1; 20:3; 27:9-10).

2:14

NASB	**„Lebo keď pohania, ktorí nemajú zákon, konajú inštinktívne veci zákona, títo, nemajúc zákon, sú zákonom sami sebe"**
NKJV	**„lebo keď pohania, ktorí nemajú zákon, prirodzeným spôsobom robia veci obsiahnuté v zákone, títo, hoci nemajú zákon, sú zákonom sami sebe"**
NRSV	**„Keď pohania, ktorí nevlastnia zákon, robia inštinktívne, čo zákon vyžaduje, títo, hoci nemajú zákon, sú zákonom sami sebe"**
TEV	**„Pohania nemajú zákon, no kedykoľvek zo svojej vlastnej vôle robia to, čo zákon prikazuje, sú zákonom sami sebe, hoci zákon nemajú"**
JB	**„Napríklad pohania, ktorí nikdy nepočuli o zákone, no sú vedení rozumom, aby robili to, čo zákon prikazuje, nemusia v skutočnosti „vlastniť" zákon, ale dá sa o nich povedať, že „sú" zákonom"**

Všetky kultúry majú svoj vnútorný morálny zákon, spoločenskú normu. Ľudia v nich sú zodpovední za svetlo, ktoré majú (1Kor 9:21). Tento verš nemal naznačiť, že môžu byť spravodliví pred Bohom, ak žijú vo svetle svojej kultúry, no že sú zodpovední za svoje vlastné poznanie Boha.

2:15 „ich svedomie nesie svedectvo a ich myšlienky ich striedavo obviňujú alebo obraňujú" Existuje vnútorný morálny hlas, svedomie. No len Písmu, osvietenému Duchom, môžeme úplne dôverovať. Pád človeka ovplyvnil naše svedomie. Napriek tomu stvorenie

(1:18-20) a tento vnútorný morálny zákon (2:14-15) sú celkovým poznaním Boha, ktoré niektorí ľudia majú. Hebrejský výraz, ktorý bol ekvivalentom pre grécke slovo „svedomie" (*syneidesis*), neexistoval. Grécky koncept vnútorného morálneho vnímania správneho a nesprávneho často preberali stoickí filozofi. Pavol gréckych filozofov poznal (v Sk 17:28 cituje Cleanta; v 1Kor 15:33 Menandra a v Tit 1:12 Epimenidesa) z obdobia svojho skoršieho vzdelania v Tarse. Jeho rodné mesto bolo známe svojimi vynikajúcimi školami gréckej rétoriky a filozofie.

2:16 „v deň" – pozri poznámka v 2:5

▪ **„podľa môjho evanjelia"** V kontexte sa to vzťahovalo na Pavlovo kázanie zjavenia Ježiša Krista. Zámeno „môjho" odrážalo Pavlovo chápanie správcovstva evanjelia, ktoré mu bolo zverené (16:25; 1Kor 15:1; Gal 1:11; 1Tim 1:11; 2Tim 2:8). Nebolo výhradne jeho, ale ako apoštol pohanov vnímal úžasnú zodpovednosť za šírenie pravdy o Ježišovi v grécko-rímskom svete.

▪ **„bude Boh súdiť tajomstvá ľudí"** Boh pozná srdcia všetkých ľudí (1Sam 2:7; 16:7; 1Kr 8:39; 1Kron 28:9; 2Kron 6:30; Ž 7:9; 44:21; 139:1-6; Pr 15:11; 21:2; Jer 11:20; 17:10; 20:12; Lk 15:16; Sk 1:24; 15:8; Rim 8:27; Zj 2:23). Otec prostredníctvom Syna prinesie motív aj čin pred súdnu kontrolu (Mt 25:31-46; Zj 20:11-15).

▪ **„cez Krista Ježiša"** Ježiš neprišiel preto, aby sa správal ako sudca (J 3:17-21). Prišiel, aby zjavil Boha Otca, zomrel zástupnou smrťou a dal veriacim príklad, ktorý mali nasledovať. Keď ľudia odmietli Ježiša, odsúdili seba.

No NZ takisto učí, že Ježiš bude na súde vystupovať ako zástupca Otca (J 5:22,27; Sk 10:42; 17:31; 2Tim 4:1). Napätie medzi Ježišom ako sudcom a/alebo Spasiteľom môžeme vidieť v Jánovom evanjeliu (3:17-21 v protiklade k 9:39).

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 2:17-24

(17) No ak nesieš meno „Žid" a spoliehaš sa na zákon a chváliš sa v Bohu, (18) a poznáš *Jeho* vôľu a schvaľuješ veci, ktoré sú podstatné na základe pokynov, vyplývajúcich zo zákona, (19) a máš dôveru, že sám si vodcom slepých, svetlom tých, ktorí sú v tme, (20) napravovateľom bláznivých, učiteľom nezrelých majúc v zákone stelesnenie poznania a pravdy, (21) preto ty, ktorý učíš iného, neučíš sám seba? Ty, kto kážeš, že nikto nemá kradnúť, kradneš? (22) Ty, ktorý hovoríš, že nikto sa nemá dopúšťať cudzoložstva, dopúšťaš sa cudzoložstva? Ty, kto máš odpor k modlám, vykrádaš chrámy? (23) Ty, ktorý sa chváliš zákonom, svojím porušením zákona zneucťuješ Boha? (24) Lebo „MENO BOHA JE HANOBENÉ MEDZI POHANMI KVÔLI TEBE" tak, ako je to napísané.

2:17 „ak" Toto je podmienková veta prvého stupňa, ktorá predpokladá, že z autorovho pohľadu je to pravda alebo že je to pravda kvôli jeho literárnym zámerom. Táto podmienka siaha až po v. 20, no keďže tam nie je dotiahnutá, TEV ju prekladá ako implicitné uzávery, ktoré by urobil Ježiš. Židia verili vo svoje rodové línie, tradície a podanie za účelom zabezpečenia spasenia (Mt 3:9; J 8:33,37,39).

▪ **„chváliš sa v Bohu"** Mnohí Židia sa spoliehali na (1) svoju rodovú líniu a (2) svoje osobné dodržiavanie Mojžišovho zákona ako na podmienky pre Božie prijatie. No ich samo-spravodlivé zákonníctvo ich od Boha odlúčilo (Mt 5:20; Gal 3). Aká tragická irónia!

Pavol rozvíja myšlienku chválenia sa v 1Kor. Čelil arogantnému Izraelu a gréckemu intelektualizmu. Podstatou je to, že žiadne telo sa nebude pred Bohom pýšiť (alebo povedané trochu drsnejšie – pre Boha to nebol veľmi dobrý obchod, keď dostal práve teba).

ZVLÁŠTNA TÉMA: CHVÁLENIE SA

Grécke výrazy *kauchaomai, kauchema* a *kauchesis* Pavol používa asi 35-krát a len asi 2-krát sú použité na inom mieste v NZ (obidva v Jakubovi). Ich použitie prevláda v 1 a 2 Korinťanom.

Existujú dve hlavné pravdy, ktoré sú spojené s chválením sa.

- nijaké telo sa nebude chváliť pred Bohom (1Kor 1:29; Ef 2:9)
- veriaci by sa mali chváliť v Pánovi (1Kor 1:31; 2Kor 10:17, čo je narážkou na Jer 9:23-24).

Preto existuje primerané a neprimeranie chválenie sa (t. j. pýcha):

1. primerané
   a. v nádeji slávy (Rim 4:2)
   b. v Bohu cez Pána Ježiša (Rim 5:11)
   c. v kríži Pána Ježiša Krista (t. j. Pavlova hlavná téma – 1Kor 1:17-18; Gal 6:14)
   d. Pavol sa chváli
      (1) svojou službou bez náhrady (1Kor 9:15,16; 2Kor 10:12)
      (2) svojou autoritou od Krista (2Kor 10:8,12)
      (3) tým, že sa nechváli prácou iného človeka (ako to robili niektorí v Korinte – 2Kor 10:15)
      (4) svojím rodovým dedičstvom (ako to robili iní v Korinte – 2Kor 11:17; 12:1,5,6)
      (5) svojimi cirkevnými zbormi
         (a) v Korinte (2Kor 7:4,14; 8:24; 9:2; 11:10)
         (b) v Tesalonikách (2Tes 1:4)
      (6) svojou dôverou v Božiu útechu a vykúpenie (2Kor 1:12)
2. neprimerané
   a. vo vzťahu k židovskému dedičstvu (Rim 2:17,23; 3:27; Gal 6:13)
   b. niektorí v korintskom zbore sa chválili
      (1) ľuďmi (1Kor 3:21)
      (2) múdrosťou (1Kor 4:7)
      (3) slobodou (1Kor 5:6)
   c. falošní učitelia sa snažili chváliť cirkvou v Korinte (2Kor 11:12)

2:18 „schvaľuješ“ Pozri nasledujúca Zvláštna téma o overovaní.

ZVLÁŠTNA TÉMA: GRÉCKE VÝRAZY PRE „OVEROVANIE“ A ICH VÝZNAMY

Existujú dva grécke výrazy, ktoré nesú myšlienku overiť niekoho za určitým účelom.

1. *Dokimazo, dokimion, dokimasia*

   Je to metalurgický výraz pre testovanie rýdzosti niečoho (obrazne niekoho) ohňom. Oheň odkryje pravý kov tým, že vypáli (očistí) odpad. Tento fyzický proces sa stal významným slovným spojením, používaným pre Boha a/alebo ľudí, ktorí niekoho overujú (skúšajú). Tento výraz sa používa len v pozitívnom zmysle overovania, ktoré smeruje k prijatiu.

   V NZ sa používa pre overovanie

   a. volov, Lk 14:19
   b. seba, 1Kor 11:28
   c. našej viery, Jak 1:3
   d. dokonca Boha, Žd 3:9

   Predpokladalo sa, že výsledky tohto overovania budú pozitívne (Rim 1:28; 14:22; 16:10; 2Kor 10:18; 13:3; Fil 2:27; 1Pt 1:7). Z tohto dôvodu tento výraz nesie myšlienku niekoho, kto bol overený a osvedčil sa ako:

   a. hodnotný
   b. dobrý
   c. nefalšovaný
   d. cenný
   e. rešpektovaný

2. *Peirazo, peirasmos*

   Tento výraz má význam overovania (skúšania) za účelom nájdenia viny alebo odmietnutia. Často sa používa v spojení s Ježišovým pokušením na púšti.

   a. vyjadruje pokus nachytať Ježiša (Mt 4:1; 16:1; 19:3; 22:18,35; Mk 1:13; Lk 4:2; 10:25; Žd 2:18)
   b. tento výraz (*peirazo*) sa používa ako titul pre Satana v Mt 4:3; 1Tes 3:5
   c. vo svojej zloženej forme *ekpeirazo* ho Ježiš použil k tomu, aby Boh nebol overovaný/pokúšaný (Mt 4:7; Lk 4:12; tiež 1Kor 10:9)
   d. je použitý v spojení s pokušením a skúškami veriacich (1Kor 7:5; 10:9,13; Gal 6:1; 1Tes 3:5; Žd 2:18; Jak 1:2,13,14; 1Pt 4:12; 2Pt 2:9).

▪ **„zákon“** Verše 17nn sa zaoberajú Židmi, preto výraz „zákon“ sa v tomto kontexte musí vzťahovať na Mojžišov zákon. Toto potvrdzuje verš 25, ktorý sa zaoberá obriezkou.

2:18-20 Židovskí vodcovia verili, že ich cesta (ich judaizmus) je tá správna a jediná, ktorou sa dá dostať k Bohu. Verili, že sú praví učitelia v náboženských záležitostiach. Privilégium prináša zodpovednosť (Lk 12:48).

Všimnite si paralelnú frázu o ich presvedčení:

1. vodca slepých, v. 19
2. svetlo tým, ktorí sú v tme, v. 19
3. napravovateľ bláznivých, v. 20
4. učiteľ nezrelých, v. 20
5. v zákone mať stelesnenie vedomostí a pravdy, v. 20

2:21-24 Ak človek dôveruje v osobnú poslušnosť, potom táto poslušnosť musí byť úplná (Mt 5:20,48; Gal 3:10, čo je citátom z 5M 27:26). Toto je pre padlé ľudstvo neuskutočniteľné. Vo v. 21-33 je päť rétorických otázok.

2:22 „odpor k modlám“ Odvrátiť sa od niečoho, pretože odporný zápach je základným významom tohto výrazu.

▪ **„vykrádaš chrámy“** Z historického pohľadu je neisté, k čomu sa to vzťahuje, no nejakým spôsobom to súviselo s modlárstvom.

2:24 Toto je citát z Izaiáša 52:5 v Septuaginte. Pôvodne mal Izrael prijať Božie požehnanie za dodržanie zmluvy (5M 27-28) a to malo byť svedectvom pre svet. No Izrael zmluvu nikdy nedodržal, preto svet videl len Boží súd (Ezech 36:22-32). Izrael mal byť kráľovstvom kňazov (2M 19:5-6), ktorí by celý svet priviedli k YHWH (1M 12:3; Ef 2:11-3:13).

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 2:25-29

(25) Lebo obriezka má určite význam, ak dodržiavaš zákon; no ak si priestupníkom zákona, tvoja obriezka sa stala neobriezkou. (26) Tak ak neobrezaný muž dodržiava požiadavky zákona, nebude sa jeho neobriezka považovať za obriezku? (27) A ten, kto je fyzicky neobrezaný, ak dodržiava zákon, nebude súdiť teba, ktorý hoci máš literu *Zákona* a obriezku, prestupuješ zákon? (28) Lebo nie je Židom ten, kto je ním navonok, ani obriezkou tá, ktorá je navonok na tele. (29) Ale Židom je ten, kto je ním vnútri; a obriezkou je tá, ktorá je v srdci, z Ducha, nie z litery; a jeho chvála nie je od ľudí, ale od Boha.

2:25 „obriezka“ Pavol ešte stále používa techniku invektívy. Niekto povie, že sme aspoň obrezaní (1M 17:10-11). Sme z Abrahámovho rodu. Pavol jasne a odvážne odstraňuje túto uchovávanú židovskú nádej (Mt 3:7-10; J 8:31-59).

Všetky okolité národy Izraela boli obrezané s výnimkou Filištíncov. Nebol to samotný fakt, ktorý bol sám o sebe dôležitý, ale pretrvávajúca viera príjemcu (v. 26-27). Toto platí o všetkých náboženských rituáloch. Náboženskí ľudia túžia často po požehnaní, vyplývajúcom z Božej zmluvy, no bez toho, aby mali nejakú zodpovednosť.

2:25-26 „ak ... ak ... ak“ Sú tu tri podmienkové vety tretieho stupňa, čo sa vzťahuje na možný budúci skutok. Poslušnosť (5M 27-30) je kľúčom v Pavlovom argumente v 2. kapitole, no nie v 3:21-31 (Gal 3).

2:26-27 Tieto verše trvajú na nádeji, že niektorí pohania reagovali na svetlo, ktoré mali. Jediný možný biblický príklad tohto by bol Kornélius v Sk 10. No celkom presne do tohto verša nepasuje, pretože on sa bál Boha a chodil na bohoslužby do miestnej synagógy.

Tieto verše sú v skutočnosti protipólom Pavlovho argumentu o potrebe spasenia pre Židov. Rim 3:23 je zhrnutím, že všetci ľudia sú bez Krista duchovne stratení. Ak existujú pohania, ktorí žijú podľa svetla, ktoré majú zo stvorenia a vnútorného svedomia, Boh im zabezpečí príležitosť, aby mohli reagovať na Krista – nejako, nejakým spôsobom, v nejakom čase.

2:28-29 „Lebo nie je Židom ... ale Židom je“ Toto je extrémne dôležitá rozprava kvôli modernému teologickému rozvoju dispenzacionalizmu (rozdeľovania epoch v rámci Božieho plánu) a jeho pokusu oddeliť Boží ľud SZ od Božieho ľudu NZ. Je len jedna zmluva a jeden ľud (Rim 9:6; Gal 3:7-9,29; 6:16; 1Pt 3:6). Nová zmluva je rozvinutím a naplnením Starej. Boží ľud ním bol vždy pre svoju vieru a nie pre rodovú líniu. Je to „ľud srdca“, nie rituálny alebo rasový ľud. Kľúčom je viera, nie rodič. Znamením je zmluvná myseľ, nie zmluvné znamenie.

2:29 Zmluvné znamenie obriezky (1M 17:14) bolo v SZ obrazom otvorenosti človeka voči Bohu. Metaforickým spôsobom sa to rozvinulo niekoľkými spôsobmi: (1) obriezka srdca (5M 10:16; Jer 4:4); (2) obriezka ucha (Jer 6:10) a (3) obriezka pier (2M 6:12,30). Zákon nikdy nemal byť vonkajším kódexom, ale princípom premieňajúcim život. Pozri Zvláštna téma: Pavlove pohľady na zákon v 7:12.

▪

NASB	**„tá, ktorá je v srdci, z Ducha, nie z litery“**
NKJV	**„tá zo srdca, v Duchu, a nie v litere“**
NRSV	**„záležitosťou srdca – je z ducha a nie z litery“**
TEV	**„čo je prácou Božieho Ducha a nie napísaného zákona“**
JB	**„v srdci – niečo, čo nie je z litery, ale z ducha“**

Táto fráza má v gréčtine dva významy. Niektoré preklady to berú ako odkaz na to duchovné v protiklade k tomu, čo je z litery (NRSV, Twentieth Century New Testament, Knoxov preklad, Lamsov preklad Peshitty, Williamsov preklad a New Berkeley Version). Iné preklady to vnímajú ako kontrast medzi Svätým Duchom (7:6; 2Kor 3:6, kde sa objavuje podobná konštrukcia) a napísaným textom (NASB, NKJV, NEB, NIV a TEV).

Pavol diskutoval o skutočnosti, že niektorí pohania sa môžu správať tak, aby sa to páčilo Bohu a to bez zákona. Ak je to pravda, potom medzi Božie deti patria viacerí, ako len tí, ktorí boli obrezaní len fyzicky (Galaťanom). Božia rodina je širšia než Židia podľa rodu (1M 3:15; 12:3; 2M 19:5). Job, Melchisedech, Jetro, Kálef, Ráchab a Rút neboli podľa rodu Židia. Dokonca aj pokolenie Efrajima a Manašeho bolo napoly egyptské (1M 41:50-52).

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je študijná <u>príručka</u> výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Ako nevera Židov ovplyvňuje Boží sľub (3:3-4)?
2. Je „byť Židom“ pred Bohom nejakou výhodou (3:1-8)?
3. Čo je to invektíva?
4. Čo je zmyslom predpokladanej invektívy vo v. 5-8?
5. Má to, ako človek žije, skutočne nejaký význam, ak je ospravedlnenie z milosti vierou bez skutkov (3:8)?
6. Aký je teologický koncept úplnej nemravnosti (3:10-18)?
7. Aký je zámer Mojžišovho zákona alebo zákona všeobecne (3:20; Gal 3:24-25)?
8. Prečo sa Satan nespomína v kapitolách 1-3, ktoré pojednávajú o stratenosti človeka?
9. Sú SZ sľuby niečím podmienené alebo nie?
10. Aký je zmysel Mojžišovho zákona v živote (1) nežidov a (2) Židov?
11. Vlastnými slovami načrtnite odstavec po odstavci Pavlove argumenty v 1:18-3:20.

RIMANOM 3

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	JB
Židia a zákon (2:17-3:8)	Obhájený Boží súd	Výhoda Židov	Židia a zákon (2:17-3:8)	Božie sľuby ich nespasia
3:1-8	3:1-8	3:1-8	3:1-4	3:1-8
			3:5-6	
			3:7-8	
Nikto nie je spravodlivý	Všetci zhrešili	Všetci sú vinní	Žiadny človek nie je spravodlivý	Všetci sú vinní
3:9-20	3:9-20	3:9-18	3:9-18	3:9-18
		3:19-20	3:19-20	3:19-20
Spravodlivosť cez vieru	Božia spravodlivosť cez vieru	Skutočná spravodlivosť	Ako Boh ľudí ospravedlnil	Zjavenie Božej spravodlivosti
3:21-26	3:21-26	3:21-26	3:21-26	3:21-26
	Vychvaľovanie vylúčené	Vychvaľovanie je vylúčené		Čo koná viera
3:27-31	3:27-31	3:27-31	3:27-31	3:27-31

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu")
SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú biblickú knihu. Identifikujte predmety. Porovnajte svoje rozdelenie predmetov s piatimi modernými prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora a to je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

9. Prvý odsek
10. Druhý odsek
11. Tretí odsek
12. Atď.

POCHOPENIE KONTEXTU

A. Verše 1-8 v mnohých ohľadoch spolu súvisia, no je ťažké sledovať Pavlovu logiku.

B. Zdá sa, že Pavol predvída, ako budú niektorí Židia reagovať na 2:17-29, takže odpovedá na ich námietky (Corley, Vaughan, *Romans,* s. 37-39).
   1. Prvá otázka: Naozaj nemajú Židia nijaké výhody? (v. 1-2)
   2. Druhá otázka: Zlyhalo Božie slovo, lebo niektorí Židia boli neverní? (v. 3-4)
   3. Tretia otázka: Ak Boh použil Židov na odhalenie svojho charakteru, sú Židia ešte stále zákonne zodpovední? (v. 5-8)

C. V závere sa vracia späť k 2:11. Boh nemá nijakých obľúbencov. Všetci ľudia sú zodpovední za to, aby žili podľa svetla, ktoré majú (prirodzené zjavenie a/alebo zvláštne zjavenie).

D. Verše 9-18 sú sériou SZ citátov, ktoré vykresľujú hriech Židov.

E. Verše 19-20 zhrňujú duchovné podmienky Izraela a účel SZ (Gal 3).

F. Verše 21-31 sú zhrnutím 1:18-3:20. Sú prvým teologickým dôrazom evanjelia (potreba človeka).

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 3:1-8

(1) Teda akú výhodu má Žid? Alebo aký je úžitok obriezky? (2) Veľký v každom ohľade. Najprv zo všetkého to, že im boli zverené Božie proroctvá. (3) Čo teda? Ak niektorí neuverili, ich nevera nezruší Božiu vernosť, však? (4) Nech sa to nikdy nestane! Namiesto toho nech je Boh nájdený ako pravdivý, hoci každý človek bude nájdený ako *klamár*, ako je napísané, „ABY STE MOHLI BYŤ OSPRAVEDLNENÍ VO SVOJICH SLOVÁCH A ZVÍŤAZIŤ, KEĎ BUDETE SÚDENÍ.“ (5) No ak naša nespravodlivosť ukazuje na Božiu spravodlivosť, čo povieme? Boh, ktorý uvaľuje hnev, nie je nespravodlivý, však? (Hovorím v ľudských výrazoch.) (6) Nech sa to nikdy nestane! Lebo ináč ako bude Boh súdiť svet? (7) No ak cez moju lož pravda Božia prekypuje na Jeho slávu, prečo som ešte stále súdený ako hriešnik? (8) A prečo *nepovieme* (z čoho nás ohovárajú a niektorí hlásajú, že hovoríme), „Robme zlé, aby prišlo dobré“? Ich odsúdenie je spravodlivé.

3:1 „akú výhodu má Žid“ Pavol pokračuje v používaní literárnej techniky invektívy alebo predpokladaného odporcu, aby komunikoval svoj odkaz. Zoznam privilégií Židov – pozri 3:2 a 9:4-5.

3:2 „najprv zo všetkého“ Pavol používa „najprv“ v 1:8, no bez toho, aby spomenul druhú časť. To isté robí tu. Pavlove spisy boli veľmi intenzívne a takisto boli diktované a to môže byť dôvodom, prečo jeho gramatické konštrukcie boli často nekompletné.

▪ **„im boli zverené Božie proroctvá“** Mať Božie zjavenie je úžasná zodpovednosť, a takisto aj nesmierna výsada (Lk 12:48). Boli správcovia Božieho daru (trpný rod, 1Tes 2:4).

Slovo *logion* (proroctvá) je používané v Septuaginte ako slovo od Boha (4M 2:4,16; 5M 33:9; Ž 119:67; Iz 5:24; 28:13). V rovnakom zmysle sa hojne používa v NZ (Sk 7:38; Žd 5:12; 1Pt 4:11).

3:3 „ak“ Toto je podmienková veta prvého stupňa, čo znamená, že nasledujúci výrok je z autorovho pohľadu alebo kvôli jeho literárnemu zámeru pravdou. Verše 5 a 7 sú takisto podmienkovými vetami prvého stupňa.

3:3
NASB, NKJV „niektorí neuverili“
NRSV, JB „niektorí boli neverní“
TEV „čo ak niektorí z nich boli neverní“

Môže sa to vzťahovať buď na (1) neveru alebo (2) nedostatok osobnej viery v YHWH u jednotlivých Izraelcov. Je ťažké rozumovo uviesť do súvislostí bezpodmienečné Božie sľuby a podmienený príkaz reakcie človeka. Ide tu o biblický paradox (3:4-5). Boh je verný aj vtedy, keď Jeho ľud nie je (Oz 1,3).

▪ **„nezruší“** Pozri nižšie uvedená Zvláštna téma.

ZVLÁŠTNA TÉMA: ZRUŠENIE A NEPLATNOSŤ (*KATARGEO*)

Toto (*katargeo*) bolo jedno z Pavlových najobľúbenejších slov. Použil ho najmenej 25-krát, no má veľmi široký významový rozsah.

A. Jeho základný etymologický koreň je zo slova *argos*, čo znamenalo
   1. nečinný
   2. nevyťažený
   3. nevyužitý
   4. zbytočný
   5. nefungujúci
B. Jeho zloženina so slovom *kata* sa používala na vyjadrenie
   1. nečinnosti
   2. zbytočnosti
   3. toho, čo bolo zrušené
   4. toho, čo bolo odstránené
   5. toho, čo bolo celkom nefunkčné
C. Raz je použité v Lukášovi na opísanie neplodného, tým pádom neužitočného stromu (Lk 13:7)
D. Pavol ho používa v prenesenom zmysle dvoma hlavnými spôsobmi:
   1. Boh vytvára nefunkčné veci, ktoré sú v antagonistickom vzťahu k človeku
      a. Ľudská hriešna prirodzenosť – Rim 6:6
      b. Mojžišov zákon vo vzťahu k Božiemu sľubu „semena“ – Rim 4:14; Gal 3:17; 5:4,11; Ef 2:15
      c. duchovné sily – 1Kor 15:24
      d. rušiteľ zákona – 2Tes 2:8
      e. fyzická smrť – 1Kor 15:26; 2Tim 1:16 (Žd 2:14)
   2. Boh nahrádza staré (zmluva, doba) novým
      a. veci súvisiace s Mojžišovým zákonom – Rim 3:3,31; 4:14; 2Kor 3:7,11,13,14
      b. analógia manželstva s použitím zákona – Rim 7:2,6
      c. veci tohto veku – 1Kor 13:8,10,11
      d. toto telo – 1Kor 6:13
      e. vodcovia tohto veku – 1Kor 1:28; 2:6

Toto slovo je preložené mnohými rôznymi spôsobmi, ale jeho hlavný význam je urobiť niečo neužitočným, zrušeným a neplatným, nefunkčným, bezmocným, no nie nevyhnutne neexistujúcim, zničeným alebo rozdrveným.

3:4
NASB „Nech sa to nikdy nestane!“
NKJV, TEV „Určite nie!“
NRSV „V nijakom prípade!“
JB „To by bolo absurdné.“

Toto je zriedkavé použitie optatívneho spôsobu, ktorý vyjadroval želanie alebo modlitbu a mal by sa prekladať „Nech sa to nikdy nestane“. Túto frázu udivenej nevery Pavol často používal kvôli svojej literárnej technike invektívy (3:4,6,31; 6:2,15; 7:7,13; 9:14; 11:1; 1Kor 6:15; Gal 2:17; 3:21; 6:14). Bol to jeho spôsob empatického popierania predpokladaného tvrdenia.

Všimnite si literárny spôsob, akým Pavol odmieta otázky a výroky predpokladaného oponenta:
1. „Nech sa to nikdy nestane“, v. 4,6
2. „Nech je Boh nájdený ako pravdivý, hoci každý človek bude nájdený ako klamár“, v. 4
3. „(Hovorím v ľudských výrazoch)“, v. 5
4. „(z čoho nás ohovárajú a niektorí hlásajú, že hovoríme)“, v. 8

▪ **„nech je Boh nájdený ako pravdivý, hoci každý človek bude nájdený ako klamár“** Toto je mediálny prítomný imperatív. Táto vetná konštrukcia sa sústreďuje na pretrvávajúci stav predmetu. Boh je verný a pravdivý, ľudia sú neverní a klamári! Toto je zmienka o Ž 116:11 a podobá sa to tomu, čomu Boh chcel naučiť Jóba v 32:2; 40:8.

Všimnite si univerzálny prvok hriešnosti v tejto kapitole, predstavený Pavlovým použitím výrazu *pas* (všetci, každý) vo v. 4,9,12,19,20,23,24, no vďaka Bohu je tu takisto univerzálna ponuka spasenia pre všetkých (3:22).

▪ **„ako je napísané“** Doslova „bolo a naďalej zostáva napísané“. Toto je perfektum pasívneho indikatívu. Stal sa zaužívaným zvratom, ktorý sa používal na potvrdenie Božej inšpirovanosti Písma (Mt 5:17-19). Toto je citát zo Ž 51:4 v Septuaginte (LXX).

3:5-6 Pavlov argument v týchto veršoch sa týkal Božieho zvláštneho výberu Izraela ako Jeho prostriedku na oslovenie celého sveta (1M 12:3; 2M 19:5-6). V SZ sa „vyvolenie“ vzťahovalo na službu, nie na zvláštnu výsadu. Boh s nimi uzavrel zmluvu. Bol verný, oni boli neverní. Skutočnosť, že Boh súdil neverný Izrael, je dôkazom Jeho spravodlivosti.

Izrael mal byť prostriedkom na oslovenie pohanov. Zlyhal (3:24)! Boží zámer univerzálnej záchrany (1M 3:15) nie je ovplyvnený zlyhaním Izraela. Božia vernosť Jeho pôvodnej zmluve je dokonca potvrdená v Rim 9-11. Neveriaci Izrael je odmietnutý, no veriaci Izrael zavŕši Boží plán vykúpenia.

Pavlova kritika vo v. 5-6 je paralelná s v. 7-8.

3:5 „ak“ Toto je podmienková veta prvého stupňa, teda z autorovho pohľadu alebo kvôli jeho literárnemu zámeru sa to pokladá za pravdu. Verše 3 a 7 sú tiež podmienkové vety prvého stupňa.

▪ **„Ak naša nespravodlivosť ukazuje na Božiu spravodlivosť“** Zámeno „naša“ sa musí vzťahovať na kolektívne vnímanie Pavla a všetkých Židov. Pozri Zvláštna téma v 1:17.

▪ **„čo povieme“** Pavol používal invektívu (3:5; 7:7; 8:31; 9:14,39). Svoju prezentáciu vysvetľoval za použitia predpokladaného oponenta (Mal 1:2,6,7,12,13; 2:14,17 /dvakrát/; 3:7,13,14).

▪

NASB „(hovorím v ľudských výrazoch)“
NKJV „(Hovorím ako človek)“
NRSV „(Hovorím ľudským spôsobom)“
TEV „(Hovorím tu ako ľudia.)“
JB „ – použijúc ľudskú analógiu – „

Pavol vo svojich teologických argumentoch často používal ľudskú logiku (6:19; 1Kor 9:8; Gal 3:15). Tu to funguje ako spôsob odmietnutia tvrdení predpokladaného oponenta.

3:7-8 Medzi v. 5 a 7 existuje zrejmá paralela. Pavol buď (1) pokračuje v používaní literárnej techniky invektívy a predpokladaného oponenta (3:5,7; 7:7; 8:31;9:14,30) alebo (2) reaguje na kritiku svojho kázania, ktoré bolo založené na koncepte ospravedlnenia samotnou vierou (v. 8).

Pavol nevysvetlil ani neodpovedal na obvinenie podrobne, no rozhodným spôsobom toto obvinenie odsudzuje. Je možné, že námietkou voči bezplatnému, nezaslúženému ospravedlneniu vierou bolo to, že by to viedlo k nezákonnosti alebo len k ďalšej nevernej neposlušnosti. Pavol veril, že bezplatná milosť vedie ku Kristovej podobe cez nového ducha a život vďačnosti! Aj Židia, aj grécki moralisti, aj Pavol chceli u svojich konvertitov vidieť etický život! No tento neprichádza cez podrobenie sa externému zákonu, ale cez získanie nového srdca (Jer 31:31-34; Ezech 26:22-32).

3:7 „ak“ Toto je podmienková veta prvého stupňa (aj v. 3 a 5), teda z autorovho pohľadu alebo z pohľadu jeho literárneho zámeru sa to pokladá za pravdu.

▪ „**Jeho sláva“** Pozri poznámka v 3:23.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 3:9-18

(9) Čo teda? Sme lepší než oni? Vôbec nie; lebo sme už obžalovali Židov aj Grékov z toho, že žijú pod hriechom; (10) ako je napísané, „NEEXISTUJE NIJAKÝ SPRAVODLIVÝ ČLOVEK, ANI JEDEN; (11) NIE JE NIKTO, KTO ROZUMIE, NIE JE NIKTO, KTO HĽADÁ BOHA; (12) VŠETCI SA ODVRÁTILI, SPOLU SA STALI NEUŽITOČNÝMI; NIE JE NIKTO, KTO ROBÍ DOBRO, NIE JE ANI JEDEN.“ (13) „ICH HRDLO JE AKO OTVORENÝ HROB, SVOJIMI JAZYKMI PODVÁDZAJÚ,“ „JED HADOV JE POD ICH PERAMI“; (14) „KTORÝCH ÚSTA SÚ PLNÉ KLIATBY A HORKOSTI“; (15) „ICH NOHY SÚ POHOTOVÉ PRELIAŤ KRV, (16) SKAZA A UTRPENIE JE NA ICH CESTÁCH, (17) A CESTU POKOJA NEPOZNALI.“ (18) „PRED ICH OČAMI NIE JE BOŽÍ STRACH.“

3:9 „Sme lepší než oni“ Gramatika v tomto bode nie je jednoznačná. Je jasné, že hlavnou pravdou tohto oddielu je, že všetci ľudia potrebujú Božiu milosť (3:9,19,23; 11:32; Gal 3:22). Napriek tomu je neisté, či sa to konkrétne vzťahovalo na Židov (Pavol a jeho rodoví príbuzní - TEV, RSV) alebo kresťanov (Pavol a spoluveriaci bez Božej milosti). Židia majú určité výhody (v. 1-2; 9:4-5), no tieto výhody spôsobujú, že majú ešte väčšiu zodpovednosť! Všetci ľudia sú duchovne stratení a potrebujú Božiu milosť.

Výraz „lepší“ vnímajú niekoľkí bádatelia ako trpný rod a nie mediálny („byť lepšie na tom“), čo vedie ku prekladu: „Sú výnimočnejší, ako my?“

O Liste Rimanom sa často hovorí, že je to najneutrálnejší z Pavlových listov v súvislosti s lokalitou. Väčšina Pavlových listov hovorí o miestnej potrebe alebo kríze (príležitostné dokumenty). No netreba prehliadať, že aj v texte, ako je tento, a v kapitolách 9-

11 je v pozadí problém žiarlivosti medzi veriacimi židovskými vodcami a veriacimi pohanskými vodcami.

▪ **„pod hriechom“** Pavol zosobňuje „hriech“ ako krutého vládcu nad padlým ľudstvom (6:16-23).

3:10-18 „ako je napísané“ Táto fráza sa takisto vyskytuje vo v. 4. Nasledujúce výroky sú sériou SZ citátov s použitím metafor ľudského tela na zdôraznenie padlosti ľudstva: (1) v. 10-12; Kaz 7:20 alebo Ž 14:1-3; (2) v. 13, Ž 5:9 alebo 140:3, (3) v. 14, Ž 10:7; (4) v. 15-17, Iz 59:7-8 a Pr 1:16 a (5) v. 18; Ž 36:1. Je prekvapujúce, že Pavol nepoužil Iz 53:6.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 3:19-20
(19) Teraz vieme, že čokoľvek hovorí zákon, hovorí k tým, ktorí sú pod zákonom, aby každé ústa boli zatvorené a celý svet sa prišiel zodpovedať Bohu; (20) pretože skutkami zákona nebude v jeho pohľade ospravedlnené žiadne telo; lebo cez zákon *prichádza* poznanie hriechu.

3:19 „vieme, že“ Pozri poznámka v 2:2

▪ **„zákon“** V tomto kontexte sa to musí vzťahovať na celý SZ - kvôli oddielom citovaným vo v. 10-18. Pavol zosobňuje „zákon“ rovnako ako „hriech“ vo v. 9 (6:16-23).

▪ **„tým, ktorí sú pod zákonom“** Toto sa vzťahuje jedinečne na obrátených zo Židov a pohanov, hoci je potrebné dodať, že niekoľko citátov zo SZ sa vzťahuje na pohanov.

▪

NASB	**„aby každé ústa boli zatvorené a celý svet sa prišiel zodpovedať Bohu“**
NKJV	**„aby boli každé ústa zastavené a celý svet sa stal pred Bohom vinným“**
NRSV	**„tak, aby boli každé ústa umlčané a celý svet sa zodpovedal pred Bohom“**
TEV	**„aby boli zastavené všetky ľudské výhovorky a celý svet bol privedený pred Boží súd“**
JB	**„no to je určené na umlčanie každého a predloženie celého sveta, otvoreného pre Boží súd“**

Toto je hlavnou témou kapitoly 1:18-3:20, ktorá je zhrnutá v 3:23.

▪ **„každé ústa“** Vo v. 19-20 je niekoľko fráz, ktoré predstavujú celé ľudstvo.
1. „každé ústa“, v. 19
2. „celý svet“, v. 19
3. „žiadne telo“, v. 20

3:20 „pretože skutkami zákona nebude v jeho pohľade ospravedlnené žiadne telo“ Toto je narážka na Ž 143:2, no s pridanou frázou. Toto bol hlavný aspekt Pavlovho evanjelia (Gal 2:16; 3:11). Pavol, ako oddaný farizej z vlastnej jedinečnej skúsenosti vedel, že vnútorný pokoj nemôže priniesť náboženský entuziazmus, ani puntičkárske správanie.

▪

NASB, NRSV „cez zákon prichádza poznanie hriechu“
NKJV „lebo prostredníctvom zákona je poznanie hriechu“
TEV „čo zákon robí je to, že dáva človeku spoznať, že zhrešil“
JB „všetko, čo zákon robí je to, že nám hovorí, čo je hriešne“

Toto bol jeden z účelov SZ. SZ nebola nikdy určená k tomu, aby priniesla spasenie padlému ľudstvu. Jej účelom bolo odkryť hriešnosť a priviesť všetkých ľudí k milosti Božej (4:15; 5:13,20; 7:7; Gal 3:19-22; 23-29).

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Ako nevera Židov ovplyvňuje Božie sľuby? (3:3-4)
2. Je pred Bohom nejakou výhodou byť Židom? (3:1-8)
3. Čo je zámerom predpokladanej invektívy vo v. 5-8?
4. Ráta sa to, ako človek žije, ak je ospravedlnenie z milosti vierou bez skutkov (3:8)?
5. Definujte teologický (kalvínsky) koncept úplnej skazenosti (3:10-18).
6. Aký je zámer Mojžišovho zákona alebo zákona všeobecne (3:20; Gal 3:24-25)?
7. Prečo sa v kapitolách 1-3, ktoré pojednávajú o ľudskej stratenosti, vôbec nespomína Satan?

POCHOPENIE KONTEXTU RIMANOM 3:21-31

A. Rimanom 3:21-31 je vrcholiacim zhrnutím 1:18-3:20 a zvýraznením 1:16-17.

B. Toto vrcholiace zhrnutie doktríny ospravedlnenia vierou bolo charakterizované reformátormi:
   1. Martinom Lutherom ako „najdôležitejší bod a veľmi centrálne miesto epištoly a celej Biblie“;
   2. Jánom Kalvínom - „v celej Biblii pravdepodobne neexistuje oddiel, ktorý hlbšie objasňuje spravodlivosť Božiu v Kristovi“.

C. Toto je teologická podstata evanjelikálneho kresťanstva. Pochopiť tento kontext znamená pochopiť kresťanstvo. Ide tu o evanjelium zhrnuté do dvoch odstavcov, ako J 3:16 je evanjelium v jednom verši. Toto je srdce a duša prezentácie Pavlovho evanjelia. Tri kľúčové výkladové otázky sú:
   1. Čo znamená výraz „zákon“?
   2. Čo znamená fráza „spravodlivosť Božia“
   3. Čo znamenajú výrazy „viera“ a „veriť“?

D. Ďakujem Bohu za slovo „všetci“ vo v. 22 (v. 29) a slovo „dar“ vo v. 23 (5:15,17; 6:23).

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 3:21-26
(21) No teraz okrem zákona ukázala sa spravodlivosť Božia, čoho svedkami bol zákon a proroci, (22) dokonca spravodlivosť Božia cez vieru v Ježiša Krista pre všetkých tých, ktorí veria; lebo nie je žiadne rozlíšenie; (23) lebo všetci zhrešili a chýba im Božia sláva, (24) sú ospravedlnení ako dar Jeho milosťou cez vykúpenie, ktoré je v Kristovi Ježišovi; (25) ktorého Boh verejne ukázal ako zmierenie v Jeho krvi cez vieru. Toto malo ukázať Jeho spravodlivosť, pretože v trpezlivosti Božej prehliadol predtým vykonané hriechy; (26) kvôli názornej ukážke, *hovorím,* Jeho spravodlivosti v prítomnom čase, aby bol spravodlivý a obhajca toho, kto má vieru v Ježiša.

3:21 „No teraz“ Pavol porovnáva Starú zmluvu s Novou, starý vek vzbury s novým vekom spravodlivosti. Toto by bolo paralelou výrazu „v prítomnom čase“ v. 26 („no teraz“ – 6:22; 7:6).

▪ **„teraz okrem zákona“** Často je ťažké mať úplnú istotu v tom, či Pavol v týchto úvodných kapitolách naráža na Mojžišov zákon (NASB), alebo na zákon všeobecne (NRSV, TEV, NJB, NIV). V tomto kontexte najlepšie sedí Pavlovmu argumentu židovský zákon. Všetci ľudia porušili každý súbor morálnych, spoločenských smerníc, či vnútorných alebo vonkajších. Naše problémy, ako padlého ľudstva sú v tom, že nechceme nijaké smernice okrem našich sebeckých a na seba orientovaných túžob (1M 3).

▪
NASB „spravodlivosť Božia“
NKJV, NRSV „spravodlivosť Božia“
TEV „Boží spôsob uvedenia ľudí do poriadku s Ním“
NJB „Božia spásonosná spravodlivosť“

Pri slove spravodlivosť nie je určitý člen. Nevzťahuje sa to na Boží charakter, ale na Boží spôsob sprostredkovania odpustenia a prijatia hriešnym ľuďom. Rovnaká fráza bola použitá v teologickej téme Rim 1:16-17. Týmto jasne odkrytým mechanizmom je viera v ukrižovaného Ježiša Krista (v. 22,24-26).

Skutočnosť, že tento výraz (*dikaiosono*) a jeho odvodeniny (pozri pozn. v 2:13) sa v tomto kontexte používajú tak často, ukazuje na jeho dôležitosť (1:17; 3:5,21,22,25,26; 4:3,5,6,9,11,13,22; 5:17,21; 6:13,16,18,19,20; 8:10; 9:28,30,31; 10:3,4,5,6,10,17). Tento grécky výraz je zo SZ konštrukčnej metafory (*tsadak*) „normy“ alebo „meracej trstiny“. Normou je sám Boh. Tento výraz odráža Boží charakter, ktorý je zadarmo dávaný padlému ľudstvu cez Krista (2Kor 5:21). Priznanie potreby a prijatia Božieho daru bolo a je niečím naozaj pokorujúcim pre pyšného a na seba orientovaného človeka – zvlášť zákonníckeho, náboženského človeka. Pozri Zvláštna téma v 1:17.

▪ **„ukázala sa“** Táto fráza je veľmi podobná 1:17. Napriek tomu je tu sloveso odlišné. Dá sa preložiť ako „bola jasne odkrytá a aj naďalej pokračuje v tom, že je jasne odkrytá“. Je to perfektum pasívneho indikatívu, kým synonymum v 1:17 je prítomný pasívny indikatív. Boh jasne zjavil evanjelium v SZ, aj v Ježišovi.

▪ **„svedkami bol zákon a proroci“** Toto sa vzťahovalo na dve z troch rozdelení hebrejského kánonu (zákon, proroci a písomnosti). Tieto prvé dve zvykli hovoriť o celku (pozri pozn. 3:19). Je to jasný dôkaz, že evanjelium bolo obsiahnuté v úvodnej podobe v SZ (Lk 24:27,44; Sk 10:43). Nebol to nejaký dodatočný nápad, „plán B“ alebo narýchlo urobený program na poslednú chvíľu (1:2).

3:22 „cez vieru v Ježiša Krista“ Toto je doslovne „cez vieru Ježiša Krista“. Je to vetná konštrukcia genitívu. Opakuje sa v Gal 2:16 a Fil 3:9, a tiež v podobnej forme v Rim 3:26; Gal 2:16,20; 3:22. Mohlo by to znamenať (1) viera alebo vernosť Ježiša (subjektívny genitív) alebo (2) Ježiš ako objekt našej viery (objektívny genitív). Rovnaká gramatická konštrukcia v Gal 2:16 naznačuje, že druhá možnosť je tá najlepšia.

Toto ukazuje hlavný aspekt Božieho ospravedlnenia. Je to spravodlivosť Kristova, ktorá pôsobí v živote človeka prostredníctvom Božieho daru zdarma cez Krista (4:5; 6:23), ktorá musí byť prijatá vierou (Ef 2:8-9) a žitá v každodennom živote (Ef 2:10).

▪ **„pre všetkých“** Evanjelium je pre všetkých ľudí (v. 24; Iz 53:6; Ezech 18:23,32; J 3:16-17; 4:42; 1Tim 2:4; 4:10; Tit 2:11; 2Pt 3:9; 1J 4:14). Aká úžasná pravda! Toto musí vyvážiť biblickú pravdu vyvolenia. Božie vyvolenie nesmie byť chápané v islamskom vnímaní predurčenia, ani v ultra-kalvínskom vnímaní vyvolenia niektorých v protiklade k iným, no v zmluvnom vnímaní SZ vyvolenia, ktoré bolo kvôli službe, nie kvôli výsadám! Boh sľúbil, že vykúpi padlé ľudstvo (1M 3:15). On povolal a vybral si všetko ľudstvo skrze Izrael (1M 12:3; 2M 19:5-6). Boh si vyberá ľudí cez vieru v Krista a vždy sa ujíma iniciatívy pri spasení (J 6:44,65). Ef 1 a Rim 9 sú najsilnejšími biblickými oddielmi o doktríne predurčenia, ktorú teologicky zdôrazňovali Augustín a Kalvín.

Boh si vybral veriacich nielen pre spásu (ospravedlnenie), ale aj pre posvätenie (Ef 1:4; Kol 1:12). Toto by sa mohlo vzťahovať k (1) našej pozícii v Kristovi (2Kor 5:21) alebo (2) Božej túžbe, reprodukovať Jeho charakter vo svojich deťoch (Rim 8:28-29; Gal 4:19; Ef 2:10). Božia vôľa pre Jeho deti je to, aby jedného dňa boli v nebi, no už teraz majú Kristovu podobu.

Cieľom predurčenia je svätosť, nie výsada! Božie povolanie nezaznelo k vybranému počtu Adamových detí, ale ku všetkým! Bolo to povolanie k Božiemu vlastnému charakteru (1Tes 5:23; 2Tes 2:13). Obrátiť predurčenie na teologického nájomníka namiesto na svätý život je tragédiou ľudských teologických systémov. Naše teologické tabuľky často deformujú biblický text!

Pozri Zvláštna téma: Vyvolenie a potreba teologickej vyváženosti v 8:33.

▪ **„ktorí veria“** Ježiš zomrel za všetkých ľudí. Potencionálne môžu byť spasení všetci. Osobné prijatie človeka robí Ježišovu spravodlivosť aplikovateľnú v jeho živote (1:16; J 1:12; 3:16; 20:31; Rim 10:9-13; 1J 5:13). Biblia prezentuje dve kritériá pre prisúdenú spravodlivosť: vieru a pokánie (Mk 1:15; Sk 3:16,19; 20:31 a pozn. v 1:5). Tento text jasne odkrýva univerzálny záber spasenia, no nie všetci budú spasení.

▪ **„lebo nie je žiadne rozlíšenie“** Je len jeden spôsob a jedna Osoba, prostredníctvom ktorej môžu byť ľudia (Židia aj pohania) spasení (J 10:1-2,7; 11:25; 14:6). Ktokoľvek môže byť spasený vierou v Krista (1:16; 4:11,16; 10:4,12; Gal 3:28; Kol 3:11).

3:23-26 Toto je v gréčtine jedna veta.

3:23
NASB, NKJV
NRSV **„lebo všetci zhrešili a chýba im“**
TEV **„všetci ľudia zhrešili a sú ďaleko od“**
JB **„zhrešili a prišli o“**

Toto je zhrnutím 1:18-3:20. Každý potrebuje byť spasený Kristom (3:9,19; 11:32; Gal 3:22; Iz 53:6). „Zhrešili“ je indikatív aoristu činného, kým „chýba im“ je prítomný mediálny indikatív. Je možné, že táto fráza sa vzťahovala na kolektívny pád ľudstva v Adamovi (5:12-21) a jeho pokračujúce jednotlivé skutky vzbury. Žiadny z moderných anglických prekladov neodráža konkrétne túto odlišnosť.

Tento verš teologicky súvisí s v. 21 a nepriamo aj s v. 24.

▪ **„Božia sláva“** Pozri nižšie uvedená Zvláštna téma.

ZVLÁŠTNA TÉMA: SLÁVA

Biblický koncept „slávy“ je ťažké definovať. Sláva veriacich je v tom, že rozumejú evanjeliu a sláve v Bohu, nie v nich samých (1:29-31; Jer 9:23-24).

V SZ bolo najbežnejšie hebrejské slovo pre „slávu“ (*kbd*) pôvodne obchodným výrazom súvisiacim s párom váh („byť ťažký“). To, čo bolo ťažké, bolo hodnotné alebo malo skutočnú cenu. Často bol k tomuto slovu pridávaný koncept žiarivosti na vyjadrenie Božieho majestátu (2M 19:16-18; 24:17; Iz 60:1-2). On sám je cenný a úctyhodný. Je príliš výnimočný na to, aby ho padlé ľudstvo videlo (2M 33:17-23; Iz 6:5). YHWH sa dá v skutočnosti spoznať len cez Krista (Jer 1:14; Mt 17:2; Žd 1:3; Jak 2:1).

Výraz „sláva“ je v určitom pohľade dvojzmyselný; (1) môže byť paralelný so „spravodlivosťou Božou“, (2) môže sa vzťahovať na „svätosť“ alebo „dokonalosť“ Boha alebo (3) sa môže vzťahovať na Boží obraz, na ktorý bolo ľudstvo stvorené (1M 1:26-27; 5:1; 9:6), no ktorý bol neskôr zničený vzburou prvých ľudí (1M 3:1-22). Prvýkrát je tento výraz použitý na popísanie prítomnosti YHWH s Jeho ľudom počas obdobia, keď putovali po púšti v 2M 16:7,10; 3M 9:23; 4M 14:10.

3:24 sú ospravedlnení ako dar Jeho milosťou“ Toto je prítomné trpné particípium. Tu sa začína evanjelium – milosť Boha, ktorý dáva spravodlivosť (5:15,17; 6:23). Grécky výraz „ospravedlniť“ (*dikaios*) bol z toho istého koreňa ako „spravodlivosť“ (*dikaiosune*). Boh sa vždy ujíma iniciatívy (J 6:44,65).

Vo veršoch 24-25 sú na opis spasenia použité tri metafory: (1) „ospravedlnený“, čo bol zákonný termín s významom „bez trestu“ alebo uznať nevinným; (2) „vykúpenie“, ktoré bolo z trhu s otrokmi a znamenalo „kúpený späť“ alebo „oslobodený“, a (3) „zmier“, čo bolo z obetného systému a znamenalo miesto prikrytia alebo nápravy. Vzťahovalo sa na príklop truhly zmluvy, kde sa ukladala obetná krv v Deň zmierenia (3M 16; Žd 9:5).

ZVLÁŠTNA TÉMA: NOVOZMLUVNÝ DÔKAZ SPASENIA

Je založený na:

1. Otcovom charaktere (J 3:16), práci Syna (2Kor 5:21) a službe Ducha (Rim 8:14-16), nie na ľudských výkonoch, odmenách za poslušnosť, ani náboženskom vyznaní.
2. Je to dar (Rim 3:24; 6:23; Ef 2:5,8-9).
3. Je to nový život, nový pohľad na svet (Jakub a 1 Jána).
4. Je to poznanie (evanjelium), spoločenstvo (viera v Ježiša a s Ježišom) a nový životný štýl (vedený Duchom ku Kristovej podobe) – všetky tri; ani jedno z toho samostatne.

▪ **„dar“** Pavol používa tento koncept niekoľkokrát s použitím rôznych výrazov.

1. *dorean,* príslovka, „zadarmo“.
2. *dorea,* podstatné meno, „dar zadarmo“ (5:15,17; Ef 3:7)
3. *doron,* podstatné meno, „dar“, (Ef 2:8)
4. *charisma,* podstatné meno, „dar zadarmo“ alebo „priazeň zadarmo“ (5:15,16; 6:23)
5. *charisomai,* sloveso, „udeliť ako priazeň zadarmo“ (8:33)
6. *charis,* podstatné meno, „priazeň zadarmo“ alebo „dar zadarmo“ (4:4,16; 11:5,6; Ef 2:5,8)

▪ **„cez vykúpenie, ktoré je v Kristovi Ježišovi“** Mechanizmus nášho spasenia je v Ježišovej zástupnej smrti a vzkriesení. Biblia sa nesústredí na to, koľko bolo zaplatené alebo komu bolo zaplatené (Augustín), ale na skutočnosť, že ľudstvo bolo vykúpené z hriešnej viny a trestu prostredníctvom nevinnej náhrady (J 1:29,36; 2Kor 5:21; 1Pt 1:19).

Tento verš takisto ukazuje, koľko stálo rozhodnutie prvých ľudí v 1M 3:15. Ježiš niesol kliatbu (Gal 3:13) a zomrel (2Kor 5:21) ako náhradník za padlé ľudstvo (1Tim 2:6). Spasenie môže byť zadarmo, no určite nie je lacné.

ZVLÁŠTNA TÉMA: VÝKUPNÉ/VYKÚPIŤ

1. STARÁ ZMLUVA
   A. Existujú dva hlavné, hebrejské, právne výrazy, ktoré tlmočia tento koncept:
      1. *Gaal,* čo v podstate znamená „oslobodiť“ prostredníctvom zaplatenej ceny. Forma výrazu *go´el* pridáva ku konceptu osobného prostredníka, obyčajne člena rodiny (t. j. príbuzný vykupiteľ). Tento kultúrny aspekt práva kúpiť naspäť predmety, zvieratá, pôdu (3M 25,27) alebo príbuzných (Rút 4:15; Iz 29,22) je teologicky presunutý na vykúpenie YHWH Izraela z Egypta (2M 6:6; 15:13; Ž 74:2; 77:15; Jer 31:11). On sa stáva „vykupiteľom“ (Job 19:25; Ž 19:14; 78:35; Pr 23:1; Iz 41:14; 43:14; 44:6,24, 47:4; 48:17; 49:7,26; 54:5,8; 59:20; 60:16; 63:16; Jer 50:34).
      2. *Padah,* čo v podstate znamená „vykúpiť“ alebo „zachrániť“

a. vykúpenie prvorodeného, 2M 13:13,14 a 4M 18:15-17
b. fyzické vykúpenie v protiklade k duchovnému vykúpeniu, Ž 49:7,8,15
c. YHWH vykúpi Izrael z ich hriechu a vzbury, Ž 130:7-8

B. Teologický koncept zahŕňa tri súvisiace zložky
1. Existuje potreba, zviazanosť, daň, uväznenie
a. fyzické
b. spoločenské
c. duchovné (Ž 130:8)
2. Za slobodu, uvoľnenie, obnovu musí byť zaplatená cena
a. národa – Izrael, (5M 7:8)
b. jednotlivca (Job 19:25-27; 33:28)
3. Niekto musí konať ako prostredník a dobrodinec. V *gaal* je to obyčajne člen rodiny alebo blízky príbuzný (t. j. *go´el*).
4. YHWH často opisuje seba známymi výrazmi.
a. Otec
b. Manžel
c. Blízky príbuzný

Vykúpenie bolo zabezpečené osobným sprostredkovaním YHWH, cena bola zaplatená a vykúpenie dosiahnuté!

2. NOVÁ ZMLUVA

A. Existuje niekoľko výrazov na vyjadrenie teologického konceptu.
1. *Agorazo* (1Kor 6:20; 7:23; 2Pt 2:1; Zj 5:9; 14:34). Toto je obchodný výraz, ktorý odráža cenu zaplatenú za niečo. Sme ľudia kúpení krvou a naše životy nevlastníme my sami. Patríme Kristovi.
2. *Exagorazo* (Gal 3:13; 4:5; Ef 5:16; Kol 4:5). Toto je takisto obchodný výraz. Odráža Ježišovu zástupnú smrť za nás. Ježiš niesol kliatbu zákona založeného na výkonoch (t. j. Mojžišovho zákona), ktorý hriešni ľudia nemohli naplniť. Niesol kliatbu (5M 21,23) za nás všetkých! V Ježišovi sa Božia spravodlivosť a láska skĺbila do úplného odpustenia, prijatia a prístupu!
3. *Luo,* „oslobodiť“
a. *Lutron,* „zaplatená cena“ (Mt 20:28; Mk 10:45). Toto sú významné slová z Ježišových vlastných úst, týkajúce sa zmyslu Jeho príchodu - byť Spasiteľom sveta zaplatiac dlh za hriech, ktorý nebol Jeho dlhom (J 1:29).
b. *Lutroo,* „uvoľniť“
(1) vykúpiť Izrael, Lk 24:21
(2) dať samého seba pre vykúpenie a očistenie ľudí, Tit 2:14
(3) byť bezhriešnym náhradníkom, 1Pt 1:18-19
c. *Lutrosis,* „záchrana, vykúpenie alebo vyslobodenie“
(1) Zachariášovo proroctvo o Ježišovi, Lk 1:68
(2) Chvála Anny vzdávaná Bohu za Ježiša, Lk 2:38
(3) Ježišova lepšia, raz prinesená obeť, Žd 9:12
4. Apolytrosis
a. vykúpenie pri Druhom príchode (Sk 3:19-21)
(1) Lk 21:28
(2) Rim 8:23
(3) Ef 1:14; 4:30
(4) Žd 9:15

b. vykúpenie v Kristovej smrti
(1) Rim 3:24
(2) 1Kor 1:30
(3) Ef 1:7
(4) Kol 1:14
5. *Antilytron* (1Tim 2:6). Toto je kľúčový text (ako Tit 2:14), ktorý potvrdzuje Ježišovu zástupnú smrť na kríži (Iz 53). On je jednou, jedinou prijateľnou obeťou; ten, ktorý zomiera za „všetkých“ (J 1:29; 3:16-17; 4:42; 1Tim 2:4; 4:10; Tit 2:11; 2Pt 3:9; 1J 2:2; 4:14).

B. Teologický koncept v NZ naznačuje:
1. Ľudstvo je zotročené hriechom (J 8:34; Rim 3:10-18; 6:23)
2. Uväznenie ľudstva v hriechu bolo odhalené SZ Mojžišovým zákonom (Gal 3) a Ježišovou kázňou na vrchu (Mt 5-7). Ľudské správanie vyústilo do rozsudku smrti (Kol 2:14).
3. Ježiš, bezhriešny Boží baránok, prišiel a zomrel namiesto nás (J 1:29; 2Kor 5:21). Boli sme vykúpení z hriechu, aby sme mohli slúžiť Bohu (Rim 6).
4. Logickým záverom je, že YHWH aj Ježiš sú „blízki príbuzní“, ktorí konajú v našom záujme. Toto pokračuje v rodinných metaforách (t. j. otec, manžel, syn, brat, blízky príbuzný).
5. Vykúpenie nespočívalo v tom, že bola zaplatená nejaká cena Satanovi (ako to hlásala stredoveká teológia), ale v zmierení Božieho slova a Božej spravodlivosti s Božou láskou a plným zabezpečením v Kristovi. Na kríži bol obnovený pokoj, ľudská vzbura bola odpustená, Boží obraz v ľuďoch je teraz znovu celkom funkčný v intímnom spoločenstve!
6. Existuje aj budúci aspekt vykúpenia (Rim 8:23; Ef 1:14; 4:30), ktorý zahŕňa naše vzkriesené telá a fyzickú intimitu s trojjediným Bohom.

3:25
NASB **„ktorého Boh verejne ukázal“**
NKJV **„ktorého Boh objasnil“**
NRSV **„ktorého Boh predložil“**
TEV **„Boh ponúkol“**
JB **„ktorý bol určený Bohom“**

Toto je indikatív aoristu mediálneho, čo znamenalo, že Boh prostredníctvom Kristovej smrti zjavil svoje vlastné srdce a svoj zámer (Ef 1:9). Boží večný vykupiteľský plán zahŕňal Ježišovu obeť (Iz 53:10; Zj 13:8).

Tento grécky výraz *endeiknumai* (*endeixis*, 3:25,26) je v Liste Rimanom použitý niekoľkokrát (2:15; 9:17,23, LXX 2M 9:16). Jeho základným významom je manifestovať alebo zobraziť. Boh chcel, aby ľudstvo jasne pochopilo Jeho vykupiteľský zámer, plán a spravodlivosť. Tento kontext je prejavom biblického svetonázoru týkajúceho sa

1. Božieho charakteru
2. Kristovho diela
3. potreby ľudstva
4. vykupiteľského zámeru.

Boh chce, aby sme tomu rozumeli! Tento kontext je kľúčový pre správne chápanie kresťanstva. Niektoré zo slov a fráz sú nejednoznačné alebo sa dajú chápať niekoľkými spôsobmi, no jadro celku je veľmi jasné a zreteľné. Tento kontext je teologickou „severkou“ pre NZ.

▪

NASB	**„ako zmierenie v Jeho krvi“**
NKJV	**„byť zmierením Jeho krvou“**
NRSV	**„ako obeť ospravedlnenia jeho krvou“**
TEV	**„aby sa jeho krvou stal prostriedkom, cez ktorý sú odpustené hriechy ľudí“**
JB	**„obetovať svoj život, aby získal zmierenie“**

V grécko-rímskom svete toto slovo v sebe nieslo koncept obnovy spoločenstva s odcudzeným božstvom prostredníctvom zaplatenej ceny, no v Septuaginte to nie je v tomto zmysle. V Septuaginte a v Žd 9:5 sa to zvyklo prekladať ako „miesto zmilovania“, čo bola pokrývka truhly zmluvy umiestnenej v Svätyni svätých, na mieste, kde sa zaisťovalo ospravedlnenie v záujme národa v Deň zmierenia (3M 16).

Týmto výrazom je potrebné zaoberať sa takým spôsobom, ktorý nezmenšuje Boží odpor voči hriechu, no potvrdzuje Jeho pozitívny vykupiteľský postoj voči hriešnikom. Dobrá diskusia sa nachádza v knihe James Stewarta, *A Man in Christ,* s. 214-224. Jedným zo spôsobov, ako to dosiahnuť, je preložiť tento výraz tak, aby odrážal Božie dielo v Kristovi; „obeť zmierenia“; alebo „so zmierujúcou mocou“.

„V Jeho krvi“ je hebrejský spôsob zmienky o zástupnej obeti nevinného Božieho baránka (J 1:29). Pre celkového pochopenie tohto konceptu je kľúčový text v 3M 1-7, ako aj Deň zmierenia v kapitole 16. Krv sa vzťahuje na bezhriešny život obetovaný za vinných (Iz 52:13-53:12).

▪ **„cez vieru“** Tu je znovu (1:17; 3:22,25,26,27,28,30) popísaný mechanizmus pre kohokoľvek a pre každého osobne profitovať z Ježišovej zástupnej smrti (15:53).

Táto fráza je v starovekom majuskulovom rukopise A vynechaná (takisto grécky text, ktorý používal Chrysostom). Je súčasťou všetkých ďalších starovekých gréckych rukopisov. Niektoré rukopisy majú pri slove „viera“ určitý člen, iné nie, no to neovplyvňuje jej význam.

▪ **„ukázať Jeho spravodlivosť“** Boh musí jednať v súlade so svojim charakterom a so svojim slovom (Mal 3:6). V SZ duša, ktorá hreší, musí zomrieť (Ezech 18:4,20). Boh povedal, že vinného neoslobodí (2M 23:7). Božia láska k padlému ľudstvu je taká veľká, že bol ochotný stať sa človekom, naplniť zákon a zomrieť na mieste padlého ľudstva. Láska a spravodlivosť sa v Ježišovi stretávajú (v. 26).

▪

NASB, NKJV, NRSV	**„prehliadol predtým vykonané hriechy“**
TEV	**„v minulosti bol trpezlivý a prehliadol hriechy ľudstva“**
NJB	**„kvôli minulosti, kedy hriechy neboli potrestané“**

Výraz „prehliadol“ je *paresis* - v NZ je použitý len tu a nikdy nie je použitý v Septuaginte. Grécki otcovia a Hieronym ho brali v jeho gréckom literárnom význame „odpustenia dlhu“ (Moulton a Miligan, s. 493). Napriek tomu, *pariemi,* sloveso, z ktorého vychádza, znamená „nechať prejsť vedľa“ alebo „relaxovať“ (Lk 11:42).

Teda otázka je: Odpustil Boh hriechy v minulosti pozerajúc na Kristovo budúce dielo alebo ich jednoducho prehliadol vediac, že Kristova smrť bude riešiť problém hriechu? Výsledok je ten istý. Ľudský hriech, minulosť, prítomnosť a budúcnosť sa rieši Kristovou obeťou.

Ide tu o minulý čin Božej milosti s pohľadom na Kristovo dielo (Sk 17:30; Rim 4:15; 5:13), ako aj prítomný a budúci čin (v. 26). Boh nebral a neberie hriech naľahko, no prijíma Ježišovu obeť ako plnú a konečnú nápravu ľudskej vzbury, ktorá je prekážkou pre večné spoločenstvo s ním.

3:26 Výraz „spravodlivosť" vo v. 25 etymologicky súvisí s výrazom „spravodlivý" a „ospravedlniteľ" vo v. 26. Boh túži, aby Jeho charakter bol viditeľný v životoch veriacich prostredníctvom viery v Krista. Ježiš sa stáva našou spravodlivosťou (2Kor 5:21), no veriaci sa musia dostať do bodu, keď budú vyhovovať Jeho spravodlivosti, Jeho podobe (Rim 8:29). Pozri Zvláštna téma v 1:17.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 3:27-30

(27) Kde je teda vychvaľovanie? Je vylúčené. Ale akým zákonom? Skutkov? Nie, ale zákonom viery. (28) Lebo trváme na tom, že človek je ospravedlnený vierou mimo skutkov zákona. (29) Alebo je Boh len *Bohom* Židov? Nie je tiež *Bohom* pohanov? Áno, aj pohanov, (30) keďže určite Boh, kto ospravedlní obrezaných vierou a neobrezaných cez vieru, je jeden.

3:27 „Kde je teda vychvaľovanie" Prítomnosť člena pred slovom „vychvaľovanie" môže odrážať pýchu Židov (2:17,23). Evanjelium je pokorujúce. Padlé ľudstvo (Židia a pohania) si nemôžu pomôcť (Ef 2:8-9). Pozri Zvláštna téma: Chválenie sa v 2:17.

▪ **„Je vylúčené"** Tento výraz (*ek* /mimo/ plus *kleio* /zatvoriť/) je použitý len tu a v Gal 4:17. Doslova znamená „vymknúť".

▪ **„zákonom viery"** Božia Nová zmluva z Jer 31:31-34 nie je založená na výkonoch, ale na dôvere/viere (*pistis*) v Jeho dobrotivý charakter a sľuby. Stará aj Nová zmluva mali zmeniť padlé ľudstvo do podoby Božieho charakteru (spravodlivý). Stará vonkajším zákonom, Nová novým srdcom (Ezech 36:26-27). Cieľ je ten istý!

3:28 „trváme na tom, že človek je ospravedlnený vierou mimo skutkov zákona" Toto je zhrnutím 3:21-26 a predznamenaním kapitol 4-8 (2Tim 1:9; Tit 3:5). Spasenie je dar cez vieru v Kristovo dokončené dielo (3:24; 5:15,17; 6:23; Ef 2:8-9). No zrelosť je životom poslušnosti, služby a uctievania, „ktorý nás stojí všetko" (Gal 5:6; Ef 2:10; Fil 2:12 a pozri aj pozn. v 1:5).

3:29 Božím zámerom bolo vždy vykúpiť celé ľudstvo stvorené na Jeho obraz (1M 1:26; 5:1; 9:6). Vykupiteľský sľub v 1M 3:15 je pre všetkých. Boh si vybral Abraháma, aby si vybral svet (M 12:31; 2M 19:4-6; J 3:16.

Tento verš, podobne ako 3:9, môže odrážať napätie v rímskom zbore medzi veriacimi vodcami zo Židov, ktorí možno opustili Rím v dôsledku rozkazu Klaudia, a následne veriacimi vodcami z pohanov, ktorí ich nahradili. Kapitoly 9-11 môžu tiež hovoriť o tom istom napätí.

3:30

NASB	**„keďže určite Boh je jeden"**
NKJV	**„keďže je jeden Boh"**
NRSV	**„keďže Boh je jeden"**
TEV	**„Boh je jeden"**
JB	**„keďže je len jediný Boh"**

Toto je podmienková veta prvého stupňa, čo predpokladá, že z autorovho pohľadu alebo kvôli jeho literárnym účelom je to pravda. Ak je monoteizmus pravdivý a on je (2M 8:10; 9:14; 5M 4:35,39; 6:4; 1Sam 2:2; 2Sam 7:22; 22:32; 1Kr 8:23; Ž 86:8,10; Iz 43:11; 44:6,8; 45:6-7,14,18,21-22; 46:5,9; Jer 2:11; 5:7; 10:6; 16:20), potom Boh musí byť Bohom všetkých ľudí.

▪ **„ospravedlní obrezaných vierou“** Grécke slovo „ospravedlniť“ má rovnaký koreň ako „spravodlivosť“. Pozri Zvláštna téma v 1:17. Je len jeden spôsob, ako byť pred Bohom spravodlivý (Rim 9:30-32). Dve kritériá pre spasenie sú viera a pokánie (Mk 1:15; Sk 3:16,19; 20:21; pozri pozn. v 1:5). Toto platí pre Židov, aj pre Grékov.

▪ **„vierou ... cez vieru“** Medzi týmito dvoma klauzulami je jasná paralela. Predložky *ek* a *dia* sú tu použité zhodne. Nie je tu nijaký zámer rozlíšenia.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 3:31
(31) Rušíme teda vierou zákon? Nech sa to nikdy nestane! Naproti mu zákon potvrdzujeme.

3:31

NASB	**„Rušíme teda vierou zákon“**
NKJV	**„Vyprázdňujeme teda vierou zákon“**
NRSV	**„Vyvraciame teda touto vierou zákon“**
TEV	**„Znamená to, že touto vierou skoncujeme so zákonom“**
JB	**„Myslíme si, že viera spôsobuje, že zákon je zbytočný“**

NZ prezentuje SZ dvoma rôznymi spôsobmi: (1) je to inšpirované, Bohom dané zjavenie, ktoré nikdy nezmizne (Mt 5:17-19; Rim 7:12,14,16) a (2) je opotrebovaná a pominula sa (Žd 8:13).

Pavol používa výraz „zrušiť“ aspoň 25-krát. Je preložený ako „urobený neplatným a anulovaný“, „vyhlásený za bezmocný“ a „nepôsobí nijaký účinok“. Pozri Zvláštna téma v 3:3. Pre Pavla bol zákon dozorcom (Gal 3:23) a učiteľom (Gal 3:24), no nemohol dať večný život (Gal 2:16,19; 3:19). Je základom odsúdenia človeka (Gal 3:13; Kol 2:14). Mojžišov zákon fungoval ako zjavenie a ako morálny test – podobne, ako „strom poznania dobra a zla“.

Nie je isté, čo Pavol myslel pod pojmom „zákon“: (1) systém spravodlivých skutkov judaizmu; (2) určitá etapa pre veriacich z pohanov, ktorú mali prejsť na ceste k spaseniu v Kristovi (judaisti v Liste Galaťanom) alebo (3) norma, podľa ktorej všetci ľudia nespĺňajú to, čo treba (Rim 1:18-3:20; 7:7-25; Gal 3:1-29).

▪ **„zákon potvrdzujeme“** Čo znamená táto fráza vo svetle predchádzajúcej frázy? Mohla by indikovať, že (1) zákon nebol spôsobom záchrany, no bol to neustály morálny sprievodca, (2) dosvedčoval doktrínu „ospravedlnenia vierou“, 3:21; 4:3 (1M 15:6; Ž 32:1-2,10-11); (3) Kristovou smrťou bolo úplne vyhovené nedostatočnosti zákona (ľudská vzbura, Rim 7; Gal 3); 8:3-4; alebo (4) účelom zjavenia je obnoviť Boží obraz v človeku. Zákon, po súdnej spravodlivosti, sa stáva sprievodcom k pravej spravodlivosti alebo Kristovej podobe. Pozri Zvláštna téma: Pavlove pohľady na Mojžišov zákon v 13:9.

Šokujúcim paradoxom je, že zákon zlyhal v ustanovení Božej spravodlivosti, no jeho anulovaním, prostredníctvom Božieho daru milosti cez vieru, žijú kresťania spravodlivý, zbožný život. Cieľ zákona bol naplnený nie ľudskými výkonmi, ale darom milosti Božej v Kristovi!

Pre výraz „potvrdenie“ pozri Zvláštna téma: Postoj v 5:2.

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je študijná <u>príručka</u> výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Vlastnými slovami načrtnite Rim 3:21-31.
2. Prečo Boh v minulosti nechával hriechy človeka bez povšimnutia (v. 25)?
3. Ako bol SZ veriaci zachránený od hriechu (3:25),
4. Ako je viera v Ježiša potvrdením zákona (3:31)?

RIMANOM 4

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	JB
Abrahámov príklad	Abrahám ospravedlnený vierou	Abrahám ospravedlnený vierou	Abrahámov príklad	Abrahám ospravedlnený vierou
4:1-12	4:1-4	4:1-8	4:1-8	4:1-8
	Dávid oslavuje tú istú pravdu			Ospravedlnení pred obriezkou
	4:5-8			
	Abrahám ospravedlnený pred obriezkou			
	4:9-12	4:9-12	4:9-12	4:9-12
Uvedomenie si sľubu vierou	Pridelenie sľubu vierou	Praví potomkovia Abraháma	Prijatie Božieho sľubu	Neospravedlnení poslušnosťou zákonu
4:13-25	4:13-25	4:13-15	4:13-15	4:13-17
		4:16-25	4:16-25	Abrahámova viera - model kresťanskej viery
				4:18-25

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“)
SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú biblickú knihu. Identifikujte predmety. Porovnajte svoje rozdelenie predmetov s piatimi modernými prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora a to je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

13. Prvý odsek
14. Druhý odsek
15. Tretí odsek
16. Atď.

POCHOPENIE KONTEXTU

A. Pavlova šokujúca teológia vyjadrená v 3:21-31 vyhlasovala, že padlé ľudstvo bolo prehlásené za spravodlivé pred Bohom ako dar, celkom nezávisle od Mojžišovho zákona. Pavol sa teraz pokúša dokázať, že toto nebola nijaká inovácia (3:21b) a to tým, že uvádza SZ príklady Abraháma aj Dávida (v. 6-8).

B. Rimanom 4 prezentuje dôkaz o doktríne ospravedlnenia vierou, čerpajúci z Mojžišovho zákona zapísaného v 1M-5M. Zhrnutý je v 3:21-31. Pre Žida

mal citát z Mojžišových písomností veľkú teologickú váhu, zvlášť v súvislosti s Abrahámom, ktorého vnímali ako otca židovského národa. Dávida vnímali ako istý druh prichádzajúceho Mesiáša (2Sam 7). Napätie v Ríme medzi veriacimi Židmi a veriacimi pohanmi mohlo byť východiskom pre túto diskusiu. Je možné, že židovskí kresťanskí vodcovia cítili tlak zo strany Klaudia (ktorý zrušil všetky židovské zhromaždenia a rituály), aby opustili Rím. Dočasne ich nahradili kresťanskí vodcovia z pohanov. Návrat prvej skupiny spôsobil spor v súvislosti s tým, kto by mal byť v pozícii vodcov.

C. Rimanom 4 ukazuje, že padlé ľudstvo bolo vždy zachránené vierou a pokáním voči Bohu podľa duchovného svetla, ktorému sa mu dostávalo (1M 15:6; Rim 4:3). V mnohých ohľadoch sa Nová zmluva (evanjelium) radikálne neodlišuje od Starej zmluvy (Jer 31:31-34; Ezech 36:22-38).

D. Táto cesta spravodlivosti vierou je otvorená pre všetkých, nielen pre patriarchov alebo pre izraelský národ. Pavol rozvíja a rozširuje svoj teologický argument používajúc Abraháma, s čím začal už vo svojej prvej knihe – Liste Galaťanom (Gal 3).

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 4:1-8

(1) Čo teda povieme, že Abrahám, náš praotec podľa tela, zistil? (2) Lebo ak bol Abrahám ospravedlnený skutkami, má niečo, čím sa môže chváliť, no nie pred Bohom. (3) Lebo čo hovorí Písmo? „ABRAHÁM UVERIL BOHU A BOLO MU TO POČÍTANÉ AKO SPRAVODLIVOSŤ.“ (4) Keď tomu, kto pracuje, jeho mzda nie je pripočítaná ako priazeň, ale ako niečo, čo je dlžný. (5) No tomu, kto nepracuje, ale verí v Neho, ktorý ospravedlňuje bezbožného, je jeho viera pripočítaná ako spravodlivosť, (6) rovnako ako Dávid takisto hovorí o požehnaní muža, ktorému Boh pripočítava spravodlivosť bez ohľadu na skutky: (7) POŽEHNANÍ SÚ TÍ, KTORÝCH NEZÁKONNÉ SKUTKY BOLI ODPUSTENÉ A KTORÝCH HRIECHY BOLI PRIKRYTÉ.“ (8) POŽEHNANÝ JE ČLOVEK, KTORÉHO HRIECH PÁN NEBUDE BRAŤ DO ÚVAHY.“

4:1 „Čo teda povieme, že Abrahám, náš praotec“ Abrahámovo meno znamenalo „otec množstva“ (v. 16-18). Jeho pôvodné meno Abram znamenalo „vyvýšený otec“.

Literárna technika, ktorá je tu použitá, je invektíva (4:1; 6:1; 7:7; 8:31; 9:14,30). Dôvody pre použitie Abraháma (1M 11:27-25:11) ako príkladu sú (1) preto, lebo Židia prikladali veľký význam svojmu rasovému pôvodu (Mt 3:9; J 8:33,37,39); (2) kvôli tomu, že jeho osobná viera je príkladom zmluvného vzťahu (1M 15:6) a (3) preto, lebo jeho viera predchádzala odovzdaniu zákona Mojžišovi (2M 19-20).

4:2 „ak“ Toto je podmienková veta prvého stupňa (pozri A. T. Robertson: *Word Pictures,* zv. 4, s. 350), čo znamená, že nasledujúci výrok je z autorovho pohľadu alebo kvôli jeho literárnemu zámeru pravdou. Toto je dobrý príklad podmienkovej vety prvého stupňa, ktorá je v skutočnosti falošná, no slúži ako pomôcka k teologickému tvrdeniu (v. 14).

Joseph A. Fitzmyer: *The Anchor Bible,* zv. 33, s. 372 hovorí, že by to mohla byť zmiešaná podmienková veta, kde jej prvá časť je v druhom stupni (ako protiklad ku skutočnosti) a druhá v prvom stupni.

▪ **„ospravedlnený skutkami“** Toto je protiklad ospravedlnenia vierou v Krista. Ak by bol tento spôsob spasenia prostredníctvom ľudského úsilia možný (4:4), spôsobil by, že Kristova služba by bola nepotrebná. Napriek tomu SZ jasne ukazuje na neschopnosť padlého ľudstva konať zmluvné skutky Božie. Preto sa SZ stal kliatbou, výrokom smrti (Gal 3:13; Kol 2:14).

Židovskí bádatelia vedeli, že Abrahám existoval pred Mojžišovým zákonom, no verili tomu, že zákon predvídal a dodržiaval (Kaz 44:20 a Kniha Jubilejná 6:19; 15:1-2).

▪ „**má niečo, čím sa môže chváliť**“ Táto téma sa v Pavlových spisoch objavuje často. Jeho pozadie ako farizeja spôsobovalo, že bol na tento problém citlivý (3:27; 1Kor 1:29; Ef 2:8-9). Pozri Zvláštna téma: Chválenie sa v 2:17).

4:3
NASB, NKJV
NRSV, TEV **„Abrahám uveril Bohu**
JB **„Abrahám vložil svoju vieru v Boha“**

Toto je citát z 1M 15:6. Pavol ho v tejto kapitole používa trikrát (4:3,9,22), čo ukazuje na jeho dôležitosť v Pavlovom teologickom chápaní spasenia. Výraz „viera“ v SZ znamenal oddanosť, vernosť alebo dôveryhodnosť a bol opisom Božej prirodzenosti, nie našej. Vychádzal z hebrejského výrazu (*emun, emunah*), ktorý znamenal „byť si istým alebo byť vyrovnaným“. Spásonosná viera je mentálnym súhlasom (súborom právd), dobrovoľným záväzkom (rozhodnutím), morálnym životom (životným štýlom) a primárnym vzťahom (prijímaním osoby).

Musíme zdôrazniť, že Abrahámova viera nebola v budúceho Mesiáša, no v Boží sľub, že bude mať dieťa a potomkov (1M 12:2; 15:2-5; 17:4-8; 18:14). Abrahám na tento sľub reagoval tým, že dôveroval Bohu. Stále mal pochybnosti a problémy súvisiace s týmto sľubom. V skutočnosti to trvalo ešte 13 rokov, kým sa naplnil. No Boh jeho nedokonalú vieru prijal. Boh je ochotný pracovať s nedokonalými ľudskými bytosťami, ktorí na Neho a na Jeho sľuby reagujú vo viere a to dokonca aj vtedy, keď má len veľkosť horčičného semienka (Mt 17:20).

4:3,4,5,6,8,9,10,22,23,24
NASB, NRSV **„Bolo mu to počítané“**
NKJV **„Bolo mu to pripísané“**
TEV **„lebo Boh ho prijal“**
JB **„táto viera bola zvažovaná“**

„To“ sa vzťahuje na Abrahámovu vieru v Božie sľuby.

„Počítané“ (*logizomia*) je účtovnícky výraz, ktorý znamenal „prisúdený alebo vložený na niečí účet“ (LXX 1M 15:6, 3M 7:18; 17:4). Tá istá pravda je krásne vyjadrená v 2Kor 5:21 a Gal 3:6. Je možné, že Pavol skombinoval 1M 15:6 so Ž 32:2, pretože obidve miesta používajú účtovnícky výraz „počítané“. Táto kombinácia textov bola hermeneutickým princípom, ktorý používali rabíni.

SZ používanie tohto výrazu v Septuaginte nie je až tak veľmi bankovníckym výrazom ako skôr účtovníckym a je možné, že sa vzťahoval na „knihy“ v Dan 7:10; 12:1. Tieto dve metaforické knihy (Božia pamäť) sú:

1. kniha skutkov alebo spomienok (Ž 56:8; 139:16; Iz 65:6; Mal 3:16; Zj 20:12-13)
2. kniha života (2M 32:32; Ž 69:28; Iz 4:3; Dan 12:1; Lk 10:20; Fil 4:3; Žd 12:23; Zj 3:5; 13:8; 17:8; 20:15; 21:27)

Kniha, do ktorej bola Abrahámova viera pričítaná Bohom ako spravodlivosť, je „kniha života“.

4:3,5,6,9,10,11,13,22,25 „ako spravodlivosť“ Toto odrážalo SZ výraz „meracia trstina“ (*tsadak*). Bola to konštrukčná metafora, použitá pre Boží charakter. Boh je priamy a všetci

ľudia sú pokrivení. V NZ bol tento výraz použitý v pozicionálnom, právnom zmysle, ktorý je založený na nádeji, že sa posúva smerom k charakteristikám zbožného životného štýlu. Božím cieľom pre každého kresťana je Jeho vlastný charakter, alebo povedané iným spôsobom, Kristova podoba (8:28-29; Gal 4:19). Pozri Zvláštna téma v 1:17.

4:5 Základom viery je reakcia voči Bohu, ktorý zjavuje sám seba - spoliehanie sa na osobnú snahu alebo na zásluhy nemá rozhodujúci význam. To neznamená, že keď sme raz spasení a prebýva v nás Duch, náš životný štýl už nie je dôležitý. Cieľom kresťanstva nie je len nebo po našej smrti, ale Kristova podoba už teraz. Nie sme spasení, ospravedlnení, ani nám nebolo dané spravodlivé postavenie na základe našich skutkov, ale sme vykúpení preto, aby sme konali dobré skutky (Ef 2:8-9 a 10; Jak a 1 Jána). Zmenený a meniaci sa život je dôkazom toho, že človek je spasený.

▪

NASB, NKJV **„jeho viera“**
NRSV **„taká viera“**
TEV, NJB **„je to táto viera“**

Abrahámova viera mu bola počítaná za spravodlivosť. To nebolo založené na Abrahámových činoch, ale na postoji.

Slovo „počítaná“ je tiež použité v súvislosti s Pinchasom v LXX v Ž 106:31, čo sa vzťahuje k 4M 25:11-13. V tomto prípade bolo „počítanie“ založené na Pinchasových činoch, no s Abrahámom v 1M 15:6 to takto nebolo!

▪ **„ale verí v Neho, ktorý ospravedlňuje bezbožného, je jeho viera pripočítaná ako spravodlivosť“** Toto je zrejmá paralela k Abrahámovi vo v. 3 (1M 15:6). Spravodlivosť je Boží dar, nie je výsledkom ľudských skutkov. Pozri Zvláštna téma v 1:17.

▪ **„Dávid“** Abrahám nebol dokonalým jednotlivcom a aj napriek tomu bol vierou pred Bohom spravodlivým. Podobne bol na tom aj hriešny Dávid (Ž 32 a 51). Boh miluje a pracuje s padlým ľudstvom (1M 3), ktoré prejavuje vieru v Neho (SZ) a v jeho Syna (NZ).

4:6 „bez ohľadu na skutky“ Pavol zdôrazňuje túto frázu tým, že ju vkladá priamo pred svoj SZ citát (Ž 32:1-2). Človek je spravodlivý pred Bohom Jeho milosťou sprostredkovanou Kristom prostredníctvom individuálnej viery človeka, nie jeho náboženskými skutkami.

4:7-8 Toto je citát zo Ž 32:1-2. Obidve slovesá vo v. 7 „odpustené“ a „prikryté“ sú pasívnym aoristom. Predpokladom tohto textu je, že agentom je Boh. Verš 8 obsahuje silný dvojitý negatív – za žiadnych okolností nebude pričítaný, pripísaný, braný do úvahy. Všimnite si tri slovesá v tomto citáte - všetky vyjadrujú oslobodenie od hriechu.
4:7 „ktorých hriechy boli prikryté“ Toto je citát zo Ž 32:1. Koncept „prikrytia“ bol centrálny pre obetný aspekt izraelských kultov. Tým, že Boh prikryl hriech, odstránil ho zo svojho pohľadu (Brown, Driver, Briggs, s. 491). Ten istý koncept, hoci pre „prikrytie“ (*caphar*) bolo použité iné hebrejské slovo, bol použitý v rituále Dňa zmierenia (prikrytie), kde krv umiestnená na Boží trón prikryla hriechy Izraela. Podobnou biblickou metaforou je vymazanie alebo vyhladenie hriechu človeka.

4:8 „Požehnaný je človek, ktorého hriechy Pán nebude brať do úvahy“ Toto je citát zo Ž 32:2. Je to výraz „počítať“, „prisúdiť“ alebo „vložiť na účet niekoho iného“ použitý v negatívnom zmysle. Boh nepričítava hriech (dvojitý negatív) na duchovný bankový účet veriaceho. Pričítava spravodlivosť. Je to založené na Božom milostivom charaktere, dare a vyhlásení, nie na ľudskej zásluhe, úspechu alebo hodnote!

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 4:9-12
(9) Je teda toto požehnanie pre obrezaných, ale tiež pre neobrezaných? Lebo hovoríme: „VIERA BOLA PRIPOČÍTANÁ ABRAHÁMOVI AKO SPRAVODLIVOSŤ“. (10) Ako mu teda bola pripočítaná? Kým bol obrezaný alebo neobrezaný? Nie kým bol obrezaný, ale neobrezaný; (11) a prijal znamenie obriezky, pečať spravodlivosti viery, ktorú mal, kým bol neobrezaný, aby mohol byť otcom všetkých, ktorí veria bez toho, aby boli obrezaní, aby im mohla byť pripočítaná spravodlivosť, (12) a otec obriezky pre tých, ktorí nie sú len z obriezky, ale ktorí tiež pokračujú v šľapajách viery nášho otca Abraháma, ktorú mal, kým bol neobrezaný.

4:9-12 Je možné, že Pavol túto diskusiu o obriezke zahrnul sem kvôli dôrazu judaistov na nevyhnutnosť obriezky pre spasenie (List Galaťanom a Jeruzalemský koncil v Sk 15).

Pavol, trénovaný v rabínskej exegéze vedel, že v 1M 15:6 a Ž 32:2 sa objavuje to isté sloveso (v hebrejčine, aj gréčtine). Toto by tieto oddiely zjednotilo kvôli teologickým zámerom.

4:9 V otázke v 9. verši sa očakáva negatívna odpoveď. Boh prijíma všetkých ľudí vierou, dokonca aj pohanov. Znovu je citovaný verš z 1M 15:6. Abrahám, otec židovského národa, bol pokladaný za spravodlivého predtým, než bol obrezaný.

4:10-11 „znamenie obriezky, pečať spravodlivosti viery“ Potom, čo bol Abrahám povolaný a považovaný za spravodlivého, Boh mu dal obriezku ako znamenie zmluvy (1M 17:9-14). Všetci ľudia starovekého Blízkeho východu bol obrezaní okrem Filištínov, ktorí mali grécky pôvod a pochádzali z Egejských ostrovov. Obriezka bola pre nich rituálom prechodu z chlapčenského veku do veku dospelosti. V židovskom živote to bol náboženský symbol zmluvného členstva, vykonávaného na mužoch na ôsmy deň po narodení.

V tomto verši sú „znamenie“ a „pečať“ paralelné a obe slová sa vzťahujú na Abrahámovu vieru. Obriezka bola viditeľným znamením toho, kto postupoval podľa svojej viery v Boha. Fráza v genitíve „spravodlivosti viery“ sa opakuje vo v. 13. Kľúčom k tomu, aby bol niekto prehlásený za spravodlivého pred svätým Bohom, nebola obriezka, ale viera.

4:11“aby mohol byť otcom všetkých, ktorí veria bez toho, aby boli obrezaní“ List Rimanom bol napísaný po Liste Galaťanom. Pavol bol citlivý voči tendencii Židov dôverovať v (1) ich rodovú líniu (Mt 3:9; J 8:33,37,39) a (2) správanie sa podľa súčasných židovských výkladov Mojžišovej zmluvy (ústna tradícia alebo tradícia starších, ktorá bola neskôr zapísaná a nazvaná Talmud). Preto použil Abraháma ako príklad všetkých, ktorí uveria (otec veriacich neobrezaných, Gal 3:79).

4:12 „pokračujú v šľapajách“ Toto bol vojenský výraz (*stoicheo*) pre vojakov pochodujúcich v rade za sebou (Sk 21:24; Gal 5:25; 6:16; Fil 3:16). Pavol v tomto verši hovorí o Židoch („otec obriezky“), ktorí veria. Abrahám je otcom všetkých, ktorí žijú vo viere v Boha a v Jeho sľuby.

Kvôli dvojitému členu (*tois*) je možné, že tento druhý aspekt („pokračujúc v krokoch“) pridáva koncept životného štýlu viery (prítomné mediálne particípium) a nie len jednej jedinej viery. Spasenie je pretrvávajúcim vzťahom, nie len nejakým jednorázovým rozhodnutím alebo chvíľkovým pohnutím.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 4:13-15

(13) Lebo sľub Abrahámovi alebo jeho potomkom, že bude dedičom sveta, nebol cez zákon, ale cez spravodlivosť viery. (14) Lebo ak tí, ktorí sú zo zákona, sú hrdinami, viera je urobená neplatnou a sľub je zrušený; (15) lebo zákon prináša hnev, no kde nie je zákon, tam tiež nie je jeho porušenie.

4:13 "sľub Abrahámovi a jeho potomkom" Boh dal Abrahámovi sľub "zeme a semena" (1M 12:1-3; 15:1-6; 17:1-8; 22:17-18). SZ sa zameriavala na zem (Palestínu), no NZ na "semeno" (Ježiš Mesiáš – Gal 3:16,19), ale tu sa "semeno" vzťahuje na vieru ľudí (v. 23-25; Gal 3:29). Božie sľuby sú základom viery všetkých veriacich (Gal 3:14,17,18,19,21,22,29; 4:28; Žd 5:13-18).

▪ **„že bude dedičom sveta"** Tento univerzálny výrok je veľmi doležitý vo svetle 1M 12:3; 18:18; 22:18 a 2M 19:5-6. Boh povolal Abraháma, aby povolal celé ľudstvo (1M 1:26-27; 3:15)! Abrahám a jeho potomkovia mali byť prostriedkami zjavenia celému svetu. Ide tu o ďalší spôsob odvolávania sa na Božie kráľovstvo na tejto zemi (Mt 6:10).

▪ **„nebol cez zákon"** Mojžišov zákon ešte nebol zjavený. Táto fráza bola vložená do gréckej vety hlavne na vyjadrenie jej dôležitosti. Bol to veľmi dôležitý bod, ktorý zdôrazňuje rozdiel medzi ľudským úsilím a Božou milosťou (3:21-31). Milosť spôsobila, že zákon je ako cesta spasenia prekonaný (Žd 8:7, 13). Pozri Zvláštna téma: Pavlove pohľady na Mojžišov zákon v 13:9.

4:14 "ak" Toto je podmienková veta prvého stupňa, čo znamená, že nasledujúci výrok je z autorovho pohľadu alebo kvôli jeho literárnemu zámeru pravdou. Pavol používal tento prekvapujúci výraz k tomu, aby vyjadril svoj logický argument. Je to dobrý príklad podmienkovej vety prvého stupňa, použitej pre rečnícky dôraz. Neveril, že tento výrok je pravdivý, no povedal ho, aby ukázal jeho zrejmý klam (v. 2).

Židia podľa rasy s viditeľným znamením obriezky nebudú dedičmi sveta, no tí, ktorí žijú vo viere v Božiu vôľu a Jeho slová, sú dedičmi. Fyzická obriezka nie je pravdivým znamením; pravdivým znamením je viera v Krista (2:28-29).

▪

NASB, NKJV	**"viera je urobená neplatnou"**
NRSV	**"viera je zrušená"**
TEV	**"viera človeka neznamená nič"**
JB	**"viera sa stáva bezvýznamnou"**

Toto je perfektum pasívneho indikatívu slova *kenoo*, ktoré zdôrazňuje silného gréckeho slovesa, ktoré znamená "vyprázdniť", "ukázať, že je bez základu", a dokonca "sfalšovať" (1Kor 1:17). Pavol tento výraz použil takisto v 1Kor 1:17; 9:15; 2Kor 9:3 a Fil 2:7.

▪

NASB	**"sľub je zrušený"**
NKJV	**"sľub nemá nijaký účinok"**
NRSV	**"sľub je neplatný"**
TEV	**"Boží sľub je bezcenný"**
JB	**"sľub nemá žiadnu cenu"**

Toto je tiež perfektum pasívneho indikatívu, ktoré zdôrazňuje ustálený stav silného gréckeho slovesa s významom "urobiť prázdnym", "anulovať", "priviesť ku koncu" a dokonca "zničiť alebo vyhladiť". Pavol tento výrok používal tiež v Rim 3:3,31; 6:6; 7:2,6; 1Kor 2:6; 13:8; 15:24,26; 2Kor 3:7; Gal 5:4; 2Tes 2:8. V tomto verši je jasná paralela.

K spaseniu nevedú dve cesty. Nová zmluva milosti spôsobila, že Stará zmluva skutkov je neplatná a zrušená! Pozri Zvláštna téma: Anulovať a zrušiť v 3:3.

4:15 "zákon ... zákon" Pri prvom použití tohto výrazu grécky člen je, no pri druhom nie je. Hoci je nebezpečné priťahovať príliš veľa pozornosti na prítomnosť alebo neprítomnosť gréckeho člena, zdá sa, že v tomto prípade to pomáha ukázať, že Pavol tento výraz používal v dvoch zmysloch: (1) Mojžišov zákon s jeho ústnou tradíciou, v ktorú niektorí Židia dúfali, že im prinesie spásu a (2) koncept zákona vo všeobecnosti. Tento širší zmysel by zahŕňal samo-spravodlivých pohanov, ktorí sa prispôsobili tomu-ktorému kultúrnemu kódexu etických alebo náboženských rituálov a mysleli si, že sú daným božstvom prijímaní na základe svojich skutkov.

▪ **„zákon prináša hnev"** Toto je šokujúci výrok (3:20; Gal 3:10-13; Kol 2:14). Mojžišov zákon nikdy nemal byť prostriedkom pre spasenie (Gal 3:23-29). Tento výrok by preto pre ktoréhokoľvek Žida (alebo zákonníka) bol veľmi tvrdou pravdou, ktorú by musel pochopiť alebo prijať, no zároveň je základom Pavlovho argumentu.

▪ **„no kde nie je zákon, tam tiež nie je jeho porušenie"** Boh berie ľudí na zodpovednosť v súvislosti so svetlom, ktoré majú. Pohania nebudú súdení Mojžišovým zákonom, ktorý nikdy nepočuli. Budú sa zodpovedať prirodzenému zjaveniu (1:19-20; 2:14-15).

Táto pravda je tu v Pavlovom argumente posunutá ešte o krok ďalej. Predtým, ako Mojžišov zákon jasne odhalil Boha, On si nezaznamenával porušenia ľudí (3:20,25; 4:15; 5:13,20; 7:5,7-8; Sk 17:30; 1Kor 15:56).

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 4:16-25

(16) Z tohto dôvodu je to vierou, aby to *mohlo byť* v súlade s milosťou, aby bol sľub zaručený všetkým potomkom, nie len tým, ktorí sú zo zákona, ale aj tým, ktorí sú z viery v Abraháma, ktorý je otcom nás všetkých, (17) (ako je napísané, "OTCOM MNOHÝCH NÁRODOV SOM ŤA UROBIL") v prítomnosti Toho, ktorému uveril, *dokonca aj* Boha, ktorý dáva život mŕtvym a povoláva k bytiu to, čo neexistuje. (18) V nádeji oproti nádeji uveril, aby sa mohol stať otcom mnohých národov podľa toho, čo bolo povedané, "TAKÍ BUDÚ TVOJI POTOMKOVIA". (19) Bez toho, aby sa stal slabým vo viere, rozjímal o svojom vlastnom tele, teraz takým dobrým ako mŕtvym, keďže mal takmer sto rokov, a o neplodnosti Sárinho lona; (20) no s rešpektom voči Božiemu sľubu nekolísal v nevere, no zosilnel vo viere, vzdávajúc slávu Bohu, (21) a v plnom uistení, že čo Boh sľúbil, dokáže aj vykonať. (32) Preto MU TO TIEŽ BOLO PRIPÍSANÉ AKO SPRAVODLIVOSŤ. (23) No nie len kvôli nemu bolo napísané, že mu to bolo pripočítané, (24) ale aj kvôli nám, ktorým to bude pripísané ako tým, ktorí veria v Neho, ktorý vzkriesil Ježiša, nášho Pána z mŕtvych, (25) *Ten,* ktorý bol zachránený kvôli našim prestúpeniam a bol vzkriesený kvôli nášmu ospravedlneniu.

4:16 Toto je nádherné zhrnutie Pavlovho argumentu z v. 14: (1) ľudia musia reagovať vierou; (2) na Boží sľub milosti; (3) sľub bol istý pre všetkých Abrahámových potomkov (Židov aj pohanov), ktorí vo svojom živote žili z viery; a (4) Abrahám bol modelom všetkých, ktorí sú z viery.

▪ **„zaručený"** Toto je grécky výraz *bebaios,* ktorý má tri významy:

1. to, čo je isté, určité alebo na čo sa dá spoľahnúť (Rim 4:16; 2Kor 1:7; Žd 2:20; 3:6,14; 6:19; 2Pt 1:10,19)

2. proces, na základe ktorého je ukázaná alebo založená niečia dôveryhodnosť (Rim 15:8; Žd 2:2; pozri Louw a Nida: *Greek-English Lexicon of the New Testament,* zv. 1, s. 340, 377, 670).
3. v písomnostiach sa to stalo technickým výrazom pre zákonnú záruku (Moulton a Miligan: *The Vocabulary of the Greek New Testament,* s. 107-8).

Toto je antitéza k v. 14. Božie sľuby sú isté!

4:17-23 Pavol znova použil Abraháma, aby ukázal prioritu (1) Boha, ktorí prináša na scénu sľuby milosti (zmluva) a (2) nutnej, počiatočnej, ľudskej viery a pretrvávajúcej reakcie viery (zmluva). (Pozri pozn. v 1:5). Zmluvy vždy obsahujú záväzky dvoch strán.

4:17 "ako je napísané: OTCOM MNOHÝCH NÁRODOV" Toto je citát z 1M 17:5. Septuaginta (LXX) uvádza "pohanov". Boh si vždy prial vykúpenie všetkých detí Adama (1M 3:15), nie len detí Abraháma. Abramovo nové meno Abrahám znamená "otec množstva". Teraz vieme, že to nezahŕňa len fyzických potomkov, ale aj potomkov z viery.

▪ **„ktorý dáva život mŕtvym"** V kontexte sa to vzťahuje na obnovenú sexuálnu silu Abraháma a Sáry (v. 19).

▪ **„povoláva k bytiu to, čo neexistuje"** V kontexte sa to vzťahuje na Sáru tehotnú s Izákom, ale tiež to opisuje kľúčový aspekt viery (Žd 11:1).

4:18

NASB	**"v nádeji oproti nádeji uveril"**
NKJV	**"ktorý, v protiklade k nádeji, v nádeji uveril"**
NRSV	**"dúfajúc proti nádeji uveril"**
TEV	**"Abrahám uveril a dúfal dokonca aj vtedy, keď nebol dôvod dúfať"**
NJB	**"Hoci sa zdalo, že neexistuje nádej, dúfal a veril"**

Zvláštna téma o "nádeji" sa nachádza v 12:12. Tento výraz má široký sémantický okruh. Harold K. Moulton: *The Analytical Greek Lexicon Revised,* s. 133, uvádza niekoľko použití:

1. základný význam, nádej (Rim 5:4; Sk 24:15)
2. predmet viery (Rim 8:24; Gal 5:5)
3. autor alebo zdroj (Kol 1:27; 1Tim 1:1)
4. dôvera, istota (1Pt 1:21)
5. v istote so zárukou (Sk 2:26; Rim 8:20)

V tomto kontexte je nádej použitá v dvoch odlišných zmysloch: nádej v ľudskú schopnosť a silu (v. 19-21) oproti nádeji v Boží sľub (v. 17).

▪

NASB, NKJV	**"takí budú tvoji potomkovia"**
NRSV	**"takí početní budú tvoji potomkovia"**
TEV	**"tvojich potomkov bude mnoho"**
JB	**"tvojich potomkov bude toľko ako hviezd"**

Toto je citát z 1M 15:5, ktorý zdôrazňuje záruku Božieho sľubu Abrahámovi, týkajúceho sa jeho syna (v. 19-22). Pamätajte, že Izák sa narodil (1) trinásť rokov po tomto sľube, (2) po tom, čo sa Abrahám snažil poslať Sáru preč (dvakrát – 1M 12:10-19; 20:1-7), (3) po tom, čo mal Abrahám syna s Hágarou, Sárinou egyptskou slúžkou (1M 16:1-16) a (4) po tom, čo sa obidvaja – Sára (1M 18:12) aj Abrahám (1M 17:17) smiali z Božieho sľubu. Nemali dokonalú vieru! Vďaka Bohu, že spasenie si nevyžaduje dokonalú vieru, ale len správny objekt viery (Boh v SZ a Jeho Syn v NZ).

4:20 Abrahám na začiatku celkom nerozumel sľubu, že dieťa sa narodí zo Sáry. Dokonca ani Abrahámova viera nebola dokonalá. Boh akceptuje a spolupracuje aj s nedokonalou vierou, pretože miluje nedokonalých ľudí!

▪ **„nekolísal v nevere”** To isté sloveso *diakrino* používa Ježiš v Mt 21:21; Mk 11:23. So všetkými fyzickými dôvodmi (v. 19) pre pochybovanie o Božom slove Abrahám namiesto toho silnel.

Obidve slovesá vo v. 20 sú indikatívy aoristu pasívneho. Pasívny spôsob sa vzťahuje na sprostredkovanie Bohom, no Abrahám musel dovoliť, aby mu Božia moc dodala energiu!

▪ **„vzdávajúc slávu Bohu“** Pozri Zvláštna téma v 3:23.

4:21

NASB	**„v plnom uistení“**
NKJV, NRSV	**„v plnom presvedčení“**
TEV	**„bol si absolútne istý“**
NJB	**„plne presvedčený“**

Toto je particípium aoristu pasívneho a tým naznačuje celkové uistenie o niečom (Lk 1:1; Kol 4:12) alebo niekom (4:21; 14:5). Podstatné meno o celkovom uistení je použité v Kol 2:2 a 1Tes 1:5. Táto dôvera v Božiu vôľu, slovo a moc umožňuje ľuďom konať vo viere!

▪ **„čo Boh sľúbil, dokáže aj vykonať“** Toto je perfektum mediálneho indikatívu, čo znamená, že čin z minulosti sa naplnil a teraz je v štádiu trvania. Podstata viery je v tom, že človek dôveruje v Boží charakter a jeho sľuby (16:25; Ef 3:20; Júda 24) a nie v ľudské činy (Iz 55:11). Viera dôveruje v Božie sľuby (Iz 55:11), ktoré On napĺňa (1M 12:1-3 a 15:6, 12-21; Ezech 36:22-36).

4:22 Toto je narážka na 1M 15:6 (v. 3) a je to kľúčový teologický bod Pavlovho argumentu o tom, ako Boh dáva svoju vlastnú spravodlivosť hriešnym ľuďom.

4:23-25 Tieto verše sú v gréčtine jednou vetou. Všimnite si ich postupnosť.

1. kvôli Abrahámovi, v. 23
2. kvôli všetkým veriacim, v. 24
3. tým, že Boh vzkriesil Ježiša, v. 24
4. Ježiš bol obetovaný kvôli našim hriechom (J 3:16); Ježiš bol vzkriesený, aby boli naše hriechy odpustené (ospravedlnenie), v. 25

4:24 Abrahámova viera sa stala vzorom, ktorý majú nasledovať jeho všetci skutoční potomkovia. Abrahám veril Bohu, že mu dá sľúbeného syna a potomkov. Novozmluvní veriaci veria, že Ježiš Mesiáš je naplnením všetkých Božích sľubov padlému ľudstvu. Výraz „semeno“ je aj jednotným, aj množným číslom (syn, ľudia).

▪ Pre výraz „vzkriesený“ pozri poznámku v 8:11.

4:25 „ktorý bol zachránený kvôli našim prestúpeniam“ Toto bol právny výraz, ktorý znamenal „vydať na trest“. Verš 25 je úžasným kristologickým vyjadrením zo Septuaginty (LXX) Iz 53:11-12.

▪ **„bol vzkriesený kvôli nášmu ospravedlneniu“** Tieto dve frázy vo v. 25 sú paralelné (rovnaká predložka a obidve sú v indikatíve aoristu pasívneho). Preklad Franka Stagga (*New Testament Theology,* s. 97) „zachránený kvôli našim priestupkom a vzkriesený s pohľadom na

to, aby sa naše bytie stalo spravodlivým" to veľmi podporuje. Tento výklad zahŕňa dva aspekty Pavlovho používania výrazu „ospravedlniť" (1) právne (zákonné) postavenie a (2) zbožný život podľa Kristovej podoby!

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je študijná příručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Prečo je tento oddiel Listu Rimanom taký dôležitý?
2. Prečo Pavol používa ako príklad Abraháma a Dávida?
3. Definujte nasledujúce kľúčové slová podľa Pavlovho použitia (nie podľa svojej definície):
    a. „spravodlivosť"
    b. „považovaný"
    c. „viera"
    d. „sľub"
4. Prečo bola obriezka pre Žida taká dôležitá (v. 9-12)?
5. Na koho sa vzťahuje „semeno" vo veršoch 13 a 16?

RIMANOM 5

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	JB
Výsledky ospravedlnenia	Viera víťazí v problémoch	Dôsledky ospravedlnenia	Spravodlivý pred Bohom	Viera zaručuje spasenie
5:1-11	5:1-5	5:1-5	5:1-5	5:1-11
	Kristus na našom mieste			
	5:6-11	5:6-11	5:6-11	
Adam a Kristus	Smrť v Adamovi, život v Kristovi	Adam a Kristus; analógia a kontrast	Adam a Kristus	Adam a Ježiš Kristus
5:12-14	5:12-21	5:12-14	5:12-14b	5:12-14
			5:14c-17	
5:15-21		5:15-17		5:15-21
		5:18-21	5:18-19	
			5:20-21	

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“)
SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú biblickú knihu. Identifikujte predmety. Porovnajte svoje rozdelenie predmetov s piatimi modernými prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora a to je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

17. Prvý odsek
18. Druhý odsek
19. Tretí odsek
20. Atď.

POCHOPENIE KONTEXTU

A. Verše 1-11 sú v gréčtine jednou vetou. Rozvíjajú Pavlov kľúčový koncept „ospravedlnenia vierou" (3:21-4:25).

B. Možné náčrty v. 1-11:

Verše 1-5	Verše 6-8	Verše 9-11
Úžitok zo spasenia	Základ pre spasenie	Budúca istota spasenia
Subjektívne prežitie ospravedlnenia	Objektívne fakty ospravedlnenia	Budúca istota ospravedlnenia
Ospravedlnenie	Progresívne posväcovanie	Glorifikácia
Antropológia	Teológia	Eschatológia

C. Verše 12-21 sú diskusiou o Ježišovi ako o druhom Adamovi (1Kor 15:21-22, 45-49; Fil 2:6-8). Je to zdôraznením teologického konceptov individuálneho hriechu a spoločnej viny. Pavlovo rozvíjanie pádu ľudstva (a stvorenstva) v Adamovi bolo veľmi jedinečné a odlišné od rabínov, no jeho pohľad na fyzickú existenciu sa rabínskemu učeniu veľmi podobal. Je to prejavom Pavlovej schopnosti používať alebo dopĺňať pod inšpiráciou pravdy, ktoré sa učil počas svojho tréningu v Jeruzaleme od Gamaliela (Sk 22:3).

Reformovanú evanjelikálnu doktrínu o pôvodnom hriechu z 1M 3 rozvinul Augustín a Kalvín. Táto doktrína v podstate tvrdí, že ľudia sa rodia hriešni (celková mravná skazenosť). Ako dôkazové texty sa často používajú SZ oddiely zo Ž 51:5; 58:3 a Jób 15:14; 25:4. Alternatívnu teologickú pozíciu, že ľudia sú progresívne morálne aj duchovne zodpovední za svoje vlastné rozhodnutia a osud, rozvinuli Pelagius a Arminius. Určitý dôkaz pre ich pohľad vidíme v 5M 1:39; Iz 7:15; Jonášovi 4:11; J 9:41; 15:22,24; Sk 17:30; Rim 4:15. Podstata tejto teologickej pozície by bola v tom, že deti sú nevinné až do veku, kedy majú morálnu zodpovednosť (pre rabínov to bol vek 13 rokov pre chlapcov a 12 pre dievčatá).

Existuje stredová pozícia, ktorá zastáva aj vrodenú náchylnosť ku zlému, aj určitý vek pre morálnu zodpovednosť! Zlo nie je len záležitosťou spoločnosti, ale zlo sa týka aj rastúceho sklonu jednotlivca ku hriechu (život, ktorý sa stále vzďaľuje od Boha). Otázkou nie je skazenosť ľudstva (1M 6:5,11-12,13; Rim 3:9-18,23), ale to, kedy sa to stane – pri narodení alebo neskôr v živote?

D. Existuje niekoľko teórií o implikáciách v. 12:
   1. všetci ľudia zomrú, pretože všetci ľudia sa rozhodnú hrešiť (Pelagius)
   2. Adamov hriech ovplyvnil celé stvorenie a preto všetci zomrú (v. 18-19) (Augustín)
   3. v skutočnosti je to pravdepodobne kombinácia pôvodného a dobrovoľného hriechu.

E. Pavlovo porovnanie „taký ako“, ktoré začína vo v. 12, nekončí až do v. 18. Verše 13-17 formujú vsuvku, čo je pre Pavlove spisy veľmi charakteristické.

F. Pamätajte, že Pavlova prezentácia evanjelia 1:18-8:39 je jeden silný argument. Musíme vidieť celok, aby sme správne vyložili a ocenili jednotlivé časti.

G. Martin Luther o 5. kapitole povedal: „V celej Biblii sotva existuje iná kapitola, ktorá sa môže rovnať tomuto triumfálnemu textu“.

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 5:1-5

(1) Preto súc ospravedlnení vierou, máme pokoj s Bohom cez nášho Pána Ježiša Krista, (2) cez ktorého sme tiež získali naše uvedenie vierou do tejto milosti, v ktorej stojíme; a jasáme v nádeji Božej slávy. (3) A nie len toto, ale jasáme aj v našich trápeniach vediac, že trápenie prináša vytrvalosť; (4) a vytrvalosť dokázaný charakter; a dokázaný charakter nádej; (5) a nádej nesklame, pretože láska Božia bola vyliata v našich srdciach cez Svätého Ducha, ktorý nám bol daný.

5:1 „preto“ Toto slovo často znamenalo (1) zhrnutie teologického argumentu k tomuto bodu; (2) závery založené na tejto teologickej prezentácii a (3) prezentáciu novej pravdy (5:1; 8:1; 12:1).

▪ **„súc ospravedlnení"** Toto je particípium aoristu pasívneho. Boh ospravedlnil veriacich. V gréckej vete je to umiestnené ako prvé kvôli dôrazu (v. 1-2). Zdá sa, že vo v. 1-11 je časová postupnosť: (1) v. 1-5 naša súčasná skúsenosť milosti; (2) v. 6-8 Kristovo dokonané dielo kvôli nám; a (3) v. 9-11 naša budúca nádej a istota spasenia.

SZ pozadie výrazu „ospravedlnený“ (*dikaioo*) bolo „rovný okraj“ alebo „meracia trstina“. Obrazne sa to začalo používať o samom Bohu. Boží charakter, svätosť, je jedinou normou pre súd (LXX, 3M 24:22 a teologicky v Mt 5:48). Kvôli Ježišovej obetnej, zástupnej smrti majú veriaci zákonné (právne) postavenie pred Bohom (pozri pozn. v 5:2). To neznamená, že veriaci nemá žiadnu vinu, hovorí sa tu skôr o niečom podobnom amnestii. Pokutu zaplatil niekto iný (2Kor 5:21). Veriaci boli prehlásení za tých, ktorým bolo odpustené.

▪ **„vierou“** Viera je ruka, ktorá prijíma Boží dar (v. 2; Rim 4:1nn). Viera sa nesústreďuje na stupeň alebo intenzitu záväzku alebo odhodlania veriaceho (Mt 17:20), no na Boží charakter a na Jeho sľuby (Ef 2:8-9). SZ výraz pre „vieru“ sa pôvodne týkal niekoho, kto stál v stabilnom postavení. Potom sa to začalo obrazne používať o niekom, kto bol oddaný, spoľahlivý a dôveryhodný. Viera sa nesústreďuje na našu vernosť alebo dôveryhodnosť, ale na Božiu.

▪ **„máme pokoj“** Tu existuje iná varianta gréckeho rukopisu. Toto sloveso je buď prítomný aktívny konjunktív (*echomen*) alebo prítomný aktívny indikatív (*echomen*). Podobná gramatická nejednoznačnosť sa nachádza vo v. 1, 2 a 3. Zdá sa, že staroveké grécke rukopisy podporujú konjunktív (MSS A, B*, C, D). Ak je to konjunktív, dalo by sa to preložiť ako „naďalej sa tešme z pokoja“ alebo „pokračujme v tom, že sa budeme tešiť z pokoja“. Ak je to

indikatív, potom by sa to preložilo ako „máme pokoj". Kontext v. 1-11 nie je nabádaním, no vyhlásením toho, čím veriaci už sú a čo majú skrze Krista. Preto je toto sloveso pravdepodobne prítomným aktívnym indikatívom – „máme pokoj". Preklad USB[4] prideľuje tejto možnosti hodnotenie A (spoľahlivé).

Mnohé zo starovekých gréckych rukopisov boli produkované tak, že jeden človek čítal text a niekoľko ďalších písalo kópie. Slová, ktoré sa vyslovovali rovnako, boli často popletené. V týchto prípadoch v súvislosti s prekladom pomáha ľahšie rozhodnutie urobiť kontext a niekedy štýl a aj zvyčajný slovník autora.

▪ **„pokoj"** Tento grécky výraz pôvodne znamenal „dať dokopy to, čo bolo zlomené" (J 14:27; 16:33; Fil 4:7). Sú tri spôsoby, akými NZ hovorí o pokoji: (1) objektívny aspekt nášho pokoja s Bohom cez Krista (Kol 1:20); (2) subjektívny aspekt nášho spravodlivého postavenia pred Bohom (J 14:27; 16:33; Fil 4:7); a (3) Boh zjednotil do jedného nového tela cez Krista veriaceho Žida aj pohana (Ef 2:14-17; Kol 3:15).

Newman a Nida: *A Translator´s Handbook on Paul´s Letter to the Romans,* s. 92 má veľmi dobrý komentár o „pokoji": „V SZ aj NZ má slovo pokoj široký význam. V podstate opisuje celkovú pohodu a blaho človeka; medzi Židmi bol dokonca osvojený ako forma pozdravu. Tento výraz mal taký hlboký význam, že Židia ho mohli tiež používať ako opis Mesiášskeho spasenia. Preto môžeme nájsť prípady, kedy sa používa takmer synonymne s výrazom vyjadrujúcim „mať správny vzťah s Bohom". Zdá sa, že na tomto mieste je použitý ako opis harmonického vzťahu medzi človekom a Bohom na základe toho, že Boh sám postavil človeka do tohoto spravodlivého postavenia" (s. 92).

▪ **„s Bohom cez nášho Pána Ježiša Krista"** Ježiš je ten sprostredkovateľ, ktorý prináša pokoj s Bohom. Ježiš je jedinou cestou k pokoju s Bohom (J 10:7-8; 14:6; Sk 4:12; 1Tim 2:5). Pre titul „Pán Ježiš Kristus" pozri poznámky v 1:4.

▪ **„sme tiež získali naše uvedenie"** Toto je perfektum aktívneho indikatívu. Hovorí o minulom skutku, ktorý bol naplnený a teraz vyúsťuje do stavu bytia. Výraz „uvedenie" doslova znamenal „prístup" alebo „vstup" (*prosagoge,* Ef 2:18; 3:12). Začal sa obrazne používať pre (1) osobné predstavenie kráľovi alebo (2) bezpečné privedenie do prístavu.

Táto fráza obsahuje variant gréckeho rukopisu. Niektoré staroveké rukopisy pridávali „vierou" (C, ako aj niektoré staré latinské, sýrske, koptské verzie a verzia Vulgaty). Iné rukopisy pridávajú predložku „*en*" k „vierou" (A a niektoré verzie Vulgaty). Napriek tomu majuskulové rukopisy B, D, F a G túto frázu úplne vynechávajú. Zdá sa, že pisári jednoducho vyplnili podobnosť 5:1 a 4:16 (dvakrát), 19 a 20. „Vierou" je Pavlova opakujúca sa téma!

▪ **„do tejto milosti"** Tento výraz (*charis*) znamenal Božiu nezaslúženú, neobmedzenú lásku (Ef 2:4-9). Jasne to vidíme v Kristovej smrti za hriešne ľudstvo (v. 8).

▪ **„v ktorej stojíme"** Toto je ďalšie perfektum aktívneho indikatívu; doslova „stojíme a budeme stáť aj naďalej". Toto odráža teologické postavenie veriacich v Kristu a ich záväzok zostať vo viere, čo je zároveň kombináciou teologického paradoxu Božej suverenity (1Kor 15:1) a ľudskej slobodnej vôle (Ef 6:11, 13, 14).

ZVLÁŠTNA TÉMA: STÁŤ (*HISTEMI*)

Tento bežný výraz sa v NZ používa v niekoľkých teologických významoch

1. založiť
    a. SZ zákon, Rim 3:31
    b. vlastnú spravodlivosť človeka, Rim 10:3
    c. Novú zmluvu, Žd 10:9
    d. obžalobu, 2Kor 13:1
    e. Božiu pravdu, 2Tim 2:19
2. duchovne odolať
    a. diablovi, Ef 6:11
    b. súdnemu dňu, Zj 6:17
3. odolať tým, že si budem stáť za svojím
    a. vojenská metafora, Ef 6:14
    b. civilná metafora, Rim 14:4
4. pozícia v pravde, J 8:44
5. pozícia v milosti
    a. Rim 5:2
    b. 1Kor 15:1
    c. 1Pt 5:12
6. pozícia vo viere
    a. Rim 11:20
    b. 1Kor 7:37
    c. 1Kor 15:1
    d. 2Kor 1:24
7. pozícia povýšenosti, 1Kor 10:12

Tento výraz vyjadruje zmluvnú milosť a milosrdenstvo suverénneho Boha a skutočnosť, že veriaci na to potrebujú reagovať a držať sa toho vierou! Obe sú biblickými pravdami. Musia sa dodržiavať spolu!

▪ **„jasáme“** Túto gramatickú formu môžeme chápať ako (1) prítomný mediálny indikatív - „jasáme“ alebo (2) prítomný mediálny konjunktív - „poďme jasať“. Bádatelia sa vo svojich názoroch rozchádzajú. Ak by sme to považovali vo v. 1 ako „máme“ v indikatíve, potom by mal byť celý tento preklad zhodný až po v. 3.

Koreň slova „jasať“ je „chváliť sa“ (NRSV, JB). Pozri Zvláštna téma v 2:17. Veriaci nejasajú sami v sebe (3:27), ale v tom, čo urobil pre nich Pán (Jer 9:23-24). Ten istý grécky koreň sa opakuje vo v. 3 a 11.

▪ **„v nádeji“** Tento výraz Pavol často používal v niekoľkých odlišných, no súvisiacich významoch. Pozri pozn. v 4:18. Často bol spájaný s naplnením viery veriaceho, ktorým boli také veci ako sláva, večný život, konečné spasenie, Druhý príchod, atď. Naplnenie je jasné, no časový element je budúci a neznámy. Často sa to spájalo s „vierou“ a „láskou“ (1Kor 13:13; Gal 5:5-6; Ef 4:2-5; 1Tes 1:3; 5:8). Neúplný zoznam niektorých Pavlových použití tohto výrazu je:

1. Druhý príchod, Gal 5:5; Ef 1:18; Tit 2:13
2. Ježiš je naša nádej, 1Tim 1:1
3. veriaci pred Bohom, Kol 1:22-23; 1Tes 2:19
4. nádej v nebesiach, Kol 1:5
5. konečné spasenie, 1Tes 4:13
6. Božia sláva, Rim 5:2; 2Kor 3:7-12; Kol 1:27

7. spasenie pohanov Kristom, Kol 1:27
8. istota spasenia, 1Tes 5:8-9
9. večný život, Tit 1:2; 3:7
10. výsledky kresťanskej zrelosti, Rim 5:2-5
11. vykúpenie celého stvorenia, Rim 8:20-22
12. titul pre Boha, Rim 15:13
13. osvojené naplnenie, Rim 8:23-25
14. SZ ako návod pre NZ veriacich, Rim 15:4
15. Pavlova túžba pre všetkých veriacich, 1Kor 1:7

▪ **„Božia sláva“** Toto sa vzťahovalo na postavenie veriaceho pred Bohom v spravodlivosti z viery, zabezpečenej Ježišom v Deň vzkriesenia (2Kor 5:21). Často sa v tejto súvislosti používa teologický výraz „oslávenie (glorifikácia)“ (v. 9-10; 8:30). Veriaci budú mať podiel na Ježišovej podobe (1J 3:2; 2Pt 1:4). Pozri Zvláštna téma: Sláva v 3:23.

5:3
NASB **„a nie len toto, ale“**
NKJV **„a nie len *to*, ale“**
NRSV **„a nie len to, ale“**
TEV **-vynechané-**
NJB **„nie len to“**

Pavol používa túto kombináciu výrazov niekoľkokrát (5:3,11; 8:23; 9:10 a 2Kor 8:19).

▪
NASB **„jasáme aj v našich trápeniach“**
NKJV **„plesáme aj v trápeniach“**
NRSV **„chválime sa aj v našich utrpeniach“**
TEV **„chválime sa aj v našich problémoch“**
NJB **„nech jasáme aj v našom utrpení“**

Ak svet nenávidel Ježiša, bude nenávidieť aj jeho nasledovníkov (Mt 10:22; 24:9; J 15:18-21). Po ľudsky povedané, Ježiš vyzrel prostredníctvom vecí, ktoré pretrpel (Žd 5:8). Utrpenie produkuje spravodlivosť a to je Božím plánom pre každého veriaceho (8:17-19; Sk 14:22; Jak 1:2-4; 1Pt 4:12-19).

▪ **„vediac“** Toto je particípium perfektum od výrazu „*oida*“. Je vo forme perfekta, no funguje ako prítomný čas. To, ako veriaci chápu pravdy evanjelia v súvislosti s utrpením, im umožňuje čeliť životu s radosťou a dôverou, ktoré nezáležia na okolnostiach, dokonca ani počas prenasledovania (Fil 4:4; 1Tes 5:16,18).

5:3,4 „vytrvalosť“ Tento výraz mal význam „dobrovoľný“, „aktívny“, „pevný“, „odolný“. Vzťahoval sa na trpezlivosť vo vzťahu k ľuďom, aj k okolnostiam.

ZVLÁŠTNA TÉMA: UTRPENIE/TRÁPENIE

Je potrebné teologicky rozlišovať medzi Pavlovým a Jánovým používaním tohoto výrazu (*thlipsis*):

1. Pavlovo používanie (ktoré odráža Ježišovo používanie)
   a. problémy, utrpenia, zlo prítomné v padlom svete
      (1) Mt 13:21
      (2) Rim 5:3
      (3) 1Kor 7:28
      (4) 2Kor 7:4
      (5) Ef 3:13
   b. problémy, utrpenia, zlo spôsobené neveriacimi
      (1) Rim 5:3; 8:35; 12:12
      (2) 2Kor 1:4,8; 6:4; 7:4; 8:2,13
      (3) Ef 3:13
      (4) Fil 4:14
      (5) 1Tes 1:6
      (6) 2Tes 1:4
   c. problémy, utrpenia, zlo poslednej doby
      (1) Mt 24:21,29
      (2) Mk 13:19,24
      (3) 2Tes 1:6
2. Jánovo používanie
   a. Ján konkrétne rozlišuje medzi *thlipsis* a *orge* alebo *thumos* (hnev) v Zjavení. *Thlipsis* je to, čo neveriaci robia veriacim a *orge* je to, čo Boh robí neveriacim
      (1) *thlipsis* – Zj 1:9; 2:9-10,22; 7:14
      (2) *orge* – Zj 6:16-17; 11:18; 16:19; 19:15
      (3) *thumos* – Zj 12:12; 14:8,10,19; 15:2,7; 16:1; 18:3
   b. Ján používa tento výraz vo svojom evanjeliu tiež na vyjadrenie problémov, ktorým čelia veriaci v každej dobe – J 16:33.

5:4
NASB **„dokázaný charakter“**
NKJV, NRSV **„charakter“**
TEV **„Božie schválenie“**
NJB **„vyskúšaný charakter“**

V LXX v 1M 23:16; 1Kr 10:18; 1Kron 28:18 bol tento výraz použitý v súvislosti so skúšaním kovov kvôli ich čistote a rýdzosti (2Kor 2:9; 8:2; 9:13; 13:3; Fil 2:22; 2Tim 2:15; Jak 1:12). Zámerom Božích skúšok je vždy posilnenie (Žd 12:10-11)! Pozri Zvláštna téma: Overovanie/Skúšky v 2:18.

5:5 „pretože láska Božia bola vyliata v našich srdciach“ Toto je perfektum pasívneho indikatívu, doslova „Božia láska bola a neustále je vylievaná“. Toto sloveso sa často používalo v súvislosti so Svätým Duchom (Sk 2:17,18,33; 10:45 a Tit 3:6) - môže to byť referencia na Joela 2:28-29.

Fráza v genitíve „láska Božia“ môže gramaticky súvisieť s (1) našou láskou k Bohu alebo (2) Božou láskou k nám (2Kor 5:14). Druhá možnosť je na základe kontextu jedinou možnosťou.

The Jerome Biblical Commentary, zv. 2, s. 306 obsahuje zaujímavé pozorovanie: „V SZ je „vyliatie“ Božích vlastností samozrejmosťou („milosrdenstvo“, Sir 18:11; „múdrosť“,

Sir 1:9; „priazeň“, „milosť“, Ž 45:3; „hnev“, Oz 5:10). Pozri zvlášť Joel 2:28 – vyliatie Ducha.“

▪ **„cez Svätého Ducha, ktorý nám bol daný“** Toto je particípium aoristu pasívneho. Trpný rod sa často používa na vyjadrenie Božieho sprostredkovania. To naznačuje, že veriaci nepotrebujú viac Ducha. Buď Ducha majú alebo nie sú kresťanmi (8:9). Zoslanie Ducha bolo znamením nového veku (J˘oel 2:28-29), Novej zmluvy (Jer 31:31-34; Ezech 36:22-32).

▪ Všimnite si prítomnosť troch osôb Trojice v tomto odstavci.

1. Boh, v. 1,2,5,8,10
2. Ježiš, v. 1,6,8,9,10
3. Duch, v. 5

Pozri Zvláštna téma: Trojica v 8:11.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 5:6-11

(6) Lebo kým sme ešte boli bezmocní, v správnom čase Kristus zomrel za bezbožných. (7) Lebo niekto by sotva zomrel za spravodlivého človeka; hoci snáď za dobrého človeka by sa niekto aj odvážil zomrieť. (8) No Boh prejavuje svoju vlastnú lásku voči nám v tom, že kým sme boli ešte hriešnikmi, Kristus zomrel za nás. (9) Oveľa viac teda, súc ospravedlnení Jeho krvou, budeme spasení od hnevu *Boha* cez Neho. (10) Lebo ak kým sme boli nepriateľmi, boli sme zmierení s Bohom cez smrť Jeho Syna, oveľa viac, súc zmierení, budeme spasení Jeho životom. (11) A nie len toto, ale tiež jasáme v Bohu cez nášho Pána Ježiša Krista, cez ktorého sme teraz prijali zmierenie.

5:6

NASB	**„lebo kým sme ešte boli“**
NKJV	**„lebo keď sme boli ešte bez sily“**
NRSV	**„lebo kým sme boli ešte slabí“**
TEV	**„lebo keď sme boli ešte bezmocní“**
NJB	**„keď sme boli ešte bezmocní“**

Toto sloveso je prítomné particípium. Vzťahovalo sa na padlú prirodzenosť ľudstva podľa Adama. Ľudia sú voči hriechu bezmocní. Zámeno „my“ vysvetľuje a sprevádza opisné podstatné meno vo v. 6b „bezbožní“, v. 8 „hriešnici“ a v. 10 „nepriatelia“. Verše 6 a 8 sú teologicky a štrukturálne paralelné.

▪

NASB, NRSV	**„v správnom čase“**
NKJV	**„v náležitom čase“**
TEV	**„v čase, ktorý si Boh vybral“**
JB	**„v jeho určenom momente“**

Toto by sa historicky mohlo vzťahovať k (1) rímskemu mieru umožňujúcemu slobodné cestovanie; (2) gréckemu jazyku umožňujúcemu medzi-kultúrnu komunikáciu a (3) zániku gréckych a rímskych bohov, čoho výsledkom bol netrpezlivý, duchovne hladný svet (Mk 1:15; Gal 4:4; Ef 1:10; Tit 1:3). Teologicky bolo vtelenie plánovanou, božskou udalosťou (Lk 22:22; Sk 2:23; 3:18; 4:28; Ef 1:11).

5:6,8,10 „zomrel za bezbožných“ Toto je indikatív aoristu aktívneho. Ježišov život a Jeho smrť boli vnímané ako zjednocujúca udalosť. „Ježiš zaplatil dlh, ktorý nedĺžil a my sme dĺžili dlh, ktorý sme nemohli splatiť“ (Gal 3:13; 1 J 4:10).

Kristova smrť bola v Pavlových spisoch opakujúcou sa témou. Používal niekoľko odlišných výrazov a fráz vzťahujúcich sa na Ježišovu zástupnú smrť (1) „krv“ (3:25; 5:9; 1Kor . 11:25,27; Ef 1:7; 2:13; Kol 1:20); (2) „dal sám seba“ (Ef 5:2,25); (3) „odovzdal“ (Rim 4:25; 8:32); (4) „obeť“ (1Kor 5:7); (5) „zomrel“ (1Kor 8:11; 15:3; 2Kor 5:15; Gal 5:21; 1Tes 4:14; 5:10); (6) „kríž“ (1Kor 1:17-18; Gal 5:11; 6:12-14; Ef 2:16; Fil 2:8; Kol 1:20; 2:14); (7) „ukrižovanie“ (1Kor 1:23; 2:2; 2Kor 13:4; Gal 3:1).

Čo znamená predložka *huper* v tomto kontexte?

1. Zastúpenie „v našom záujme“?
2. Náhradu „na našom mieste“?

Základný význam *huper* s genitívom bežne znamená „v záujme niekoho“ (Louw a Nida). Vyjadruje určitú výhodu, ktorá vzniká daným osobám (*The New International Dictionary of New Testament Theology,* zv. 3, s. 1196). No *huper* neobsahuje v sebe význam *anti,* keďže to vyjadruje „namiesto niekoho/niečoho“ a tým teologicky poukazuje na sprostredkovanú zástupnú náhradu (Mk 10:45; J 11:50; 18:14; 2Kor 5:14; 1Tim 2:6). M. J. Harris (*NIDNTT,* zv. 3, s. 1197) hovorí: „no prečo Pavol nikdy nehovorí, že Kristus zomrel *anti hemon* (1Tim 2:6 je najbližšie, kde prichádza – *antilytron hyper panton*)? Pravdepodobne preto, lebo predložka *hyper* na rozdiel od *anti* by mohla simultánne vyjadrovať zastúpenie a náhradu.“

M. R. Vincent vo *Word Studies,* zv. 2 hovorí: „Je veľmi diskutabilné, či *huper* – v záujme niekoho – je niekedy rovnocenné s *anti,* namiesto. Klasickí pisatelia poskytujú príklady, kde sa významy zdajú byť zameniteľné. No význam tohoto oddielu je taký neistý, že to nemôže byť poctivo citované ako dôkaz. Táto predložka môže mať miestny význam, *nad* mŕtvym. Ani jeden z týchto oddielov nemôže byť považovaný za rozhodujúci. Dá sa povedať nanajvýš to, že *huper* hraničí s významom *anti.* Ak niekto prekladá a zdôrazňuje význam *Namiesto niekoho/niečoho* robí tak z veľkej časti z dogmatických dôvodov. Vo veľkej väčšine oddielov je význam jasne *v záujme, kvôli.* Zdá sa, že pravdivým vysvetlením je to, že v oddieloch, najmä v otázkach, menovite sa týkajúcich Kristovej smrti, ako tu, Gal 3:13; Rim 14:15; 1Pt 3:18, *huper* charakterizuje viac neurčitú a všeobecnú výpoveď – Kristus zomrel kvôli – zanechávajúc charakteristický význam slovného spojenia *v záujme* neurčitý a vysvetlený inými textami Písma. Význam *namiesto niekoho/niečoho* môže byť do toho zahrnutý, no len deduktívne“ (s. 692).

5:7 Tento verš ukazuje ľudskú lásku, kým verš 8 ukazuje Božiu lásku!

▪

NASB, NKJV, TEV	**„za spravodlivého človeka“**
NRSV	**„za spravodlivú osobu“**
JB	**„za dobrého človeka“**

Tento výraz bol použitý v tom istom význame ako boli Noach a Jób spravodliví alebo bezúhonní muži. Dodržiavali náboženské požiadavky svojej doby. Neznamená to ale bezhriešnosť. Pozri Zvláštna téma v 1:17.

5:8 „Boh prejavuje svoju vlastnú lásku“ Toto je prítomný činný indikatív (3:5). Otec poslal Syna (8:3,32; 2Kor 5:19). Božia láska nie je sentimentálna, ale orientovaná na činy (J 3:16; 1J 4:10) a <u>nemenná.</u>

5:9 „oveľa viac“ Toto bol jeden z Pavlových obľúbených výrazov (v. 10,15,17). Ak Boh tak veľmi miloval veriacich, kým boli ešte hriešni, o koľko viac ich miluje teraz, keď sú Jeho deťmi (5:10; 8:22).

▪ **„súc ospravedlnení“** Toto je particípium aoristu pasívneho, čo zdôrazňovalo ospravedlnenie ako dokončený skutok, ktorý urobil Boh. Pavol opakuje pravdu z prvého

verša. Takisto si všimnite paralelu medzi výrazmi „ospravedlnení“ (v. 9) a „zmierení“ (v. 10-11).

▪ **„Jeho krvou“** Toto bol odkaz na Kristovu obetnú smrť (3:5; Mk 10:45; 2Kor 5:21). Tento koncept obete nevinného života prinesenej za život vo vine, sa odvoláva na 3M 1-7 a možno aj na 2M 12 (veľkonočný Baránok) a bol teologicky aplikovaný na Ježiša v Iz 53:4-6. V kristologickom zmysle je rozvinutý v Liste Židom. Tento list následne v niekoľkých témach porovnáva SZ a NZ.

▪ **„budeme spasení“** Toto je budúci pasívny indikatív (v. 10). Vzťahovalo sa to k nášmu konečnému spaseniu, ktoré sa nazýva oslávenie – alebo „glorifikácia“ (v. 2; 8:30; 1J 3:2).

NZ opisuje spasenie vo všetkých slovesných časoch: (1) dokončený skutok (aorist), Sk 15:11; Rim 8:24; 2Tim 1:9; Tit 3:5; (2) minulý čin vyúsťujúci do prítomného stavu (perfektum), Ef 2:5,8; (3) progresívny proces (prítomný), 1Kor 1:18; 15:2; 2Kor 2:15; 1Tes 4:14; 1Pt 3:21 a (4) budúce naplnenie (budúci), Rim 5:9,10; 10:9. Pozri Zvláštna téma v 10:13. Spasenie začína počiatočným rozhodnutím, no pokračuje do vzťahu, ktorý sa jedného dňa naplní. Tento koncept je často popisovaný tromi teologickými výrazmi: ospravedlnenie, čo znamená „byť vykúpený z odplaty za hriech“; posvätenie, čo znamená „byť vykúpený z moci hriechu“ a glorifikácia, čo znamená „byť vykúpený z prítomnosti hriechu“.

Za povšimnutie stojí, že ospravedlnenie a posvätenie sú dobrotivými Božími skutkami, danými veriacemu cez vieru v Krista. No NZ takisto hovorí o posvätení ako o neustálom procese premieňania sa na podobu Krista. Z tohto dôvodu teológovia hovoria o „pozičnom posvätení“ a o „progresívnom posvätení“. Ide tu o tajomstvo spasenia zdarma, ktoré je spojené so zbožným životom!

▪ **„od hnevu Boha“** Toto je eschatologický kontext. Biblia hovorí o Božej úžasnej, nezaslúženej láske, no tiež jasne hovorí o Božej stálej opozícii voči hriechu a vzbure. Boh prostredníctvom Krista zabezpečil cestu spasenia a odpustenie, no tí, ktorí ho odmietnu, sú pod hnevom (1:18-3:20). Toto je antropomorfná fráza, no vyjadruje určitú skutočnosť. Je hrozné, padnúť do rúk nahnevaného Boha (Žd 10:31).

5:10 „ak“ Toto je podmienková veta prvého stupňa, čo znamená, že z autorovho pohľadu alebo kvôli jeho literárnym zámerom sa to pokladá za pravdu. Ľudstvo, Božie najvyššie stvorenie, sa stalo Božím nepriateľom! Ľudstvo (1M 3:5) a Satan (Iz 14:14; Ezech 28:2,12-17) malo ten istý problém – túžbu po nezávislosti, túžbu po kontrole, túžbu byť bohom.

▪ **„Boli sme zmierení s Bohom … súc zmierení“** Toto je aj indikatív aoristu pasívneho, aj particípium aoristu pasívneho. Sloveso „zmierení“ pôvodne znamenalo „vymeniť“. Boh vymenil náš hriech za Ježišovu spravodlivosť (Iz 53:4-6). Pokoj je obnovený (v. 1)!

▪ **„cez smrť Jeho syna“** Evanjelium odpustenia je založené na (1) Božej láske; (2) Kristovej práci; (3) uchádzaní sa Ducha a (4) viere/kajúcnej reakcii jednotlivca. Neexistuje iný spôsob, ako sa zmieriť s Bohom (J 14:6). Istota spasenia je založená na charaktere trojjediného Boha, nie na ľudských skutkoch! Paradoxom je, že ľudské skutky po spasení sú dôkazom spasenia (Jakub a 1 list Jánov).

▪ **„budeme spasení“** NZ hovorí o spasení ako o minulosti, prítomnosti a budúcnosti. Tu sa budúcnosť vzťahuje k nášmu konečnému, kompletnému spaseniu pri Druhom príchode. Pozri pozn. vo v. 9 a Zvláštna téma v 10:13.

▪ **„Jeho životom“** Tento grécky výraz pre život je *zoa.* V Jánových spisoch sa vždy vzťahoval na vzkriesený život, večný život alebo život v kráľovstve. Pavol ho tiež používal v tomto

teologickom zmysle. Jadrom tohto kontextu je to, že keďže Boh zaplatil takú vysokú cenu za odpustenie veriacich, určite bude mať ich spasenie dopad aj naďalej.

„Život“ sa môže týkať buď (1) Ježišovho vzkriesenia (8:34; 1Kor 15); (2) Ježišovej práce prostredníka (8:34; Žd 7:25; 1J 2:1) alebo (3) Ducha, ktorý v nás formuje Krista (Rim 8:29; Gal 4:19). Pavol tvrdil, že Ježišov pozemský život a smrť, ako aj Jeho vyvýšený život, sú základom pre naše zmierenie.

5:11 „a nie len toto“ Pozri poznámka vo verši 3.

▪ **„tiež jasáme“** Pozri poznámka v 5:2. Toto je tretie použitie výrazu „jasať“ (chváliť sa) v tomto kontexte.

1. jasať v nádeji slávy, v. 2
2. jasať v súženiach, v. 3
3. jasať v zmierení, v. 11

Negatívne chválenie sa vidíme v 2:17 a 23!

▪ **„sme teraz prijali zmierenie“** Toto je indikatív aoristu aktívneho, dokončený čin. O zmierení veriacich sa tiež diskutuje vo v. 10 a 2 Kor 5:18-21; Ef 2:16-22; Kol 1:19-23. V tomto kontexte je „zmierenie“ teologickým synonymom „ospravedlnenia“.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 5:12-14

(12) Preto tak, ako cez jedného muža vstúpil hriech na svet, a smrť cez hriech, a tak sa smrť rozšírila na všetkých ľudí, pretože všetci zhrešili – (13) lebo po dobu zákona bol hriech na svete, no hriech nie je prisudzovaný, keď nie je zákon. (14) No jednako smrť vládla od Adama po Mojžiša a to dokonca aj nad tými, ktorí nezhrešili porušením zákona podobne ako Adam, ktorý je vzorom Toho, ktorý má prísť.

5:12 „Preto“ List Rimanom má niekoľko strategicky umiestnených výrazov „preto“ (5:1; 8:1; 12:1). Kľúčom k ich výkladu je to, k čomu sa vzťahujú. Mohli by sa určitým spôsobom vzťahovať na celý Pavlov argument. Je isté, že toto sa vzťahuje na Prvú knihu Mojžišovu a preto pravdepodobne aj spätne na Rim 1:18-32.

▪ **„ako cez jedného muža vstúpil hriech na svet“** Všetky tri slovesá vo v. 12 sú v aoristovom čase. Adamov pád priniesol smrť (1Kor 15:22). Biblia nezostáva na pôvode hriechu. Hriech sa takisto vyskytol v anjelskej ríši (1M 3 a Zj 12:7-9). Ako a kedy - to je neisté (Iz 14:12-27; Ezech 28:12-19; Job 4:18; Mt 25:41; Lk 10:18; J 12:31; Zj 12:7-9).

Adamov hriech zahŕňal dva aspekty: (1) neposlušnosť voči konkrétnemu rozkazu (1M 2:16-17) a (2) na seba orientovanú pýchu (1M 3:5-6). Je to pokračovaním odvolávok na 1M 3, ktoré začali v Rim 1:18-32.

Práve teológia hriechu tak jasne oddeľuje Pavla od rabínskych myšlienok. Rabíni sa nesústreďovali na 1M 3; namiesto toho tvrdili, že v každom človeku sú dva „úmysly“ (*yetzers*). Mali slávne rabínske príslovie: „V každom ľudskom srdci je čierny a biely pes. Ten, ktorého kŕmiš viac, sa stane najväčším“. Pavol videl hriech ako hlavnú prekážku medzi svätým Bohom a Jeho stvorením. Pavol nebol systematický teológ (James Steward: *A Man in Christ*). Uvádzal niekoľko pôvodov hriechu: (1) Adamov pád, (2) satanské pokušenie a (3) pretrvávajúca ľudská vzbura.

V teologických kontrastoch a paralelách medzi Adamom a Ježišom sú prítomné dve nepriamo uvedené pravdy:

1. Adam bol skutočnou historickou osobou.
2. Ježiš bol skutočnou ľudskou bytosťou.

Obidve tieto pravdy potvrdzujú Bibliu tvárou v tvár falošnému učeniu. Všimnite si opakované používanie „jeden muž“ alebo „ten“. Tieto dva spôsoby, vzťahujúce sa na Adama a Ježiša, sú v tomto kontexte použité jedenásťkrát.

▪ **„smrť cez hriech“** Biblia odkrýva tri štádiá smrti: (1) duchovnú smrť (1M 2:17; 3:1-7; Ef 2:1); (2) fyzickú smrť (1M 5) a (3) večnú smrť(Zj 2:11; 20:6,14; 21:8). Tá, o ktorej hovorí tento oddiel, je duchovná smrť Adama (1M 3:14-19), ktorá vyústila do fyzickej smrti ľudskej rasy (1M 5).

▪ **„smrť sa rozšírila na všetkých ľudí“** Hlavnou podstatou tohoto oddielu je univerzálnosť hriechu (v. 16-19; 1Kor 15:22; Gal 1:10) a smrti.

▪ **„pretože všetci zhrešili“** Všetci ľudia v Adamovi spoločne zhrešili (t. j. zdedili hriešny stav a náchylnosť k hriechu). Kvôli tomu sa každý človek rozhoduje, že bude osobne a opakovane hrešiť. Biblia dôrazne hovorí, že všetci ľudia sú hriešni – spoločne a aj ako jednotlivci (1Kr 8:46; 2Kron 6:36; Ž 14:1-2; 130:3; 143:2; Pr 20:9; Kaz 7:20; Iz 9:17; 53:6; Rim 3:9-18,23; 5:18; 11:32; Gal 3:22; 1J 1:8-10).

Napriek tomu je potrebné povedať, že kontextuálny dôraz (v. 15-19) je to, že jeden skutok zapríčinil smrť (Adam) a jeden skutok priniesol život (Ježiš). No Boh tak rozvíja svoj vzťah k ľuďom, že ľudská reakcia je rozhodujúcim aspektom „stratenosti“ a „ospravedlnenia“. Ľudia sa rozhodnutím svojej vôle podieľajú na svojom budúcom údele! Naďalej sa rozhodujú, či budú hrešiť alebo si vyberú Krista. Nemôžu tieto dve voľby ovplyvniť, no rozhodnutím svojej vôle ukazujú, pre ktorú z nich sa rozhodli!

Preklad „pretože“ je bežný, no o jeho význame sa často diskutuje. Pavol používal *eph'ho* v 2Kor 5:4; Fil 3:12 a 4:10 v zmysle „pretože“. Každý jeden človek sa takto rozhoduje, osobne sa zúčastňovať na hriechu a vzbure proti Bohu. Niektorí tým, že odmietnu zvláštne zjavenie, no všetci tým, že odmietnu prirodzené zjavenie (1:18-3:20).

5:13-14 Tá istá pravda sa vyučuje v Rim 4:15 a Sk 17:30. Boh je spravodlivý. Ľudia sú zodpovední len za to, čo majú k dispozícii. Tento verš hovorí exkluzívne o zvláštnom zjavení (SZ, Ježiš, NZ), nie o prirodzenom zjavení (Ž 19; Rim 1:18-23; 2:11-16).

Všimnite si, že NKJV vidí prirovnanie v. 12 ako oddelené dlhou vsuvkou (v. 13-17) od záveru vo v. 18-10.

5:14
NASB, NKJV,
JB **„smrť vládla“**
NRSV **„smrť uplatnila vládu“**
TEV **„smrť panovala“**

Smrť vládla ako Kráľ (v. 17 a 21). Toto zosobnenie smrti a hriechu ako diktátorov je zachované v celej tejto aj v nasledujúcej kapitole. Univerzálna platnosť a zakúšanie smrti je potvrdením univerzálneho hriechu ľudstva. Vo v. 17 a 21 je zosobnená milosť. Milosť vládne! Ľudia majú na výber (dva SZ spôsoby): smrť alebo život. Kto vládne v tvojom živote?

▪ **„dokonca aj nad tými, ktorí nezhrešili porušením zákona podobne ako Adam“** Adam porušil stanovený Boží rozkaz, no dokonca ani Eva nezhrešila tým istým spôsobom. O strome počula od Adama, nie priamo od Boha. Ľudia od Adama po Mojžiša boli ovplyvnení Adamovou vzburou! Neporušili konkrétny Boží príkaz, no verše 1:18-32, ktoré sú určite súčasťou tohto teologického kontextu, vyjadrujú pravdu, že porušili svetlo, ktoré mali od svojho stvorenia a preto sú voči Bohu zodpovední za vzburu/hriech. Adamov sklon ku hriechu sa rozšíril na všetky jeho deti.

▪

NASB, NKJV,
NRSV **„ktorý je vzorom Toho, ktorý má prísť"**
TEV **„Adam bol stvárnením toho, ktorý mal prísť"**
JB **„Adam bol predzvesťou Toho, ktorý mal prísť"**

Toto vyjadruje veľmi konkrétnym spôsobom typológiu Adam-Kristus (1Kor 15:21-22,45-49; Fil 2:6-8). Obidvaja sú videní ako prví v sérii, v pôvode rasy (1Kor 15:45-49). Adam je jediným človekom zo SZ, ktorý bol v NZ konkrétne nazývaný ako „model, vzor, typ".

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 5:15-17

(15) No dar zadarmo nie je ako porušenie. Lebo ak porušením jedného mnohí zomreli, oveľa viac Božia milosť a dar milosti jedného Muža, Ježiša Krista, prekypuje na mnohých. (16) Tento dar nie je ako *ten, ktorý prišiel* cez toho, kto zhrešil; lebo na jednej strane súd *vznikol* z jedného *porušenia,* čo vyústilo do odsúdenia, no na druhej strane dar zadarmo *vznikol* z mnohých prestúpení vyústiac do ospravedlnenia. (17) Lebo ak prestúpením jedného smrť vládla cez toho jedného, oveľa viac tí, ktorí prijali hojnosť milosti a dar spravodlivosti, budú vládnuť v živote cez Jedného, Ježiša Krista.

5:15-19 Toto je podporný argument, používajúci paralelné frázy. NASB, NRSV a TEV rozdeľujú odstavec vo verši 18. No UBS[4], NKJV a JB to prekladajú ako celok. Pamätajte, že kľúčom k výkladu pôvodného zámeru autora je jedna hlavná pravda v danom odstavci. Všimnite si, že výraz „mnohí" v. 15 a 19, je zhodný s výrazom „všetci" vo v. 12 a 18. Toto je pravdou aj v Iz 53:11-12 a v. 6. Na týchto výrazoch by nemali byť postavené žiadne teologické rozdiely (napr. Kalvínovi vyvolení verzus nevyvolení)!

5:15 „dar zadarmo" V tomto kontexte sú použité dve odlišné grécke slová pre „dar" – *charisma*, v. 15,16 (6:23) a *dorea/dorama,* v. 15,16,17 – sú ale synonymické. Toto je naozaj dobrá správa o spasení. Je to dar zadarmo od Boha cez Ježiša Krista (3:24; 6:23; Ef 2:8,9) všetkým, ktorí veria v Krista.

▪ **„ak"** Toto je podmienková veta prvého stupňa, čo znamená, že z autorovho pohľadu alebo kvôli jeho literárnym zámerom sa to pokladá za pravdu. Adamov hriech priniesol všetkým ľuďom smrť. Je to paralela s v. 17.

5:16 „odsúdenia … ospravedlnenia" Obidva výrazy sú právne, zákonné. SZ často prezentovala prorokovu zvesť ako scénu zo súdnej siene. Pavol tiež používa túto formu (Rim 8:1,31-34).

5:17 „ak" Toto je podmienková veta prvého stupňa, čo znamená, že z autorovho pohľadu alebo kvôli jeho literárnym zámerom sa to pokladá za pravdu. Prestúpenie Adama vyústilo v smrť celého ľudstva.

▪ **„oveľa viac tí, ktorí prijali"** Verše 18-19 nie sú presne teologicky vyvážené. Táto fráza nemôže byť vyňatá z kontextu Rim 1-8 a použitá ako dôkazový text pre univerzalizmus (že v konečnom dôsledku všetci budú spasení). Ľudia musia prijať (v. 17b) Božiu ponuku v Kristovi. Spasenie je k dispozícii všetkým, no každý jednotlivec ho musí osobne prijať (J 1:12; 3:16; Rim 10:9-13).

Adamov jeden čin vzbury vyústil do celkovej vzbury všetkých ľudí. Jeden hriešny skutok sa takto rozmohol! No v Kristovi sa rozmohla jedna spravodlivá obeť, aby prikryla

veľa jednotlivých hriechov, ako aj celkový účinok hriechu. Je tu dôraz na „oveľa viac“, ktoré sa týka Kristovho činu (v. 9,10,15,17). Milosť prekypuje!

5:17,18 „dar spravodlivosti, budú vládnuť v živote … ospravedlnenie života“ Ježiš je Božím darom a naplnením duchovných potrieb celého padlého ľudstva (1Kor 1:30). Tieto paralelné frázy môžu znamenať (1) hriešne ľudstvo dostalo spravodlivé postavenie pred Bohom cez Kristovo dokončené dielo, čo vyúsťuje do „zbožného života“ alebo (2) táto fráza je zhodná s „večným životom“. Tento kontext podporuje prvú voľbu. Pre slovné štúdium o spravodlivosti pozri Zvláštna téma v 1:17.

ZVLÁŠTNA TÉMA: VLÁDA V BOŽOM KRÁĽOVSTVE

Koncept vládnutia s Kristom je súčasťou väčšej teologickej kategórie nazvanej „Kráľovstvo Božie“. Je to pokračovaním SZ konceptu Boha, ako pravého izraelského kráľa (1Sam 8:7). Symbolicky vládol (1Sam 8:7; 10:17-19) cez potomka z pokolenia Júdu (1M 49:10) a rodiny Jesseho (2Sam 7).

Ježiš je sľúbeným naplnením SZ mesiášskeho proroctva. Svojím vtelením v Betleheme slávnostne uviedol do úradu Kráľovstvo Božie. Kráľovstvo Božie sa stalo hlavným pilierom Ježišovho kázania. Kráľovstvo sa v Ňom celkom naplnilo (Mt 10:7; 11:12; 12:28; Mk 1:15; Lk 10:9,11; 11:20; 16:16; 17:20-21).

No toto Kráľovstvo bolo aj eschatologické. Bolo prítomné, no nie naplnené (Mt 6:10; 8:11; 16:28; 22:1-14; 26:29; Lk 9:27; 11:2; 13:29; 14:10-24; 22:16,18). Ježiš prišiel po prvýkrát ako trpiaci sluha (Iz 52:13-53:12); ako pokorný (Zach 9:9), no vráti sa ako Kráľ kráľov (Mt 2:2; 21:5; 27:11-14). Koncept „vládnutia“ je určite súčasťou tejto teológie „kráľovstva“. Boh dal kráľovstvo Ježišovým nasledovníkom (pozri Lk 12:32).

Koncept vládnutia s Kristom má niekoľko aspektov a otázok:

1. Vzťahujú sa texty, ktoré tvrdia, že Boh dal veriacim „kráľovstvo“ cez Krista, na „vládnutie“ (Mt 5:3,10; Lk 12:32)?
2. Vzťahujú sa Ježišove slová pôvodným učeníkom v židovskom kontexte 1. storočia na všetkých veriacich (Mt 19:28; Lk 22:28-30)?
3. Pavlov dôraz na vládu v tomto živote porovnáva alebo dopĺňa vyššie uvedené texty (Rim 5:17; 1Kor 4:8)?
4. Ako súvisí utrpenie a vláda (Rim 8:17; 2Tim 2:11-12; 1Pt 4:13; Zj 1:9)?
5. Opakujúcou sa témou Zjavenia je podieľanie sa na vláde osláveného Krista
    a. na zemi, 5:10
    b. v tisícročnom kráľostve, 20:5,6
    c. naveky, 2:26; 3:21; 22:5 a Dan 7:14,18,27

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 5:18-21

(18) Teda potom, keď jedno porušenie malo za následok odsúdenie všetkých ľudí, a predsa jeden čin spravodlivosti mal za následok ospravedlnenie života pre všetkých ľudí. (19) Lebo ako cez neposlušnosť jedného človeka mnohí boli učinení hriešnikmi, a predsa cez poslušnosť Jedného mnohí budú urobení spravodlivými. (20) Zákon prišiel, aby narástlo porušenie; no kde narástol hriech, tam sa ešte viac rozhojnila milosť, (21) aby tak, ako hriech vládol v smrti, predsa vládla milosť cez spravodlivosť k večnému životu cez Ježiša Krista nášho Pána.

5:18

NASB	**„predsa jeden čin spravodlivosti mal za následok ospravedlnenie života pre všetkých ľudí"**
NKJV	**„predsa cez jeden čin spravodlivého Muža prišiel bezplatný dar všetkým ľuďom"**
NRSV	**„tak spravodlivý čin jedného muža vedie k ospravedlneniu a životu pre všetkých"**
TEV	**„rovnakým spôsobom jeden spravodlivý čin oslobodil všetkých ľudí a dáva im život"**
JB	**„tak dobrý skutok jedného človeka prináša každému život a robí ich spravodlivými"**

Nehovorí sa tu, že každý bude spasený (univerzalizmus). Tento verš sa nedá vykladať oddelene od zvesti Listu Rimanom a jeho bezprostredného kontextu. Vzťahuje sa na potencionálne spasenie všetkých ľudí cez Ježišov život/smrť/vzkriesenie. Ľustvo musí reagovať na ponuku evanjelia pokáním a vierou (Mk 1:15; Sk 3:16,19; 20:21). Boh sa vždy ujíma iniciatívy (J 6:44,65), no rozhodol sa, že každý jednotlivec musí reagovať osobne (Mk 1:15; J 1:12; Rim 10:9-13). Jeho ponuka je univerzálna (1Tim 2:4,6; 2Pt 3:9; 1J 2:2), no tajomstvom nespravodlivosti je to, že mnohí povedia „nie".

„Čin spravodlivosti" je buď (1) Ježišov celý život poslušnosti a zjavenia Otca alebo (2) konkrétne Jeho smrť v záujme hriešneho ľudstva. Tak, ako jeden život človeka ovplyvnil všetkých (židovský komunitný prístup, Joz 7), tak aj jeden nevinný život ovplyvnil všetkých. Tieto dva skutky sú paralelné, no nie rovnocenné. Všetci sú ovplyvnení Adamovým hriechom, no všetci sú len potencionálne ovplyvnení Ježišovým životom; len veriaci, ktorí prijmú dar ospravedlnenia. Ježišov čin tiež ovplyvňuje všetky ľudské hriechy – pre tých, ktorí uveria a prijmú – minulé, prítomné, aj budúce!

5:18-19 „odsúdenia všetkých ľudí … ospravedlnenie života pre všetkých ľudí … mnohí boli učinení hriešnikmi … mnohí budú urobení spravodlivými" Toto sú paralelné frázy, ktoré ukazujú, že výraz „mnohí" nie je obmedzujúci, ale otvorený. Ten istý paralelizmus sa nachádza v Iz 53:6 - „všetci" a 53:11,12 „mnohí". Výraz „mnohí" nemôže byť použitý v obmedzujúcom zmysle na ohraničenie Božej ponuky spasenia celému ľudstvu (Kalvínovi vyvolení verzus nevyvolení).

Všimnite si trpný rod tých dvoch slovies. Vzťahujú sa na Božiu aktivitu. Ľudia hrešia vo vzťahu k Božiemu charakteru a sú ospravedlnení vo vzťahu k Jeho charakteru.

5:19 „neposlušnosť jedného človeka … poslušnosť Jedného" Pavol používal teologický koncept SZ komunitného prístupu. Činy jedného človeka ovplyvnili celú komunitu (Áchan v Joz. 7). Neposlušnosť Adama a Evy priniesla Boží súd na všetko stvorenie (1M 3). Celé stvorenie bolo ovplyvnené dôsledkami Adamovej vzbury (8:18-25). Svet nie je ten istý. Ľudia nie sú tí istí. Smrť sa stala koncom všetkého pozemského života (1M 5). Toto nie je taký svet, aký Boh zamýšľal!

V tomto istom komunitnom/spoločenskom zmysle Ježišov jeden čin poslušnosti – Golgota – vyústil do (1) nového veku, (2) nových ľudí a (3) novej zmluvy. Táto reprezentatívna teológia sa nazýva „typológia Adam-Kristus" (Fil 2:6). Ježiš je druhý Adam. On je nový začiatok pre padlú ľudskú rasu.

▪ **„urobení spravodlivými"** Pozri Zvláštna téma v 1:17.

5:20
NASB **„A zákon prišiel, aby narástlo porušenie“**
NKJV **„Navyše nastúpil zákon, aby porušenie zákona prekypovalo“**
NRSV **„No zákon prišiel s dôsledkami a priestupky sa znásobili“**
TEV **„Bol predstavený zákon, aby narástli priestupky“**
JB **„Keď prišiel zákon, bolo to preto, aby sa znásobili príležitosti pádu“**

Účelom zákona nikdy nebolo ľudstvo spasiť, no ukázať mu jeho potrebu a bezmocnosť (Ef 2:1-3) a tým ho priviesť ku Kristovi (3:20; 4:15; 7:5; Gal 3:19,23-26). Zákon je dobrý, no ľudstvo je hriešne (kapitola 7)!

▪ **„ešte viac sa rozhojnila milosť“** V tejto časti bol toto Pavlov hlavný dôraz. Hriech je hrozný a prenikavý, no milosť prekypuje a presahuje jeho smrteľný vplyv! Takto povzbudzoval začínajúcu cirkev prvého storočia. V Kristovi to boli víťazi (5:9-11; 8:31-39; 1J 5:4). Nie je to oprávnenie k tomu, aby hrešili ešte viac! Pozri Zvláštna téma: Pavlovo používanie *Huper* zložením v 1:30.

5:21 Výrazy „hriech“ aj „milosť“ sú tu zosobnené ako králi. Hriech vládol mocou univerzálnej smrti (v. 14,17). Milosť vládne mocou prisúdenej spravodlivosti cez dokončené dielo Ježiša Krista, osobnú vieru veriacich a kajúcnu reakciu na evanjelium.

Ako Boží noví ľudia, ako Kristovo telo, kresťania tiež vládnu s Kristom (5:17; 2Tim 2:12; Zj 22:5). Môžeme to byť vnímané ako pozemská vláda alebo ako vláda v tisícročnom kráľovstve (Zj 5:9-10; 20). Biblia hovorí o tej istej pravde tvrdiac, že Kráľovstvo bolo dané svätým (Mt 5:3,10; Lk 12:32; Ef 2:5-6). Pozri Zvláštna téma v 5:17.

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je študijná <u>príručka</u> výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Definujte Božiu „spravodlivosť“.
2. Aké je teologické rozlíšenie medzi „pozičným posvätením“ a „progresívnym posväcovaním“?
3. Sme spasení milosťou alebo vierou (Ef 2:8-9)?
4. Prečo kresťania trpia?
5. <u>Boli sme</u> spasení, <u>sme</u> spasení alebo <u>budeme</u> spasení?
6. Sme hriešni, lebo hrešíme alebo hrešíme preto, že sme hriešni?
7. Ako v tejto kapitole spolu súvisia výrazy „ospravedlnení“, „spasení“ a „zmierení“?
8. Prečo ma Boh berie na zodpovednosť za hriech iného človeka, ktorý žil pred tisíckami rokov (v. 12-21)?
9. Prečo medzi Adamom a Mojžišom každý zomrel, ak v tomto období nebol hriech počítaný (v. 13-14)?
10. Sú výrazy „všetci“ a „mnohí“ zhodné (v. 18-19, Iz 53:6, 11-12)?

RIMANOM 6

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	JB
Mŕtvi hriechu, ale živí v Kristovi	Mŕtvi hriechu, živí Bohu	Umierajúci a povstávajúci s Kristom	Mŕtvi hriechu, ale živí v Kristovi	Krst
6:1-11	6:1-14	6:1-4	6:1-4	6:1-7
		6:5-11	6:5-11	
				6:8-11
				Svätosť, Hriech nie je Pán
6:12-14		6:12-14	6:12-14	6:12-14
Otroci spravodlivosti	Od otrokov hriechu k otrokom Boha	Dve otroctvá	Otroci spravodlivosti	Kresťan je oslobod. z otroctva hriechu
6:15-23	6:15-23	6:15-19	6:15-19	6:15-19
				Odmena hriechu a odmena svätosti
		6:20-23	6:20-23	6:20-23

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“)
SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú kapitolu. Identifikujte predmety. Porovnajte svoje rozdelenie predmetov s vyššie uvedenými piatimi prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora, čo je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

21. Prvý odsek
22. Druhý odsek
23. Tretí odsek
24. Atď.

POCHOPENIE KONTEXTU

A. Kapitoly 6:1-8:39 formujú celok myšlienok (literárny celok), ktorý sa zaoberá vzťahom kresťanov k hriechu. Toto je veľmi dôležitá otázka, pretože evanjelium je založené na nezaslúženej Božej milosti cez Krista (3:21-5:21) a preto – ako ovplyvňuje veriaceho hriech? Kapitola 6 je založená na dvoch predpokladaných otázkach – v. 1 a 15. Verš 1 súvisí s 5:20, kým v. 15 súvisí s 6:14. Prvá otázka súvisí s hriechom ako životným štýlom (prítomný čas), druhá s jednotlivými skutkami hriechu (čas aorist). Je tiež zrejmé, že v. 1-14 sa zaoberajú slobodou veriacich od nadvlády hriechu, kým v. 15-23 riešia slobodu veriacich slúžiť Bohu tak, ako predtým slúžili hriechu – úplne, kompletne a celým srdcom.

B. Posvätenie je oboje:
   1. pozícia (prisúdená ako ospravedlnenie pri spasení, 3:21-5:21)
   2. progresívne napredovanie do Kristovej podoby
      a. 6:1-8:39 vyjadruje túto pravdu teologicky
      b. 12:1-15:13 to vyjadruje prakticky (Pozri Zvláštna téma v 6:4)

C. Komentátori musia často rozdeliť predmet ospravedlnenia a posvätenia, aby pomohli pochopiť ich biblický význam. V skutočnosti sú to simultánne skutky milosti (1Kor 1:30; 6:11). Mechanizmus pre oboje je rovnaký – Božia milosť prejavená v Ježišovom živote a smrti, ktorá je prijímaná vierou (Ef 2:8-9).

D. Táto kapitola vyučuje potenciálnu úplnú zrelosť (bezhriešnosť, 1J 3:6,9; 5:18) Božích detí v Kristovi. Kapitola 7 a 1J 1:8-2:1 ukazuje realitu neustálej hriešnosti veriacich.
   Veľa konfliktov, vyplývajúcich z Pavlovho pohľadu na odpustenie, súviselo s otázkou morálky. Židia chceli zbožný život zabezpečiť požiadavkou, aby sa noví obrátení prispôsobili Mojžišovmu zákonu. Musíme priznať, že niektorí v minulosti aj v súčasnosti využívajú Pavlov pohľad ako licenciu k tomu, aby mohli hrešiť (v. 1,15; 2Pt 3:15-16). Pavol veril, že zbožných nasledovníkov Krista vyprodukuje v kresťanovi prebývajúci Duch a nie vonkajšie nariadenie. V skutočnosti je aj toto rozdielom medzi SZ (5M 27-28) a NZ (Jer 31:31-34; Ezech 36:26-27).

E. Krst je jednoduchou fyzickou ilustráciou duchovnej reality ospravedlnenia/posvätenia. V Liste Rimanom sú zdôraznené obe doktríny posvätenia – tak pozičné (ospravedlnenie), ako aj skúsenostné posvätenie (Kristova podoba). „Byť s Ním pochovaný“ (v. 4) je paralelné s „byť s Ním ukrižovaný“ (v. 6).

F. Kľúče k prekonaniu pokušenia a hriechu v kresťanskom živote sú:
   1. Vedz, kto si v Kristovi. Vedz, čo pre teba urobil. Si slobodný od hriechu! Si mŕtvy hriechu!
   2. Rátaj so svojou pozíciou v Kristovi vo svojich každodenných životných situáciách.
   3. Nepatríme sebe! Musíme slúžiť/poslúchať nášho Majstra. Slúžime/Poslúchame z vďačnosti a lásky k Tomu, ktorý nás miloval!
   4. Kresťanský život je nadprirodzený. Je, podobne ako spasenie, darom od Boha v Kristovi. On ho iniciuje a poskytuje silu. Musíme reagovať v pokání a viere – aj na začiatku, aj naďalej.
   5. Nehraj sa s hriechom. Nazvi ho pravým menom. Odvráť sa od neho; uteč od neho. Nechoď na miesto pokušenia.
   6. Hriech je závislosť, ktorá sa dá prelomiť, no trvá to nejaký čas a vyžaduje si to úsilie a rozhodnutie.

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 6:1-7
(1) Čo teda povieme? Máme naďalej hrešiť, aby sa mohla rozšíriť milosť? (2) Nech sa to nikdy nestane! Ako máme my, ktorí sme zomreli hriechu, naďalej v ňom žiť? (3) Alebo neviete, že všetci, ktorí sme boli pokrstení v Krista Ježiša, boli sme pokrstení v Jeho smrť? (4) Preto sme s Ním boli pochovaní cez krst v smrť, aby tak, ako bol Kristus vzkriesený z mŕtvych cez slávu Otca, aj my sme mohli kráčať v novote života. (5) Lebo ak sme sa s Ním stali zjednotení v podobu Jeho smrti, určite budeme aj *v podobe* Jeho vzkriesenia, (6) vediac to, že naše staré ja bolo s *Ním* ukrižované, aby naše telo hriechu mohlo byť odstránené, aby sme viac neboli otrokmi hriechu; (7) lebo ten, ktorý zomrel, je slobodný od hriechu.

6:1

NASB	**„Máme naďalej hrešiť, aby sa mohla rozšíriť milosť"**
NKJV	**„Máme pokračovať v hriechu, aby mohla prekypovať milosť"**
NRSV	**„Mali by sme pokračovať v hriechu, aby mohla prekypovať milosť"**
TEV	**„Žeby sme mali pokračovať žiť v hriechu, aby sa rozšírila Božia milosť"**
JB	**„Znamená to, že by sme mali zostať v hriechu, aby sme umožnili milosti lepšiu príležitosť"**

Toto je prítomný aktívny subjunktív. Doslova kladie otázku, či kresťania majú „zotrvávať" alebo „zostávať" v hriechu. Táto otázka sa týka spätne v 5:20. Pavol použil hypotetického oponenta (invektívu) pre riešenie potenciálneho zneužitia milosti (1J 3:6,9; 5:18). Božia milosť a milosrdenstvo nemajú poskytovať oprávnenie na život vo vzbure.

Pavlovo evanjelium bezplatného spasenia ako daru Božej milosti cez Krista (3:24; 5:15,17; 6:23) vyvolalo veľa otázok o životnom štýle spravodlivosti. Ako môže bezplatný dar produkovať morálnu počestnosť? Ospravedlnenie a posvätenie sa nesmú oddeľovať (Mt 7:24-27; Lk 8:21; 11:28; J 13:17; Rim 2:13; Jak 1:22-25; 2:14-26).

V tomto bode mi dovoľte citovať F. F. Brucea v publikácii *Paul: Apostle of the Heart Set Free:* „krst kresťanov vytváral hranicu medzi ich starou neobrátenou existenciou a ich novým životom v Kristovi; označil ich smrť starému poriadku, aby pre pokrsteného kresťana bolo absurdným, naďalej pokračovať v hriechu – rovnako, ako by bolo pre emancipovaného otroka zostať v zajatí svojho bývalého vlastníka (Rim 6:1-4, 15-23) alebo pre vdovu zostať podriadenou „zákonu jej manžela", s. 281-82 (Rim 7:1-6).

V knihe Jamesa S. Stewarda *A Man in Christ* autor píše: „Klasický príklad apoštolovho myslenia o tejto veci sa nachádza v Rim 6. Tam Pavol so skvelým elánom a úsilím dáva srdcu a svedomiu lekciu, že byť zjednotený s Ježišom v Jeho smrti znamená pre veriaceho úplný a drastický zlom v oblasti hriechu", s. 187-88.

6:2 „nech sa to nikdy nestane" Toto je zriedkavá, optatívna (želacia) forma, ktorá bola gramatickým štýlom, používaným na vyjadrenie želania alebo modlitby. Bol to Pavlov štylistický spôsob odpovede hypotetickému odporcovi. Vyjadroval Pavlov šok a hrôzu nad nepochopením a zneužívaním milosti u neveriaceho ľudstva (3:4,6).

▪ **„my, ktorí sme zomreli hriechu"** Toto je indikatív aoristu aktívneho, ktorý znamená, že „sme zomreli". V celej tejto kapitole sa často používa „hriech" v jednotnom čísle. Zdá sa, že sa to vzťahuje na našu „hriešnu prirodzenosť", zdedenú od Adama (Rim 5:12-21; 1Kor 15:21-22). Pavol často používa koncept smrti ako metaforu, aby ukázal nový vzťah veriaceho k Ježišovi. Už viac nepodlieha panstvu hriechu.

▪ **„naďalej v ňom žiť“** Toto doslovne znamená „kráčať“. Táto metafora sa používala buď na zdôraznenie nášho životného štýlu viery (Ef 4:1; 5:2,15) alebo životného štýlu hriechu (v. 4). Veriaci nemôžu byť v hriechu šťastní!

6:3-4 „boli sme pokrstení … boli sme pochovaní“ Obidve frázy sú v indikatíve aoristu pasívneho. Táto gramatická forma zdôrazňovala dokončený skutok, uskutočnený vonkajším agentom; v tomto prípade Duchom. V tomto kontexte sú paralelné.

▪ **„v Krista Ježiša“** Použitie *eis* (v) je paralelné s Veľkým poverením v Mt 28:19, kde sú noví veriaci krstení *eis* (v) meno Otca, Syna a Svätého Ducha. Táto predložka sa tiež používa na opis veriacich, ktorí sú pokrstení Duchom v telo Kristovo v 1Kor 12:13. *Eis* je v tomto kontexte zhodné s *en* (v Krista) vo v. 11, čo je Pavlov obľúbený spôsob predstavenia veriacich. Je to oblasť lokatívu. Veriaci žijú, hýbu sa a majú svoje bytie v Kristovi. Tieto predložky vyjadrujú toto intímne zjednotenie, túto oblasť spoločenstva, tento vzťah viniča a ratolestí. Veriaci sa stotožňujú a spájajú s Kristom v Jeho smrti, vzkriesení, poslušnosti a službe Bohu v Jeho Kráľovstve!

▪ **„v Jeho smrť … sme s Ním boli pochovaní“** Krst ponorením ilustruje smrť a pohreb (v. 5 a Kol 2:12). Ježiš používal krst ako metaforu pre svoju vlastnú smrť (Mk 10:38-39; Lk 12:50). Dôraz tu nie je kladený na doktrínu krstu, ale na kresťanov nový, intímny vzťah ku Kristovej smrti a pohrebu. Veriaci sa identifikujú s Kristom, s Jeho charakterom, obeťou, poslaním. Hriech nemá nad veriacimi nijakú moc!

6:4 „s Ním boli pochovaní cez krst v smrť“ V tejto kapitole Pavol používa veľa zložených slov *sun* (s) – tak, ako je to charakteristické pre jeho spisy:

1. *sun* + *thapto* = spolu-pochovaný, v. 4; Kol 2:12; tiež pozn. vo v. 8
2. *sun* + *phuo* = spolu-zjednotený, v. 5
3. *sun* + *stauroo* = spolu-zasadený, v. 5
4. *sun* + *stauroo* = spolu-ukrižovaný, v. 6; Gal 2:20
5. *sun* + *zao* = spolu-existujúci, v. 8; 2Tim 2:11 (tiež spolu-zomrelý a spolu-vládnuci)

▪ **„aj my sme mohli kráčať v novote života“** Toto je aktívny aoristový subjunktív. Očakávaným výsledkom spasenia je posvätenie. Keďže veriaci poznajú Božiu milosť cez Krista, ich životy musia byť odlišné. Spasenie nezískavame kvôli nášmu novému životu, no nový život je dôsledkom spasenia (v. 16,19; Ef 2:8-9,10; Jak 2:14-26). Nie je to buď/alebo, viera alebo skutky, no ide tu o jasnú postupnosť poradia.

ZVLÁŠTNA TÉMA: POSVÄTENIE

NZ tvrdí, že keď sa hriešnici obrátia k Ježišovi v pokání a viere, sú hneď ospravedlnení a posvätení. Je to ich nová pozícia v Kristovi. Jeho spravodlivosť im bola pripísaná (Rim 4). Sú prehlásení za spravodlivých a svätých (Boží právny čin).

No NZ tiež nabáda veriacich ku svätosti a posväteniu. Ide tu jednak o teologickú pozíciu, ktorá je založená na dokončenom diele Ježiša Krista, no zároveň aj o povolanie podobať sa Kristovi v postoji a činoch každodenného života. Tak, ako spasenie je bezplatným darom a životným štýlom, ktorý nás stojí všetko, takisto je to aj s posvätením.

Počiatočná odpoveď	Progresívna Kristova podoba
Sk 20:23; 26:18	Rim 6:19
Rim 15:16	2 Kor 7:1
1 Kor 1:2-3; 6:11	1 Tes 3:13; 4:3-4:7; 5:23
2 Tes 2:13	1 Tim 2:15
Žd 2:11; 10:10,14; 13:12	2 Tim 2:21
1 Pt 1:1	Žd 12:14
	1 Pt 1:15-16

▪ **„Kristus bol vzkriesený“** V tomto kontexte sú Otcovo prijatie a súhlas so slovami a činmi Syna vyjadrené v dvoch veľkých udalostiach:

1. Ježišovo vzkriesenie z mŕtvych
2. Ježišovo nanebovstúpenie k Božej pravici.

▪ **„slávu Otca“** Pre „slávu“ pozri Zvláštna téma v 3:23. Pre „Otec“ pozri Zvláštna téma v 1:7.

6:5 „ak“ Toto je podmienková veta prvého stupňa, čo znamená, že z autorovho pohľadu alebo kvôli jeho literárnym zámerom sa to pokladá za pravdu. Pavol predpokladal, že jeho čitatelia boli veriaci.

▪ **„sme sa s Ním stali zjednotení“** Toto je perfektum aktívneho indikatívu, čo by sa dalo preložiť ako „boli sme spojení a aj naďalej sme spolu spájaní“ alebo „boli sme a naďalej sme spolu zasadení“. Táto pravda je teologicky obdobná so „zostávaním“ v J 15. Ak sa veriaci stotožnili s Ježišovou smrťou (Gal 2:19-20; Kol 2:20; 3:3-5), teologicky by mali byť stotožnení s Jeho vzkrieseným životom (v. 10).

Tento obrazný aspekt krstu ako smrti mal ukázať, že (1) sme zomreli starému životu, Starej zmluve, (2) sme živí Duchu, Novej zmluve. Kresťanský krst nie je preto ten istý ako krst Jána Krstiteľa, ktorý bol posledným SZ prorokom. Krst bol v prvej cirkvi príležitosťou pre nového veriaceho, verejne vyznať svoju vieru. Najstaršia formula krstu, ktorú mal krstenec opakovať, bola „verím, že Ježiš je Pán“ (Rim 10:9-13). Toto verejné vyhlásenie bolo formálnym činom, vyjadrujúcim obradne to, čo sa už predtým odohralo v rámci osobnej skúsenosti jednotlivca. Krst nebol <u>mechanizmom</u> odpustenia, spasenia alebo príchodu Ducha, ale <u>príležitosťou</u> pre verejné vyznanie alebo doznanie (Sk 2:38). No je tiež pravdou, že to nebol voliteľný čin. Ježiš to prikázal (Mt 28:19-20) a doložil príkladom (Mt 3; Mk 1; Tes 3).

6:6
NASB **„vediac toto, že naše staré ja bolo s *Ním* ukrižované“**
NKJV **„vediac toto, že náš starý človek bol s ním ukrižovaný“**
NRSV **„Vieme, že naše staré ja s ním bolo ukrižované“**
TEV **„A toto vieme: naša stará bytosť bola usmrtená s Kristom na jeho kríži“**
JB **„Musíme si uvedomiť, že naše bývalé ja bolo s ním ukrižované“**

Toto je indikatív aoristu pasívneho, čo znamená, že „naše staré ja bolo raz a navždy ukrižované Duchom“. Táto pravda je kľúčová pre víťazný kresťanský život. Veriaci si musia uvedomiť svoj nový vzťah k hriechu (Gal 2:20; 6:14). Staré padlé ja ľudstva (Adamova prirodzenosť) zomrelo s Kristom (v. 7; Ef 4:22 a Kol 3:9). Ako veriaci sa teraz môžeme rozhodovať v prospech alebo proti hriechu – tak, ako to mal na začiatku Adam.

▪

NASB, NKJV	**„aby naše telo hriechu mohlo byť odstránené“**
NRSV	**„aby mohlo byť telo hriechu zničené“**
TEV	**„aby moc hriešneho ja mohla byť zničená“**
JB	**„zničiť hriešne telo“**

Pavol používa slovo „telo“ (*soma*) s niekoľkými frázami v genitíve:

1. telo hriechu, Rim 6:6
2. telo tejto smrti, Rim 7:24
3. telo mäsa, Kol 2:11

Pavol hovorí o fyzickom živote tohto veku hriechu a vzbury. Ježišove nové vzkriesené telo je telom nového veku spravodlivosti (2Kor 5:17). Fyzickosť nie je problémom (grécka filozofia); problémom je hriech a vzbura. Telo nie je zlé. Kresťanstvo potvrdzuje vieru vo fyzické telo vo večnosti (1Kor 15), no napriek tomu je fyzické telo bojiskom pokušenia, hriechu a svojho ja.

Toto je aoristový pasívny subjunktív. Výraz „odstránené“ znamenal „urobené nefunkčným“, „urobené bezmocným“ alebo „urobené neproduktívnym“, nie „zničeným“. Toto bolo Pavlove obľúbené slovo, ktoré použil viac ako 25krát. Pozri Zvláštna téma v 3:3. Naše fyzické telo je morálne neutrálne, no je tiež bojiskom neustáleho duchovného konfliktu (v. 12-13; 5:12-21; 12:1-2).

6:7 „lebo ten, ktorý zomrel, je slobodný od hriechu“ Toto je particípium aoristu aktívneho a perfektum pasívneho indikatívu s významom „ten, kto zomrel, bol a neustále je slobodný od hriechu“. Keďže veriaci sú novým stvorením v Kristovi, boli a naďalej sú oslobodzovaní z otroctva hriechu a seba, ktoré zdedili pádom Adama (7:1-6).

Grécky výraz, ktorý je tu preložený ako „oslobodený“, je výrazom, ktorý je na iných miestach v úvodných kapitolách prekladaný ako „ospravedlnený“ (ASV). V tomto kontexte dáva oveľa väčší zmysel preklad „oslobodený“ (podobne ako to je použité v Sk 13:38). Pamätajte, že význam slov určuje kontext, nie slovník alebo vopred určená technická definícia. Slová majú význam len vo vetách a vety len v odstavcoch.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 6:8-11

(8) Teraz ak sme zomreli s Kristom, veríme, že s Ním budeme aj žiť, (9) vediac, že Kristus, ktorý bol vzkriesený z mŕtvych, nikdy viac nezomrie; smrť viac nad Ním nevládne. (10) Lebo smrťou, ktorou zomrel, zomrel hriechu raz a navždy; no život, ktorým žije, žije Bohu. (11) Predsa seba pokladajte za mŕtvych pre hriech, no živých pre Boha v Kristovi Ježišovi.

6:8 „ak“ Toto je podmienková veta prvého stupňa, čo znamená, že z autorovho pohľadu alebo kvôli jeho literárnym zámerom sa to pokladá za pravdu. Krst veriaceho je vizuálnym príkladom jeho smrti s Kristom.

▪ **„s Ním budeme aj žiť“** Tento koncept si vyžaduje orientáciu na „tu a teraz“ (1J 1:7), nie zameranie na budúcnosť. Verš 5 hovorí o tom, že máme podiel na Kristovej smrti, kým verš 8 hovorí o tom, že máme podiel na Jeho živote. Toto je rovnaké napätie, ktoré sa nachádza aj v biblickom koncepte Božieho kráľovstva. Je to aj „tu a teraz“ a napriek tomu je to aj „budúcnosť“. Milosť zadarmo musí produkovať sebaovládanie, nie záruky do budúcnosti.

6:9 „bol vzkriesený z mŕtvych“ Toto je particípium aoristu pasívneho (pozri 6:4; indikatív aoristu pasívneho).

NZ potvrdzuje, že pri Ježišovom vzkriesení boli aktívne všetky tri osoby Trojice: (1) Duch (Rim 8:11); (2) Syn (J 2:19-22; 10:17-18) a najčastejšie (3) Otec (Sk 2:24,32; 3:15,26; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 17:31; Rim 6:4,9). Otcove činy boli potvrdením Jeho prijatia Ježišovho života, smrti a učenia. Toto bol hlavný aspekt prvého kázania apoštolov. Pozri Zvláštna téma: *Kerygma* v 2:14.

▪

NASB „smrť viac nad Ním nevládne"
NKJV, NRSV „Smrť viac nad Ním nemá nadvládu"
TEV „smrť viac nad ním nebude vládnuť"
NJB „Smrť nad ním nemá viac moc"

Sloveso *kurieuo* je z výrazu *kurios*, čo znamená „vlastník", „majster", „manžel" alebo „pán". Ježiš je teraz pán nad smrťou (Zj 1:18). Ježiš je prvý, ktorý zlomil moc smrti (1Kor 15)!

6:10 „lebo smrťou, ktorou zomrel, zomrel hriechu" Ježiš žil v hriešnom svete a hoci nikdy nezhrešil, hriešny svet Ho ukrižoval (Žd 10:10). Ježišova zástupná smrť pre ľudstvo zrušila požiadavky zákona a dôsledky zákona nad ľudstvom (Gal 3:13; Kol 2:13-14).

▪ **„raz a navždy"** Pavol v tomto kontexte zdôrazňuje Ježišovo ukrižovanie. Jeho jednorázová smrť za hriech ovplyvnila smrť Jeho nasledovníkov hriechu.

List Židom tiež zdôrazňuje konečnú platnosť Ježišovej raz podstúpenej obetnej smrti. Táto raz uskutočnená záchrana a odpustenie sú dokončené navždy („raz" /*ephapax*/ 7:27; 9:12; 10:10 a „raz a navždy" /*hapax*/ 6:4; 9:7,26,27,28; 10:2; 12:26,27). Je to opakujúce sa potvrdenie dokončenej obete.

▪ **„no život, ktorým žije, žije Bohu"** Dva aoristové časy vo v. 10a sú v protiklade k prítomným aktívnym indikatívom vo v. 10b. Veriaci zomreli s Kristom; veriaci žijú Bohu cez Krista. Cieľom evanjelia nie je len odpustenie (ospravedlnenie), ale aj služba Bohu (posvätenie). Veriaci sú spasení, aby slúžili.

6:11 „predsa seba pokladajte za mŕtvych pre hriech" Toto je prítomný mediálny imperatív. Je to neustály, skoro až notorický príkaz pre veriacich. Kresťanské poznanie Kristovej práce v ich prospech je pre každodenný život kľúčové. Výraz „pokladať" (pozri 4:4,9) bol účtovníckym výrazom, ktorý znamenal „obozretne to pripočítať" a potom na základe tohto poznania konať. Verše 1-11 uznávali pozíciu človeka v Kristovi (pozičné posvätenie), kým v. 12-13 zdôrazňovali chodenie v Ňom (progresívne posvätenie). Pozri Zvláštna téma vo v. 4.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 6:12-14

(12) Preto nedovoľte, aby hriech vládol vo vašom smrteľnom tele, aby ste poslúchali jeho žiadosti, (13) a nepokračujte v odovzdávaní údov vášho tela hriechu ako nástrojov nespravodlivosti; ale odovzdávajte sa Bohu ako tí, ktorí sú živí a nie mŕtvi a vaše údy *ako* nástroje spravodlivosti Bohu. (14) Lebo hriech nebude nad vami vládnuť, lebo nie ste pod zákonom, ale pod milosťou.

6:12 „Preto nedovoľte, aby hriech vládol vo vašom smrteľnom tele" Toto je prítomný aktívny imperatív s negatívnou časticou, čo znamenalo zastaviť čin, ktorý už prebiehal. Výraz „vládnuť" súvisí s 5:17-21 a 6:23. Pavol zosobňuje niekoľko teologických konceptov: (1) smrť vládla ako kráľ (5:14,17,21; 6:23); (2) milosť vládla ako kráľ (5:21); a (3) hriech vládol

ako kráľ (6:12,14). Skutočná otázka znie: Kto vládne v tvojom živote? Veriaci má v Kristovi moc vybrať si! Tragédiou pre jednotlivca, miestnu cirkev a Kráľovstvo Božie je, keď si veriaci vyberú seba a hriech, a to dokonca aj vtedy, keď hlásajú milosť!

6:13 „nepokračujte v odovzdávaní údov vášho tela hriechu“ Toto je prítomný aktívny imperatív s negatívnou časticou, čo znamenalo zastaviť čin, ktorý už prebiehal. Ukazuje to na potenciál pre hriech v životoch veriacich (7:1nn; 1J 1:8-2:1). No neodvratnosť hriechu bola eliminovaná vo vzťahu veriaceho s Kristom, v. 1-11.

▪ **„ako nástrojov“** Tento výraz sa vzťahoval na „zbrane vojaka“. Naše fyzické telo je bojiskom pokušenia (v. 12-13; 12:1-2; 1Kor 6:20; Fil 1:20). Naše životy sú verejnou výstavkou evanjelia.

▪ **„ale odovzdávajte sa Bohu“** Toto je imperatív aoristu aktívneho, čo bolo výzvou pre rozhodný čin. Veriaci toto robia pri spasení vierou, no musia v tom pokračovať aj naďalej po celý svoj život.

Všimnite si paralelizmus tohto verša:

1. rovnaké sloveso a obidva imperatívy
2. metafory boja
    a. zbrane nespravodlivosti
    b. zbrane spravodlivosti
3. veriaci môžu odovzdávať svoje telá hriechu alebo samých seba Bohu.

Pamätajte, že tento verš sa vzťahuje na veriacich – rozhodovanie pokračuje; zápas pokračuje!

6:14 „Lebo hriech nebude nad vami vládnuť“ Toto je budúci aktívny indikatív (Ž 19:13), ktorý funguje ako imperatív – „hriech nad vami nesmie vládnuť!“ Hriech nie je pánom nad veriacimi, lebo nie je pánom nad Kristom (v. 9; J 16:33).

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 6:15-19

(15) Čo teda? Budeme hrešiť, lebo nie sme pod zákonom, ale pod milosťou? Nech sa to nikdy nestane! (16) Neviete, že keď sa odovzdávate niekomu *ako* otroci pre poslušnosť, ste otrokmi toho, koho poslúchate, buď hriechu, čo vyúsťuje v smrť alebo poslušnosti, čo vyúsťuje v spravodlivosť? (17) No vďaka buď Bohu, že hoci ste boli otrokmi hriechu, stali ste sa poslušnými zo srdca tej forme učenia, voči ktorej ste boli oddaní, (18) a súc oslobodení od hriechu stali ste sa otrokmi spravodlivosti. (19) Hovorím v ľudských pojmoch kvôli slabosti vášho tela. Lebo rovnako, ako ste odovzdali svoje údy ako otrokov nečistote a nezákonnosti, čo vyústilo v *ďalšiu* nezákonnosť, tak teraz odovzdávajte svoje údy ako otrokov spravodlivosti, čo vyústi v posvätenie.

6:15 Táto druhá predpokladaná otázka (invektíva) sa veľmi podobá 6:1. Obidve odpovedajú na rôzne otázky o vzťahu kresťanov ku hriechu. Verš 1 sa zaoberá milosťou, ktorá sa nepoužíva ako oprávnenie ku hriechu, kým v. 15 sa zaoberá potrebou kresťanov bojovať alebo odolávať jednotlivým skutkom hriechu. Veriaci musí teraz zároveň slúžiť Bohu s rovnakým nadšením, s akým predtým slúžil hriechu (6:14).

▪

NASB, NKJV,
TEV **„Budeme hrešiť"**
NRSV **„Mali by sme hrešiť"**
JB **„že sme slobodní od hriechu"**

Preklady Williamsa aj Phillipsa prekladajú tento aktívny aoristový subjunktív ako aktívny prítomný subjunktív podobne ako vo v. 1. To odvádza pozornosť na niečo iné. Všimnite si alternatívne preklady (1) KJV, ASV, NIV „Budeme hrešiť", (2) Výročný preklad – „Máme spáchať skutok hriechu?", (3) RSV – „Máme hrešiť?" Táto otázka je v gréčine veľmi rázna a očakáva sa na ňu pozitívna odpoveď. Toto bola Pavlova invektívna metóda na komunikovanie pravdy. Tento verš vyjadruje falošnú teológiu! Pavol na to odpovedal svojím charakteristickým „nech sa to nikdy nestane." Pavlovo evanjelium radikálnej bezplatnej milosti Božej nebolo pochopené a bolo zneužívané mnohými falošnými učiteľmi.

6:16 Na túto otázku sa očakáva odpoveď „áno". Ľudia slúžia niečomu alebo niekomu. Kto vládne v tvojom živote – hriech alebo Boh? To, koho ľudia poslúchajú, ukazuje na to, komu slúžia (Gal 6:7-8).

6:17 „No vďaka buď Bohu" Pavol často prechádza do chválenia Boha. Jeho písomnosti prúdia z jeho modlitieb a jeho modlitby z jeho poznania evanjelia. Pozri Zvláštna téma: Pavlove modlitby, chvály a vďakyvzdania Bohu v 7:25.

▪ **„ste boli … stali ste sa"** Toto je imperfektum slovesa „byť", ktorý opisoval stav ich bytia v minulosti (otroci hriechu); po ňom nasleduje aoristový čas, ktorý naznačuje, že stav ich vzbury skončil.

▪ **„stali ste sa zo srdca poslušní tej forme učenia"** V kontexte sa to vzťahuje na ich ospravedlnenie vierou, ktoré musí viesť ku každodennej podobe Kristovi. Výraz „učenie" sa vzťahoval na apoštolovo učenie alebo na evanjelium.

▪ **„srdce"** Pozri Zvláštna téma: Srdce v 1:24.

▪

NASB **„tej forme učenia, voči ktorej ste boli oddaní"**
NKJV **„tej forme doktríny, ktorej ste boli odovzdaní"**
NRSV **„forme učenia, ktorej ste boli zverení"**
TEV **„pravdy nájdené v učení, ktoré ste prijali"**
NJB **„modelom učenia, ktorým ste boli predstavení"**

Problémom je slovo *tupos* (forma), ktoré má rôzne použitia.

1. Moulton a Milligan, *The Vocabulary of the Greek New Testament,* s. 645
   a. model
   b. plán
   c. forma alebo spôsob písania
   d. stupeň alebo oficiálny príkaz
   e. výrok alebo rozhodnutie
   f. model ľudského tela prinášajúceho ďakovné obete uzdravujúcemu Bohu
   g. sloveso použité v zmysle presadzovania princípov zákona
2. Louw a Nida, *Greek-English Lexicon,* zv. 2, s. 249
   a. jazva (J 20:25)
   b. podoba (Sk 7:43)
   c. model (Žd 8:5)

   d. príklad (1Kor 10:6; Fil 3:17)
   e. prototyp (Rim 5:14)
   f. druh (Sk 23:25)
   g. obsah (Sk 23:25)
3. Harold K. Moulton, *The Analytical Greek Lexicon Revised,* s. 411
   a. závan, dojem, znak (J 20:25)
   b. vykreslenie
   c. podoba (Sk 7:43)
   d. formula, schéma (Rim 6:17)
   e. forma, podstata (Sk 23:25)
   f. údaj, hodnota (1Kor 10:6)
   g. predvídaný údaj, typ (Rim 5:14; 1Kor 10:11)
   h. modelový vzorec (Sk 7:44; Žd 8:5)
   i. morálny vzorec (Fil 3:17; 1Tes 1:7; 2Tes 3:9; 1Tim 4:12; 1Pt 5:3)

V tomto kontexte sa zdá, že písmeno (i) tu pasuje najlepšie. Evanjelium má tak doktrinálny dopad, ako aj dopad na životný štýl. Bezplatný dar spasenia v Kristovi si tiež vyžaduje taký život, akým žil Kristus!

6:18 „súc oslobodení od hriechu" Toto je particípium aoristu pasívneho. Evanjelium oslobodilo veriacich na základe práce Ducha prostredníctvom Kristovho diela. Veriaci boli oslobodení od pokuty za hriech (ospravedlnenie) a od tyranie hriechu (posvätenie, v. 7 a 22).

▪ **„stali ste sa otrokmi spravodlivosti"** Toto je indikatív aoristu pasívneho - „boli ste zotročení spravodlivosťou". Pozri Zvláštna téma v 1:17. Veriaci sú oslobodení od hriechu, aby slúžili Bohu (v. 14,19,22; 7:4; 8:2)! Cieľom bezplatnej milosti je zbožný život. Ospravedlnenie je aj zákonné vyhlásenie, aj podnet k osobnej spravodlivosti. Boh nás chce zachrániť a zmeniť nás tak, aby sme získavali ďalších! Milosť sa pri nás nekončí!

6:19 „Hovorím v ľudských pojmoch kvôli slabosti vášho tela" Pavol oslovuje veriacich v Ríme. Hovorí tu o miestnom probléme, o ktorom počul (žiarlivosť medzi židovskými veriacimi a pohanskými veriacimi) alebo vyhlasuje pravdu o všetkých veriacich? Pavol túto frázu použil už skôr v Rim 3:5 a rovnako to robí v Gal 3:15.

Verš 19 je paralelný s v. 16. Pavol opakuje svoje teologické tvrdenia kvôli zdôrazneniu.

Niektorí hovoria, že táto fráza znamená, že Pavol sa ospravedlňoval za používanie otrockého obrazu. Napriek tomu vyjadrenie „kvôli slabosti vášho tela" tomuto výkladu nezodpovedá. Spoločnosť prvého storočia, hlavne v Ríme, otroctvo nevnímala ako zlo. Bola to jednoducho kultúra tej doby.

▪ **„vyústi v posvätenie"** Toto je cieľom ospravedlnenia (v. 22). NZ používala tento výraz v dvoch teologických významoch súvisiacich so spasením: (1) pozičné posvätenie, ktoré je Božím darom (objektívna stránka), daným pri spasení spolu s ospravedlnením cez vieru v Krista (Sk 26:18; 1Kor 1:2; 6:11; Ef 5:26-27; 1Tes 5:23; 2Tes 2:13; Žd 10:10; 13:12; 1Pt 1:2) a (2) progresívne posväcovanie, ktoré je tiež prácou Boha cez Svätého Ducha, pomocou ktorého je život veriaceho premenený do podoby a zrelosti Kristovej (subjektívna stránka; 2Kor 7:1; 1Tes 4:3,7; 1Tim 2:15; 2Tim 2:21; Žd 12:10,14). Pozri Zvláštna téma v 6:4.

Je to aj dar, aj príkaz! Je to pozícia (objektív), aj aktivita (subjektív)! Je to indikatív (vyjadrenie) aj imperatív (rozkaz)! Prichádza na začiatku, no dozrieva až do konca (Fil 1:6; 2:12-13).

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 6:20-23

(20) Lebo keď ste boli otrokmi hriechu, boli ste slobodní s ohľadom na spravodlivosť. (21) Preto aký to malo pre vás úžitok, keď ste čerpali z vecí, za ktoré sa teraz hanbíte? Lebo výsledkom týchto vecí je smrť. (22) Ale teraz súc oslobodení od hriechu a zotročení Bohu čerpáte svoj úžitok, čo vedie k posväteniu a výsledku, večnému životu. (23) Lebo odmena hriechu je smrť, ale bezplatný dar Boží je večný život v Kristovi Ježišovi, našom Pánovi.

6:20-21 Toto jednoducho vyjadruje protiklad v. 18 a 19. Veriaci môžu slúžiť len jednému pánovi (Tes 16:13).

6:22-23 Tieto verše vyjadrujú logický postup pri vyplácaní mzdy tým, ktorému človek slúži. Vďaka Bohu, že táto diskusia o hriechu a o veriacom končí sústredením sa na milosť! Prvý je dar spasenia, ktorý sa rozhodujeme prijať a potom dar kresťanského života, ktorý sa tiež rozhodujeme prijímať. Obidva sú prijímanými darmi – prostredníctvom viery a pokánia.

6:22 „čerpáte svoj úžitok, čo vedie k posväteniu a výsledku, večnému životu“ Výraz „úžitok“, doslova „ovocie“, je použitý vo v. 21, kde sa hovorí o následkoch hriechu, no vo v. 22 hovorí o dôsledkoch služby Bohu. Okamžitým úžitkom je Kristova podoba veriaceho. Konečným úžitkom je byť s Ním a byť podobným Jemu naveky (1J 3:2). Ak neexistuje okamžitý výsledok (zmenený život, Jak 2), konečný výsledok môže byť legitímne spochybňovaný (večný život, Mt 7). „Nijaké ovocie, nijaký koreň!“

6:23 Toto je zhrnutím celej kapitoly. Pavol toto rozhodnutie vyjadril čierno-bielo. Výber je na nás – hriech a smrť alebo bezplatná milosť prostredníctvom Krista a večný život. Veľmi sa to podobá „dvom cestám“ v SZ literatúre múdrosti (Ž 1; Pr 4; 10-19; Mt 7:13-14).

▪ **„odmena hriechu“** Hriech je zosobnený ako (1) otrocký vlastník, (2) vojenský generál a (3) kráľ, ktorý platí mzdy (3:9; 5:21; 6:9,14,17).

▪ **„bezplatný dar Boží je večný život“** Toto slovo, preložené ako „bezplatný dar“ (*charisma*), pochádzal z koreňa slova pre milosť (*charis,* 3:24; 5:15,16,17; Ef 2:8-9). Pozri Zvláštna téma v 3:24.

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je študijná <u>príručka</u> výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Ako súvisia dobré skutky so spasením (Ef 2:8-9,10)?
2. Ako súvisí neustály hriech v živote veriaceho so spasením (1J 3:6,9)?
3. Vyučuje táto kapitola „bezhriešnu dokonalosť“?
4. Ako kapitola 6 súvisí s kapitolami 5 a 7?
5. Prečo sa tu hovorí o krste?
6. Ponechávajú si kresťania svoju starú prirodzenosť? Prečo?
7. Aký dopad majú slovesá v prítomnom čase, ktoré dominujú vo v. 1-14, a slovesá v aoristovom čase vo v. 15-23?

RIMANOM 7

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	JB
Analógia z manželstva	Oslobodení od zákona	Analógia z manželstva	Ilustrácia z manželstva	Kresťan nie je viazaný zákonom
7:1-6	7:1-6	7:1-3	7:1-6	7:1-6
		7:4-6		
Problém vnútorného hriechu	Výhoda hriechu v zákone	Zákon a hriech	Zákon a hriech	Funkcia zákona
7:7-12	7:7-12	7:7-12	7:7-11	7:7-8
				7:9-11
	Zákon nemôže zachrániť od hriechu		7:12-13	7:12-13
7:13-25	7:13-25	7:13		
		Vnútorný konflikt	Konflikt v človeku	Odmena zápasu
		7:14-20	7:14-20	7:14-20
		7:21-25a	7:21-25a	7:21-23
				7:24-25a
		7:25b	7:25b	7:25b

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“)
SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú kapitolu. Identifikujte predmety. Porovnajte svoje rozdelenie predmetov s vyššie uvedenými piatimi prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora, čo je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

25. Prvý odsek
26. Druhý odsek
27. Tretí odsek
28. Atď.

POCHOPENIE KONTEXTU VERŠOV 1-6

A. Siedma kapitola musí (1) byť vykladaná vo svetle šiestej kapitoly, zvlášť v. 12-14 (tiež 3:20,21-31; 4:13-16; 5:20), no (2) tiež musí byť spojená s napätím v cirkvi v Ríme medzi veriacimi pohanmi a Židmi, čo vidíme v kapitolách 9-11. Presná povaha tohto problému je neistá; mohlo ísť o:
   1. legalizmus založený na Mojžišovom zákone
   2. dôkaz judaistov, zdôrazňujúci najprv Mojžiša a až potom Krista
   3. nepochopenie toho, ako sa evanjelium vzťahuje na Židov
   4. nepochopenie vzťahu medzi Starou a Novou zmluvou

5. žiarlivosť veriacich vodcov zo Židov, ktorí boli nahradení veriacimi vodcami z pohanov počas cisárovho výnosu, ktorý zastavil všetky židovské zhromaždenia a obrady v Ríme. V tom čase mohlo odísť z Ríma aj veľa veriacich Židov.

B. Rim 7:1-6 pokračuje o vzťahu kresťana voči jeho starému životu - v obraznom jazyku šiestej kapitoly. Použité sú tu tieto metafory:
1. smrť a uvoľnenie z otroctva v prospech druhého pána (kapitola 6)
2. smrť a uvoľnenie z manželských povinností (kapitola 7)

C. Šiesta a siedma kapitoal sú v literárnom štýle paralelné; šiesta kapitola pojednáva o vzťahu veriaceho k „hriechu“ a siedma kapitola o vzťahu veriaceho k „zákonu“. Analógia o tom, že smrť oslobodzuje otroka (6:12-23), je paralelná s tým, že smrť oslobodzuje manželské puto (7:1-6).

Kapitola 6	**Kapitola 7**
6:1 „hriech“	7:1 „zákon“
6:2 „mŕtvi hriechu“	7:2 „mŕtvi zákonu“
6:4 „aby sme mohli chodiť v novote života“	7:6 „aby sme mohli slúžiť v novote ducha“
6:7 „ten, kto zomrel, je slobodný od hriechu“	7:6 „boli sme oslobodení od zákona, zomrúc tomu, v čom sme boli držaní“
6:18 „boli sme oslobodení od hriechu“	7:3 „slobodní od zákona“

(prevzaté z *Commentary on Romans* od Andersa Nygrena, preložil Carl C. Rassmussen, s. 268)

D. Zákon s jeho nariadeniami bol rozsudkom smrti. Všetci ľudia sú pod zákonom odsúdení (Rim 6:14; 7:4; Gal 3:13; Ef 2:15; Kol 2:14). Zákon bol kliatbou.

E. Existujú 4 hlavné teórie o tom, ako vykladať 7. kapitolu.
1. Pavol hovorí o sebe (autobiograficky)
2. Pavol hovorí ako predstaviteľ celého ľudstva (reprezentatívne, Chrysostom)
3. Pavol hovorí o Adamovej skúsenosti (Theodore z Mopsuetie)
4. Pavol hovorí o skúsenosti Izraela

F. Rim 7 má v mnohých ohľadoch rovnakú funkciu ako 1M 3. Ukazuje, akú nadol ťahajúcu silu má vzbura - dokonca aj u tých, ktorí poznajú Boha. Poznanie nemôže oslobodiť padlé ľudstvo; to môže urobiť len Božia milosť, len nové srdce (Nová zmluva; Jer 31:31-34; Ezech 36:26-27). A aj vtedy pokračuje neustály zápas!

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 7:1-3

(1) Alebo neviete, bratia (lebo hovorím k tým, ktorí poznajú zákon), že zákon má moc nad človekom, pokiaľ žije? (2) Lebo vydatá žena je viazaná zákonom k jej manželovi, kým žije; no ak jej manžel zomrie, je uvoľnená zo zákona vo vzťahu k jej manželovi. (3) Teda ak kým žije jej manžel, pripojí sa k inému mužovi, bude nazvaná cudzoložnicou; no ak jej manžel zomrie, je slobodná od zákona, takže nie je cudzoložnicou, hoci sa pripojí k inému mužovi.

7:1 „(lebo hovorím k tým, ktorí poznajú zákon)" Toto by sa mohlo vzťahovať (1) len na veriacich Židov, (2) na konflikt medzi veriacimi Židmi a pohanmi v Rímskej cirkvi, (3) na zákon vo všeobecnom zmysle vo vzťahu k celému ľudstvu (2:14-15) alebo (4) na novo-obrátených z pohanov, ktorí sa učia o svojej novej viere (katechizmus) zo SZ Písma.

▪ **„zákon"** Toto je hlavný dôraz tejto kapitoly (v. 1,2,4,5,6, atď.) No Pavol používal tento výraz v niekoľkých odlišných zmysloch. Zdá sa, že Pavlovu diskusiu spustil v. 6:14. Jeho prezentácia je paralelná so štruktúrou šiestej kapitoly. Zákon a jeho vzťah k Novej zmluve v Kristovi je tiež diskutovaný v 3:21-31 a 4:13-16.

▪

NASB	**„že zákon má moc nad človekom, pokiaľ žije"**
NKJV	**„že zákon má vládu nad človekom, pokiaľ žije"**
NRSV	**„že zákon viaže človeka len počas jeho života"**
TEV	**„Zákon vládne nad človekom len tak dlho, pokiaľ žije"**
JB	**„že zákon má vplyv na človeka len počas jeho života"**

Tieto slová doslovne znamenajú: „panuje nad tým" (*kurieuo*, 6:9,14). Mojžišov zákon bol aj veľkým požehnaním (Ž 19; 119), aj hroznou kliatbou (Gal 3:13; Ef 2:15; Kol 2:14). S fyzickou smrťou záväzky voči zákonu prestali. Toto je rovnaká metafora ako v šiestej kapitole – o smrti veriaceho voči hriechu.

7:2 „lebo vydatá žena" Toto je Pavlova hlavná ilustrácia vo v. 1-6. V šiestej kapitole začal rozpravou o tom, že smrťou sa končí povinnosť človeka ako otroka. Tu je jeho zameraním manželstvo a jeho záväzky. Ilustrácia je obrátená, lebo je to manžel, ktorý zomrel, takže vdova sa môže znovu vydať, no v Pavlovej analógii je to veriaci, kto zomrel a preto je živý Bohu.

▪ **„je uvoľnená"** Toto je rovnaké sloveso ako vo v. 6:6; znamená „urobené nefunkčným", „vyhláseným za zbytočné" alebo „skoncované". V 6:6 to bolo v aoriste pasívnom, tu je to v perfekte pasívnom, čo znamená „bola a naďalej je uvoľnená". Pozri Zvláštna téma v 3:3.

7:3 „bude nazvaná cudzoložnicou" Tento komentár súvisí so židovským argumentom medzi rabínskymi školami Shammaia a Hillela kvôli 5M 24:1-4, konkrétne sa týka „nejakej nemravnosti". Hillelova škola bola liberálna skupina, ktorá umožňovala rozvod pre akúkoľvek príčinu. Shammaiho škola bola konzervatívna skupina, ktorá by umožnila rozvod len kvôli cudzoložstvu alebo nejakej inej sexuálnej neprístojnosti (Mt 5:32; 19:9).

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 7:4-6

(4) Preto, moji bratia, vy ste tiež boli stvorení zomrieť zákonu cez telo Kristovo, aby ste mohli byť pripojení k inému, k Tomu, kto bol vzkriesený z mŕtvych, aby sme mohli niesť ovocie pre Boha. (5) Lebo kým sme boli v tele, hriešne vášne, ktoré boli *vyvolané* zákonom, pracovali v údoch nášho tela, aby niesli ovocie pre smrť. (6) No teraz sme boli uvoľnení zo zákona, zomrúc tomu, čím sme boli poviazaní, aby sme slúžili v novote Ducha a nie v starobe písma.

7:4 „vy ste tiež boli stvorení zomrieť" Toto je hlavný dôraz tohto odseku. Súviselo to s analógiou zo šiestej kapitoly o tom, že kresťania zomierajú hriechu tak, ako Kristus. Veriaci sú novým stvorením v Kristovi v tomto novom veku Ducha (2Kor 5:17).

▪ **„cez telo Kristovo"** Toto sa nevzťahuje na teologický koncept cirkvi ako tela Kristovho (1Kor 12:12,27), ale na Kristovo fyzické telo ako v 6:3-11, kde keď Kristus zomrel, veriaci spôsobom identifikácie cez krst zomreli spolu s Ním. Jeho smrť bola ich smrťou (2Kor 5:14-15; Gal 2:20). Jeho vzkriesený život ich oslobodil, aby mohli slúžiť Bohu a iným.

▪ **„aby sme mohli niesť ovocie pre Boha"** Toto bolo tiež paralelné so šiestou kapitolou, zvlášť 6:22. Veriaci sú teraz slobodní cez Krista, aby sa mohli spojiť s Kristom. Toto je pokračujúca manželská analógia. Ako Kristus zomrel za veriacich, oni teraz musia zomrieť hriechu (2Kor 5:13-14; Gal 2:2). Ako bol Kristus vzkriesený, aj oni sú vzkriesení k novému duchovnému životu služby Bohu (Rim 6:22).

7:5

NASB	**„Lebo kým sme boli v tele"**
NKJV	**„Lebo keď sme boli v tele"**
NRSV	**„Kým sme žili v tele"**
TEV	**„Lebo keď sme žili podľa našej ľudskej prirodzenosti"**
JB	**„Pred naším obrátením"**

Tento verš je protikladom verša 4. Verš 4 súvisí so skúsenosťou veriaceho, ako je to vo v. 6. Verš 5 opisuje „ovocie" života bez Božej moci (Gal 5:18-24). Zákon ukazuje veriacim ich hriech (v. 7-9; Gal 3:23-25), no nemôže im dať silu, aby ho premohli.

V kontexte sa to vzťahuje na padlú, hriešnu prirodzenosť veriacich, zdedenú od Adama (6:19). Pavol používa výraz *sarx* dvoma odlišnými spôsobmi: (1) prirodzenosť hriechu (starý človek) a (2) fyzické telo (1:3; 4:1; 9:3,5). Tu je to negatívne, no všimnite si Rim 1:3; 4:1; 9:3,5; Gal 2:20. Mäso/telo (*sarx/soma*) nie sú zlé samé osebe a zo seba, no sú podobne ako myseľ (*nous*) bojiskom, miestom konfrontácie medzi silami zla tohto veku a Svätým Duchom. Pavol používa tieto výrazy spôsobom zhodným so Septuagintou, nie s gréckou literatúrou.

▪ **„ktoré boli *vyvolané* zákonom"** Tento aspekt búriacej sa ľudskej prirodzenosti, ktorá agresívne reaguje na akékoľvek obmedzenia, jasne vidíme v 1M 3 a vo všetkých ľuďoch. Zákon stanovuje hranice (v. 7-8). Tieto hranice boli pre ochranu ľudstva, no ľudia ich vnímali ako reťaze a ohraničenia. Hriešny, nezávislý duch bol podráždený Božím zákonom. Problémom neboli ohraničenia (zákon, v. 12-13), ale ľudská nezávislosť a sebeckosť.

7:6 „No teraz" Newman a Nida: *A Translator´s Handbook on Paul´s Letter to the Romans* má zaujímavý komentár: „Je dôležité všimnúť si paralely medzi veršami 5 a 6 a zároveň ich vzťah k tomu, čo nasleduje. Verš 5 opisuje predkresťanskú skúsenosť a má svoju paralelu v 7:7-25; verš 6 opisuje prítomný život viery pod vedením Božieho Ducha a má svoju paralelu v 8:1-11" (s. 130).

▪ **„sme boli uvoľnení“** Toto je indikatív aoristu pasívneho. Je to v protiklade k imperfektu mediálneho indikatívu vo v. 5. Veriaci sú neustále držaní hriechom tak, ako je zjavený v zákone, no teraz boli oslobodení Duchom cez dobrú správu evanjelia. Rovnaké slovo je použité v súvislosti so ženou vo v. 2, ktorej manžel zomrie.

▪ **„zomrúc tomu, čím sme boli poviazaní“** Toto je particípium aoristu aktívneho, po ktorom nasleduje imperfektum pasívneho indikatívu. Boh oslobodzuje veriacich Kristovou smrťou od (1) kliatby SZ a (2) ich vnútorného hriešneho ja. Boli poviazaní svojou vzburou proti Božej zjavenej vôli, svojej padlej prirodzenosti, osobnému hriechu a nadprirodzenému pokušeniu (Ef 2:2-3)!

▪ **„novote … starobe“** Zdá sa, že tento nový duchovný spôsob sa vzťahuje k Novej zmluve (Jer 31:31-34; Ezech 36:22-32). Pavol používa grécky výraz „nový“ (*kainos – kainotes*) v súvislosti s

1. novotou života, Rim 6:4
2. novotou Ducha, Rim 7:6
3. novou zmluvou, 1Kor 11:2; 2Kor 3:6
4. novým stvorením, 2Kor 5:17; Gal 6:15
5. novým človekom, Ef 2:15; 4:24

Výraz „starý“ sa vzťahuje na Mojžišov zákon, ktorý bol „úplne opotrebovaný“. Pavol stavia do protikladu SZ a NZ tak, ako to robí autor Listu Židom (8:7 a 13).

▪

NASB, NKJV	**„aby sme slúžili v novote Ducha“**
NRSV	**„aby sme boli otrokmi nie pod starým napísaným kódexom, ale v novom živote Ducha“**
TEV	**„ale v novom spôsobe Ducha“**
JB	**„slobodní slúžiť novým duchovným spôsobom“**

Toto je doslova „v novote ducha“. Je neisté, či sa to vzťahovalo k obnovenému ľudskému duchu alebo k Svätému Duchu. Vo väčšine anglických prekladov je to napísané veľkým písmenom, čo znamená Svätého Ducha, ktorý je nejednoznačne spomenutý prvýkrát v Rim 8 (15 krát). Výraz „duch“ by sa mohol vzťahovať k (1) ľudskému duchu obnovenému a posilnenému evanjeliom alebo (2) Svätému Duchu (Rim 1:4,9; 2:29; 7:6; 8:15; 11:8; 12:11; 1Kor 2:11; 4:21; 5:3,4,5; 7:34; 14:15,16,32; 16:18).

V Pavlových spisoch sú „telo“ a „duch“ často v kontraste ako dva odlišné spôsoby myslenia a života (7:14; 8:4; Gal 3:3; 5:16,17,25; 6:8). Fyzický život bez Boha je „telo“, no život s Bohom je „duch“ alebo „Duch“. Prebývajúci Svätý Duch (8:9,11) premieňa veriaceho na nové stvorenie v Kristovi (na základe pozície a skúsenosti).

POCHOPENIE KONTEXTU VERŠOV 7-25

A. Rimanom 7:7-25 vyjadruje realitu ľudstva. Všetky ľudské bytosti – spasené aj stratené – okúsili vo svojom svete a vo svojom vlastnom srdci a mysli napätie dobra a zla. Hermeneutická otázka znie: „Ako mal byť podľa Pavla tento oddiel chápaný?“ Na základe kontextu musí súvisieť s 1:18-6:23 a 8:1-39. Niektorí ho vidia ako zameraný na všetky ľudské bytosti a na tomto základe považujú tu popísanú Pavlovu osobnú skúsenosť za modelovú. Tento výklad sa nazýva „autobiografická teória“. Pavol použil „ja“ v neosobnom zmysle v 1Kor 13:1-3. Toto použitie neosobného „ja“ môže byť tiež dokumentované

u židovských rabínov. Ak je to pravdou aj tu, tento oddiel by sa vzťahoval k prechodu ľudstva z nevinnosti cez usvedčenie k spaseniu (kapitola 8) – „reprezentatívna teória“.

Napriek tomu iní vidia tieto verše ako vzťahujúce sa k hroznému zápasu veriaceho s padlou prirodzenosťou človeka. Srdcervúci nárek v. 24 vyjadruje toto vnútorné napätie. Aoristový slovesný čas a imperfektum dominujú vo v. 7-13, kým prítomný slovesný čas a perfektum dominujú vo v. 14-25. Zdá sa, že to dôkaz dôveryhodnosti „autobiografickej teórie“, pri ktorej Pavol opisuje svoju vlastnú skúsenosť od nevinnosti k usvedčeniu a ospravedlneniu a cestu plnú napätia smerom k progresívnemu posväcovaniu (*autos ego,* „ja sám“, v. 25).

Je celkom možné, že obidva pohľady sú pravdivé. Vo v. 7-13 a 25b Pavol hovorí autobiograficky a vo v. 14-25a hovorí o svojej skúsenosti vnútorného zápasu s hriechom ako predstaviteľ celého vykúpeného ľudstva. No musíme pamätať, že celý tento oddiel musí byť tiež vnímaný na pozadí života Pavla ako zasväteného židovského náboženského vodcu pred jeho duchovnou obrodou. Pavlova skúsenosť bola jedinečná a jemu vlastná.

B. Zákon je dobrý. Je od Boha. Slúžil a naďalej slúži Božiemu zámeru (7:7,12,14,22,25). <u>Nemôže</u> priniesť pokoj alebo spasenie. James Stewart vo svojej knihe *A Man in Christ* ukazuje Pavlovo paradoxné myslenie a písanie: „Prirodzene by človek očakával, že muž, ktorý sám vytvára systém myšlienok a doktríny, sa bude snažiť tak prísne, ako je to len možné, definovať význam pojmov, ktoré používa. Očakávali by ste od neho, že bude cieliť na precíznosť vo frazeológii svojich hlavných myšlienok. Žiadali by ste, aby slovo, ktoré raz použil váš pisateľ v konkrétnom zmysle, nieslo naďalej ten istý zmysel. No hľadať toto u Pavla znamená sklamať sa. Veľa z jeho frazeológie splýva, nie je prísne vyhranená … „Zákon je svätý“, píše. „Teším sa v Božom zákone podľa vnútorného človeka“ (Rim 7:12-13), no je to jasne iný aspekt *nomos*, ktorý spôsobuje to, že na iných miestach hovorí „Kristus nás vykúpil z kliatby zákona (Gal 3:13)““ (s. 26).

C. Textový dôkaz, ktorý sa zaoberá otázkou: „Hovorí vo v. 14-25 Pavol k spasenému alebo nespasenému človeku?“, je nasledovný:
   1. Nespasený človek
      a. Toto bol výklad prvých cirkevných otcov hovoriacich grécky
      b. Nasledujúce frázy tento pohľad podporujú
         (1) „Som z tela“, v. 14
         (2) „predaný do otroctva hriechu“, v. 14
         (3) „nič dobré vo mne neprebýva“, v. 18
         (4) „robí ma väzňom zákona hriechu, ktorý je v mojich údoch“, v. 23
         (5) „aký úbohý človek som! Kto ma oslobodí z tela tejto smrti?“, v. 24
      c. Najbližší kontext šiestej kapitoly hovorí o tom, že sme slobodní od panstva hriechu. Kontext 8. kapitoly začína slovami „tak teda“.
      d. Neprítomnosť zmienky o Duchu alebo o Kristovi až do konca tohto kontextu (v. 25)
   2. Spasený človek
      a. Toto bol výklad Augustína, Kalvína a reformovanej tradície

b. Tento pohľad podporujú nasledujúce frázy:
   (1) „vieme, že zákon je duchovný“, v. 14
   (2) „súhlasím so zákonom vyznávajúc, že je dobrý“, v. 16
   (3) „dobro, ktoré by som si prial, nerobím …“, v. 19
   (4) „s radosťou súhlasím s Božím zákonom vo vnútornom človeku“, v. 22
c. Širší kontext Listu Rimanom umiestňuje 7. kapitolu do časti, ktorá sa zaoberá posvätením
d. Zrejmá zmena slovesných časov z imperfekta a aoristu vo v. 7-13 na neustále používanie prítomného času vo v. 14-24 naznačuje odlišnú a novú časť Pavlovho života (t. j. obrátenie)

D. Čím viac sa veriaci usiluje o to, aby sa podobal Kristovi, tým viac prežíva svoju vlastnú hriešnosť. Tento paradox dobre zapadá do tohto kontextu a Pavlovej osobnosti (a v tejto veci aj väčšiny veriacich).

Verš z metodistického spevníka:
„A nikto, ó, Pane, nemá dokonalý odpočinok,
lebo nikto nie je celkom slobodný od hriechu;
a tí, ktorí umdlievajú, Ti budú slúžiť najlepšie,
lebo si najlepšie uvedomujú to zlo, čo je v nich.“
(Meno autora a názov piesne sú neznáme)

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 7:7-12
(7) Čo teda povieme? Je zákon hriešny? Nech sa to nikdy nestane! Na druhej strane by som nespoznal hriech, keby nebolo zákona; lebo by som nevedel o žiadosti, keby zákon nehovoril: „NEPOŽIADAŠ“. (8) Ale hriech, ktorý sa ujal príležitosti cez prikázanie, vyvolal vo mne žiadosť každého druhu; lebo mimo zákona je hriech mŕtvy. (9) Raz som bol živý mimo zákona; no keď prišlo prikázanie, hriech ožil a ja som zomrel; (10) a toto prikázanie, ktoré malo vyústiť v život, jasne vyústilo v smrť pre mňa; (11) lebo hriech, využijúc príležitosť cez prikázanie, ma podviedol a cez neho ma zabil. (12) Tak teda, zákon je svätý a prikázanie je sväté a spravodlivé a dobré.

7:7 „Čo teda povieme“ Pavol sa vracia k svojmu používaniu invektívy (6:1,15; 7:1,13).

▪ **„Je zákon hriešny?“** Jeden z paradoxov zjavenia je, že Boh používal svätosť a láskavosť zákona ako zrkadlo na odhalenie hriechu, aby priviedol padlé ľudstvo na miesto pokánia a viery (v. 12-13; Gal 3). Zákon tiež prekvapivo pokračuje vo svojej funkcii pri posväcovaní, ale nie pri ospravedlňovaní!

▪ **„Nech sa to nikdy nestane“** Pavlovo charakteristické odmietnutie falošného tvrdenia (v. 13; 3:4,6,31; 6:2,15; 9:14; 11:1,11; Gal 2:17; 3:21).

▪ **„Na druhej strane“** Pavlov literárny štýl v Liste Rimanom používa silné kontrasty, aby poukázal na fakty (3:4,6,31; 6:2,15; 7:13; 9:14; 11:1,11).

▪ **„(Ja – *zamlčané*)“** Vo svojej Biblii si v texte od v. 7-25 označte osobné zámená „ja“, „môj“ alebo „mi“. Prekvapí vás to; je ich viac ako 40.

„by som nespoznal hriech, keby nebolo zákona“ Toto je jeden z kľúčových oddielov, ktorý odhaľuje chápanie Mojžišovho zákona ako zrkadla na odhalenie osobného hriechu (3:20;

4:65; 5:20; Gal 3:14-29, zvlášť v. 24). Porušiť zákon jedenkrát znamenalo porušiť zmluvu a tým niesť aj dôsledky (v. 10 a Jakub 2:10)!

▪ **„keby nebolo zákona"** Toto je podmienková veta druhého stupňa, ktorá je označovaná ako „protiklad ku skutočnosti". Pavol bol usvedčený z hriechu. Toto je jediný príklad tohto gramatického znaku v Liste Rimanom. Pavol to používa v Gal 1:10; 3:21, ako aj v 1Kor 2:8; 5:10; 11:31 a 2Kor 12:11.

▪ **„NEPOŽIADAŠ"** Toto je citát posledného prikázania z Desiatich Božích prikázaní (2M 20:17; 5M 5:21). Tento posledný príkaz sa sústreďuje na správny postoj, ktorý je naozaj základom všetkých ostatných (Mt 5-7). Zákon sa často označuje za „príkaz" (v. 8,9,11,12,13). Výraz „požiadať" znamenal „zapáliť srdce" alebo „silno túžiť". Boh dal ľuďom (strateným aj spaseným) prostredníctvom stvorenia veľa dobrých vecí, no ľudia majú sklony brať Božie dary až za hranice stanovené Bohom. Ich mottom sa stáva „stále mať viac a to za každú cenu"! „Ja" je hrozný tyran!

7:8
NASB, NKJV **„sa ujal príležitosti"**
NRSV **„chopiac sa príležitosti"**
TEV **„našiel svoju príležitosť"**
JB **„využil"**

Ide tu o vojenský výraz, ktorý sa používal v súvislosti s nejakým oporným bodom alebo základňou vojenských operácií (v. 8 a 11). V tomto kontexte je zosobnený (v. 9,11). Hriech bol charakterizovaný ako vojenská operácia (v. 11), vedená vojenským vodcom (v. 11 a 17; 6:12,14,16).

▪ **„lebo mimo zákona je hriech mŕtvy"** Hriech je vzburou proti Božej vôli (Rim 4:15; 5:13; 1Kor 15:56). V tejto fráze nie je nijaké sloveso; musí byť doplnené. Ak bude nahradené prítomným časom, značí to, že je to univerzálny princíp. Ak bude nahradené aortistovým časom, týkalo sa to konkrétne Pavlovho života.

7:9 „Raz som bol živý" Toto sa mohlo vzťahovať k Pavlovi ako k (1) dieťaťu počas veku nevinnosti alebo (2) oddanému farizejovi ešte predtým, ako pravda evanjelia prenikla do jeho srdca (Sk 23:1; Fil 3:6; 2Tim 1:3). Prvé predstavuje „autobiografickú teóriu" výkladu siedmej kapitoly a druhé „reprezentatívnu teóriu" výkladu siedmej kapitoly.

▪ **„keď prišlo prikázanie, hriech ožil a ja som zomrel"** Búriaci sa duch ľudstva je dráždený zákazmi. Božieho zákony, ktoré niečo zakazujú, sú spúšťou pre na-seba-zameranú pýchu padlého ľudstva (1M 2:16-17; 3:1-6). Všimnite si, ako je hriech aj naďalej zosobňovaný, podobne ako vo v 5:21 a 7:8,11,17,20.

7:10 „prikázanie, ktoré malo vyústiť v život, jasne vyústilo v smrť pre mňa" Toto je pravdepodobne odkaz na sľub v 3M 18:5 alebo možno v Rim 2:13. Zákon sľúbil, čo nemohol naplniť a to nie preto, že bol hriešny, ale preto, že ľudstvo je slabé a vzdorovité. Zákon sa stal rozsudkom smrti (Gal 3:13; Ef 2:15; Kol 2:14).

7:11 „ma podviedol a cez neho ma zabil" Obidve slovesá sú indikatívy aoristu aktívneho. Tento výraz „podviedol" sa v Septuaginte (LXX) používa v súvislosti s Evou v 1M 3:13. Pavol tento výraz používa niekoľkokrát (Rim 16:18; 1Kor 3:18; 2Kor 11:3; 2Tes 2:3; 1Tim 2:14). Aj problémom Adama a Evy bola žiadostivosť (2Kor 11:3; 1Tim 2:14). Adam a Eva duchovne zomreli tým, že neposlúchli Boží príkaz a rovnako to bolo s Pavlom, aj so všetkými ľuďmi (1:18-3:20).

7:12 Ide tu o Pavlovo potvrdenie dobroty zákona. Zákon nie je tým problémom. Napriek tomu Pavlova paralelná štruktúra s použitím slova „hriech“ v 6. kapitole a „zákon“ v 7. kapitole musela nahnevať zákonníckych židovských veriacich (slabých zo 14:1-15:13) v rímskom zbore.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 7:13
(13) Preto to, čo je dobré, sa pre mňa stalo *príčinou* smrti? Nech sa to nikdy nestane! Presnejšie povedané to bol hriech, aby mohlo byť ukázané, že hriech je zapríčinením mojej smrti prostredníctvom toho, čo je dobré, aby sa cez prikázanie hriech stal úplne hriešnym.

7:13

NASB	**„hriech, aby mohlo byť ukázané, že je to hriech … hriech stal úplne hriešnym“**
NKJV	**„hriech, aby sa mohol javiť ako hriech … mohol sa stať neobyčajne hriešnym“**
NRSV	**„aby mohol byť hriech ukázaný ako hriech … hriešny presahujúc mieru“**
TEV	**„aby jeho skutočná hriešna prirodzenosť mohla byť odhalená“**
JB	**„hriech, aby sa ukázal vo svojich pravých farbách … bol schopný uplatniť všetku svoju hriešnu moc“**

Zlá prirodzenosť hriechu je jasne viditeľná v skutočnosti, že sa chopil niečoho takého dobrého, prospešného a zbožného ako Mojžišov zákon (Ž 19, 119) a pokrivil to na nástroj odsúdenia a smrti (Ef 2:15; Kol 2:14). Padlé ľudstvo zneužilo (posunulo mimo Bohom daných hraníc) každý dobrý dar, ktorý mu dal Boh!

Všimnite si dve *hina* (účelové) klauzuly.

▪ **„úplne hriešnym“** Pozri Zvláštna téma: Pavlovo používanie *Huper* zloženín v 1:30.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 7:14-20
(14) Lebo vieme, že zákon je duchovný, ale ja som telesný, predaný do otroctva hriechu. (15) Lebo tomu, čo robím, nerozumiem; lebo nepraktizujem, čo *by* som chcel *robiť*, no robím presne to, čo nenávidím. (16) No ak robím presne to, čo nechcem *robiť*, súhlasím so zákonom *vyznávajúc*, že zákon je dobrý. (17) Tak teraz nie som viac ja ten, kto to robí, ale hriech, ktorý vo mne prebýva. (18) Lebo viem, že nič dobré vo mne neprebýva, to je v mojom tele; lebo ochota je vo mne prítomná, no konanie dobrého nie. (19) Lebo dobré, ktoré chcem, nerobím, ale praktizujem presne to zlé, ktoré nechcem. (20) No ak robím presne to, čo nechcem, už viac to nie som ja, kto to robí, ale hriech, ktorý vo mne prebýva.

7:14 „zákon je duchovný“ Boží zákon je dobrý. Zákon nie je hlavným problémom (v. 12 a 16b).

▪ **„ja som telesný“** Pavol používa tento výraz v (1) neutrálnom zmysle s významom fyzického tela (1:3; 2:28; 4:1; 9:3,5) a (2) negatívnom zmysle s významom padlej prirodzenosti ľudstva v Adamovi (v. 5). Nie je isté, k čomu sa to v tomto prípade vzťahuje.

▪ **„predaný do otroctva hriechu“** Toto je particípium pasívneho perfekta s významom „bol som a naďalej som predávaný do otroctva hriechu“. Hriech je opäť zosobnený, tu ako vlastník otrokov. Úloha pasívneho rodu je neistá. Mohlo by sa to vzťahovať na Satana, hriech, Pavla alebo Boha.

V SZ bolo hlavným výrazom pre Boha, ktorý volá ľudstvo späť k sebe, „výkupné“ alebo „nápravné“ (a ich synonymá). Pôvodne to znamenalo „kúpiť späť“ (Pozri Zvláštna téma v 3:24). Protichodným konceptom je vetné spojenie, ktoré je použité tu: „predaný do rúk niekoho“ (Sud 4:2; 10:7; 1Sam 12:9).

7:15-24 Božie dieťa má „božskú prirodzenosť“ (2Pt 1:4), ale aj padlú prirodzenosť (Gal 5:17). Potencionálne je hriech znefunkčnený (Rim 6:6), no ľudská prirodzenosť funguje tak, ako je popísaná v 7. kapitole. Židia hovoria, že v každom ľudskom srdci je čierny a biely pes. Ten, ktorý je lepšie kŕmený, sa stane najväčším.

Keď čítam tento oddiel, prežívam Pavlovu bolesť pri opisovaní každodenného konfliktu našich dvoch prirodzeností. Veriaci boli od svojej padlej prirodzenosti oslobodení, no – pomáhaj nám Boh – aj naďalej podliehajú jej vábeniu. Často je prekvapivé, no pravdivé, že intenzívny duchovný boj začína po spasení. Zrelosť znamená každodenné spoločenstvo s trojjediným Bohom, naplnené napätím a každodenný konflikt so zlom.

7:16,20 „ak“ Obidve tieto vety sú podmienkovými vetami prvého stupňa, čo znamená, že z autorovho pohľadu alebo kvôli jeho literárnym zámerom sa to pokladá za pravdu.

7:18 „viem, že nič dobré vo mne neprebýva, to je v mojom tele“ Pavol netvrdí, že fyzické telo je zlé, no je bojiskom medzi padlou prirodzenosťou a Božím Duchom. Gréci považovali telo spolu so všetkými jeho záležitosťami za zlé. Toto sa rozvinulo do dualistickej herézie gnosticizmu (Ef, Kol a 1J). Gréci mali tendenciu za duchovné problémy viniť všetko fyzické. Pavol takto duchovný konflikt nevníma. Zosobňoval hriech a vzburu ľudstva proti Božiemu zákonu používal ako príležitosť pre preniknutie zla do ľudskej prirodzenosti. Výraz „telo“ v Pavlových písomnostiach môže znamenať (1) fyzické telo, ktoré je morálne neutrálne (1:3; 2:28; 4:1; 9:3,5) a (2) padlú hriešnu prirodzenosť, zdedenú od Adama (v. 5).

7:20 „hriech, ktorý vo mne prebýva“ Je zaujímavé, že List Rimanom tak jasne popisuje ľudský hriech, no až po 16:20 vôbec nespomína Satana. Ľudia nemôžu obviňovať Satana za svoj problém s hriechom. Máme na výber. Hriech je zosobnený ako kráľ, tyran, vlastník otrokov. Pokúša a vábi nás k nezávislosti na Bohu, k seba-presadzovaniu za každú cenu. Pavlovo zosobnenie hriechu, spojené s voľbou človeka odráža 1M 4:7.

Pavol v tejto kapitole niekoľkokrát používa výraz „prebýva“ (v. 17,18,20). Prirodzenosť hriechu nie je zničená alebo odstránená pri spasení, no potenciálne sa stáva nefunkčnou. Jeho pokračujúca bezmocnosť závisí od našej spolupráce s prebývajúcim Duchom (8:9,11). Boh poskytol veriacim všetko potrebné pre to, aby mohli bojovať so zosobneným zlom (literárnym) a osobným zlom (Satan a démoni) – je to prítomnosť a moc Svätého Ducha. Keď prijímame Boží bezplatný dar spasenia, tak tiež musíme prijať Boží dar efektívnej ochrany zo strany Svätého Ducha. Spasenie a kresťanský život sú každodenným procesom, ktorý začína a končí každodennými rozhodnutiami veriaceho. Boh poskytol všetko, čo potrebujeme: Ducha (Rim 8), duchovnú výzbroj (Ef 6:11), zjavenie (Ef 6:17) a modlitbu (Ef 6:18).

Boj je krutý (Rim 7), no je vybojovaný (Rim 8).

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 7:21-25

(21) Nachádzam teda princíp, že zlo je vo mne prítomné, v tom, kto chce robiť dobré. (22) Lebo radostne súhlasím so zákonom Božím vo vnútornom človekovi, (23) no vidím iný zákon v údoch môjho tela, hroziaci vojnou proti zákonu mojej mysle a robiac ma väzňom zákona hriechu, ktorý je v mojich údoch. (24) Ja úbohý človek! Kto ma oslobodí z tela tejto smrti? (25) Vďaka buď Bohu cez Ježiša Krista, nášho Pána! Teda potom na jednej strane ja sám so svojou mysľou slúžim zákonu Boha, no na strane druhej telom zákonu hriecha.

7:22 „zákon Boží“ Pre Židov to bola zmienka o Mojžišovom zákone. Pre nežidov sa to vzťahovalo k (1) svedectvu prírody (Rim 1:19-20; Ž 19:1-6); (2) vnútornému morálnemu svedomiu (Rim 2:14-15) a (3) spoločenským normám alebo zvyklostiam.

▪

NASB	**„vo vnútornom človekovi“**
NKJV	**„podľa vnútorného človeka“**
NRSV, NJB	**„v mojom najvnútornejšom ja“**
TEV	**„moja vnútorná bytosť“**

Pavol porovnáva vonkajšieho človeka (fyzického) s vnútorným človekom (duchovným) v 2Kor 4:16. Táto fráza sa v tomto kontexte vzťahuje k tej časti Pavla alebo spaseného ľudstva, ktorá uznáva Božiu vôľu a zákon.

1. „Zákon je duchovný“, 7:14
2. „čo by som chcel robiť“, 7:15
3. „súhlasím so zákonom vyznávajúc, že zákon je dobrý“, 7:16
4. „prianie je vo mne prítomné“, 7:18
5. „dobro, ktoré chcem“, 7:19
6. „produkujem presne to zlé, ktoré nechcem“, 7:19
7. „robím presne tú vec, ktorú nechcem“, 7:20
8. „ten, kto chce robiť dobré“, 7:21
9. „radostne súhlasím so zákonom Božím“, 7:22
10. „zákon mojej mysle“, 7:23
11. „ja sám vo svojej mysli slúžim zákonu Božiemu“, 7:25

Siedma kapitola ukazuje, že poznať Boha a Jeho slovo nestačí. Veriaci potrebujú Ducha (ôsma kapitola)!

7:23 Medzi 6:2; 8:2 a 7:23 je skutočný rozdiel. Tento verš jasne ukazuje, že Pavlovo používanie zákona (*nomos*) sa vzťahuje na (1) zákon hriechu (v. 21,25) a (2) zákon Boží (v. 22,25). V predchádzajúcich veršoch 4,5,6,7,9 a 12 Pavol používal tento výraz pre SZ. Pavol nebol systematický teológ. Zápasil s konceptom „zákona“. V jednom zmysle predstavoval zákon Božie zjavenie, úžasný dar ľudstvu, no v ďalšom zmysle predstavoval pravidlá, ktoré definovali hriech a jasne stanovovali hranice, ktoré padlé ľudstvo nedokázalo dodržať. Tieto hranice nepozostávali len zo SZ zjavenia, ale patrili k nim všetky morálne usmernenia: prirodzené zjavenie (Ž 19; Rim 1:18-3:31) alebo spoločenské zvyklosti a normy. Ľudia sú rebeli, ktorí chcú mať kompletnú kontrolu nad svojimi vlastnými životmi!

7:24 Môže byť toto výrok spaseného človeka? Niektorí hovoria, že nie a myslia si, že kvôli tomu sa táto kapitola týka morálnych, náboženských, ale nevykúpených ľudí. Iní hovoria áno; myslia si, že sa to týka napätia evanjelia, k „už a zároveň ešte nie“ v životoch veriacich. Eschatologické naplnenie sa ešte neprejavilo. Zrelý veriaci vníma túto medzeru najakútnejšie.

▪

NASB „telo tejto smrti"
NKJV, NRSV „toto telo smrti"
TEV „toto telo, ktoré ma vedie k smrti"
NJB „toto telo určené k záhube"

Fyzické telo a myseľ nie sú zlé samé osebe a samé od seba. Boli stvorené Bohom pre život na tejto planéte a pre spoločenstvo s Ním. Boli stvorené „veľmi dobre" (1M 1:31). No 1M 3 zmenila ľudstvo a pozmenila Boží zámer. Toto nie je svet, aký Boh zamýšľal a my nie sme ľudia, akými nás Boh chcel mať. Hriech radikálne ovplyvnil stvorenie. Hriech zobral to, čo bolo dobré a prekrútil to na egoistické zlo. Telo a myseľ sa stali bojiskom pokušenia a hriechu. Pavol tento boj akútne prežíva! Túži po novom veku, novom tele, novom spoločenstve s Bohom (8:23).

7:25 Toto je zhrnutie a prechod na vyššiu úroveň, ktorá je rozvedená v ôsmej kapitole Rimanom. Napriek tomu aj v kapitole 8 vidíme rovnaké napätie vo v. 5-11.

Otázka pre vykladačov znie: „ku komu sa prihovára Pavol"?

1. k sebe a k svojim skúsenostiam s judaizmom
2. ku všetkým kresťanom
3. k Adamovi ako príkladu ľudských stvorení
4. k Izraelu a jeho poznaniu zákona, ktorý však v jeho poslúchaní zlyhal

Osobne kombinujem č. 1 (v.7-13,25b) a č. 2 (v. 14-25a). Pozri pochopenie kontextu k Rim 7:7-25. Bolesť a agónia 7. kapitoly je vyvážená a prekonaná majestátnosťou 8. kapitoly!

▪ **„Vďaka buď Bohu"** Pozri nasledujúca Zvláštna téma.

ZVLÁŠTNA TÉMA: PAVLOVA CHVÁLA, MODLITBA A VĎAKYVZDANIE BOHU

Pavol bol mužom chvály. Poznal SZ. Každé z prvých štyroch rozdelení (t. j. kníh) Žalmov končí doxológiou (Ž 41:13; 72:19; 89:52; 106:48). Boha chváli a vyvyšuje niekoľkými rôznymi spôsobmi:

1. úvodné oddiely v jeho listoch
   a. úvodné dobrodenia alebo pozdravy (Rim 1:7; 1Kor 1:3; 2Kor 1:2)
   b. úvodné požehnania (*eulogetos,* 2Kor 1:3-4; Ef 1:3-14)
2. krátke prepuknutia do chvály
   a. Rim 1:25; 9:5
   b. 2Kor 11:31
3. doxológie (charakterizované používaním (1) *doxa* (t. j. chvály) a (2) „naveky vekov")
   a. Rim 11:36; 16:25
   b. Ef 3:20-21
   c. Fil 4:20
   d. 1Tim 1:17
   e. 2Tim 4:18
4. vďakyvzdania (t. j. *eucharisteo*)
   a. úvody listov (Rim 1:8; 1Kor 1:4; 2Kor 1:11; Ef 1:16; Fil 1:3; Kol 1:3,12; 1Tes 1:2; 2Tes 1:3, Filem v. 4; 1Tim 1:12; 2Tim 1:3)
   b. pozvanie k vzdávaniu vďaky (Ef 5:4,20; Fil 4:6; Kol 3:15,17; 4:2; 1Tes 5:18)

5. krátke prepuknutia do vďaky
    a. Rim 6:17; 7:25
    b. 1Kor 15:57
    c. 2Kor 2:14; 8:16; 9:15
    d. 1Tes 2:13
    e. 2Tes 2:13
6. záverečné dobrodenia
    a. Rim 16:20,24(?)
    b. 1Kor 16:24
    c. 2Kor 13:14
    d. Gal 6:18
    e. Ef 6:24

Pavol poznal trojjediného Boha tak teologicky, ako aj na základe skúseností. Vo svojich spisoch začína modlitbou a chválou. Uprostred svojej prezentácie prepuká v chválu a vďakyvzdanie. Na konci svojich listov vždy pamätá na to, aby sa modlil, chválil Boha a ďakoval Mu. Pavlove spisy dýchajú modlitbou, chválou a vďakyvzdaním. Poznal Boha, poznal seba a poznal evanjelium.

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Ako súvisí 6. kapitola so 7. kapitolou?
2. Aký je vzťah SZ zákona k NZ veriacim (2Kor 3:1-11; Žd 8:7,13)?
3. Aké dve ilustrácie používal Pavol v 6. a 7. kapitole na opísanie nášho vzťahu k nášmu starému životu?
4. Aký je vzťah kresťana k Mojžišovmu zákonu?
5. Vysvetlite vlastnými slovami rozdiel medzi autobiografickou a reprezentatívnou teóriou výkladu Rim 7:7-25.
6. Je Rim 7 opisom strateného človeka, nezrelého veriaceho alebo všetkých veriacich?

RIMANOM 8

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	JB
Život v Duchu	Oslobodení od vnútorného hriechu	Boží spásonosný čin	Život v Duchu	Život Ducha
8:1-11	8:1-11	8:1-4	8:1-8	8:1-4
		Život v tele a v Duchu		
		8:5-8		8:5-11
		8:9-11	8:9-11	
		Duch a osvojenie		
8:12-17	8:12-17	8:12-17	8:12-17	8:12-13
				Deti Božie
				8:14-17
Sláva, ktorá príde	Od utrpenia k sláve	Nádej naplnenia	Budúca sláva	Sláva ako náš údel
8:18-25	8:18-30	8:18-25	8:18-25	8:18-25
		Ľudská slabosť je prekonaná		
8:26-30	8:26-27	8:26-27	8:26-27	8:26-27
				Boh nás povolal k podielu na Jeho sláve
		8:28-30	8:28-30	8:28-30
Božia láska	Božia trvalá láska	Naša dôvera v Božiu lásku	Božia láska v Kristovi Ježišovi	Chválospev Božej láske
8:31-39	8:31-39	8:31-39	8:31-39	8:31-34
				8:35-37
				8:38-39

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“)
SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú kapitolu. Identifikujte predmety. Porovnajte svoje rozdelenie predmetov s vyššie uvedenými piatimi prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora, čo je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

29. Prvý odsek
30. Druhý odsek
31. Tretí odsek
32. Atď.

POCHOPENIE KONTEXTU

A. Táto kapitola je vyvrcholením Pavlovho argumentu, ktorý sa začal v 1:18. Začína sa slovami „nie je odsúdenie" (zákonné postavenie) a končí „nie je odlúčenie" (osobné spoločenstvo). Teologicky ide o prechod od ospravedlnenia cez posvätenie k osláveniu (v. 29-30).

B. Toto je Pavlove teologické rozvedenie témy o tom, že Boh dáva svojho Ducha veriacim (Jánova prezentácia v J 14:12-31; 16:7-16). Duch je hybnou silou za pasívnym slovesom vo v. 14, ktoré vyjadruje, že evanjelium sa stáva aktívnym v životoch padlých ľudí. Duch zostáva s nimi a v nich a začne v nich formovať Krista. Kapitola 8 používa výraz duch – *pneuma* – viac ako 21-krát, kým v kapitole 7 tento výraz celkom chýba (ako aj v kapitolách 3-6).

C. V živote sú dve perspektívy (osobné pohľady na svet), dva životné štýly, dve priority, dve cesty (široká a úzka), ktoré ľudia nasledujú – telo alebo Duch. Jedno vedie k smrti, druhé k životu. Toto sa tradične nazýva SZ literatúra múdrosti „dvoch ciest" (Ž 1 a Pr 4:10-19). Večný život, život Ducha má pozorovateľné črty (podľa tela verzus podľa Ducha).

   Všimnite si jasnú absenciu Satana v celom tomto teologickom kontexte (Rim 1-8). V Liste Rimanom sa nespomína až do 16:20. Hlavným zameraním je padlá, ľudská, „adamovská" prirodzenosť. Bol to Pavlov spôsob odstránenia výhovoriek padlého ľudstva, ktoré sa namiesto uznania si svojej vzbury voči Bohu odvoláva na nadprirodzené pokušenia. Za vzburu je zodpovedné <u>ľudstvo</u>!

D. Túto kapitolu je veľmi ťažké načrtnúť, pretože jej myšlienka sa rozvíja pretkávaním niekoľkých nití pravdy spolu v opakujúce sa vzory, no bez kontextuálnych celkov.

E. Verše 12-17 informujú veriaceho o istote viery
   1. Prvým uistením je zmenený pohľad na svet a životný štýl, ktorý v nás vypôsobuje Duch
   2. Druhým uistením je, že náš strach z Boha bol nahradený vnímaním rodinnej lásky skrze Ducha
   3. Tretím uistením je vnútorné potvrdenie nášho synovstva prostredníctvom Svätého Ducha, ktorý v nás prebýva
   4. Štvrtým uistením je, že toto potvrdenie je dokonca spoľahlivé aj uprostred problémov a zápasov tohto padlého sveta

F. Verše 31-39 sú scénou zo súdnej siene, čo je typickou literárnou technikou SZ prorokov. Boh je sudca. Satan je naznačený žalobca. Ježiš je obhajca (paraklétos), anjeli sú diváci a veriace ľudstvo čelí obvineniam Satana.
   1. zákonné podmienky
      a. proti nám (v. 31)
      b. obvinenie (v. 33)
      c. ospravedlňuje (v. 33)
      d. odsudzuje (v. 34)
      e. prihovára sa (v. 34)
   2. obžaloba, „kto" (v. 31,33,34-3x,35)
   3. Božie zabezpečenie v Kristovi (v. 32,34b)
   4. nijaké odlúčenie od Boha

a. pozemské okolnosti (v. 35)
b. SZ citát zo Ž 44:22 (v. 36)
c. víťazstvo (v. 37,39)
d. nadprirodzené okolnosti alebo zmocnenci (v. 37-39)

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 8:1-8
(1) Preto teraz nie je nijaké odsúdenie pre tých, ktorí sú v Kristovi Ježišovi. (2) Lebo zákon Ducha života v Kristovi Ježišovi vás oslobodil od zákona hriechu a smrti. (3) Lebo to, čo zákon nemohol urobiť, lebo bol slabý, keďže to bolo skrze telo, Boh *urobil*: pošlúc svojho vlastného Syna v podobe hriešneho tela a *ako obeť* za hriech odsúdil hriech v tele, (4) aby požiadavka zákona mohla byť naplnená v nás, ktorí nechodíme podľa tela, ale podľa Ducha. (5) Lebo tí, ktorí sú podľa tela, rozmýšľajú o veciach tela, ale tí, ktorí sú podľa Ducha, o veciach Ducha. (6) Lebo myseľ sústredená na telo je smrť, ale myseľ sústredená na Ducha je život a pokoj, (7) lebo myseľ sústredená na telo je nepriateľská voči Bohu; lebo sa nepodriaďuje zákonu Boha, ale to ani *nedokáže*, (8) a tí, ktorí sú v tele, sa nemôžu páčiť Bohu.

8:1
NASB **„Preto teraz nie je“**
NKJV, NRSV **„preto nie je teraz“**
TEV **„(nie) je“**
JB **„dôvod, preto“**

Toto súvisí s predchádzajúcim kontextom. Niektorí vnímajú, že sa to vzťahuje k 7:24-25, no zdá sa, že najlepšie to súvisí s 3:21-7:25.

▪ **„nijaké“**
„Nijaké“ je prvé slovo v gréckej vete. Je rázne, znamená „nijaké odsúdenie“ tým v Kristovi (v. 1-3) a tým, ktorí chodia podľa Ducha (v. 4-11). Tu sú obidve strany novej zmluvy: (1) je to bezplatný dar v Kristovi a (2) vyžaduje sa životný štýl, zmluvná reakcia. Ospravedlnenie je oboje – objektívne (indikatív), aj subjektívne (imperatív). Je to aj stav, aj životný štýl.

▪ **„odsúdenie“** Tento výraz *katakrima* sa v Septuaginte nepoužíva často, no odráža kliatbu neposlušnosti v 5M 27:26. Znamená to „trest nasledujúci po zákonnom odsúdení“. Je to zákonný, právny protiklad ospravedlnenia. Je to zriedkavý výraz v Pavlových spisoch (5:16,18) a nikde inde sa v NZ nenachádza.

Verzia prekladu Kráľa Jakuba (King James Version) pridala k 1. veršu: „ktorí nechodia podľa tela, ale podľa Ducha“. Táto fráza sa v 1. verši neobjavuje v mnohých starovekých gréckych rukopisoch. Preklad USB4 hodnotí jej vynechanie bodom „A“ (ako isté). Objavuje sa vo v. 4. Vo v. 1 je to úplne teologicky neprimerané, no veľmi dobre zapadá do 4. verša. Verše 1-3 sa zaoberajú pozičným posvätením (indikatív), kým verše 4-11 skúsenostným posvätením alebo Kristovou podobou (imperatív). Všimnite si poznámky pod čiarou na str. 289 v *Romans Verse by Verse* od Williama R. Newella (Moody, 1938): „Revidovaná verzia správne vynecháva „ktorí nechodia podľa tela, ale podľa Ducha“. Od prekladu King James pred viac ako 300 rokmi bolo objavených veľa lepších, presnejších gréckych rukopisov a najserióznejší zbožní muži neochvejne robili jednotvárnu, ale užitočnú prácu opravovania chýb, ktoré sa do textu vkradli jeho prepisovaním. Pretože, ako všetci dobre vieme, nemáme pôvodné rukopisy Písma: Bohu sa zapáčilo zadržať ich pred stvorením, akým sú synovia ľudskí, ktorí sú takí náchylní na modloslužbu.

Verš 1 musíme uzatvárať slovami „v Kristovi Ježišovi“ zo štyroch dôvodov: (1) dôkaz gréckych rukopisov jasne hovorí v prospech vynechania klauzuly „ktorí nechodia podľa tela, ale podľa Ducha“ z verša 1 – keďže univerzálny dôkaz sa prikláňa k tomu, aby tieto slová boli zahrnuté do v. 4. (2) Duchovné rozpoznanie sa s týmto tiež zhoduje, lebo predstavenie týchto slov vo v. 1 spôsobuje, že naša bezpečnosť závisí od nás, nie od Božieho Ducha. No všetci, ktorí sú v Kristovi Ježišovi, sú v bezpečí pred odsúdením, ako sa to jasne vyučuje vo všetkých listoch. Ináč by naše bezpečie záviselo na našom chodení v živote a nie na našej pozícii v Kristovi. (3) Táto klauzula má jednoducho svoje správne miesto na konci 4. verša – kde sa opisuje spôsob chodenia veriaceho, nie jeho bezpečie od odsúdenia. (4) Klauzula na konci 1. verša v preklade King James je *komentárom* (okrajová poznámka niektorých prepisovačov), nielen na základe jej vynechania vo veľkých majuskulových rukopisoch – Aleph, A, B, C, D, F, G; A, D; s niektorými dobrými kurzívami a starovekými verziami (Olshausen, Meyer, Alford, J. F. a B., a Darbyho vynikajúca diskusia v jeho *Synopsis, in loc.*), ale tiež sa to javí na základe podobnosti tohto komentára s ďalšími dodatkami, ktoré sa nachádzajú v iných oddieloch.

To, že Boh sa rozhodol mať svoje Slovo preložené a aj napriek tomu stále autoritatívne, vidíme z použitia NZ gréckeho prekladu hebrejskej SZ, Septuaginty.

Mali by sme byť vďační Bohu za tých oddaných mužov, ktorí strávili svoje životy hĺbavým štúdiom rukopisov, ktoré nám Boh zanechal a ktorí nám dali tak úžasne dokonalý preklad, aký máme. Týchto učencov by sme mali absolútne a navždy odlíšiť od arogantných „modernistov“ (alebo v minulej dobe nazývaných „vyšších kritikov“), ktorí hovoria, čo by *mal Boh* v Biblii hovoriť namiesto toho, aby sa v hlbokej pokore snažili zistiť, čo Boh *povedal“* (s. 289).

▪ **„pre tých, ktorí sú v Kristovi Ježišovi“** Táto charakteristická Pavlova fráza (t. j. vyjadrená lokatívom) je ekvivalentom k modernému výrazu „osobný vzťah“. Pavol poznal Ježiša, miloval ho, slúžil mu a radoval sa v Ňom. Evanjelium je aj zvesť, ktorej treba uveriť, aj Osoba, ktorú treba prijať. Moc k životu vychádza z tohto vzťahu so vzkrieseným Kristom, ktorého stretol na ceste do Damašku. Jeho skúsenosť s Ježišom predchádzala jeho teológii o Ježišovi. Táto skúsenosť nevyústila do kláštorného mysticizmu, ale do agresívnej misionárskej služby. Poznať Ho, znamená slúžiť Mu. Zrelé kresťanstvo je zvesť, Osoba a životný štýl! (Pozri pozn. v 1:5).

8:2 „zákon Ducha života ... zákona hriechu a smrti“ Toto by sa mohlo vzťahovať ku: (1) kontrastu medzi zákonom hriechu (Rim 7:10,23,25) a novým zákonom Božím (Rim 7:6,22,25); (2) „zákonu lásky“ (Jak 1:25; 2:8,12) v protiklade k „Mojžišovmu zákonu“ (7:6-12); (3) starému veku v protiklade k novému veku alebo (4) Starej zmluve v protiklade k Novej zmluve (Jer 31:31-34; NZ List Židom).

Tento kontrastný štýl je udržiavaný:

1. zákonom hriechu a smrti v protiklade k zákonu Ducha, v. 2
2. podľa tela v protiklade k podľa Ducha, v. 4 a 5
3. veci tela v protiklade k veciam Ducha, v. 5
4. sústredenie na veci tela v protiklade k sústredeniu na veci Ducha, v. 5
5. sústredenie na telo v protiklade k sústredeniu na Ducha, v. 6
6. v tele v protiklade k v Duchu, v. 9
7. telo je mŕtve v protiklade k Duch je živý, v. 10
8. musíte zomrieť v protiklade k musíte žiť, v. 13
9. nie duch otroctva v protiklade k duch osvojenia, v. 16

▪

NASB, NRSV, JB „vás oslobodil“
NKJV, TEV „ma oslobodil“

Verše 2-3 sú teologickým odkazom 6. kapitoly. Existuje niekoľko odlišných zámen, ktoré sa objavujú v starovekých gréckych textoch; „ma“ sa objavuje v rukopisoch A, D, K a P, kým „vás“ sa objavuje v Aleph, B, F a G. Zámeno „nás“ sa objavuje neskôr v majuskulových rukopisoch. Zostavovatelia prekladu UBS4 priraďujú hodnotenie „B“ zámenu „vás“ (takmer isté). Autori UBS3 mu pripisujú hodnotenie „D“ (veľký problém).

Newman a Nida v knihe *A Translator´s Handbook on Paul´s Letter to the Romans* hovoria: „grécky UBS text navrhuje „ma“, hoci je to hodnotené ako „C“ naznačujúc veľkú pravdepodobnosť pochybností s ohľadom na pôvodné čítanie“ (s. 145-146).

Tento problém so zámenami „nás“, „vás“ alebo „ma/mi“ sa stále znovu objavuje v gréckych textoch Pavlových spisov.

8:3 „čo zákon nemohol urobiť“ Mojžišov zákon je dobrý a svätý, no ľudstvo je slabé a hriešne (7:12, 16). Tu prítomné sloveso je v skutočnosti prídavným menom *adunaton,* čo obyčajne znamená „nemožné“ (Žd 6:4,18; 10:4; 11:6), no môže znamenať „bez sily“ (Sk 14:8; Rim 15:1). Zákon nedokázal zabezpečiť oslobodenie. Na druhej strane poskytoval len odsúdenie, smrť a kliatbu!

▪ **„slabý, keďže to bolo skrze telo“** Toto je Pavlov základný argument zo siedmej kapitoly. Boží zákon je dobrý a svätý, ale hriešne, padlé, spurné ľudstvo nedokáže naplniť jeho požiadavky. Pavol na rozdiel od rabínov zdôrazňoval dôsledky 1M 3.

▪ „**Boh *urobil:* pošlúc svojho vlastného Syna“** To, čo padlé ľudstvo nemohlo urobiť v rámci SZ, urobil Boh v rámci NZ (Jer 31:31-34; Ezech 36:22-36) prostredníctvom Ježiša (Iz 53; J 3:16). Namiesto vonkajších požiadaviek Boh zabezpečil vnútorného Ducha a nové srdce. Táto Nová zmluva je založená na pokání a viere v Kristovo dokončené dielo, nie na ľudských výkonoch. Napriek tomu obidve zmluvy počítajú s novým životným štýlom zbožnosti.

▪ **„v podobe hriešneho tela“** Tá istá pravda je uvedená vo Fil 2:7-8. Ježiš mal skutočné ľudské telo (no bez hriešnej prirodzenosti, Fil 2:7-8; Žd 7:26). On je naozaj s nami jedno. Bol pokúšaný všetkými spôsobmi, ako my, ale zostal bez hriechu (Žd 4:15). Rozumie nám.

▪ **„*ako obeť* za hriech“** Ten istý koncept je uvedený v 2Kor 5:21 a v 1Pt 2:24. Ježiš prišiel, aby zomrel (Iz 53:4-6,10-12; Mk 10:45). Ježišov nevinný (bezchybný) život sa stal obeťou za hriech (J 1:29).

▪ **„odsúdil hriech v tele“** Ježišova smrť vyzdvihla a vyriešila problém ľudskej hriešnej prirodzenosti, nie len jednotlivé hriešne skutky (ako to robil Mojžišov zákon). Bol to Jeho život, smrť a vzkriesenie, ktoré uskutočnili Boží večný vykupiteľský zámer (Sk 2:23; 3:18; 4:28; 13:29). Ježiš nám takisto ukázal, akí ľudia môžu byť a akí by mali byť (J 13:15; 1Pt 2:21).

8:4 Tento verš sa pravdepodobne vzťahuje na Novú zmluvu (Jer 31:33 a Ezech 36:26-27). Zaoberá sa dvoma aspektmi nášho spasenia. Prvým je to, že Ježiš naplnil požiadavky Starej zmluvy a skrze vieru v Neho je táto spravodlivosť prenesená na veriacich ako dar, ktorý nijako nesúvisí s osobnými zásluhami. Toto nazývame ospravedlnenie alebo pozičné posvätenie. Druhým je to, že Boh dáva veriacim nové srdce a nového ducha. Teraz chodíme v Duchu, nie v tele. Toto sa nazýva „progresívne posväcovanie“. Kresťanstvo je nová zmluva,

ktorá má aj práva (dar spasenia), aj zodpovednosti (Kristova podoba, 6:13). Je tragické, že niektorí veriaci žijú svetský, neprimeraný život (1Kor 3:1-3).

▪ **„ktorí nechodíme podľa tela, ale podľa Ducha“** Ten istý kontrast nachádzame v Gal 5:16-25. Právnu spravodlivosť má sprevádzať životný štýl spravodlivosti. Nové srdce a myseľ Novej zmluvy nie je základom nášho spasenia, ale jeho výsledkom. Večný život má pozorovateľné charakteristiky!

8:5 Pavol vo v. 5-8 porovnáva život v „tele“ a v „Duchu“ („skutky tela“, Gal 5:19-21 s „ovocím Ducha, 5:22-25).

8:6 „myseľ sústredená“ Židia si uvedomovali, že oči a uši sú oknami do duše. Hriech sa začína v myšlienkovom živote. Stávame sa tým, čím sa vo svojej mysli zaoberáme (Rim 12:1-2; Fil 4:8)!

Pavol nevychádzal presne z tradičného rabínskeho pohľadu dvoch „zámerov“ (*yetzers*) v ľuďoch, lebo pre Pavla dobrý zámer nebol prítomný v padlom stvorení, ale vychádzal z obrátenia. Pre Pavla to bol vo vnútri človeka prebývajúci Svätý Duch, ktorý začal vnútorný duchovný konflikt (J 16:7-14).

▪ **„život“** Toto sa vzťahuje na večný život, život nového veku.

▪ **„pokoj“** Tento výraz pôvodne znamenal „spájať spolu to, čo bolo zlomené“ (J 14:27; 16:33; Fil 4:7). Existujú tri spôsoby, ktorými NZ hovorí o pokoji: (1) objektívna pravda nášho pokoja s Bohom skrze Krista (Kol 1:20); (2) náš subjektívny pocit, týkajúci sa našej spravodlivosti pred Bohom (J 14:27; 16:33; Fil 4:7) a (3) Boh, spájajúci do jedného nového tela cez Krista Židov aj pohanov (Ef 2:14-17; Kol 3:15).

8:7-11 Pavol opísal ľudstvo bez Boha niekoľkými spôsobmi: (1) nepriateľstvo voči Bohu, v. 7; (2) nepodriadenosť voči Bohu, v. 7; (3) neschopnosť páčiť sa Bohu, v. 8 a (4) duchovná smrť, ktorá vyúsťuje do večnej smrti, v. 10-11.

8:7

NASB, NRSV	**„myseľ sústredená na telo je nepriateľská voči Bohu“**
NKJV	**„svetská myseľ *je* nepriateľstvom naproti Bohu“**
TEV	**„ľudia sa stávajú nepriateľmi Božími“**
NJB	**„životný postoj rozháraných ľudí je v opozícii voči Bohu“**

Všimnite si, že táto fráza je paralelná s frázou: „myseľ sústredená na telo je smrť“ v 6. verši a „tí, ktorí chodia podľa tela“ vo 4. verši. Takisto si všimnite, že padlá ľudská prirodzenosť je aj sústredením mysle (pohľad na svet), aj životným štýlom (7:5).

▪ **„ale to ani *nedokáže*“** Padlé ľudstvo sa nielen nerozhoduje nasledovať Boha, ono nie je schopné nasledovania Boha. Padlé ľudstvo, bez pomoci Svätého Ducha, nedokáže reagovať na duchovné veci (Iz 53:6; 1Pt 2:24-25). Iniciatívy sa vždy ujíma Boh (J 6:44,65).

8:8 „tí, ktorí sú v tele“ Pavol používa túto frázu dvoma spôsobmi: (1) fyzické telo (Rim 1:3; 2:28; 4:1; 9:3,5) a (2) ľudské snahy bez Boha (Rim 7:5; 8:4-5). Tu je to č. 2. Vzťahuje sa na vzdorovité a neveriace ľudstvo.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 8:9-11

(9) No vy nie ste v tele, ale v Duchu, ak vo vás naozaj Boží duch prebýva. No ak niekto nemá Ducha Kristovho, ten Mu nepatrí. (10) Ak je Kristus vo vás, hoci je telo mŕtve kvôli hriechu, duch je živý kvôli spravodlivosti. (11) No ak Duch Toho, ktorý vzkriesil Ježiša z mŕtvych, prebýva vo vás, Ten, ktorý vzkriesil Krista Ježiša z mŕtvych, dá život aj vašim smrteľným telám cez Jeho Ducha, ktorý vo vás prebýva.

8:9 „ak“ Vo v. 9,10,11,13 (dvakrát), 17 (dvakrát) je séria podmienkových viet. Všetko sú to podmienkové vety prvého stupňa, u ktorých sa predpokladá, že z autorovho pohľadu alebo kvôli jeho literárnym zámerom sa to pokladá za pravdu. Pavol predpokladal, že čitatelia jeho listu v rímskom zbore boli kresťania (v. 9a).

▪ **„Duch Kristov“** Ľudia buď majú Ducha a preto sú veriaci alebo nemajú Ducha a sú duchovne stratení. Svätého Ducha v plnosti prijímame pri spasení. Nepotrebujeme Ho mať viac; On potrebuje viac z nás!

Frázy „Duch“ vo v. 9a, „Duch Boží“ vo v. 9b a „Duch Kristov“ vo v. 9c sú všetky synonymné.

ZVLÁŠTNA TÉMA: JEŽIŠ A DUCH

Medzi prácou Ducha a Syna je prepojenie. G. Campbell Morgan povedal, že najlepšie meno pre Ducha je „ten druhý Ježiš“. Nasleduje prehľadné porovnanie činností a oslovení Syna a Ducha.

1. Duch nazvaný „Duch Ježišov“ alebo podobné vyjadrenia (Rim 8:9; 2Kor 3:17; Gal 4:6; 1Pt 1:11)
2. Obaja nazvaní rovnakými výrazmi
   a. „pravda“
      (1) Ježiš (J 14:6)
      (2) Duch (J 14:17; 16:13)
   b. „obhajca“
      (1) Ježiš (1J 2:1)
      (2) Duch (J 14:16,26; 15:26; 16:7)
   c. „Svätý“
      (1) Ježiš (Lk 1:35; 14:26)
      (2) Duch (Lk 1:35)
3. Obaja prebývajú vo veriacich
   a. Ježiš (Mt 28:20; J 14:20,23; 15:4-5; Rim 8:10; 2Kor 13:5; Gal 2:20; Ef 3:17; Kol 1:27)
   b. Duch (J 14:16-17; Rim 8:9,11; 1Kor 3:16; 6:19; 2Tim 1:14)
   c. a dokonca Otec (J 14:23; 2Kor 6:16)

8:10 „Kristus vo vás“ Výraz „Kristus“ sa vzťahoval na prebývajúceho Syna/Ducha (J 14:16-17; Kol 1:27). Ľudia majú Syna/Ducha, ináč nie sú kresťanmi (1J 5:12). Pre Pavla výraz „v Kristovi“ je teologicky ten istý ako „v Duchu“.

▪ **„hoci je telo mŕtve kvôli hriechu“** Dokonca aj kresťania zomrú fyzicky kvôli Adamovmu hriechu, padlému svetu a osobnej vzbure (5:12-21). Hriech si vždy ide svojím smerom. Duchovná smrť (1M 3; Ef 12) vyúsťuje vo fyzickú smrť (1M 5; Žd 9:27). Veriaci žijú aj v novom veku Ducha (Joel 2:28-29; Sk 2:16), aj v starom veku hriechu a vzbury (v. 21,35).

▪ **„duch je živý kvôli spravodlivosti“** Medzi prekladmi a komentátormi boli isté nezhody v súvislosti s tým, či sa „duch“ vzťahuje na ľudského ducha (NASB, ASV, NIV, Williams, Jerusalem Bible), alebo na Svätého Ducha (KJV, TEV, REB, Karl Barth, C. K. Barrett, John Murray a Everett Harrison).

Širší kontext rozširuje naše chápanie tejto stručnej frázy. Aj tí, ktorí uverili Kristovi, zomrú, pretože žijú v padlom svete. No kvôli ich spravodlivosti, ktorá prichádza cez vieru v Ježiša, už majú večný život (Ef 2:4-6). Toto je napätie Kráľovstva nebeského medzi „už teraz, ale ešte nie celkom“. Starý a nový vek sa v čase prelínajú.

▪ **„spravodlivosť“** Pozri Zvláštna téma v 1:17.

8:11 „ak“ Pozri poznámku vo verši 9.

▪ **„Duch Toho, ktorý vzkriesil Ježiša z mŕtvych, prebýva vo vás“** Ktorá osoba Trojice prebýva vo veriacich? Väčšina veriacich by odpovedala, že Duch. To je určite pravda, no v skutočnosti vo veriacich prebývajú všetky tri osoby Trojice:

1. Duch, J 14:16-17; Rim 8:11; 1Kor 3:16; 6:19; 2Tim 1:14
2. Syn, Mt 28:20; J 14:20,23; 15:4-5; Rim 8:10; 2Kor 13:5; Gal 2:20; Ef 3:17; Kol 1:27
3. Otec, J 14:23; 2Kor 6:16

Táto fráza je vynikajúcou príležitosťou, na ktorej sa dá ukázať, že NZ často pripisuje vykupiteľské skutky všetkým trom osobám Trojice: (1) Boh Otec vzkriesil Ježiša (Sk 2:24; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 17:31; Rim 6:4,9; 8:11; 10:9; 1Kor 6:14; 2Kor 4:14; Gal 1:1; Ef 1:20; Kol 2:12; 1Tes 1:10); (2) Boh Syn vzkriesil seba (J 2:19-22; 10:17-18); (3) Boh Duch vzkriesil Ježiša (Rim 8:11). Ten istý dôraz na Trojicu môžeme vidieť vo v. 9-10.

ZVLÁŠTNA TÉMA: TROJICA

Všimnite si aktivitu všetkých troch osôb Trojice. Výraz „Trojica“, ktorý prvýkrát použil Tertulian, nie je biblickým slovom, ale jej koncept je všadeprítomný.

1. Evanjeliá
   a. Matúš 3:16-17; 28:19 (a paralely)
   b. J 14:26
2. Skutky – Sk 2:32-33, 38-39
3. Pavol
   a. Rim 1:4-5; 5:1,5; 8:1-4,8-10
   b. 1Kor 2:8-10; 12:4-6
   c. 2Kor 1:21; 13:14
   d. Gal 4:4-6
   e. Ef 1:3-14,17; 2:18; 3:14–17; 4:4-6
   f. 1Tes 1:2-5
   g. 2Tes 2:13
   h. Tit 3:4-6
4. Peter – 1Pt 1:2
5. Júda – v. 20-21

Je to naznačené v SZ

1. Používanie množného čísla pre Boha
   a. Meno *Elohim* je v množnom čísle, no keď sa používa o Bohu, vždy je tam sloveso v jednotnom čísle
   b. „My“ v 1M 1:26-27; 3:22; 11:7

c. „Jeden“ v *Shema* 5M 6:4 je v množnom čísle (tak, ako v 1M 2:24; Ezech 37:17)

2. Anjel Pánov ako viditeľný predstaviteľ božstva
   a. 1M 16:7-13; 22:11-15; 31:11,13; 48:15-16
   b. 2M 3:2,4; 13:21; 14:19
   c. Sud 2:1; 6:22-23; 13:3-22
   d. Zach 3:1-2
3. Boh a Duch sú odlišní, 1M 1:1-2; Ž 104:30; Iz 63:9-11; Ezech 37:13-14
4. Boh (YHWH) a Mesiáš (*Adon*) sú odlišní, Ž 45:6-7; 110:1; Zach 2:8-11; 10:9-12
5. Mesiáš a Duch sú odlišní, Zach 12:10
6. Všetci traja sa spomínajú v Iz 48:16; 61:1

Ježišovo božstvo a osobnosť Ducha spôsobovali problém prísnym, monoteistickým, prvým veriacim:
1. Tertulian – podriaďoval Syna Otcovi
2. Origenes – podriaďoval božskú podstatu Syna a Ducha
3. Arius – popieral božstvo Syna a Ducha
4. Monarchianizmus – veril v postupné prejavy rôznych Božích osôb

Trojica je historicky rozšírené vyjadrenie, ktoré vychádza z biblického podkladu:
1. Plné božstvo Ježiša, rovnocenné s Otcom, potvrdené v r. 325 Nikajským koncilom
2. Plná osoba a božstvo Ducha rovnocenné s Otcom a Synom bolo potvrdené na koncile v Konštantínopole (v. 381)
3. Doktrína Trojice je plne vyjadrená v Augustínovej práci *De Triniate*

Je to skutočné tajomstvo, no zdá sa, že NZ potvrdzuje božskú prirodzenosť s troma večnými osobnými prejavmi.

▪ **„dá život aj vašim smrteľným telám“** Vzkriesenie Ježiša aj Jeho nasledovníkov je kľúčovou doktrínou (1Kor 15:1nn; 2Kor 4:14). Kresťanstvo tvrdí, že veriaci budú mať vo večnosti hmotnú existenciu (1J 3:2). Ak bol Kristus vzkriesený Duchom, tak budú aj Jeho nasledovníci (v. 23).

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 8:12-17

(12) Teda, bratia, máme záväzok nie voči telu, aby sme žili podľa tela – (13) lebo ak žijete podľa tela, musíte zomrieť; no ak podľa Ducha usmrcujete skutky tela, budete žiť. (14) Lebo všetci, ktorí sú vedení Duchom Božím, sú synovia Boží. (15) Lebo ste neprijali ducha otroctva, ktorý znovu vedie do strachu, ale prijali ste ducha osvojenia za synov, na základe ktorého voláme: „Abba! Otče!“ (16) Sám Duch svedčí s naším duchom, že sme deti Božie, (17) a ak deti, takisto aj dedičia, dedičia Boží a spoludedičia s Kristom, ak naozaj s *Ním* trpíme, aby sme s *Ním* mohli byť aj oslávení.

8:12 „Teda“ Pavol pokračuje, aby ukázal dosah svojej prezentácie v. 1-11.

▪ **„máme záväzok“** Toto je druhá strana kresťanskej slobody (14:1-15:13). Toto je záver z diskusie o posvätení vo v. 1-11 – posvätenie je aj pozičné (indikatív), aj progresívne (imperatív). Takisto to jasne ukazuje, že veriaci musia stále zápasiť so starou padlou prirodzenosťou (Rim 7). Človek sa musí rozhodnúť (počiatočná viera) a naďalej v rozhodovaní pokračovať (životný štýl viery)!

8:13 „ak" Vo v. 9,10,11,13 (dvakrát), 17 (dvakrát) je séria podmienkových viet. Všetko sú to podmienkové vety prvého stupňa, u ktorých sa predpokladá, že z autorovho pohľadu alebo kvôli jeho literárnym zámerom ide o pravdu. Pavol predpokladal, že čitatelia jeho listu v rímskom zbore boli kresťania, ktorí žili podľa Ducha.

▪ **„žijete podľa tela, musíte zomrieť"** Obidve slovesá vo v. 13 sú v prítomnom čase, čo hovorí o neustále pokračujúcom čine. Biblia odkrýva tri štádiá smrti: (1) duchovnú smrť (1M 2:17; 3:1-7; Ef 2:1); (2) fyzickú smrť (1M 5) a (3) večnú smrť (Zj 2:11; 20:6,14; 21:8). Tá, o ktorej sa tu hovorí, je duchovná smrť Adama (1M 3:14-19), ktorá vyústila do fyzickej smrti ľudskej rasy (1M 5).

Adamov hriech priniesol do skúsenosti človeka smrť (5:12-21). Každý z nás sa dobrovoľne rozhodol zúčastňovať sa na hriechu. Ak sa rozhodneme v ňom zostať, „naveky" nás to zabije (Zj 20:6,14, „druhá smrť"). Ako kresťania musíme zomrieť hriechu a sebe a žiť Bohu (Rim 6).

▪ **„ak podľa Ducha usmrcujete skutky tela, budete žiť"** Istota spasenia veriacich sa potvrdzuje a prejavuje ich kresťanským životným štýlom (NZ List Jakuba a 1 Jána). Veriaci nežijú tento nový život vo svojej vlastnej snahe, ale prostredníctvom Ducha (v. 14). Napriek tomu sa musia každodenne poddávať Jeho kontrole (Ef 5:17-18).

V tomto kontexte sú „skutky tela" vnímané ako život starého hriešneho veku. Nie je to popretím večnosti fyzickej existencie (8:23), ale kontrastom medzi prebývajúcim Duchom (nový vek) a zápasom s hriechom (starý vek).

8:14 „všetci, ktorí sú vedení Duchom Božím" Toto je particípium prítomné pasívne, ktoré vyjadruje neustále vedenie Duchom. Duch nás získava pre Krista a potom v nás formuje Krista (v. 29). Kresťanstvo je oveľa viac než len rozhodnutie. Je to v skutočnosti neustále učeníctvo, ktoré začína rozhodnutím. Nevzťahuje sa to len na nejaké zvláštne udalosti, obdobia alebo služby, ale na každodenné aktivity.

▪ **„Synovia Boží"** Táto fráza v množnom čísle sa v SZ používala pre anjelov a zriedka pre ľudí. Jednotné číslo sa používalo v súvislosti s Adamom, Izraelom, jeho Kráľom a Mesiášom. Tu sa vzťahuje na všetkých veriacich. Vo verši 14 je použitý grécky výraz *huioi* (synovia), vo verši 16 *tekna* (deti). V tomto kontexte sú použité synonymicky.

8:15 „duch" Tento verš, podobne ako v. 10, nie je jednoznačný. Môže sa vzťahovať na vykúpeného nového ducha ľudstva v Kristovi alebo na Svätého Ducha. Oboje sa nachádza vo v. 16.

V Pavlových spisoch je niekoľko miest, kde je táto gramatická konštrukcia použitá na opísanie toho, čo produkuje Svätý Duch v jednotlivých veriacich.

1. tu „nie duch otroctva", „duch osvojenia", v. 15
2. „duch miernosti", 1Kor 4:21
3. „duch viery (vernosti)", 2Kor 4:13
4. „duch múdrosti a zjavenia", Ef 1:17

Existuje niekoľko miest, hlavne v 1Kor, kde Pavol používa slovo *pneuma* a vzťahuje to na seba (1Kor 2:11; 5:3,14; 7:34; 16:8 a Kol 2:5). V tomto kontexte najlepšie zapadá do tejto kategórie v. 10 a 15.

▪ **„ducha otroctva, ktorý znovu vedie do strachu"** Charakteristikou starej prirodzenosti je strach. Charakteristika novej prirodzenosti je opísaná vo v. 14-17.

▪ **„osvojenia za synov"** Podľa rímskeho zákona bolo osvojenie veľmi zložité, no keď sa to podarilo, bolo to navždy (Gal 4:4-6). Tento obraz podporuje teologickú pravdu o istote

veriaceho. Prirodzený syn mohol byť vydedený, ale osvojenému synovi sa to nemohlo stať. Toto bola jedna z Pavlových obľúbených, rodinných metafor, ktoré opisujú spasenie (v. 15,23). Peter a Ján používali podobnú rodinnú metaforu - „znovuzrodený“ (J 3:30; 1Pt 1:3,23).

▪ **„Abba“** Tento aramejský výraz bol ten istý, akým deti nazývali doma svojich otcov („ocko“ alebo „oci“). Ježiš a apoštolovia hovorili aramejsky. Veriaci môžu teraz prichádzať k Svätému Bohu prostredníctvom Kristovej krvi cez prebývajúceho Ducha s pevnou vierou a rodinnou dôverou (Mk 14:36; Gal 4:6). Nie je to úžasné, že padlé ľudstvo môže nazývať Boha Otcom a že ten večný Svätý si to želá?! Pozri Zvláštna téma: Otec v 1:7.

8:16 „Sám Duch“ V gréčtine je slovo Duch v strednom rode, preto to preklad KJV prekladá ako „sám Duch“, no Duch je osoba; môžeme ho zarmútiť (Ef 4:30; 1Tes 5:19), preto je lepší preklad „On sám“.

▪ **„svedčí s naším duchom, že sme deti Božie“** Ako je uvedené vo v. 13, jeden z aspektov istoty viery je zmenený a meniaci sa život veriaceho (NZ List Jakuba a 1 Jána). Ďalším aspektom istoty je, že prebývajúci Duch nahradil strach z Boha rodinnou láskou. Všimnite si preklady a interpunkciu v RSV a NRSV – „keď voláme, Abba! Otče!, je to sám Duch nesúci svedectvo s našimi duchmi, že sme deti Božie“ (Gal 4:6). Toto naznačuje, že istota prichádza vtedy, keď veriaci môže volať Boha Otcom skrze Ducha.
Vnútorné svedectvo Ducha nie je počuteľné, ale je praktické.

1. vina, keď hrešíme
2. túžba byť ako Kristus
3. túžba byť s Božou rodinou
4. hlad po Božom slove
5. vnímanie potreby evanjelizácie
6. vnímanie potreby kresťanského obetného dávania.

Toto sú príklady vnútorných túžob, ktoré sú dôkazom obrátenia sa k viere.

Istota spasenia sa zmenila na denominačnú problematiku. (1) Rímsko-katolícka cirkev popiera možnosť istoty v tomto živote, no pevné uistenie do budúcnosti zakladá na tom, že človek je členom tej „pravej“ cirkvi; (2) Ján Kalvín (reformovaná tradícia) založil istotu na vyvolení (predestinácia), no nikto si ním nemôže byť istý, až kým neskončí jeho život a príde Súdny deň; (3) John Wesley (metodistická tradícia) založil istotu na dokonalej láske (žiť mimo vedomého hriechu); (4) väčšina baptistov má tendenciu zakladať istotu na biblických sľuboch bezplatnej milosti (ignoruje však pri tom všetky varovania a napomínania). Sú dve nebezpečenstvá, ktoré sa týkajú NZ paradoxnej prezentácie kresťanskej istoty: (1) prílišné zdôrazňovanie „raz spasený, navždy spasený“ a (2) prílišné zdôrazňovanie ľudských skutkov kvôli udržaniu si spasenia. List Židom 6 jasne učí „raz mimo, navždy mimo“. Ľudská snaha (dobré skutky) nedokáže udržať veriaceho spaseným (Gal 3:1-14). No dobré skutky sú cieľom kresťanského života (Ef 2:10). Sú prirodzeným výsledkom stretnutia sa s Bohom a toho, že človek má v sebe prebývajúceho Ducha. Sú dôkazom skutočného obrátenia človeka.

Istota nemá za cieľ zjemniť biblické povolanie k svätosti! Teologicky povedané, istota je založená na charaktere a činoch trojjediného Boha: (1) Otcovej láske a milosti; (2) Synovej dokončenej obetnej práci a (3) nutkanie od Božieho Ducha smerom ku Kristovi a následnom formovaní Krista v kajúcom veriacom. Dôkazom tohto spasenia je zmenený pohľad na svet, zmenené srdce, zmenený životný štýl a zmenená nádej! Nemôže byť založené na emocionálnom rozhodnutí z minulosti, pri ktorom nie je viditeľná zmena životného štýlu (t. j. ovocie, Mt 7:15-23; 13:20-22). Istota, ako spasenie, ako kresťanský život, začína odpoveďou na Božie milosrdenstvo a pokračuje v tejto reakcii po celý život. Je to zmenený a meniaci sa život viery!

▪ **„svedčí“** Toto je ďalšie zložené slovo *sun.* Duch je spolu-svedkom spolu s duchom veriaceho. Pavol tento zložený termín používa v 2:15; 8:16 a 9:1.

8:17 „ak“ Vo v. 9,10,11,13 (dvakrát), 17 (dvakrát) je séria podmienkových viet. Všetko sú to podmienkové vety prvého stupňa, u ktorých sa predpokladá, že z autorovho pohľadu alebo kvôli jeho literárnym zámerom ide o pravdu. Pavol predpokladal, že čitatelia jeho listu v rímskom zbore boli kresťania.

▪ V tomto verši sú tri zložené slová *syn*, čo znamená „spojená účasť s“. Veriaci majú podiel na vlastníctve s Kristom; veriaci majú podiel na utrpeniach s Kristom a veriaci budú mať podiel na sláve s Kristom. Vo v. 22 (dvakrát), 26 a 28 je viac zložených slov so *syn*. Ef 2:5-6 má tiež tri zložené slová so *syn*, ktoré opisujú život veriaceho v Kristovi.

▪ **„dedičia“** Toto je ďalšia rodinná metafora na opísanie veriacich (4:13-14; Gal 3:29; 4:1,7).

▪

NASB, NKJV	**„ak naozaj *s Ním* trpíme“**
NRSV	**„ak, v skutočnosti, s ním trpíme“**
TEV	**„lebo ak máme podiel na Kristových utrpeniach“**
JB	**„podieľajúc sa na jeho utrpeniach“**

Utrpenie je normou pre veriacich v padlom svete (Mt 5:10-12; J 15:18-21; 16:1-2; 17:14; Sk 14:22; Rim 5:3-4; 8:17; 2Kor 4:16-18; Fil 1:29; 1Tes 3:3; 2Tim 3:12; Jak 1:2-4; 1Pt 4:12-19). Ježiš určil model (Žd 5:8). Zvyšok tejto kapitoly rozvíja túto tému.

▪ **„s *Ním* mohli byť aj oslávení“** Kedykoľvek v Jánových spisoch Ježiš hovoril o svojej smrti, nazýval ju „byť osláveným“. Ježiš bol oslávený svojimi utrpeniami. Veriaci, pozične aj na základe skúseností, majú podiel na Ježišových životných udalostiach (Rim 6). Pozri Zvláštna téma: Vláda v Božom kráľovstve v 5:17-18.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 8:18-25

(18) Lebo uvažujem, že utrpenia tejto súčasnej doby nie sú hodné toho, aby boli prirovnávané k sláve, ktorá nám má byť zjavená. (19) Lebo stvorenie s dychtivou túžbou čaká na zjavenie synov Božích. (20) Lebo stvorenie bolo vystavené márnosti, nie dobrovoľne, ale kvôli Tomu, kto ho vystavil, v nádeji (21), že samo stvorenie bude tiež oslobodené z jeho otroctva skazenosti do slobody slávy Božích detí. (22) Lebo vieme, že celé stvorenie spolu stoná a trpí pôrodnými bolesťami až doteraz. (23) A nie len to, ale aj my sami, majúc prvé ovocie Ducha, dokonca aj my sami stonáme v sebe, dychtivo čakajúc na *svoje* osvojenie za synov, vykúpenie nášho tela. (24) Lebo v nádeji sme boli spasení, ale nádej, ktorá sa dá vidieť, nie je nádejou; lebo kto dúfa v to, čo *už* vidí? (25) Ale ak dúfame v to, čo nevidíme, s vytrvalosťou na to dychtivo čakáme.

8:18 „uvažujem“ Toto slovo znamená doslova „zrátať“. Je to prítomný mediálny indikatív. Pavol naďalej uvažuje o dosahu kresťanského utrpenia. Bol to účtovnícky výraz, ktorý vyjadroval, že sa dospelo k pozorne preskúmanému záveru. Je to opakujúca sa téma v Liste Rimanom (pozri poznámku v 2:3). Veriaci musia žiť vo svetle duchovných právd, ktorým rozumejú.

▪ **„utrpenia“** Na základe 1Kor 4:9-12; 2Kor 4:7-12; 6:4-10; 11:24-27; Žd 11:35-38 máme určité chápanie utrpenia, ktoré je súčasťou služby Kristovi.

▪ **„tejto súčasnej doby“** Židia verili, že dejiny sveta boli rozdelené do dvoch vekov – súčasného zlého veku a veku spravodlivosti, ktorý príde (Mt 12:32; Mk 10:30). SZ očakávala, že príchod Mesiáša prinesie aj ten nový vek spravodlivosti. No dva Kristove príchody, jeden ako Spasiteľa (vtelenie) a druhý ako Pána (Druhý príchod), spôsobili prelínanie týchto dvoch vekov. Veriaci žijú v napätí medzi „už“ a „ešte nie“ Božieho kráľovstva. Pozri Zvláštna téma: Tento vek a vek, ktorý príde v 12:2.

▪ **„hodné ... slávy“** Obidva tieto výrazy súvisia so SZ konceptom váhy – to, čo bolo ťažké, bolo cenné. „Hodné“ pochádzalo z obchodného výrazu, ktorý znamenal „vážiť toľko, koľko“. Hebrejský výraz „sláva“ mal tiež koreň v „byť ťažký“ v zmysle byť cenný, napr. ako zlato. Pozri poznámka v 3:23.

Výraz „sláva“ v Pavlových spisoch mal eschatologickú orientáciu. Týkal sa nádhery a moci vracajúceho sa, osláveného a vyvýšeného Krista (Kol 3:4). Pozri Zvláštna téma: Sláva v 3:23.

▪ **„ktorá nám má byť zjavená“** Toto je trpný rod, vzťahujúci sa na sprostredkovanie Bohom alebo Duchom (v. 20). Veriaci žijú v tomto živote vierou, nie videním (v. 24 a 1Kor 2:9; 13:12; 2Kor 5:7; Žd 11:1).

8:19 „stvorenie s dychtivou túžbou čaká“ Fyzické stvorenie je zosobnené ako človek s natiahnutým krkom, skúmajúci horizont. Stvorenie bolo negatívne ovplyvnené, keď sa Adam s Evou vzbúrili (1M 3:17-19). Celé stvorenie bude nakoniec vykúpené (okrem vzdorovitých anjelov, neveriacich ľudí a ich pripraveného izolovaného miesta - pozri Bruce Corley a Curtis Vaughan, *Romans,* s. 95, poznámka pod čiarou 46).

ZVLÁŠTNA TÉMA: PRÍRODNÉ ZDROJE

I. Úvod
   A. Všetko stvorenie je pozadím alebo scénou pre Božiu lásku k ľudstvu.
   B. Má spoločný podiel pri páde (1M 3:17; 6:1nn; Rim 8:18-20). Takisto bude mať podiel v eschatologickom vykúpení (Iz 11:6-9; Rim 8:20-22; Zj 21-22).
   C. Hriešne, padlé ľudstvo vyplienilo prírodné prostredie sebeckou neviazanosťou. Nasleduje citát od Edward Carpentera z *The Canon of Westminster*: „ ... človek neúprosne napáda v globálnom kontexte okolitý vesmír – t. j. Božie stvorenie – útočí na vzduch a zamoruje ho; špiní prírodné vodné cesty; otravuje pôdu; vyrubuje lesy, nedbajúc na dlhodobé následky tohoto zhýralého ničenia. Tento útok je postupný a nekoordinovaný. Nevenuje dostatočný rešpekt vyváženosti prírody a následným dopadom je aj veľmi malý zmysel pre zodpovednosť za to, čo jedna generácia dĺži druhej.“
   D. Nielenže žneme výsledok znečistenia a zneužívania našej planéty, ale naše potomstvo bude žať ešte oveľa tvrdšie, neodvratné dôsledky.

II. Biblický materiál
   A. Stará zmluva
      1. 1M 1-3
         a. Stvorenie je zvláštne miesto stvorené Bohom pre spoločenstvo s ľuďmi (1M 1:1-25).
         b. Stvorenie je dobré (1M 1:4,10,12,18,21,25), ba veľmi dobré (1M 1:31). Má byť svedkom Božím (Ž 19:1-16).

c. Ľudstvo je vrcholným zámerom stvorenia (1M 1:26-27)
d. Ľudstvo malo vládnuť nad stvorenstvom ako Boží správca (1M 1:28-30; Ž 8:3-8, Žd 2:6-8). Boh je a zostáva Stvoriteľom/Udržiavateľom/Vykupiteľom/Pánom stvorenia (2M 19:5; Job 37-41; Ž 24:1-2; 95:3-5; 102:25; 115:15; 121:2; 124:8; 134:3; 146:6; Iz 37:16)
e. Spravovanie stvorenia ľuďmi môžeme vidieť v 1M 2:15 – „obrábať, udržiavať a chrániť" (3M 25:23; 1Kron 29:14).

2. Boh miluje stvorenie, zvlášť zvieratá
   a. Mojžišov zákon pre správne zaobchádzanie so zvieratmi
   b. YHWH hrajúci sa s leviatanom (Ž 104:26)
   c. Boh sa stará o zvieratá (Jon 4:11)
   d. Eschatologická prítomnosť prírody (Iz 11:6-9; Zj 21-22)
3. Príroda v určitom zmysle oslavuje Boha
   a. Ž 19:1-6
   b. Ž 29:1-9
   c. Job 37-41
4. Príroda je jedným z prostriedkov, akými Boh ukazuje svoju lásku a svoj zmluvný záväzok
   a. 5M 27-28; 1Kr 17
   b. v prorockých knihách

B. Nová zmluva
1. Boh je vnímaný ako tvorca. Je len jeden Stvoriteľ – trojjediný Boh (Elohim, 1M 1:1; Duch, 1M 1:2; a Ježiš, NZ). Všetko ostatné je stvorené
   a. Sk 17:24
   b. Žd 11:3
   c. Zj 4:11
2. Ježiš je Božou hybnou silou pri stvorení
   a. J 1:3,10
   b. 1Kor 8:6
   c. Kol 1:16
   d. Žd 1:2
3. Ježiš vo svojich kázňach nepriamo hovorí o Božej starostlivosti o prírodu
   a. Mt 6:26,28-30, nebeské vtáctvo a poľné ľalie
   b. Mt 10:29, vrabce
4. Pavol tvrdí, že všetci ľudia sú zodpovední za svoje poznanie Boha v stvorení (t. j. prirodzené zjavenie, Rim 1:19-20; Zj 21-22)

III. Záver
A. Sme viazaní k tomuto prírodnému poriadku!
B. Hriešne ľudstvo zneužíva Boží dar prírody rovnako, ako všetky ostatné, dobré Božie dary
C. Tento prirodzený poriadok je dočasný a pominie (2Pt 3:7). Boh posúva náš svet v rámci jeho historického sledu. Hriech si bude ďalej bežať svojím smerom, no Boh mu vymedzil hranice. Stvorenie bude vykúpené (Rim 8:18-25).

▪ **„na zjavenie"** Tento výraz znamenal „odtiahnuť oponu", teda odhaliť alebo informovať. Takisto je to názov poslednej knihy Novej zmluvy, apokalypsy. Druhý príchod sa často označuje ako zjavenie alebo príchod (1Kor 1:7-8; 1Pt 17,13).

▪ **„synov Božích“** Toto bola bežná, rodinná metafora, používaná na označenia kresťanov (8:14,16). Hovorí o Bohu, ako o Otcovi a o Ježišovi, ako o Jeho jedinečnom synovi (J 1:18; 3:16,18; Žd 1:2; 3:6; 5:8; 7:28; 1J 4:9).

V SZ bol Izrael Božím synom (Oz 11:1), ale aj Kráľ bol Božím synom (2Sam 7). Tento koncept sa prvýkrát spomína v NZ v Mt 5:9 (tiež v J 1:12; 2Kor 6:18; Gal 3:26; 1J 3:1,10; Zj 21:7).

8:20
NASB, NKJV
NRSV **„lebo stvorenie bolo vystavené márnosti“**
TEV **„Lebo stvorenie bolo odsúdené, aby sa stalo bezcenným“**
JB **„Nebolo kvôli nijakému zlyhaniu na strane stvorenia, že nedokázalo docieliť svoj zámer“**

Toto by sa dalo preložiť ako „márnivosť“. V Septuaginte sa používa v niekoľkých významoch – bezvýznamnosť, bezcennosť, zbytočnosť, falošní bohovia (modly) a prázdnota. Celé stvorenie sa pre Boží plánovaný zámer stalo zbytočným (1M 3:17-19), no jedného dňa Boh odstráni kliatbu pádu (Zj 22:3). Toto nie je taký svet, akým ho chcel Boh mať!

▪ **„ale kvôli Tomu, kto ho vystavil, v nádeji“** Sloveso je v pasívnom aoriste a jasne sa vzťahuje na Boha (NASB, NKJV, TEV). Fyzické stvorenie podrobil márnosti:

1. kvôli ľudskej vzbure
2. ako pokus obrátiť ľudstvo k sebe (5M 27-29).

Táto zámerná márnosť bude len na určité obdobie. Vykúpené ľudstvo má sľúbenú fyzickú budúcnosť (telo a svet).

Boh dopredu vedel o Adamovej vzbure. Dovolil, aby sa to stalo a rozhodol sa pracovať s padlým ľudstvom v padlom svete. Toto nie je taký svet, akým ho Boh chcel mať. Toto nie je svet, akým bude jedného dňa (2Pt 3:10; Zj 21:1-3). Pozri poznámky o „nádeji“ v 5.2.

8:21 „samo stvorenie bude tiež oslobodené z jeho otroctva skazenosti“ Príroda bude súčasťou večnosti (Iz 11:6-10). Nebo prichádza späť na znovu-obnovenú zem (Mt 5:18; 24:35; 2Pt 3:10; Zj 21:1). Budúcnosť môže byť návratom do rajskej blaženosti; spoločenstvom medzi Bohom a ľudstvom, medzi jednotlivcami navzájom, medzi ľudstvom a zvieratami a medzi ľudstvom a zemou! Biblia začína tým, že Boh, ľudstvo a zvieratá sú v spoločenstve a v harmónii v prostredí záhrady (1M 1-2) a končí sa podobne (Zj 21-22).

▪ **„do slobody slávy Božích detí“** Vo v. 14 sú veriaci nazvaní „synovia Boží“; vo v. 16 „deti Božie“ a vo v. 17 „dedičia Boží“. Vo v. 18 je veriacim zjavená eschatologická Božia sláva. Teraz v 19. verši stvorenie čaká na zjavenie Božích synov, pretože bude mať podiel na ich eschatologickej sláve (v. 21). Táto obnova stvorenia a zvlášť ľudstva umožní, aby sa naplnil pôvodný zámer stvorenia – Boh a ľudstvo, stvorené na Jeho obraz, budú v intímnom spoločenstve.

8:22 „celé stvorenie spolu stoná“ Toto je ďalšie z Pavlových zložených výrazov so *sun* – „stoná spolu s“. Mnohé z týchto slov sám vymyslel. Je možné, že sa zmieňoval o Jer 12:4,11 (5M 27-29), kde zem Izraela smúti kvôli spustošeniu, spôsobenému ľudským hriechom.

▪ **„trpí pôrodnými bolesťami“** V židovských kruhoch bol tento koncept často nazývaný „pôrodné bolesti nového veku“ (Mk 13:8). Začiatok nového dňa spravodlivosti nebude bez problémov. Morálne a duchovné podmienky tejto padlej planéty sa budú stále zhoršovať (2Tes 2:1-12 a tiež sedem pečatí, trúb a nádob v Zj 5-18).

V tomto kontexte sú tri „stony“: (1) stvorenie (v. 22); (2) veriaci (v. 23) a (3) Duch ako ten, ktorý sa prihovára (v. 26) – všetky tri kvôli 1M 3 (táto metafora vychádza z v. 16).

8:23 „my sami ... my sami“ Zámená sú zdôraznené a opakujú sa.

▪ **„prvé ovocie Ducha“** Tento výraz sa v modernej gréčtine používa pre „snubný prsteň“. Je to analógia „pečate Ducha“ v 2Kor 1:22 a „záväzku Ducha“ v 2Kor 5:5; a Ef 1:14.

Prvé ovocie v SZ bolo sľubom príchodu žatvy. Symbolizovalo to, že Boh je vlastníkom celej žatvy. Duch je prvým ovocím nového veku, ako bol Ježiš prvým ovocím vzkriesenia (1Kor 15:20). Veriaci ako Božie deti dokonca aj teraz prežívajú niečo z radosti neba prostredníctvom Svätého Ducha, ktorý prebýva s nimi a v nich. Je tu vyjadrené napätie medzi „už“, ale „ešte nie“ prelínajúcich sa dvoch židovských vekov. Veriaci sú nebeskí občania a na zemi len prebývajú!

▪ **„my sami stonáme v sebe“** Zdá sa, že toto sa vzťahuje na dialektické napätie medzi „už“ a „ešte nie“ prelínajúcich sa dvoch židovských vekov. Kráľovstvo Božie je prítomné, no nie je dokončené. Veriaci majú vzkriesený život, no napriek tomu fyzicky zomrú (2Kor 5:2-4). Sme spasení, no ešte stále hrešíme (Rim 7).

▪ **„dychtivo čakajúc na *svoje* osvojenie za synov“** Osvojenie je Pavlova obľúbená, rodinná metafora pre spasenie (v. 15). Spasenie veriacich je procesom, ktorý začína počiatočným rozhodnutím pokánia a viery a rozvíja sa do rastúcej Kristovej podoby. Veriaci nebudú kompletne zachránení až do Dňa vzkriesenia (v. 30 a 1J 3:2).

Výraz „osvojenie“ je v niektorých gréckych rukopisoch vynechaný (MSS P^{46}, D, F, G, a niektoré staré latinské verzie). Napriek tomu je to zahrnuté v Aleph, A, B, C, v niektorých starých latinských verziách, vo Vulgate, v sýrskych, koptských a arménskych verziách. UBS^4 hodnotí jeho začlenenie ako „A“ (isté).

▪ **„vykúpenie nášho tela“** Tento výraz znamená „kúpiť späť“. Daný koncept sa používal v SZ na opísanie niekoho, kto bol svojim príbuzným oslobodený z otroctva (*go´el*). Obrazne sa začal používať pre Božie oslobodenie padlého ľudstva z otroctva hriechu. Cenou, ktorú bolo potrebné zaplatiť, bol bezhriešny život vteleného Syna. Pozri Zvláštna téma v 3:24.

Kresťanstvo, ako judaizmus (Job 14:14-15; 19:25-26; Dan 12:2) tvrdí, že veriaci budú mať vo večnosti fyzické telo (hoci nie nevyhnutne v jeho ľudskej podobe, 1Kor 15:35-49). Duchovné telá veriacich budú dokonale pripravené na život v novom veku, na život v intímnom spoločenstve s Bohom.

8:24 „v nádeji sme boli spasení“ Toto je indikatív aoristu pasívneho. Tak, ako sa v. 23 vzťahuje na naše budúce spasenie, v. 24 sa vzťahuje na naše minulé spasenie prostredníctvom Ducha. NZ používala niekoľko slovesných časov na opísanie spasenia: (1) aorist, Sk 15:11 (Rim 8:24; 2Tim 1:9; Tit 3:5; Rim 13:11 kombinovaný aorist s budúcou orientáciou); (2) perfektum; Ef 2:5,8; (3) prítomný čas, 1Kor 1:18; 15:2; 2Kor 2:15; 1Pt 3:21; 4:18; a (4) budúci čas (v slovesnom čase alebo v kontextuálnej dedukcii), Rim 5:9,10; 10:9; 1Kor 3:15; Fil 1:28; 1Tes 5:8-9; Žd 1:14; 9:28. Preto spasenie začína počiatočným rozhodnutím viery a vyúsťuje do procesu životného štýlu viery, ktorý sa jedného dňa viditeľne naplní (1J 3:2).

8:25 „nádej“ Pavol používal tento výraz často v niekoľkých odlišných, no zároveň súvisiacich významoch. Často bol spájaný s naplnením viery veriaceho. Toto môže byť vyjadrené ako sláva, večný život, konečné spasenie, Duchý príchod, atď. Naplnenie je isté, no časový element je budúci a neznámy. Často bolo toto slovo spájané s „vierou“ a „láskou“ (1Kor 13:13; 1Tes 1:3; 2Tes 2:16).

Čiastočný zoznam niektorých Pavlových použití:

1. Druhý príchod, Gal 5:5; Ef 1:18; 4:4; Tit 2:13
2. Ježiš je naša nádej, 1Tim 1:1
3. Veriaci pred Bohom, Kol 1:22-23; 1Tes 2:19
4. Nádej v nebi, Kol 1:5
5. Dôvera v evanjelium, Kol 1:23; 1Tes 2:19
6. Konečné spasenie, Kol 1:5; 1Tes 4:13; 5:8
7. Božia sláva, Rim 5:2; 2Kor 3:7-12; Kol 1:27
8. Spasenie pohanov Kristom, Kol 1:27
9. Istota spasenia, 1Tes 5:8
10. Večný život, Tit 1:2; 3:7
11. Výsledky kresťanskej zrelosti, Rim 5:2-5
12. Vykúpenie celého stvorenia, Rim 8:20-22
13. Naplnenie osvojenia, Rim 8:23-25
14. Titul pre Boha, Rim 13:13
15. Pavlova túžba pre veriacich, 2Kor 1:7
16. SZ ako sprievodca pre NZ veriacich, Rim 15:4

▪ **„s vytrvalosťou“** Tento výraz *hupomone* bol tiež použitý v 5:3 a 15:4-5. Spasenie veriacich je procesom zrelosti a jedného dňa sa naplní. Vytrvalosť (Zj 2:8,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7) je potrebnou biblickým vyvážením baptistického prílišného zdôrazňovania skutočnosti: „raz spasený, naveky spasený“. Väčšina biblických právd je vyjadrená v dialektických dvojiciach, plných napätia.

ZVLÁŠTNA TÉMA: POTREBA VYTRVAŤ

Biblické doktríny súvisiace s kresťanským životom sa ťažko vysvetľujú, pretože sú prezentované v typicky východných dialektických dvojiciach. Tieto dvojice sa javia ako navzájom nezlúčiteľné, no obidve sú biblické. Západní kresťania mali sklony vyberať si jednu pravdu a ignorovať alebo podceňovať protikladnú pravdu. Uvediem príklad.

1. Je spasenie len počiatočné rozhodnutie dôverovať Kristovi alebo je to celoživotný záväzok k učeníctvu?
2. Je spasenie vyvolením prostredníctvom milosti suverénneho Boha alebo je to viera ľudí a reakcia v pokání na Božiu ponuku?
3. Keď raz prijmeme spasenie, nemôžme ho nikdy stratiť alebo existuje potreba neustálej vytrvalosti?

Otázka vytrvalosti je sporná počas celej histórie cirkvi. Problém sa zrejme začína u konfliktných oddielov NZ:

1. texty o istote
    a. Ježišove výroky (J 6:37; 10:28-29)
    b. Pavlove výroky (Rim 8:35-39; Ef 1:13; 2:5,8-9; Fil 1:6;2:13; 2Tes 3:3; 2Tim 1:12; 4:18)
    c. Petrove výroky (1Pt 1:4-5)
2. texty o potrebe vytrvať
    a. Ježišove výroky (Mt 10:22; 13:1-9,24-30; 24:13; Mk 13:13; J 8:31; 15:4-10; Zj 2:7,17,20; 3:5,12,21)
    b. Pavlove výroky (Rim 11:22; 1Kor 15:2; 2Kor 13:5; Gal 1:6; 3:4; 5:4; 6:9; Fil 2:12; 3:18-20; Kol 1:23)
    c. výroky autora Listu Židom (2:1; 3:6,14; 4:14; 6:11)
    d. Jánove výroky (1J 2:6; 2J 9)
    e. Otcov výrok (Zj 21:7)

Biblické spasenie vychádza z lásky, milosrdenstva a milosti suverénneho trojjediného Boha. Nijaký človek nemôže byť spasený bez toho, aby to inicioval Duch (J 6:44,65). Najprv prichádza Boh so svojou predstavou, a potom vyžaduje, aby ľudia reagovali vierou a pokáním – aj na začiatku, aj naďalej. Boh pracuje s ľuďmi v zmluvnom vzťahu. Sú v ňom aj výsady, aj zodpovednosti!

Spasenie je ponúkané všetkým ľuďom. Ježišova smrť vyriešila problém hriechu padlého stvorenia. Boh zabezpečil cestu a chce, aby všetci tí, ktorí sú stvorení na Jeho obraz, reagovali na Jeho lásku a zabezpečenie v Ježišovi.

Ak by ste si chceli prečítať viac o tomto predmete z nekalvinistickej perspektívy, pozrite sa do:

1. Dale Moody, *The Word of Truth,* Eerdmans, 1981 (s. 348-365)
2. Howard Marshall, *Kept by the Power of God,* Bethany Fellowship, 1969
3. Robert Shank, *Life in the Son,* Westcott, 1961

Biblia adresuje dva zložité problémy v tejto oblasti: (1) brať istotu ako oprávnenie žiť neplodný, sebecký život a (2) povzbudzovať tých, ktorí majú problém so službou a s osobným hriechom. Problémom je, že isté nesprávne skupiny berú nesprávnu zvesť a budujú teologické systémy na vyseknutých oddieloch z Písma. Niektorí kresťania zúfalo potrebujú zvesť o istote, kým iní prísne varovanie! V ktorej skupine sa nachádzate vy?

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 8:26-27

(26) Rovnakým spôsobom Duch tiež pomáha našej slabosti; lebo nevieme, ako sa modliť tak, ako by sme mali, ale Duch sám sa prihovára za *nás* stonmi, ktoré sú príliš hlboké, než aby sa dali vyjadriť slovami; (27) a Ten, kto skúma srdcia vie, aká je myseľ Ducha, pretože sa prihovára za svätých podľa *vôle* Boha.

8:26 „rovnakým spôsobom“ Toto spojilo službu Ducha – prihováranie sa so „stonmi a nádejou“, ktoré sa spomínajú vo v. 23-25.

▪ **„Duch tiež pomáha“** Toto je prítomný indikatív. Je to dvojitá zloženina s výrazom *syn* (v. 28) a *anti*. Najlepšie sa to prekladá ako „uchopiť“. Tento výraz sa nachádza len tu a v Lk 10:40. Celý trojjediný Boh je pre veriacich. Otec poslal Syna, aby zomrel namiesto ľudí a teraz sa za nás tiež prihovára (v. 34; 1J 2:1). Duch privádza padlé ľudstvo ku Kristovi a formuje v ňom Krista (J 16:8-15). No výraz „pomáhať“, ktorý znamená „uchopiť niekoho“ naznačoval, že veriaci majú tiež podiel na privlastnení si pomoci Ducha (prihováranie sa).

▪ **„Duch sám sa prihovára za *nás* stonmi, ktoré sú príliš hlboké, než aby sa dali vyjadriť slovami“** Veriaci stonajú vo svojej padlosti a Duch stoná vo svojom prihováraní sa za nich. Duch vo vykúpených sa za nich modlí a Ježiš po pravici Boha sa tiež za nich modlí (v. 27,34; Žid 9:24; 1J 2:1). Toto prihováranie dáva silu veriacemu, aby sa modlil (v. 15; Gal 4:6). Tento oddiel sa v kontexte nevzťahuje na duchovný dar hovorenia v jazykoch, ale na prihováranie sa Ducha u Otca v záujme veriacich.

▪ **„prihovára“** Pozri Zvláštna téma: Pavlovo používanie *Huper* zložením v 1:30.

8:27 „Ten, kto skúma srdcia“ Toto bola opakujúca sa téma v SZ (1Sam 2:7; 16:7; 1Kron 8:39; 2Kron 6:30; Ž 7:9; 44:21; Pr 15:11; 20:27; 21:2; Jer 11:20; 17:9-10; 20:12; Lk 16:15; Sk 1:24; 15:8). Boh nás naozaj pozná a miluje nás (Ž 139).

▪ **„sa prihovára za svätých"** Úlohy Ducha boli jasne vyslovené v J 16:2-15. Jednou z nich je prihováranie sa.

Výraz „svätí" bol vždy v množnom čísle okrem Fil 4:21, kde sa tiež vzťahoval na všetkých veriacich. Kresťania sú členmi Božej rodiny, tela Kristovho, nového chrámu vybudovaného z jednotlivých veriacich. Toto je potrebná teologická vyváženosť k západnému (americkému) individualizmu. Pozri Zvláštna téma: Svätí v 1:7.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 8:28-30

(28) A my vieme, že Boh spôsobuje, aby všetky veci spolu pôsobili pre dobro tých, ktorí milujú Boha, tých, ktorí sú povolaní podľa *Jeho* zámeru. (29) Lebo tých, ktorých vopred poznal, tiež predurčil, *aby sa prispôsobili* obrazu Jeho Syna, aby bol prvorodený medzi mnohými bratmi; (30) a tých, ktorých predurčil, aj povolal; a tých, ktorých povolal, tiež ospravedlnil; a tých, ktorých ospravedlnil, aj oslávil.

8:28 „všetky veci" Staroveký grécky majuskulový rukopis A a B uvádza „Boh spôsobuje všetky veci". Papyrusový rukopis P^{46} uvádza slovo „Boh" ako predmet „spoločnej práce". Dokonca je gramaticky možné, že podmetom v. 28 je „Duch" (v. 27 a NEB a REB). Tento verš tiež súvisí s „utrpeniami" v. 17-18 a „stonmi" v. 23. Vo vzťahu k veriacim neexistuje nič také, ako šťastie, osud alebo náhoda.

▪ **„spolu pôsobili pre dobro"** Toto je prítomný aktívny indikatív. Je to takisto zloženina s výrazom *„syn"* (v. 26), preto to doslovne znamená „všetky veci naďalej spolupracujú jedna s druhou pre dobro". Je to ťažký koncept vo svete zla a utrpenia (dve užitočné knihy o tejto téme sú *The Goodness of God* od Wenhama a od Hannah Whithall Smith *The Christian´s Secret of a Happy Life*). „Dobro" je tu vo v. 29 definované ako „prispôsobené obrazu Jeho Syna". Nemenný plán pre každého veriaceho je Kristova podoba, nie prosperita, sláva alebo zdravie.

▪ **„tých, ktorí milujú Boha, tých, ktorí sú povolaní podľa *Jeho* zámeru"** Toto sú dve prítomné aktívne participiá. Sú to dve podmienky, ktoré naďalej umožňujú veriacemu, aby vnímal život, bez ohľadu na okolnosti, v pozitívnom svetle (v. 15). Znovu si všimnite dvojité zmluvné aspekty ľudskej slobody („milujú") a Božej suverenity („povolaní").

8:29-30 Všetky slovesá v týchto veršoch sú indikatívy aortistu aktívneho. Formujú reťaz od predchádzajúceho času až dovtedy, kým čas nebude existovať. Boh nás pozná a aj napriek tomu stojí za nami a chce, aby sme boli s Ním. Toto je spoločný, nie individuálny kontext. Konečný čin oslávenia je ešte stále budúcnosťou, no v tomto kontexte je uvedený ako dokončená udalosť.

8:29 „vopred poznal" Pavol tento výraz použil dvakrát – tu a v 11:2. V 11:2 sa vzťahoval na Božiu zmluvnú lásku voči Izraelu pred časom. Pamätajte, že výraz „poznal" v hebrejčine súvisel s intímnym, osobným vzťahom, nie s faktami o niekom (1M 4:1; Jer 1:5). Tu je časťou reťaze udalostí (v. 29-30). Tento výraz je spojený s predurčením. No treba uviesť, že Božie predzvedenie nie je základom vyvolenia, pretože ak by to tak bolo, potom by bolo vyvolenie založené na budúcej reakcii padlého ľudstva, teda na ľudských výkonoch. Tento výraz sa nachádza aj v Sk 26:5; 1Pt 1:2,20 a 2Pt 3:17.

▪ **„predurčil"** Výraz „predvídal" (*proginosko*) alebo „predurčil" (*proorizo*) sú obidva zložené výrazy s predložkou „pred" (*pro*) a preto by mali byť prekladané „dopredu poznať", „stanoviť dopredu hranice" alebo „dopredu označiť".

Definitívne oddiely o predurčení v NZ sú Rim 8:28-30; Ef 1:3-14 a Rim 9. Tieto texty jasne zdôrazňujú, že Boh je suverénny. Má úplnú kontrolu nad všetkými vecami, vrátane ľudskej histórie. Existuje predvolený Boží vykupiteľský plán, ktorý pôsobí v čase. No tento plán nie je náhodný alebo výberový. Je založený nielen na Božej suverenite a pred-poznaní, ale aj na Jeho nemennom charaktere lásky, milosrdenstva a nezaslúženej milosti.

Musíme si dávať veľký pozor na náš západný (americký) individualizmus a na náš evanjelikálny zápal, podfarbujúci túto úžasnú pravdu. Tiež sa musíme strážiť pred polarizáciou v historických, teologických konfliktoch medzi Augustínom a Pelágiom alebo Kalvínom a Arminianizmom.

Predurčenie nie je doktrína určená na obmedzenie Božej lásky, milosti a milosrdenstva, ani na vylúčenie niektorých z evanjelia. Má posilňovať veriacich tým, že bude formovať ich pohľad na svet. Boh je a koná v prospech všetkých ľudí (J 3:16; 1Tim 2:4; 2Pt 3:9). Boh má kontrolu nad všetkým. Kto alebo čo nás môže od Neho odlúčiť (Rim 8:31-39)? Predurčenie formuje jeden z dvoch spôsobov pohľadu na život. Boh vníma celú históriu v prítomnom čase. Ľudia sú časom obmedzení. Naša perspektíva a mentálne schopnosti sú obmedzené. Medzi Božou suverenitou a slobodnou vôľou človeka nie je nijaké protirečenie. Je to zmluvná štruktúra. Je to len ďalší príklad biblickej pravdy, ktorá sa nachádza v dialektickom napätí. Biblické doktríny sú obyčajne prezentované z rôznych perspektív. Často sa javia ako paradoxné. Pravdu nachádzame v rovnováhe medzi zdanlivo protikladnými dvojicami. Nesmieme odstraňovať napätie tým, že si vyberieme iba jednu pravdu. Žiadnu biblickú pravdu nesmieme izolovať do samostatnej priehradky.

Tiež je dôležité dodať, že cieľom vyvolenia nie je len nebo po našej smrti, ale Kristova podoba už teraz (Ef 1:4; 2:10)! Boli sme vyvolení, aby sme boli „svätí a bez poškvrny“. Boh sa rozhoduje zmeniť nás, aby túto zmenu mohli vidieť ostatní a reagovať na ňu vierou v Neho cez Krista. Predurčenie nie je osobné privilégium, ale zmluvná zodpovednosť!

▪ **„*aby sa prispôsobili* obrazu Jeho Syna“** Toto je hlavná téma tohto oddielu. Toto je cieľom kresťanstva (Gal 4:19; Ef 4:13). Svätosť je Božou vôľou pre každého veriaceho. Božie vyvolenie je ku Kristovej podobe (Ef 1:4), nie k zvláštnemu postaveniu. Obraz Boha, ktorý bol daný ľudstvu pri stvorení (1M 1:26; 5:1,3; 9:6), má byť obnovený (Kol 3:10). Pozri poznámka v 8:21 a Zvláštna téma: Povolaní v 1:6.

▪ **„aby bol prvorodený medzi mnohými bratmi“** V Žalme 89:27 je „prvorodený“ titulom pre Mesiáša. V SZ mal prvorodený syn zvláštne postavenie a výsady. Tento výraz bol použitý v Kol 1:15 na ukázanie Ježišovho zvláštneho postavenia v stvorení a v Kol 1:18 a Zj 1:5 na ukázanie Ježišovho zvláštneho postavenia vo vzkriesení. V tomto texte sú veriaci privádzaní cez Neho do Jeho zvláštneho postavenia!

Tento výraz sa nevzťahuje na Ježišovo vtelenie, ale na Neho ako na hlavu nového pokolenia (5:12-21), prvého v sérii, priekopníka našej viery, sprostredkovateľa Otcovho požehnania pre rodinu viery!

8:30 „oslávil“ Boh je často v Biblii opisovaný výrazom „sláva“. Tento výraz pochádza z koreňa obchodného slova, ktoré znamenalo „ťažký“ a teda hodnotný, ako zlato. Pozri Zvláštna téma v 3:23. Teologicky Boh vykupuje padlé ľudstvo sériou krokov, uvedených vo v. 29-30. Posledným krokom je „oslávenie“ – teda úplné spasenie veriacich. Objaví sa v Deň vzkriesenia, kedy dostanú nové duchovné telá (1Kor 15:50-58) a budú celkom zjednotení s trojjediným Bohom a jedni s druhými (1Tes 4:13-18; 1J 3:2).

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 8:31-39

(31) Čo teda povieme na tieto veci? Ak *je* Boh za nás, kto *je* proti nám? (32) Ten, ktorý neušetril svojho vlastného Syna, ale vydal Ho za nás všetkých, ako by nám s Ním nedaroval všetky veci? (33) Kto obviní Božích vyvolených? Boh je ten, kto ospravedlňuje; (34) kto je ten, ktorý odsudzuje? Kristus Ježiš je Ten, ktorý zomrel, áno, presnejšie povedané ten, ktorý bol vzkriesený, kto je po pravici Boha, kto sa za nás aj prihovára. (35) Kto nás odlúči od lásky Kristovej? Súženie, alebo núdza, alebo prenasledovanie, alebo hlad, alebo nahota, alebo nebezpečenstvo, alebo meč? (36) Tak, ako je napísané: „KVÔLI VÁM SME CELÝ DEŇ VYDÁVANÍ NA SMRŤ; POVAŽOVALI NÁS ZA OVCE NA ZABITIE.“ (37) No vo všetkých týchto veciach nesmierne víťazíme cez Neho, ktorý nás miloval. (38) Lebo som presvedčený, že ani smrť, ani život, ani anjeli, ani kniežatstvá, ani prítomné, ani budúce veci, ani sily, (39) ani výška, ani hĺbka, ani nijaká iná stvorená vec nás nebude môcť oddeliť od lásky Božej, ktorá je v Kristovi Ježišovi, našom Pánovi.

8:31 „Čo teda povieme na tieto veci?“ Toto bola Pavlova obľúbená fráza, ktorá odráža jeho kritickú formu prezentácie (3:5; 4:1; 6:1; 7:7; 9:14,30). Táto otázka sa vzťahuje na predtým uvedené pravdy. Je neisté, ako ďaleko dozadu sa to tiahne. Mohlo by sa to vzťahovať k 3:21-31, 8:1 alebo 8:18. Kvôli použitiu „preto“ v 8:1 a kvôli kontextu, je 8:18 pravdepodobne dobrým odhadom.

▪ **„ak“** Toto je podmienková veta prvého stupňa, u ktorej sa predpokladá, že z pohľadu autora alebo kvôli jeho literárnym zámerom je to pravda. Je úžasné, že uprostred všetkých našich zápasov s hriechom je Boh za nás!

▪ **„kto *je* proti nám“** Zámeno „kto“ sa opakuje vo v. 33, 34 a 35. Vzťahuje sa na Satana. Tento odstavec od v. 31-39 používa SZ literárnu techniku prorokov – súdny prípad (Mich 1 a 6). YHWH privádza svoj ľud na súd kvôli duchovnému cudzoložstvu. Je to narážka na Iz 50:8-9.

Všimnite si zákonné výrazy: „proti“ v. 31; „obviniť“ v. 33; „ospravedlňuje“ v. 33; „odsudzuje“ v. 34 a „prihovára“ v. 34. Boh je Sudca. Kristus je Obhajca. Satan je žalobca (no mlčí). Anjeli napĺňajú súdnu sieň ako pozorovatelia (1Kor 4:9; Ef 2:7; 3:10).

8:32 „Ten, ktorý neušetril svojho vlastného Syna“ Boh Otec dal padlému ľudstvu to najlepšie. Neopustí veriacich ani teraz, ani im nedá menej (J 3:16; Rim 5:8). Všimnite si, ako mimo je SZ koncept pomstychtivého Boha! Tento najvyšší dar – milujúci Ježiš – sa odráža v Božom výroku, ktorý dal Abrahámovi v 1M 22:12,16. Rabíni používali tento SZ oddiel na podporu doktríny zástupného zmierenia Abrahámovho semena.

▪ **„vydal Ho za nás všetkých“** Slovo „všetkých“ je v tomto texte dôležité. Ježiš zomrel za hriechy sveta (Lk 2:10-11; J 3:16; 4:42; 11:51; 1Tim 4:10; 1J 2:2; 4:14). Je to odrazom typológie Adam-Kristus z 5:12-21. Ježišova smrť vyriešila problém hriechu. Teraz je to problém „uver a prijmi“.

▪ **„ako by nám s Ním nedaroval všetky veci“** Toto sloveso je z gréckeho koreňa slova pre milosť. „Všetky veci“ sa vzťahuje k v. 17.

8:33-34 „obviní … ospravedlňuje … odsudzuje … prihovára“ Toto všetko sú právne výrazy. Verše 31-39 sú súdnou scénou v nebi. Môže to byť narážka na Iz 50:8-9.

8:33 „Božích vyvolených“ Ježiš je Boží vyvolený muž pre všetkých ľudí (Barth). Najjasnejšie a najkompletnejšie texty NZ, hovoriace o tejto pravde sú Ef 1:3-4 a Rim 9:14-26. Otec si vybral Ježiša, aby si vybral celé ľudstvo. Ježiš je Božie „áno“ pre „nie“ padlého ľudstva!

ZVLÁŠTNA TÉMA: VYVOLENIE/PREDURČENIE A POTREBA TEOLOGICKEJ VYVÁŽENOSTI

Vyvolenie je úžasná doktrína. No nie je to povolanie k zvýhodňovaniu niekoho, ale k tomu, aby sme boli kanálom, nástrojom alebo prostriedkom vykúpenia iných! V SZ bol tento výraz používaný hlavne pre službu; v NZ je používaný hlavne pre spasenie, ktoré vyúsťuje do služby. Biblia nikdy neuzmieruje zdanlivý rozpor medzi Božou suverenitou a ľudskou slobodnou vôľou, ale potvrdzuje oboje! Dobrým príkladom biblického napätia je Rim 9, kde sa hovorí o Božej suverénnej voľbe a Rim 10, kde sa píše o nevyhnutnej reakcii zo strany ľudstva (10:11,13).

Kľúč k tomuto teologickému napätiu môžeme nájsť v Ef 1:4. Ježiš je Boží vyvolený muž a v Ňom sú potenciálne vyvolení všetci (Karl Barth). Ježiš je Božie „áno“ na potrebu padlého ľudstva (Karl Barth). Ef 1:4 tiež pomáha vyjasniť túto otázku tvrdením, že cieľom predurčenia nie je nebo, ale svätosť (Kristova podoba). Často nás lákajú výhody vyplývajúce z evanjelia, no zodpovednosti ignorujeme! Božie povolanie (vyvolenie) je pre tento čas, aj pre večnosť!

S doktríny sa stretávame v ich vzťahu k iným pravdám, nie ako s osamotenými, s ničím nesúvisiacimi pravdami. Dobrou analógiou toho je napríklad celá konštelácia hviezd verzus jedna hviezda. Boh prezentuje pravdu vo východných, nie v západných žánroch. Nesmieme odstraňovať napätie, spôsobené dialektickými (paradoxnými) dvojicami doktrinálnych právd (Boh ako nadprirodzený verzus Boh ako imanentný, t. j. bezpečnosť oproti vytrvalosti; Ježiš ako rovný s Otcom verzus Ježiš ako podriadený Otcovi; kresťanská sloboda verzus kresťanská zodpovednosť voči zmluvnému partnerovi; atď.).

Teologický koncept „zmluvy“ zjednocuje Božiu suverenitu (ktorý sa vždy ujíma iniciatívy a stanovuje program) s povinnou počiatočnou a pokračujúcou kajúcnou reakciou viery zo strany ľudí (Mk 1:15; Sk 3:16,19; 20:21). Dávajte si pozor na jednostranné paradoxné dokazovanie textu, ktoré znevažuje druhú stranu mince! Dávajte si pozor na presadzovanie svojej obľúbenej doktríny alebo teologického systému!

8:34 Tento verš uvádza niekoľko aspektov Ježišovej služby: (1) zomrel, (2) bol vzkriesený, (3) je po Božej pravici a (4) prihovára sa za veriacich.

Ježišova smrť zaplatila pokutu za náš hriech (Iz 53; Mk 10:45; 2Kor 5:21). Ježišovo vzkriesenie ukazuje Otcovo prijatie Synovej služby a dáva nádej tvárou v tvár prenasledovaniu a smrti. Ježišovo oslávenie po Otcovej pravici a prihováranie sa za veriacich im dáva odvahu bojovať dobrý boj viery.

▪ **„po pravici Boha“** Toto je antropomorfná metafora. Boh nemá fyzické telo. On je „večný duch“. Táto metafora hovorí o mieste moci, autority a zvláštneho postavenia. Pavol toto vyjadrenie nepoužíva často (Ef 1:20; Kol 3:1). Vo verši 34 možno citoval prvé kresťanské krédo (Fil 2:6nn; 1Tim 3:16).

▪ **„prihovára“** Ježišova služba pokračuje. Ježiš sa za nás prihovára (Žd 4:4-16; 7:25), rovnako, ako Duch (v. 26-27). Je to odvodené z výrazu *„paraclete“*, ktorý je použitý o Duchu v J 16:14 a Synovi v 1J 2:1. Toto je ďalšia zmienka o piesni trpiaceho služobníka (Iz 53:12).

8:35 „lásky Kristovej" Toto je buď subjektívny, alebo objektívny genitív. Môže to byť buď (1) Kristova láska pre veriacich alebo (2) láska veriacich ku Kristovi. Do tohto kontextu najlepšie zapadá č. 1 (a 2Kor 5:14), lebo láska veriacich ku Kristovi prichádza a odchádza, no Kristova láska k nám je istá a stála.

S touto frázou je spojený variant gréckeho rukopisu. Jeden staroveký grécky text uvádza „láska Božia" (MS Aleph). Iný staroveký rukopis ich kombinuje „láska Božia v Kristovi" (MS B). Zostavovatelia UBS4 hodnotia „láska Kristova" ako „A" (isté). Objavuje sa v MSS C, D, F, G, a vo väčšine latinských verzií, vo Vulgate a Peshitte.

▪ **„súženie, alebo núdza, alebo prenasledovanie"** Kresťania budú mať v tomto svete problémy, no ani tieto problémy, ani moci zla nás nemôžu oddeliť od Boha. Pozri Zvláštna téma: Utrpenie v 5:3.

8:36 Toto je citát zo Ž 44:22. V tomto Žalme žalmista volá na Boha, aby vykúpil svoj utrápený ľud.

8:37

NASB	**„No vo všetkých týchto veciach nesmierne víťazíme"**
NKJV	**„Napriek tomu vo všetkých týchto veciach sme viac ako víťazi"**
NRSV	**„Nie, vo všetkých týchto veciach sme viac ako víťazi"**
TEV	**„Nie, vo všetkých týchto veciach máme cez neho úplné víťazstvo"**
JB	**„toto sú skúšky, cez ktoré víťazíme"**

Toto bola zosilnená forma výrazu „zvíťaziť". Pavol musel tento výraz vytvoriť (*hyper* + *nikao*). Toto je úžasná zmiešaná metafora – „víťazná ovca". Veriaci sú cez Krista víťazmi (J 16:33; 1J 2:13-14; 4:4; 5:4). Pozri Zvláštna téma: Pavlovo používanie *Huper* zložením v 1:30.

▪ **„cez Neho, ktorý nás miloval"** Toto zámeno sa môže vzťahovať na Otca alebo na Syna.

8:38 „som presvedčený" Toto je perfektum pasívneho indikatívu, ktoré znamená „bol som a naďalej som presvedčený".

▪ **„anjeli"** Rabíni si mysleli, že anjeli žiarlia na Božiu lásku a pozornosť, ktorú venuje ľudstvu a preto boli voči nim nepriateľskí. Gnostickí falošní učitelia tvrdili, že spasenie je dostupné len cez tajné heslá prostredníctvom nepriateľských anjelských sfér (Kol a Ef).

George Eldon Ladd uvádza vo svojej knihe *A Theology of the New Testament* dobré zhrnutie výrazov, ktoré Pavol používal na popísanie anjelov:

„Pavol nehovorí len o dobrých a zlých anjeloch, ale aj o Satanovi a démonoch; používa rôzne skupiny slov, ktoré vyjadrujú postavenie anjelských duchov. Jeho terminológia je nasledovná:
„Vláda" (*arche*), 1Kor 15:24; Ef 1:21; Kol 2:10
„Vládcovia" (*archai;* RSV, „kniežatstvá"); Ef 3:10; 6:12; Kol 1:16; 2:15; Rim 8:38
„Autorita" (*exousia*), 1Kor 15:24; Ef 1:21; Kol 2:10
„Autority" (*exousiai,* RSV, „autority"), Ef 3:10; 6:12; Kol 1:16; 2:15
„Moc" (*dynamis*), 1Kor 15:24; Ef 1:21
„Moci" (*dynameis*), Rim 8:38
„Tróny" (*thronoi*), Kol 1:16
„Panstvo" (*kyriotes,* RSV, „domínium"), Ef 1:21
„Panstvá" (*kyriotetes*), Kol 1:16
„Vládcovia sveta tejto temnoty", Ef 6:12
„Duch zla v ponebeských oblastiach", Ef 6:12
„Autorita temna", Kol 1:13

„Každé meno, ktoré je menované“, Ef 1:21
„Nebeské, pozemské a podzemné bytosti“, Fil 2:10“ (s. 401).

Neexistuje priama biblická informácia o tom, ako sa padlí anjeli SZ vzťahujú k démonických silám NZ. Mnohí predpokladajú, že sú identickí. No v židovskej apokalyptickej literatúre pochádzajú démonickí duchovia z 1M 6, kde boli napoly anjeli a napoly ľudia. Ich telá boli zničené v potope a preto sa usilujú o stelesnenie! Je to ale len špekulácia. Biblia neodpovedá na všetky naše otázky o pôvode vecí; jej zámerom je vykúpenie ľudstva, nie jeho zvedavosť!

▪ **„kniežatstvá … moci“** Toto sa týka (1) zlých anjelských alebo démonických síl tohto veku (Ef 2:2; 6:12; 1Kor 15:24; Kol 1:16) alebo (2) možných neosobných štruktúr padlého sveta (náboženstvo, vláda, vzdelanie, medicína, atď.), ktoré umožňujú padlému ľudstvu byť nezávislými na Bohu (Hendrickus Berkhoff, *Principalities and Powers*).

8:39 „výška, ani hĺbka“ Tieto výrazy boli použité v súvislosti s najvyššími a najhlbšími hviezdami, o ktorých sa verilo, že sú bohovia, ktorí ovládajú ľudské životy (astrológia). Neskôr sa stali technickými výrazmi v herézii nazvanej gnosticizmus pre *eons* alebo anjelské úrovne medzi svätým bohom a nižším bohom, ktorý sformoval hriešne veci.

▪ **„ani nijaká iná stvorená vec“** Hovorí sa tu doslova o „stvorení iného druhu“ (*heteros*). Z kontextu vyplýva, že to je ďalší odkaz na anjelské moci. Rozlíšenie medzi gréckou predložkou *heteros* – iný odlišného druhu a *allos* – iný toho istého druhu, sa v starej gréčtine (koiné) stalo zastaralým, no tento kontext predsa vyjadruje určité rozlíšenie.

▪ **„nás nebude môcť oddeliť od lásky Božej“** Aký úžasný výrok o istote. Táto kapitola začína „nijakým odsúdením“ a končí „nijakým oddelením“. Nikto veriacemu nemôže vziať spasenie. No človek musí reagovať na začiatku (3:21-31) a musí v tom neustále pokračovať ďalej (kapitoly 4-8). Kľúčom je Duch, no existuje ustanovená podmienečná zmluvná odpoveď. Vyžaduje sa pokánie a viera (Mk 1:15; Sk 3:16,19; 20:21), rovnako ako poslušnosť a vytrvalosť!

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Ako súvisí 8. kapitola so 7. kapitolou?
2. Ak nie je nijaké odsúdenie, čo v živote veriaceho robí hriech?
3. Prebýva vo veriacich Duch alebo Ježiš (v. 9)?
4. Ako bola príroda ovplyvnená ľudským hriechom (v. 19-22)? Bude príroda súčasťou neba (Iz 11:6-10)?
5. Ako sa za nás modlí Duch (v. 26-27)? Vzťahuje sa to na „hovorenie jazykmi“?
6. Ako môže Biblia hovoriť, že všetky veci slúžia na dobré v takom skazenom svete (v. 28)? Definujte „dobro“ (v. 29).
7. Prečo je posvätenie vynechané z reťaze teologických udalostí vo v. 30?
8. Prečo sa o v. 31-39 hovorí, že je to súdna sieň?
9. Uveďte štyri veci, ktoré v. 34 tvrdí o Ježišovi.

RIMANOM 9

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	JB
Božie vyvolenie	Izraelovo odmietnutie Krista	Problém nevery Izraela	Boh a Jeho ľud	Privilégiá Izraela
9:1-5	9:1-5	9:1-5	9:1-5	9:1-5
	Izraelovo odmietnutie a Boží zámer	Boží sľub Izraelu nezlyhal		Boh dodržal svoj sľub
9:6-13	9:6-13	9:6-13	9:6-9	9:6-13
			9:10-13	
	Izraelovo odmietnutie a Božia spravodlivosť	Božie právo výberu		Boh nie je nespravodlivý
9:14-18	9:14-29	9:14-18	9:14-18	9:14-18
Božia zloba a milosrdenstvo			Boží hnev a milosrdenstvo	
9:19-29		9:19-26	9:19-21	9:19-21
			9:22-29	9:22-24
				Všetko bolo vopred povedané v SZ
				9:25-29
		9:27-29		
Izrael a evanjelium	Súčasný stav Izraela	Pravá spravodlivosť je z viery	Izrael a evanjelium	
9:30-10:4	9:30-33	9:30-10:4	9:30-10:4	9:30-33

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“)
SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú kapitolu. Identifikujte predmety. Porovnajte svoje rozdelenie predmetov s vyššie uvedenými piatimi prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora, čo je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

33. Prvý odsek
34. Druhý odsek
35. Tretí odsek
36. Atď.

VZŤAH 9-11 KAPITOLY K 1-8 KAPITOLE

A. Existujú dva spôsoby chápania tohto literárneho celku vo vzťahu k 1-8 kapitole.
   1. Je to úplne odlišná téma, teologická vsuvka.
      a. Medzi 8:39 a 9:1existuje drastický kontrast a nedostatok logického spojenia.

   b. Priamo to súvisí s historickým napätím v cirkvi v Ríme medzi veriacimi Židmi a veriacimi pohanmi. Pravdepodobne to súviselo s rastúcim pohanským vodcovstvom v cirkvi.
   c. V súvislosti s Pavlovým kázaním, týkajúcim sa Izraela (a zákona) a jeho apoštolstva pohanom (ponuka bezplatnej milosti) existovalo nepochopenie, preto sa v tejto časti zaoberá touto témou.
2. Je to vyvrcholenie a logický záver Pavlovej prezentácie evanjelia
   a. Pavol uzatvára 8. kapitolu sľubom „nijaké odlúčenie od Božej lásky“. A čo nevera zmluvných ľudí?
   b. Rim 9-11 odpovedá na paradox evanjelia, týkajúceho sa nevery Izraela!
   c. Pavol adresoval túto otázku v priebehu celého listu (1:3,16; 3:21,31 a 4:1nn).
   d. Pavol vyhlasuje, že Boh je voči svojmu slovu pravdivý. A čo Jeho SZ slovo k Izraelu? Sú všetky tie sľuby zrušené a neplatné?

B. Existuje niekoľko možných spôsobov, ako prehľadne načrtnúť tento literárny celok
1. Pavlovým používaním otázok od predpokladaného odporcu (invektíva)
   a. 9:6
   b. 9:14
   c. 9:19
   d. 9:30
   e. 11:1
   f. 11:11
2. Rimanom 9-11 formuje literárnu jednotku. Musí sa vykladať spolu ako celok. Napriek tomu existujú aspoň tri hlavné tématické rozdelenia.
   a. 9:1-29 (zameranie na Božiu suverenitu)
   b. 9:30-10:21 (zameranie na zodpovednosť ľudí)
   c. 11:1-32 (Boží celkový, večný, vykupiteľský zámer)
3. Podľa hlavných tém: dobrý prehľad tejto časti Listu Rimanom nachádzame v rozdelení na odstavce v preklade NKJV podľa Thomas Nelson Publishers
   a. Izraelovo odmietnutie Krista, 9:1-5
   b. Izraelovo odmietnutie Božieho zámeru, 9:6-13
   c. Izraelovo odmietnutie Božej spravodlivosti, 9:14-29
   d. Súčasný stav Izraela, 9:30-33
   e. Izrael a evanjelium, 10:1-13
   f. Izrael odmieta evanjelium, 10:14-21
   g. Izraelovo odmietnutie nie je úplné, 11:1-10
   h. Izraelovo odmietnutie nie je konečné, 11:11-36

C. Táto časť je rovnako nárekom srdca, ako aj prezentáciou mysle (logický náčrt). Jej zápal pripomína zápal Božieho srdca, ktoré sa láme nad vzburou Izraela v Oz 11:1-4,8-9.

V mnohých ohľadoch je bolesť a dobrota zákona v 7. kapitole paralelná s kapitolami 9-10. V oboch prípadoch Pavlovi pukalo srdce nad iróniou Božieho zákona, ktorý priniesol smrť namiesto života!

D. Pavlovo použitie viac ako 25 SZ citátov v kapitolách 9-11 poukazuje na jeho túžbu, ilustrovať paradox Izraela zo SZ zdrojov, ako to urobil

v kapitole 4, nie len zo súčasnej skúsenosti. Väčšina Abrahámových fyzických potomkov odmietla Boha, a to dokonca aj v minulosti.

E. Tento text, podobne ako Ef 1:3-14, sa zaoberá večnými Božími zámermi pre vykúpenie ľudstva. Spočiatku sa zdá, že opisuje, ako si Boh vyberá niektorých jednotlivcov a iných odmieta (supralapsarianistický kalvinizmus), no napriek tomu si myslím, že hlavným zameraním tu nie sú jednotlivci, ale Boží večný vykupiteľský plán (1M 3:15; Sk 2:23; 3:18; 4:28; 13:29).
The Jerome Biblical Commentary, zv. 2, „The New Testament“, ktorý editovali Joseph A. Fitzmyer a Raymond E. Brown hovorí: „Je dôležité od začiatku si uvedomiť, že Pavlova perspektíva je komunitná; nehovorí o zodpovednosti jednotlivcov. Ak sa zdá, že nastoľuje otázku Božej predestinácie, nemá to nič spoločné s predurčením jednotlivcov ku sláve“ (s. 318).

POCHOPENIE KONTEXTU 9. KAPITOLY

A. Medzi 8. a 9. kapitolou sa objavuje drastická zmena postoja.

B. Tento literárny celok (9-11) sa zaoberá (1) základom spasenia, (2) zámerom Božieho vyvolenia a (3) nevernosťou neveriaceho Izraela v protiklade k vernosti YHWH!

C. Zatiaľ čo deviata kapitola je jedným z najsilnejších NZ textov o Božej suverenite (t. j. druhým textom je Ef 1:3-14), tak desiata kapitola jasne a opakovane potvrdzuje ľudskú slobodnú vôľu („každý“ v. 4; „ktokoľvek“ v. 11,13; „všetci“ v 12 – dvakrát). Pavol sa nikdy nesnaží zladiť toto teologické napätie. Oboje je pravdou! Väčšina biblických doktrín je prezentovaná v paradoxných alebo dialektických pároch. Väčšina historicky rozvinutých teologických systémov je síce logická, no dokazuje len jeden aspekt biblickej pravdy. Augustiniazmus a Kalvinizmus verzus semi-Pelagianizmus a Arminianizmus obsahujú prvky pravdy aj omylov. Biblické napätie medzi doktrínami je lepšie ako dôkazový, dogmatický, racionálny, teologický systém, ktorý vtláča Bibliu do vopred vytvorenej výkladovej siete!

D. 9:30-33 je zhrnutím 9. kapitoly a témou 10. kapitoly.

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 9:1-5
(1) Hovorím pravdu v Kristovi, neklamem, moje svedomie svedčí so mnou vo Svätom Duchu, (2) že mám veľký žiaľ a neutíchajúci zármutok v mojom srdci. (3) Lebo by som si mohol želať, aby som ja sám bol prekliaty, *odlúčený* od Krista kvôli mojim bratom, mojim príbuzným podľa tela, (4) ktorí sú Izraeliti, ktorým patrí osvojenie za synov a sláva, a zmluvy a dávanie zákona a *chrámová* služba a sľuby, (5) ktorí sú otcovia a z ktorých je Kristus podľa tela, ktorý je nad všetkým, Boh požehnaný naveky. Amen.

9:1-2 Verše 1 a 2 formujú v gréčtine jednu vetu. Pavol uvádza niekoľko dôvodov, ako by mohla cirkev v Ríme vedieť, že hovorí pravdu: (1) jeho svedomie, vedené Duchom, v. 1; (2) jeho spojenie s Kristom, v. 1 a (3) jeho hlboké pocity voči Izraelu, v. 2.

9:1 „Hovorím pravdu v Kristovi, neklamem“ Pavol často spomína tento výrok (2Kor 11:10; Gal 1:20; 1Tim 2:7) alebo jemu podobný – o Bohu, ako o jeho svedkovi (Rim 1:9; 2Kor 1:23; 11:31; Fil 1:8; 1Tes 2:5,10). Bol to jeho spôsob presadzovania pravdivosti učenia a kázania.

▪ **„moje svedomie“** Toto sa vzťahovalo k Bohom danému, Duchom vedenému morálnemu vnímaniu veriaceho. V istom zmysle je to kľúčový zdroj autority pre veriacich. Je to Božie slovo, chápané a aplikované Duchom Božím do našich myslí (1Tim 1:5,19). Problém vzniká, keď veriaci – a tak isto sa to týka aj neveriacich – naďalej odmietajú Slovo a Ducha; potom sa stáva ľahším racionalizovať niečí hriech (1Tim 2:14-16; 4:2). Naše svedomie môže byť kultúrne a skúsenostne podmienené.

▪

NASB	**„svedčí so mnou v Svätom Duchu“**
NKJV	**„nesie mi svedectvo v Svätom Duchu“**
NRSV	**„to potvrdzuje Svätým Duchom“**
TEV	**„ovládané Svätým Duchom“**
JB	**„v jednote so Svätým Duchom si ma uzurpuje“**

Pavol veril, že má zvláštne povolanie a poverenie od Krista (Sk 9:1-22; Gal 1:1). Bol apoštolom a hovoril s božskou autoritou (1Kor 7:25,40). Mal podiel na Božom zármutku nad neverou izraelského národa (v. 2), ktorý mal toľko veľa výhod (v. 4-5).

Pavol uvádza tri dôvody svojho presvedčenia, že hovorí pravdu.

1. jeho spojenie s Kristom
2. jeho svedomie
3. jeho chápanie, vedené Duchom (8:14,16)

9:3

NASB, NKJV, NRSV	**„Lebo by som si mohol želať“**
TEV	**„Kvôli ním by som si mohol želať“**
JB	**„Bol by som ochotný ...“**

Pavol tak veľmi cítil so svojím ľudom Izraelom, že ak jeho odlúčenie mohlo ovplyvniť ich začlenenie, bol by ochotný to urobiť, v. 3. Tento verš má veľmi silnú a dôraznú gramatickú konštrukciu (imperfektum mediálneho indikatívu, s *autos* aj *ego* a prítomným neurčitkom). Intenzita a jadro tejto modlitby sú veľmi podobné Mojžišovej príhovornej modlitbe za hriešny Izrael v 2M 32:30-35. Najlepšie sa to dá chápať ako vyjadrenie túžby, nie skutočnosť. Je to podobné ako používanie imperfekta v Gal 4:20.

ZVLÁŠTNA TÉMA: PRÍHOVORNÁ MODLITBA

I. Úvod
   A. Modlitba je významná kvôli Ježišovmu príkladu
      1. osobná modlitba, Mk 1:35; Lk 3:21; 6:12; 9:29; 22:29-46
      2. vyčistenie chrámu, Mt 21:13; Mk 11:17; Lk 19:46
      3. model modlitby, Mt 6:5-13; Lk 11:2-4
   B. Modlitba je to, že hmatateľným činom vyjadrujeme našu vieru v osobného, starostlivého Boha, ktorý je prítomný, ochotný a schopný konať za nás a za iných.

C. Boh osobne sám seba vymedzil tak, aby v mnohých oblastiach konal na základe modlitieb svojich detí (Jak 4:2).
D. Hlavným zámerom modlitby je spoločenstvo a čas s trojjediným Bohom.
E. Predmetom modlitby je ktokoľvek alebo čokoľvek, čo sa týka veriacich. Môžeme sa modliť vo viere raz alebo stále dookola podľa toho, ako sa nám budú vracať myšlienky alebo starosti.
F. Modlitba môže zahŕňať niekoľko prvkov
   1. chválu a uctievanie trojjediného Boha
   2. ďakovanie Bohu za Jeho prítomnosť, spoločenstvo a starostlivosť
   3. vyznávanie našej hriešnosti – minulej aj prítomnej
   4. žiadosti súvisiace s našimi vnímanými potrebami alebo túžbami
   5. prihováranie sa, počas ktorého Otcovi predkladáme potreby iných
G. Príhovorná modlitba je tajomstvom. Boh miluje tých, za ktorých sa modlíme, oveľa viac ako my, a aj napriek tomu naše modlitby často ovplyvňujú zmenu, reakciu alebo potrebu nie len v nás, ale aj v iných.

II. Biblický materiál
A. Stará zmluva
   1. Niekoľko príkladov príhovornej modlitby
      a. Abrahámova úpenlivá prosba za Sodomu, 1M 18:22nn
      b. Mojžišove modlitby za Izrael
         (1) 2M 5:22-23
         (2) 2M 32:31nn
         (3) 5M 5:5
         (4) 5M 9:18,25nn
      c. Samuel sa modlí za Izrael
         (1) 1Sam 7:5-6,8-9
         (2) 1Sam 12:16-23
         (3) 1Sam 15:11
      d. Dávid sa modlil za svoje dieťa, 2Sam 12:16-18
   2. Boh hľadá tých, ktorí sa budú prihovárať, Iz 59:16
   3. Vedomý, nevyznaný hriech alebo nekajúcny postoj ovplyvňuje naše modlitby
      a. Žalm 66:1
      b. Pr 28:9
      c. Iz 59:1-2; 64:7
B. Nová zmluva
   1. Príhovorná služba Syna a Ducha
      a. Ježiš
         (1) Rim 8:34
         (2) Žd 7:25
         (3) 1J 2:1
      b. Svätý Duch, Rim 8:26-27
   2. Pavlova príhovorná služba
      a. Modlí sa za Židov
         (1) Rim 9:1nn
         (2) Rim 10:1
      b. Modlí sa za zbory
         (1) Rim 1:9
         (2) Ef 1:16
         (3) Fil 1:3-4,9
         (4) Kol 1:3,9
         (5) 1Tes 1:2-3

(6) 2Tes 1:11
(7) 2Tim 1:3
(8) Filem, v. 4
c. Prosil zbory, aby sa modlili za neho
(1) Rim 15:30
(2) 2Kor 1:11
(3) Ef 6:19
(4) Kol 4:3
(5) 1Tes 5:25
(6) 2Tes 3:1
3. Príhovorná služba cirkvi
a. Modlitba jeden za druhého
(1) Ef 6:18
(2) 1Tim 2:1
(3) Jak 5:16
b. Modlitba požadovaná pre zvláštne skupiny
(1) našich nepriateľov, Mt 5:44
(2) kresťanských pracovníkov, Žd 13:18
(3) vládcov, 1Tim 2:2
(4) chorých, Jak 5:13-16
(5) odpadlíkov, 1J 5:16
c. Modlitba za všetkých ľudí, 1Tim 2:1

III. Prekážky pre vypočutú modlitbu
A. Vzťah veriacich ku Kristovi a Duchu
1. Zostávať v Ňom, J 15:7
2. V Jeho mene, J 14:13,14; 15:16; 16:23-24
3. V Duchu, Ef 6:18; Jud 20
4. Podľa Božej vôle, Mt 6:10; 1J 3:22; 5:14-15
B. Motívy veriacich
1. Nekolísanie, Mt 21:22; Jak 1:6-7
2. Pokora a pokánie, Lk 18:9-14
3. Žiadať neprávom, Jak 4:3
4. Sebectvo, Jak 4:2-3
C. Iné aspekty životov veriacich
1. Vytrvalosť
a. Lk 18:1-8
b. Kol 4:2
c. Jak 5:16
2. Stále prosiť
a. Mt 7:7-8
b. Lk 11:5-13
c. Jak 1:5
3. Nezhody doma, 1Pt 3:7
4. Sloboda od nevedomého hriechu
a. Žalm 66:18
b. Pr 28:9
c. Iz 59:1-2
d. Iz 64:7

IV. Teologický záver
A. Aká výsada! Aká príležitosť! Aká povinnosť a zodpovednosť!
B. Ježiš je náš príklad. Duch je náš vodca. Otec túžobne čaká.
C. Mohlo by to zmeniť teba, tvoju rodinu, tvojich priateľov a svet.

▪

NASB	**„bol prekliaty, *odlúčený* od Krista“**
NKJV	**„bol prekliaty od Krista“**
NRSV	**„bol prekliaty a oddelený od Krista“**
TEV	**„bol pod Božou kliatbou a odlúčený od Krista“**
JB	**„ochotne byť odsúdený a oddelený od Krista“**

Hebrejčina má pre výraz „kliatba“ niekoľko slov. *Herem* sa používal o niečom, čo bolo dané Bohu (LXX ako anathema, 3M 27:28) – obyčajne na zničenie (5M 7:26; Joz 6:17-18; 17:12). Bol to výraz používaný v koncepte „svätej vojny“. Boh povedal, že zničenie Kanaáncov a Jericha bolo prvou príležitosťou, „prvým ovocím“.

V NZ sa *anathema* a s ním súvisiace formy používali v niekoľkých odlišných zmysloch (1) ako dar alebo obeť Bohu (Lk 21:5); (2) ako prísaha smrti (Sk 23:14); (3) klianie a nadávanie (Mk 14:71); (4) formula kliatby súvisiaca s Ježišom (1Kor 12:3) alebo (5) odovzdávanie niekoho alebo niečoho súdu alebo zničeniu Bohom (Rim 9:3; 1Kor 16:22; Gal 1:8-9).

Základná etymológia slova „svätý“ je oddeliť pre Boha pre Jeho používanie. Ten istý koncept sa vzťahuje aj k výrazom, ktoré vyjadrujú „kliatbu“. Niečo alebo niekto je oddelený pre Boha. Môže to byť pozitívna skúsenosť (3M 27:28; Lk 21:5) alebo negatívna skúsenosť (Joz 6-7; Rim 9:3) – v závislosti od kontextu.

9:4-5 Táto séria fráz so zámenami vykresľuje s názornými podrobnosťami výsady Izraela. Ich nevera bola vo svetle týchto výhod oveľa trestuhodnejšia. Komu je veľa dané, od toho sa veľa požaduje (Lk 12:48)!

9:4 „Izraeliti“ Toto bolo SZ zmluvné meno pre Abrahámovo potomstvo. Jákobovo meno bolo po jeho kľúčovom stretnutí s Bohom zmenené na Izrael (1M 32:28). Stalo sa kolektívnym titulom pre židovský národ. Jeho etymológiou by mohlo byť „nech *El* (Boh) vytrvá“ a teda nie Jakobov podvod.

▪ **„ktorým patrí osvojenie za synov“** V SZ sa množné číslo „synovia“ obyčajne vzťahovalo na anjelov (Job 1:6; 2:1; 38:7; Dan 3:25; Ž 29:1; 89:6-7), kým jednotné číslo na (1) izraelského Kráľa (2Sam 7:14); (2) národ (2M 4:22,23; 5M 14:1; Oz 11:1); (3) Mesiáša (Ž 2:7) alebo (4) sa môže vzťahovať na ľudí (5M 32:5; Ž 73:15; Ezech 2:1; Oz 1:10; 1M 6:2 je nejednoznačné; mohlo by to byť ktorékoľvek). V NZ sa vzťahuje na toho, kto patrí do Božej rodiny.

Pavlovou hlavnou metaforou pre spasenie bolo „osvojenie“, kým Petrovou a Jánovou „narodiť sa znova“. Obidve metafory sú rodinné. Nie je to židovská, ale rímska metafora. Osvojenie bolo v rámci rímskeho zákona veľmi drahou a časovo náročnou právnou procedúrou. Keď bol raz niekto osvojený, bol považovaný za nového človeka, ktorého sa právne nedalo zriecť a jeho adoptívny otec ho nesmel zabiť.

▪ **„sláva“** Hebrejský koreň znamenal „byť ťažký“, čo bolo metaforou toho, čo je cenné. Tu sa to vzťahuje na (1) Božie seba-zjavenie na vrchu Sinaj (2M 19:18-19) alebo (2) oblak slávy *Shekinah*, ktorý viedol Izraelitov počas ich putovania púšťou (2M 40:34-38). YHWH sa jedinečným spôsobom zjavil Izraelovi. O prítomnosti YHWH sa hovorilo ako o Jeho sláve (1Kr 8:10-11; Ezech 1:28). Pozri kompletná poznámka v 3:23.

▪ **„zmluvy“** V starovekých gréckych rukopisoch P^{46}, B a D je použité slovo „zmluva“ v jednotnom čísle. No množné číslo je v MSS Aleph, C a niektorých starých latinských a koptských verziách a vo Vulgate. UBS^{4} hodnotí množné číslo hodnotením „B“ (takmer isté). No v SZ nie je nikdy použité množné číslo. V SZ je niekoľko konkrétnych zmlúv: Adam,

Noach, Abrahám, Mojžiš a Dávid. Keďže v ďalšom sa hovorí o príchode zákona, toto sa pravdepodobne vzťahuje na Abrahámovu zmluvu, ktorú Pavol vnímal ako základnú (4:1-25; Gal 3:16-17) a opakovanú niekoľkokrát (1M 12,15,17) a každému z patriarchov.

Množné číslo je možné vidieť aj ako také, ktoré sa vzťahuje k (1) vrchu Sínaj (2M 19-20), (2) Moábskym planinám (5M) a (3) obnovenému zmluvnému obradu v Sícheme (Joz 24).

ZVLÁŠTNA TÉMA: ZMLUVA

SZ výraz *berith* – zmluva nie je ľahké definovať. V hebrejčine neexistuje sloveso, ktoré by sa s ním zhodovalo. Všetky pokusy odvodiť etymologickú definíciu sa ukázali ako nepresvedčivé. No jasná centrálnosť tohto konceptu prinútila bádateľov skúmať používanie tohto slova, aby sa pokúsili stanoviť jeho funkčný význam.

Zmluva je prostriedkom, ktorým jeden pravý Boh jedná s Jeho ľudským stvorením. Koncept zmluvy, dohody alebo súhlasu je podstatný pre pochopenie biblického zjavenia. Napätie medzi Božou suverenitou a ľudskou slobodnou vôľou sú jasne viditeľné v koncepte zmluvy. Niektoré zmluvy sú založené na Božom charaktere, činoch a zámeroch.

1. samotné stvorenie (1M 1-2)
2. povolanie Abraháma (1M 12)
3. zmluva s Abrahámom (1M 15)
4. ochrana a sľub Noachovi (1M 6-9)

Napriek tomu si podstata zmluvy vyžaduje reakciu

1. vierou musí Adam poslúchať Boha a nejesť zo stromu uprostred Edenu (1M 2)
2. vierou musí Abrahám opustiť svoju rodinu, nasledovať Boha a veriť v budúce potomstvo (1M 12,15)
3. vierou musí Noach vybudovať obrovskú loď ďaleko od vody a zhromaždiť zvieratá (1M 6-9)
4. vierou vyviedol Mojžiš Izraelcov z Egypta a prijal zvláštne usmernenia pre náboženský a sociálny život so sľubmi požehnania a kliatby (5M 27-28)

To isté napätie, zahrňujúce Boží vzťah k ľudstvu, je adresované v „Novej zmluve". Toto napätie môžeme jasne vidieť v porovnaní Ezech 18 s Ezech 36:27-37. Je zmluva založená na Božích láskavých skutkoch alebo na delegovanej ľudskej reakcii? Toto je horúca otázka Starej a Novej zmluvy. Ciele oboch sú rovnaké: (1) obnova spoločenstva strateného v 1M 3 a (2) vytvorenie spravodlivých ľudí, ktorí odrážajú Boží charakter.

Nová zmluva v Jer 31:31-34 rieši napätie odstránením ľudskej výkonnosti ako prostriedku na dosiahnutie prijatia. Boží zákon sa stáva vnútornou túžbou namiesto vonkajších výkonov. Cieľ zbožných, spravodlivých ľudí zostáva ten istý, ale mení sa metodológia. Padlé ľudstvo sa dokázalo ako nedostatočné na to, aby mohlo byť obrazom Boha (Rim 3:9-18). Problémom nebola zmluva, ale ľudská hriešnosť a slabosť (Rim 7; Gal 3).

Rovnaké napätie medzi SZ bezpodmienečnými a podmienečnými zmluvami zostáva v NZ. Spasenie je úplne bezplatné v dokončenom diele Ježiša Krista, no vyžaduje si pokánie a vieru (na začiatku a potom naďalej). Je to aj právne prehlásenie, aj povolanie ku Kristovej podobe, indikatívne vyjadrenie prijatia a imperatív v súvislosti so svätosťou! Veriaci nie sú spasení <u>prostredníctvom</u> svojich skutkov, ale vedie ich to <u>k</u> poslušnosti (Ef 2:8-10). Zbožný život sa stáva <u>dôkazom</u> spasenia, <u>nie prostriedkom</u> spasenia.

▪ **„dávanie zákona a *chrámová* služba"** Toto sa vzťahuje k (1) prijatiu zákona Mojžišom na vrchu Sínaj (2M 19-20) a rozvíjaniu chrámovej služby Dávidom alebo možno k (2) obdobiu svätostánku počas putovania púšťou (2M 25-40 a 3M).

▪ **„sľuby"** Boh zjavil svoje budúce plány (1:2; Sk 13:32; Tit 1:2; Žd 1:1) v SZ.

Keďže „zmluvy“ sa spomínajú už skôr, „sľuby“ sa pravdepodobne vzťahujú na Mesiáša (1M 3:15; 49:10; 5M 18:15,18-19; 2Sam 7; Ž 16:10,22; 118:22; Iz 7:14; 9:6; 11:1-5; 53; Dan 7:13,27; Mich 5:2-5a; Zach 2:6-13; 6:12-13; 9:9; 11:12).

Tieto sľuby (zmluvy) sú bezpodmienečné aj podmienečné. Bezpodmienečné boli v zmysle Božieho konania (1M 15:12-21), ale podmienečné boli v zmysle ľudskej viery a poslušnosti (1M 15:6 a Rim 4). Pred príchodom Krista mal Božie seba-zjavenie len Izrael.

9:5 „otcovia“ Toto sa vzťahovalo na Abraháma, Izáka a Jákoba a patriarchov z 1M 12-50 (Rim 11:28; 5M 7:8; 10:15).

▪ **„z ktorých je Kristus podľa tela“** Toto sa vzťahovalo na fyzickú rodovú líniu Mesiáša, toho Pomazaného, Božieho zvláštneho vyvoleného sluhu, ktorý mal naplniť Božie sľuby a plány (10:6).

Výraz „Kristus“ je gréckym prekladom hebrejského slova „Pomazaný“. V SZ boli tri skupiny vodcov pomazané zvláštnym svätým olejom: (1) králi Izraela, (2) vysokí kňazi Izraela a (3) proroci Izraela. Bol to symbol toho, že si ich Boh vyvolil a vystrojil do svojej služby. Ježiš naplnil všetky tieto tri pomazané úrady (Žd 1:2-3). On je Božím úplným zjavením, pretože bol vteleným Bohom (Iz 7:14; 9:6; Mich 5:2-5a; Kol 1:13-20).

▪

NASB	**„Kristus podľa tela, ktorý je nad všetkým, Boh požehnaný naveky“**
NKJV	**„Kristus prišiel, ktorý je nad všetkým, večne požehnaný Boh“**
NRSV	**„prichádza Mesiáš, ktorý je nad všetkým, Boh požehnaný naveky“**
TEV	**„a Kristus ako ľudská bytosť, patrí do ich rodu. Nech Boh, ktorý vládne nad všetkým, je naveky chválený“**
JB	**„prišiel Kristus, ktorý je nad všetkým, Boh naveky požehnaný“**

Gramaticky by to mohla byť doxológia (chválospev) Otcovi (TEV), no kontext uprednostňuje Pavlovo uznanie Ježišovho božstva. Pavol nepoužíva pre Ježiša často výraz *Theos,* no niekedy ho používa (Sk 20:28; Tit 2:13; Fil 2:6). Všetci prví cirkevní otcovia vykladali tento text ako vzťahujúci sa na Ježiša.

▪ **„ktorý je nad všetkým“** Toto by tiež mohla byť opisná fráza pre Boha Otca alebo Ježiša Syna. Odráža Ježišov výrok v Mt 28:19 a Pavlov v Kol 1:15-20. Táto majestátna fráza ukazovala rozsah Izraelovho bláznovstva, ktoré spočívalo v odmietnutí Ježiša z Nazareta.

▪ **„naveky“** Toto je doslova grécka idiomatická fráza „až na veky“ (Lk 1:33; Rim 1:25; 11:36; Gal 1:5; 1Tim 1:17). Je to jedna z viacerých podobných slovných spojení: (1) „až na veky“ (Mt 21:19 /Mk 11:14/; Lk 1:55; J 6:5,58; 8:35; 12:34; 12:8; 14:16; 2Kor 9:9) alebo (2) „veky vekov“ (Ef 3:21). Zdá sa, že medzi týmito slovnými spojeniami pre „naveky“ neexistuje žiadny rozdiel. Výraz „veky“ môže mať v množnom čísle obrazný význam rabínskej gramatickej konštrukcie zvanej „plurál majestátnosti“, alebo sa môže vzťahovať na koncept niekoľkých „vekov“ v židovskom zmysle - „veku nevinnosti“, „veku skazenosti“, „veku, ktorý má prísť“ a „veku spravodlivosti“. Pozri Zvláštna téma: Tento vek a vek, ktorý príde v 12:2.

▪ **„Amen“** Pozri Zvláštna téma v 1:25.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 9:6-13

(6) Ale to nie je, akoby slovo Boha zlyhalo. Lebo nie sú všetci Izraelom, ktorí *pochádzajú* z Izraela; (7) ani nie sú všetci deti, pretože sú Abrahámovými potomkami, ale: „CEZ IZÁKA BUDÚ NAZVANÍ TVOJI POTOMKOVIA.“ (8) To znamená, že to nie sú deti tela, ktoré sú deti Božie, ale deti sľubu sú považované za potomkov. (9) Lebo toto je slovo sľubu: „V TOMTO ČASE PRÍDEM A SARA BUDE MAŤ SYNA.“ (10) A nie len to, ale tam bola aj Rebeka, keď počala *dvojičky* od jedného muža, nášho otca Izáka; (11) lebo hoci sa *dvojičky* ešte nenarodili a neurobili nič dobré alebo zlé, aby stál Boží zámer podľa *Jeho* voľby, nie kvôli skutkom, ale kvôli Nemu, ktorý povoláva, (12) bolo jej povedané: „STARŠÍ BUDE SLÚŽIŤ MLADŠIEMU“. (13) Tak, ako je napísané: „JAKOBA SOM MILOVAL, ALE EZAVA SOM NENÁVIDEL“.

9:6 „slovo Boha“ Táto fráza sa v tomto kontexte vzťahuje k SZ zmluvným sľubom. Božie sľuby sú isté (4M 23:19; Iz 40:8; 55:11; 59:21).

▪

NASB, NRSV,
TEV, JB „zlyhalo“
NKJV „nemalo nijaký účinok“

Tento výraz (*ekpipto*) sa v Septuaginte používal niekoľkokrát pre niečo (Iz 6:13) alebo niekoho (Iz 14:12), kto padal. Tu je to perfektum aktívneho indikatívu, ktorý popisuje stav bytia s trvalými výsledkami (ale je to potlačené). Pozri vyššie uvedenú poznámku o záruke Božieho slova.

▪

NASB „Lebo nie sú všetci Izraelom, ktorí *pochádzajú* z Izraela“
NKJV „Lebo nie sú všetci Izraelom, ktorí sú z Izraela“
NRSV „Lebo nie všetci Izraelci skutočne patria do Izraela“
TEV „Lebo nie všetci ľudia Izraela sú ľuďmi Boha“
JB „Nie všetci tí, ktorí sú potomkami Izraela, sú Izraelom“

Význam tohto paradoxného vyjadrenia sa týka rôznych biblických významov výrazu „Izrael“: (1) Izrael s významom Jakobových potomkov (1M 32:22-32); (2) Izrael s významom vyvolených Božích ľudí (TEV) alebo (3) duchovný Izrael, s významom cirkev (Gal 6:16; 1Pt 2:8,9; Zj 1:6) verzus prirodzený Izrael (v. 3-6). Dokonca ani Židia neboli nikdy spravodliví pred Bohom výhradne na základe ich rodovej línie (v. 7), ale na základe ich viery (2:28-29; 4:1nn; J 8:31-59; Gal 3:7-9; 4:23). Bol to veriaci zostatok, ktorý prijal Božie sľuby a chodil v nich vierou (9:27; 11:5).

Verš 6 začína sériou predpokladaných námietok (9:14,19,30; 11:1). Je to pokračovanie Pavlovho kritického formátu – vyjadrovania pravdy prostredníctvom predpokladaného odporcu (Mal 1:2,6,7-dvakrát,12,13; 2:14,17-dvakrát; 3:7,13,14).

9:7 Druhá polovica tohto verša je citátom z 1M 21:12d. Nie všetky Abrahámove deti boli deťmi Božieho zmluvného sľubu (1M 12:1-3; 15:1-11; 17:1-21; 18:1-15; Gal 4:23). Vo v. 8-9ukázaný rozdiel medzi Izmaelom a Izákom, a vo v. 10-11 rozdiel medzi Jákobom a Ezavom.

9:8 Pavol tu používa výraz „telo“, keď hovorí o národnom pôvode (1:3; 4:1; 9:3,5). Porovnáva prirodzené Abrahámove deti (Židov z 9:3) s duchovnými Abrahámovými deťmi (deťmi sľubu – tými, ktorí uveria Božiemu sľúbenému Mesiášovi). Toto <u>nie</u> je ten istý rozdiel ako v 8:4-11 – padlé ľudstvo v porovnaní verzus vykúpené ľudstvo.

9:9 Toto je citát z 1M 18:10,14. Sľúbené dieťa („semeno“) príde zo Sáry na základe Božieho zásahu. V konečnom dôsledku to vyvrcholí narodením Mesiáša. Izák bol špeciálnym naplnením Božieho sľubu Abrahámovi v 2M 12:1-3, ktorý mu bol daný 13 rokov pred jeho narodením.

9:10 Manželky Abraháma, Izáka a Jákoba boli neplodné; nemohli počať dieťa. Táto ich neschopnosť bola jedným z Božích spôsobov, ako ukázať, že On má kontrolu nad zmluvnými sľubmi, nad Mesiáškou líniou.

Ďalším spôsobom prejavu Božej kontroly bol fakt, že skutočná Mesiášska línia nikdy nepostupovala cez najstaršieho syna patriarchov (čo sa kultúrne očakávalo). Kľúčom je Božia voľba (v. 11-12).

9:11-12 Verše 11-12 sú v gréčtine jednou vetou. Tieto udalosti sú prevzaté z 1M 25:19-34. Uvedený príklad je použitý ako dôkaz, že je to Božie rozhodnutie (v. 16), nie (1) ľudská línia alebo (2) ľudská zásluha alebo úspechy (v. 16). Toto je jadrom evanjelia, Novej zmluvy (Jer 31:31-34; Ezech 36:22-36). Napriek tomu treba pamätať, že Božie rozhodnutie nemalo vylúčiť, ale začleniť! Mesiáš príde z vybraného semena, no príde pre všetkých (ktorí uplatňujú vieru, kapitola 10).

9:11 „zámer“ Toto je zložený výraz *pro* plus *tithemi,* ktorý má niekoľko významov:

1. v Rim 3:25
    a. verejne vysvetliť
    b. zmierovací dar
2. plánovať vopred
    a. Pavol, Rim 1:13
    b. Boh, Ef 1:9

Forma podstatného mena (*prothesis*), použitá v tomto texte, znamená „položiť pred“

1. použité o obetnom chlebe v chráme, Mt 12:4; Mk 2:26; Lk 6:4
2. použité o vopred určenom, vykupiteľskom, Božom zámere, Rim 8:28-29; 9:11; Ef 1:5,11; 3:10; 2Tim 1:9; 3:10

Pavol používa niekoľko zložených výrazov s predložkou *pro* (pred) v kapitolách 7 a 9 v Rim a Ef 1

1. *proginosko* (dopredu vedieť), Rim 8:29
2. *proorizo* (dopredu navrhnúť), Rim 8:29 (Ef 1:5,11), 30 (Ef 1:9)
3. *prothesis* (vopred určený zámer), Rim 9:11
4. *proetoimazo* (vopred pripraviť), Rim 9:23
5. *prolego* (vopred povedané), Rim 9:29
6. *proelpizo* (vopred dúfané), Ef 1:12

9:12 Toto je citát z proroctva v 1M 25:23, týkajúci sa Ezava a Jákoba. Ukazuje na to, že Rebeka a Jákob konali podľa proroctva, nie kvôli osobnému zisku, keď podviedli Izáka v súvislosti s požehnaním!

9:13 „ale Ezava som nenávidel“ Toto je citát z Mal 1:2-3. „Nenávidieť“ je hebrejský idiom porovnávania. V angličtine znie trochu drsne, no porovnajte 1M 29:31-33; 5M 21:15; Mt 10:37-38; Lk 14:26 a J 12:25. Antropomorfné výrazy „milovať“ a „nenávidieť“ nesúvisia s Božími emociami voči týmto jednotlivcom, ale s Jeho záväzkom voči Mesiášskej línii a sľubu. Jakob bol synom sľubu, ktorý bol založený na proroctve z 1M 25:23. Ezav sa v Mal 1:2-3 vzťahoval k edomskému národu (Ezavovi potomkovia).

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 9:14-18

(14) Čo teda povieme? V Bohu nie je nijaká nespravodlivosť, alebo áno? Nech sa to nikdy nestane! (15) Lebo On hovorí Mojžišovi: „ZMILUJEM SA, NAD KÝM SA ZMILUJEM A ZĽUTUJEM SA, NAD KÝM SA ZĽUTUJEM“. (16) Teda potom *nezáleží* na človeku, ktorý má vôľu alebo na človeku, ktorý sa ženie, ale na Bohu, ktorý sa zmilováva. (17) Lebo Písmo hovorí faraónovi: „PRESNE Z TOHTO DÔVODU SOM ŤA VZBUDIL, ABY SOM NA TEBE ZJAVIL SVOJU MOC A ABY BOLO MOJE MENO HLÁSANÉ PO CELEJ ZEMI“. (18) Tak teda On sa zmilováva, nad kým chce a zatvrdzuje toho, koho chce.

9:14 „Čo teda povieme“ Pavol často používal túto formu invektívy (3:5; 4:1; 6:1; 7:7; 8:31; 9:14,19,30).

▪ **„V Bohu nie je nijaká nespravodlivosť, alebo áno“** Ako môže brať Boh na zodpovednosť ľudí, ak Božia suverenita je tým rozhodujúcim faktorom (v. 19)? Toto je tajomstvo vyvolenia. Kľúčový dôraz v tomto kontexte je na tom, že Boh má slobodu robiť s ľudstvom (vzdorovitým ľudstvom) čo len chce, no Božia suverenita sa prejavuje v milosrdenstve (pozri poznámka vo v. 15), nie v nespravodlivej moci.

Tiež treba uviesť, že Božie suverénne rozhodnutia nie sú založené na predchádzajúcom poznaní budúcich rozhodnutí a činov ľudí. Ak by to bola pravda, potom by rozhodnutia, činy a zásluhy jednotlivcov boli základom pre Božie rozhodovanie (v. 16; 1Pt 1:2). Za tým je tradičný židovský pohľad prosperity pre spravodlivého (5M 27-28; Job a Ž 73). No Boh sa rozhoduje žehnať nehodného prostredníctvom viery (nie výkonov). Boh vie všetko, no rozhodol sa obmedziť svoje rozhodnutia (1) v milosrdenstve a (2) v sľube. Reakcia ľudí je nevyhnutná, no táto nasleduje a v konečnom dôsledku potvrdzuje Božie, život meniace voliteľné rozhodnutie.

▪ **„Nech sa to nikdy nestane“** Toto je zriedkavá optatívna (želacia) forma, ktorú Pavol obyčajne používal na dôrazné popretie svojich kritických oponentských otázok (3:4,6,31; 6:2,15; 7:7,13; 11:1,11, tiež 1Kor 6:15; Gal 2:17; 3:21; 6:14).

9:15 Toto je citát z 2M 33:19. Boh má slobodu jednať podľa svojich vlastných vykupiteľských zámerov. Dokonca ani Mojžiš si nezaslúžil Božie požehnanie (2M 33:20). Kľúčom je, že Jeho rozhodnutia sú v milosrdenstve (v. 16,18-23; 11:30,31,32).

9:15-16 „zmilovať sa“ Toto grécke slovo (*eleos*) je použité v Septuaginte (LXX) na preloženie zvláštneho hebrejského zmluvného výrazu *hesed,* ktorý znamenal „pevná, zmluvná oddanosť“ (v. 15,16,18,23; 11:30;31,32). Božie milosrdenstvo a vyvolenie sú plurálne, spoločné (Židia /Izák/, nie Arabi /Izmael/; Izrael /Jákob/, nie Edom /Ezav/), pretože vykúpenie je univerzálne! Táto pravda je jedným z kľúčov pre odomknutie tajomstva doktríny predurčenia (Boh si vybral jedného muža, jednu rodinu, jeden národ, aby priviedol Mesiáša, ktorý vykúpi všetkých). Druhým kľúčom v kontexte kapitol 9-11 je Boží nemenný charakter – milosrdenstvo (9:15,16,18,23; 11:30,31,32), a nie ľudské výkony. Milosrdenstvo cez výber v konečnom dôsledku zasiahne všetkých, ktorí veria v Krista. Jeden otvára dvere k viere pre všetkých (5:18-19).

9:17-18 Verš 17 je citátom z 2M 9:16; verš 18 je záverom vyvodeným z tohto citátu. V 2M 8:15,32 a 9:34 je napísané, že faraón si zatvrdil svoje srdce. V 2M 4:21; 7:3; 9:12; 10:20,27; 11:10 je napísané, že Boh zatvrdil jeho srdce. Tento príklad je použitý k ukázaniu Božej suverenity (v. 18). Faraón je zodpovedný za svoje rozhodnutia. Boh používa faraónovu arogantnú, tvrdohlavú povahu na uskutočnenie svojej vôle pre Izrael (v. 18).

Tiež si všimnite, že zámer Božích činov s faraónom bol vo svojom rozsahu vykupiteľský a pre všetkých. Tieto činy mali (1) ukázať Božiu moc (oproti egyptským bohom) a (2) zjaviť Boha Egyptu a v dôsledku toho celej zemi (v. 17). Západné (americké) myslenie dáva dôraz na jednotlivca, no východné myslenie sa sústreďuje na potrebu spoločného celku. Boh použil faraóna k tomu, aby zjavil sám seba núdznemu svetu. To isté urobí s neveriacim Izraelom (kapitola 11). V tomto kontexte sa práva jedného zmenšujú vo svetle potrieb celku. Tiež si spomeňte na SZ príklady tohoto komunitného prístupu: (1) Jobové prvé deti zomreli kvôli Božej diskusii so Satanom (Job 1-2); (2) úmrtie izraelských vojakov kvôli hriechu Achána (Joz 7); a (3) úmrtie Dávidovho prvého dieťaťa s Batšebou kvôli Dávidovmu hriechu (2Sam 12:15).Všetci sme ovplyvňovaní rozhodnutiami iných. Túto zjednotenosť môžeme v NZ vidieť v Rim 5:12-21.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 9:19-26

(19) Potom mi poviete: „Prečo stále nachádza vinu? Lebo kto odolá Jeho vôli?“ (20) Na druhej strane kto si ty, ó, človeče, ktorý odvrávaš Bohu? Vymodelovaná vec nepovie modelárovi: „Prečo si ma urobil takto“, alebo áno? (21) Alebo nemá hrnčiar právo nad hlinou urobiť z tej istej hrudy jednu nádobu pre ctihodné používanie a druhú pre bežné používanie? (22) Čo keby Boh, hoci ochotný prejaviť svoj hnev a urobiť známou svoju moc, zniesol s trpezlivosťou nádoby hnevu pripravené na zničenie? (23) A *urobil tak,* aby dal najavo bohatstvo svojej slávy nad nádobami milosrdenstva, ktoré pripravil vopred pre slávu, (24) *dokonca* nás, ktorých tiež povolal nie len spomedzi Židov, ale aj spomedzi pohanov. (25) Ako hovorí v Ozeášovi: „TÝCH, KTORÍ NEBOLI MOJÍM ĽUDOM, BUDEM VOLAŤ „MÔJ ĽUD“ A TÚ, KTORÁ NEBOLA MILOVANOU, „MILOVANÁ“. (26) „A BUDE TAK, ŽE NA MIESTE, KDE IM HOVORILI „NIE STE MÔJ ĽUD“, BUDÚ NAZVANÍ SYNMI ŽIVÉHO BOHA“.

9:19 „kto odolá Jeho vôli“ Toto je perfektum aktívneho indikatívu, ktorý zdôrazňoval nemenný fakt s pokračujúcimi výsledkami (2Kron 20:6; Job 9:12; Ž 135:6; Dan 4:35). Invektíva pokračuje. Logické sledovanie Pavlových otázok je najlepším spôsobom, ako načrtnúť a pochopiť Pavlovo myslenie. Božiu vôľu musíme vidieť na dvoch úrovniach. Prvou sú Jeho vykupiteľské plány pre všetkých v padlej ľudskej rase (1M 3:15). Tieto plány nie sú ovplyvnené jednotlivými ľudskými rozhodnutiami. No na druhej úrovni sa Boh rozhoduje používať ľudské pôsobenie (2M 3:7-9 a 10). Ľudia sú vyberaní na uskutočnenie Jeho plánov (pozitívne – Mojžiš, aj negatívne – faraón).

9:20-21 Táto obraznosť je prevzatá z Iz 29:16; 45:9-13; 64:8 a Jer 18:1-12. Metafora YHWH ako hrnčiara bola často používaná pre Boha ako stvoriteľa. Ľudstvo pochádza z hliny (1M 2:7). Pavol vysvetlil svoje tvrdenie o suverenite Stvoriteľa použitím ďalších troch otázok – prvé dve vo v. 20 a tretia vo v. 21. Posledná otázka sa vracia k analógii Božieho pozitívneho rozhodnutia v Mojžišovi a negatívneho vo faraónovi. Ten istý kontrast vidíme v (1) Izákovi – Izmaelovi, v. 8-9; (2) Jákobovi – Ezavovi vo v. 10-12 a (3) v národe Izrael a v národe Edom vo v. 13. Tá istá analógia je použitá na vykreslenie Pavlovej súčasnej situácie medzi veriacimi a neveriacimi Židmi. Božia pozitívna voľba je v konečnom dôsledku vyjadrená v začlenení veriacich pohanov (v. 24-29 a 30-33)!

9:22 „ak“ Toto je čiastočná podmienková veta prvého stupňa, u ktorej sa predpokladá, že výrok je z autorovho pohľadu pravdivý, no bez gramatického uzáveru. Verše 22-24 sú v gréčtine jednou vetou. Verš 22 vyjadruje Boží vykupiteľský charakter. Boh je Bohom spravodlivosti. Bude brať ľudstvo na zodpovednosť za svoje skutky. No On je tiež Bohom milosrdenstva. Všetci ľudia si zasluhujú smrť. Spravodlivosť nie je dobrou správou! Božím charakterom je v prvom rade milosrdenstvo, nie hnev (5M 5:9-10; 7:9; Oz 11:8-9). On sa

rozhoduje pre vykúpenie (Ezech 36:22-33). Má trpezlivosť s hriešnym ľudstvom (Ezech 18). Dokonca pre svoje vykupiteľské zámery používa zlo (t. j. Satana, faraóna, čarodejníka z Endoru, Asýriu, Nabuchodonozora, Kýra a v 11. kapitole neveriaci Izrael)!

▪

NASB	**„ochotný prejaviť svoj hnev"**
NKJV	**„chce ukázať svoj hnev"**
NRSV	**„túži ukázať svoj hnev"**
TEV	**„chcel ukázať svoj hnev"**
JB	**„je pripravený ukázať svoj hnev"**

Boh prejavuje svoj hnev, aby ukázal svoju moc (v. 22), aj bohatstvo svojej slávy (v. 23). Božie činy majú vždy vykupiteľský zámer (okrem *Gehenna,* ktoré predstavuje konečné odlúčenie vzdorovitej nevery a hriechu).

▪ **„nádoby hnevu"** Tento výraz pokračuje v Pavlovej metafore hliny z v. 20 a 21. Je jasné, že sa vzťahuje na neveriacich ľudí, ktorých Boh používa pre svoj ďalší plán vykúpenia.

▪

NASB, NKJV	**„pripravené"**
NRSV	**„sú urobené"**
TEV	**„odsúdené"**
NJB	**„určené"**

Toto je perfektum pasívneho participia. Toto slovo bolo používané na popísanie niečoho, čo je pripravené pre svoj úplný osud/zámer. Vzdorovitá nevera bude mať svoj deň spravodlivosti a dôsledkov, no Boh sa rozhoduje používať neveriacich na uskutočnenie svojich širších, inkluzívnych, vykupiteľských zámerov.

M. R. Vincent vo *Word Studies,* zv. 2 hovorí: „Nie určený Bohom na zánik, ale vo vzťažnom zmysle *pripravený, zrelý* na zánik - toto participium naznačuje prítomný stav predtým sformovaného, no nehovorí nič o tom, ako to bolo sformované" (s. 716).

▪ **„zničenie"** Pozri Zvláštna téma v 3:3.

9:23 „ktoré pripravil vopred pre slávu" Tá istá pravda je uvedená v Rim 8.29-30 a Ef 1:4,11. Táto kapitola je najsilnejším vyjadrením Božej suverenity v NZ. Nedá sa diskutovať o tom, že Boh má úplnú kontrolu nad stvorením a vykúpením! Táto úžasná pravda by sa nikdy nemala tlmiť alebo zjemniť. No musí byť v súlade s Božím rozhodnutím, že do vzťahu s ľudským stvorením, stvoreným na Jeho obraz, vstúpi prostredníctvom zmluvy. Je určite pravdou, že niektoré SZ zmluvy, ako 1M 9:8-17 a 15:12-21, sú bezpodmienečné a nevyžadujú si reakciu všetkých ľudí, no iné sú podmienečné a teda vyžadujú od ľudí reakciu (t. j. Eden, Noach, Mojžiš, Dávid). Boh má vykupiteľský plán pre svoje stvorenie a nikto z ľudí nemôže tento plán ovplyvniť. Boh sa rozhodol, že jednotlivcom umožní podieľať sa na Jeho pláne. Táto príležitosť ľudskej účasti na Božom pláne je teologickým rozporom medzi suverenitou (Rim 9) a slobodnou vôľou človeka (Rim 10).

Nie je správne vybrať jeden biblický dôraz a ignorovať iný. Medzi doktrínami existuje napätie, pretože východní ľudia prezentujú pravdu v dialektických alebo napätím naplnených dvojiciach. Na doktríny sa musí pozerať vo vzťahu k iným doktrínam. Pravda je mozaikou právd.

V tom je určite tajomstvo! Pavol nevyvodzuje logický záver pre neveriacich pripravených (*kataptizo*) na hnev (v. 22) a veriacich pripravených (*proetoimazo*) na slávu (v. 23). Znamená to, že Božie rozhodnutie je len jedným faktorom alebo je Božie rozhodnutie založené na milosrdenstve pre všetkých, no niektorí Jeho ponuku odmietnu? Má ľudstvo

nejaký podiel na svojej vlastnej budúcnosti (9:30-10:21)? Na oboch stranách existuje zveličovanie (Augustín – Pelagián). Mne sa zdá, že koncept zmluvy ich oboch zjednocuje v dôraze na Boha. Ľudstvo môže reagovať len na Božie iniciatívy. No pre mňa Boží charakter nie je nevypočítateľný, ale milosrdný. On podáva ruku všetkému uvedomelému ľudskému stvoreniu, stvorenému na Jeho obraz. S týmto kontextom zápasím. Je taký mocný a napriek tomu tak čierno-bielo vykreslený. Zameriava sa na židovskú neveru, a tá zase vyúsťuje do začlenenia pohanov! No nie je to jediný text o Božom charaktere.

▪ **„sláva“** Pozri poznámka v 3:23.

9:24 Tento verš ukazuje, že objekt Božieho sľubu je širší než len rodový Izrael. Boh prejavil svoje milosrdenstvo ľudstvu na základe svojho rozhodnutia. Sľub z 1M 3:15 sa vzťahuje na celé ľudstvo. Povolanie Abraháma súviselo s celým ľudstvom - 1M 12:3. Povolanie Izraela ako kráľovstva kňazov sa vzťahovalo na celé ľudstvo (2M 19:5-6)! Toto je Božie tajomstvo, ktoré bolo skryté, no teraz je úplne zjavené (Ef 2:11-3:13).

Pavlovo tvrdenie vo v. 24 bude ilustrované sériou SZ citátov (v. 25-29).

1. verš 25, Oz 2:23
2. verš 26, Oz 1:10b
3. verš 27, Iz 10:22 a/alebo Oz 1:10a
4. verš 28, Iz 10:23
5. verš 29, Iz 1:9

9:25-26 Tento oddiel je vo svojom kontexte zo Septuaginty (LXX) z Oz 2:23 (s nejakými úpravami) a 1:10, kde sa to vzťahovalo k severným 10 pokoleniam, no tu to Pavol vzťahuje k pohanom. Toto je typické použitie SZ zo strany NZ autorov. Vnímali cirkev ako naplnenie sľubov Izraelovi (2Kor 6:16; Tit 2:14; 1Pt 2:5-9). V tomto prípade sa to vzťahuje na neveriaci Izrael. Ak Boh mohol obnoviť modlárskych severných 10 kmeňov, Pavol to vnímal ako dôkaz lásky a odpustenia Božieho, že jedného dňa by dokonca zahrnul aj modlárskych pohanov.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 9:27-29
(27) Izaiáš volá vo veci Izraela: „HOCI BY BOL POČET SYNOV IZRAELA AKO MORSKÉHO PIESKU, JE TO ZOSTATOK, KTORÝ BUDE SPASENÝ; (28) LEBO PÁN VYKONÁ SVOJE SLOVO NA ZEMI DÔKLADNE A RÝCHLO.“ (29) A tak, ako predpovedal Izaiáš: „KEBY NÁM PÁN ZÁSTUPOV ZANECHAL POTOMSTVO, BOLI BY SME AKO SODOMA A PODOBALI BY SME SA GOMORE“.

9:27
NASB, NKJV,
NRSV, NJB **„hoci“**
TEV **„keby aj“**

Toto je podmienková veta tretieho stupňa (*ean* plus subjunktívny spôsob), ktorá vyjadruje potenciálny čin.

9:27-28 Toto je voľný citát zo Septuaginty (LXX) z Izaiáša 10:22-23. „Textus Receptus“ pridal záverečnú frázu zo Septuaginty, Iz 10:23. No v starých gréckych rukopisoch P^{46}, Aleph, A a B chýba, čo znamená, že to tam neskôr pridal nejaký prepisovač. UBS^4 hodnotí toto vynechanie ako „isté“.

▪ **„ako morského piesku“** Toto je súčasťou metaforického jazyka, ktorým vyjadruje mnohé dôsledky Božieho sľubu Abrahámovi (1M 15:5; 22:17; 26:4).

▪ **„zostatok, ktorý bude spasený“** Výraz „zostatok“ sa často používa v SZ prorokoch v súvislosti s tými Izraelitmi, ktorí síce boli vzatí do exilu, no ktorí sa vrátia späť do zeme, sľúbenej Bohom. Pavol tento výraz používa v súvislosti so Židmi, ktorí mali vzťah viery s Bohom a/alebo tými, ktorí počuli evanjelium a reagovali vierou v Krista.

Dokonca aj medzi zmluvným Izraelom sa objavilo duchovné odlúčenie, len niektorí boli pred Bohom spravodliví. Vyvolenie Izraela nevylúčilo potrebu individuálnej reakcie viery (Iz 1:16-20).

Pavol používa SZ frázu, ktorá sa na začiatku vzťahovala na židovských vyhnancov, z ktorých sa len niekoľkí vrátili do Palestíny a teraz ju vzťahuje na tých, ktorí počuli evanjelium, no veľké množstvo z nich neuverilo a neprijalo Krista. Len malé percento poslucháčov z prvého storočia (Židia a pohania) reagovalo na zvesť evanjelia. Pavol ich nazýva „zvyškom“.

9:29 Toto je citát z LXX Iz 1:9, ktorý opisuje hriešnosť Izraela.

▪ **„Pán zástupov“** Toto bol jeden zo SZ titulov YHWH, ktorý sa obyčajne prekladal ako „Pán množstva“ (Jak 5:4). V závislosti na kontexte sa tento výraz týkal Boha vo vojenskom zmysle – „kapitán nebeskej armády“ (Joz 5:13-15) alebo v administratívnom zmysle (obyčajne babylónsky astrálny polyteistický kontext súvisiaci s nebeskými telesami) – „Pán nebeských telies“. Hviezdy sú stvorením, nie bohmi; nekontrolujú, ani neformujú udalosti (1M 1:16; Ž 8:3; 147:4; Iz 40:26).

▪

NASB	**„Keby ... zanechal potomstvo“**
NKJV	**„keby .. nám zanechal semeno“**
NRSV	**„keby nenechal tých, čo prežili“**
TEV	**„keby nám nezanechal nejakých potomkov“**
NJB	**„nenechal nám niekoľko tých, čo prežili“**

Hebrejský text Iz 1:9 má „zvyšok“, ale Septuaginta to preložila ako „semeno“ (NKJV). Boží súd voči Izraelu vždy obišiel (1) veriaci zvyšok alebo (2) Mesiášsku líniu. Boh ušetril niekoľkých, aby zasiahol mnohých.

▪ **„Sodoma ... Gomora“** Verš 28 súvisel s Božím súdom. Tento verš konkrétne spomína dve pohanské mestá, ktoré Boh zničil v 1M 19:24-26, no stalo sa to symbolom Božieho súdu (5M 29:34; Iz 13:19; Jer 20:16; 49:18; 50:40; Am 4:11).

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 9:30-33

(30) Čo teda povieme? Že pohania, ktorí sa neusilovali o spravodlivosť, dosiahli spravodlivosť, hoci je to spravodlivosť z viery; (31) ale Izrael, ktorý sa usiloval o zákon spravodlivosti, *tento* zákon nedosiahol. (32) Prečo? Lebo sa oň *neusilovali* vierou, ale akoby *to bolo* skutkami. Zakopli o kameň úrazu, (33) tak, ako je napísané: „AJHĽA, KLADIEM NA SIONE KAMEŇ ÚRAZU A SKALU POHORŠENIA A TEN, KTO V NEHO UVERÍ, NEBUDE SKLAMANÝ“.

9:30-31 Toto je prekvapujúci záver Božieho rozhodujúceho zámeru. Verše 30-33 sú zhrnutím 9. kapitoly a úvodom k 10. kapitole. Veriaci pohania sú pred Bohom ospravedlnení, no nie všetci Židia!

Boh jedná s celým ľudstvom zmluvným spôsobom. On sa vždy ujíma iniciatívy a stanovuje podmienky. Napriek tomu jednotlivci musia reagovať pokáním a vierou, poslušnosťou a vytrvalosťou. Sú ľudia spasení (1) Božou suverenitou; (2) Božím milosrdenstvom v Mesiášovom dokončenom diele alebo (3) skutkom osobnej viery? Áno.

▪ **„Spravodlivosť"** Pozri Zvláštna téma v 1:17.

9:32 „skutkami" „Textus Receptus" pridal „zákona". Toto bol prídavok od neskoršieho prepisovača textov. Pavol túto frázu „skutky zákona" používal často (3:20,28; Gal 2:16; 3:2,5,10). No staroveké grécke rukopisy P^{46}, Aleph*, A, B, F a G tento výraz v tomto verši vynechávajú. UBS^4 hodnotí kratší text ako „B" (takmer isté).

Kľúčom k Božej spravodlivosti nie je ľudská výkonnosť, ale Boží charakter a Boží dar cez Krista. Padlé ľudstvo nemôže dosiahnuť spravodlivosť, ale je to zadarmo ponúkaný dar cez vieru v Krista, ktorý však musí byť prijatý (v. 33; J 1:12; 3:16; Rim 4:1nn; 20:9-13; Ef 2:8-9). Toto je pravda, ktorá chýba úprimným, náboženským a morálnym Židom (všetkým zákonníkom)! George Eldon Ladd vo svojej knihe *A Theology of the New Testament* trefne hovorí: „K Pavlovmu učeniu o zákone sa často pristupuje z perspektívy historickej skúsenosti buď samého Pavla ako židovského rabína alebo ako typického Žida prvého storočia, žijúceho pod zákonom. No Pavlove myšlienky nesmieme vnímať ani ako vyznanie jeho duchovnej autobiografie, ani ako opis legalistického charakteru farizejstva prvého storočia, ale ako teologický výklad kresťanského mysliteľa o dvoch cestách spravodlivosti: ceste legalizmu a ceste viery" (s. 495).

9:33 Toto je prevzaté z Iz 28:16 a skombinované s 8:14.
„Ajhľa, kladiem na Sione kameň", 28:16a
„úrazu a skalu pohoršenia", 8:14b
„a ten, kto v neho uverí, nebude sklamaný", 8:16b

Skombinovaním týchto veršov týmto spôsobom (rabínska technika) sa mení význam Iz 28:16 z pozitívneho na negatívny. Pavol manipuluje SZ pre svoje vlastné účely.

1. vyberá si preklad (LXX, MT alebo svoj vlastný)
2. mení odkazy (od židovských exulantov k pohanom)
3. kombinuje texty
4. aplikuje tituly a zámená, ktoré sa v kontexte vzťahujú na YHWH, na Ježiša (tu vkladá zámeno)

▪ **„Ten, kto v neho uverí, nebude sklamaný"** Toto je z Iz 28:16b. Tiež je to citované v Rim 10:11 a podobá sa Joelovi 2:32, citovanému v Rim 10:13. Kľúč k spaseniu je aj (1) objekt (uholný kameň) aj (2) príslušná reakcia (viera v Neho).

▪ **„kameň"** Toto bol pôvodne titul pre Boha (Ž 18:1-2,31,46; 5M 32:18; 1Sam 2:2; Ž 28:1; 31:3; 42:4; 27:3; 78:15), no stal sa z neho Mesiášsky titul (1M 49:24; Ž 118:22; Iz 8:14; 28:16; Dan 2:34-35, 44-45; Mt 21:42-44). Kľúčový element Božieho zmluvného sľubu (Mesiáš) bol nepochopený a odmietnutý (1Kor 1:23). Židia nepochopili nie len Mesiášsky zámer, ale aj základné požiadavky Božej zmluvy. Kristus sa pre Židov stal kameňom úrazu (Iz 8:14; Lk 2:34), no pre veriacich – Židov aj pohanov – sa stal základným kameňom (Iz 28:16; 1Pt 2:6-10).

ZVLÁŠTNA TÉMA: UHOLNÝ KAMEŇ

I. SZ použitie
   A. Koncept kameňa ako tvrdého, trvanlivého predmetu, ktorý tvoril dobrý základ, sa používal na opis YHWH (Ž 18:1)
   B. Neskôr sa to rozvinulo na Mesiášsky titul (1M 49:24; Ž 118:22; Iz 28:16)
   C. Začal predstavovať súd zo strany YHWH Mesiášom (Iz 8:14; Dan 2:34-35,44-45)
   D. Rozvinulo sa to do stavebného obrazu
      1. základný kameň, umiestnený ako prvý, ktorý bol pevný a určoval uhly pre zvyšok budovy, nazývaný „uholný kameň“
      2. tiež sa to mohlo vzťahovať k poslednému kameňu umiestnenému na miesto, ktoré drží dokopy múry (Zach 4:7; Ef 2:20,21), nazvaný „korunný kameň“ z hebrejského *rush* (t. j. hlava)
      3. mohlo sa to vzťahovať na „kľúčový kameň“, ktorý je stredom oblúka dverného priechodu a drží váhu celej steny

II. NZ použitie
   A. Ježiš citoval Ž 118 vo vzťahu k sebe niekoľkokrát (Mt 21:41-46; Mk 12:10-11; Lk 20:17)
   B. Pavol používa Ž 118 v spojení s odmietnutím YHWH zo strany neveriaceho, vzdorovitého Izraela (Rim 9:33)
   C. Pavol používa koncept „korunného kameňa“ v Ef 2:20-22 vo vzťahu ku Kristovi
   D. Peter používa tento koncept Ježiša v 1Pt 2:1-10. Ježiš je uholný kameň a veriaci sú živé kamene (t. j. veriaci ako chrámy, 1Kor 6:19), budované na Ňom (Ježiš je nový Chrám, Mk 14:58; Mt 12:6; J 2:19-20).

Židia odmietli samotný základ svojej nádeje, keď odmietli Ježiša ako Mesiáša.

III. Teologické výroky
   A. YHWH dovolil Dávidovi/Šalamúnovi postaviť chrám. Povedal im, že ak dodržia zmluvu, požehná ich a bude s nimi, no ak nie, chrám bude v ruinách (1Kr 9:1-9)!
   B. Rabínsky judaizmus sa zameriaval na formu a rituál a zanedbával osobný aspekt viery (toto nie je celoplošný výrok; existovali zbožní rabíni). Boh sa usiluje o každodenný, osobný, zbožný vzťah s tými, ktorí sú stvorení na Jeho obraz (1M 1:26-27). Lk 20:17-18 obsahuje hrozivé slová súdu.
   C. Ježiš používal koncept chrámu, ako symbol pre svoje fyzické telo. Je to pokračovaním a rozšírením konceptu osobnej viery v Ježiša ako Mesiáša - ako kľúča k vzťahu s YHWH.
   D. Spasenie má obnoviť obraz Boha v ľudských bytostiach, aby bolo možné spoločenstvo s Bohom. Cieľom kresťanstva je Kristova podoba už teraz. Veriaci sa majú stať živými kameňmi, budovanými podľa vzoru Krista (nový chrám).
   E. Ježiš je základom našej viery a korunným kameňom našej viery (t. j. Alfa a Omega). A aj napriek tomu je kameňom úrazu a skalou pohoršenia. Nemať Ho, znamená nemať nič. Tu neexistuje žiadna stredná cesta!

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Ako súvisí 9. kapitola (predurčenie) s 10. kapitolou (slobodná vôľa ľudstva)?
2. Čo je hlavnou témou 9:1-29?
3. Porušil Boh svoj sľub voči Izraelu?
4. Uveďte výsady, z ktorých sa mohol tešiť izraelský národ (9:4-5)?
5. Boli všetci Židia spravodliví pred Bohom? Prečo áno alebo prečo nie (9:6)?
6. Ak je človek nútený konať Božiu vôľu, má morálnu zodpovednosť?
7. Ako je „milosrdenstvo" kľúčom k predurčeniu (v. 15,16,18,23; 11:30-32)?

RIMANOM 10

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	JB
Izrael a evanjelium	Izrael potrebuje evanjelium	Spravodlivosť je z viery	Izrael a evanjelium	Izrael nevidí, že Boh je ten svätý
9:30-10:4		9:30-10:4	9:30-10:4	
	10:1-13			10:1-4
Spasenie pre všetkých			Spasenie pre všetkých	
10:5-13		10:5-13	10:5-13	10:5-13
	Izrael odmieta Boha	Izrael zodpovedný za svoje zlyhania		Mojžišovo svedectvo
10:14-21	10:14-21	10:14-17	10:14-17	10:14-17
		10:18-21	10:18-21	10:18-21

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“)
SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná <u>príručka</u> výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú kapitolu. Identifikujte predmety. Porovnajte svoje rozdelenie predmetov s vyššie uvedenými piatimi prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora, čo je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

1. Prvý odsek
2. Druhý odsek
3. Tretí odsek
4. Atď.

POCHOPENIE KONTEXTU

A. Desiata kapitola sa sústreďuje na príležitosti židovského národa, reagovať na láskavú ponuku spasenia od YHWH. Deviata kapitola bola pojednávaním o Božom výbere Židov za účelom vyvolenia sveta a o tom, že Židia odmietli toto Jeho vyvolenie prijať.

B. Pavol pokračuje v používaní SZ ako argumentu v prospech evanjelia. Toto je charakteristikou kázní apoštolov v knihe Skutkov, ktoré sú známe ako *kerygma* (to, čo bolo hlásané). Pozri Zvláštna téma: *Kerygma* v 1:2.

C. Centrálnymi pravdami v textoch 9:30-10:4 sú:
   1. Pohania majú Božiu spravodlivosť cez vieru v Krista
   2. Židia nemajú Božiu spravodlivosť kvôli ich nedostatku viery v Krista
   3. Zákon nemohol priniesť spravodlivosť. Bol to Boží dar cez vieru v Krista a nedal sa získať ľudskými výkonmi.

D. Bruce Corley a Curtis Vaugham v *A Stude Guide Commentary, Romans,* vydanom v Zondervane, na str. 115-116 uvádzajú užitočný prehľad hriechov Židov:
   a. náboženská pýcha, 10:2a
   b. duchovná slepota, 10:2b, 3a
   c. samospravodlivosť, 10:3b
   d. nepoddajná tvrdohlavosť, 10:4a

Páčia sa mi tiež ich záverečné poznámky na konci 9. kapitoly, ktoré sa týkajú 10. kapitoly: „Vyvolenie sa deje v kázaní kríža (1Tes 1:4-10), čo vysvetľuje, ako môže po klasickej obrane Božej suverenity (9:6-29) nasledovať najväčší misionársky oddiel v Pavlových listoch (10:1-21). Najvyšším mandátom pri kázaní evanjelia je poznanie, že keď kážem evanjelium, Boh verne vykonáva svoj zámer vyvolenia v Kristovi" (str. 114).

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 10:1-4
(1) Bratia, túžbou môjho srdca a moja modlitba k Bohu za nich je za *ich* spasenie. (2) Lebo svedčím o nich, že sú zapálení pre Boha, no nie v súlade s poznaním. (3) Pretože nevediac o Božej spravodlivosti a usilujúc sa ustanoviť svoju vlastnú nepodriadili sa spravodlivosti Božej. (4) Lebo Kristus je koniec zákona pre spravodlivosť pre každého, kto verí.

10:1 „Bratia" Pavol tento výraz často používal na predstavenie novej témy (1:13; 7:1,4; 8:12).

▪ **„túžbou môjho srdca a moja modlitba k Bohu za nich je za *ich* spasenie"** Pavol veril, že Židia mohli byť spasení a že jeho modlitba za nich mohla priniesť zmenu ich postoja. Toto je prekvapivý protipól k vyvoleniu! Pozri Zvláštna téma: Príhovorná modlitba v 9:3.

Existuje tu variant gréckeho rukopisu v súvislosti s výrazom „za nich". „Textus Receptus" tieto slová nahradil slovami „za Izrael". No rukopisný dôkaz uprednostňuje „za nich" (MSS P46, Aleph*, B, C, D*, F, G). UBS4 to hodnotí písmenom „A" (isté).

10:2 „sú zapálení pre Boha" Úprimnosť a nadšenie nestačí (v. 3-4). Pavol to dobre vedel (Sk 9:1; Gal 1:14; Fil 3:6)!

10:2-3 „no nie v súlade s poznaním. Pretože nevediac o Božej spravodlivosti" Výraz „vedieť" (v. 2, *epiginosko*) môže byť použitý dvomi spôsobmi: (1) Židia nerozumeli evanjeliu ako daru (grécky zmysel slova „vedieť") alebo (2) Židia nemali vzťah viery s Bohom (hebrejský zmysel slova „vedieť", 1M 4:1; Jer 1:5). Židia si boli vedomí potreby reagovať na Boha (v. 16, 18, 19), no vieru nahradili ľudskými výkonmi, čo viedlo k pýche, arogancii a exkluzivizmu (v. 3a)!

10:3 „Božia spravodlivosť" V kontexte 9.-11. kapitoly sa táto fráza vzťahovala k Božiemu prisúdenému spravodlivému postaveniu (Rim 4) pred Ním, ktoré je založené výhradne na Jeho milosrdenstve, dokončenom Kristovom diele, pôsobení Ducha a pokání hriešneho ľudstva, reakcii viery a pokračujúcej poslušnosti a vytrvalosti.

Naozaj sa dá pochopiť, ako Židia nepochopili Božiu spravodlivosť. SZ zdôrazňovala poslušnosť zákonu (5M 4:28-6:3,17,24-25). To, čo nedokázali rozpoznať, bola potrebná vyváženosť viery a pokánia (5M 5:29-30; 6:5). 5M jasne tvrdí, že Boh jednal v záujme Izraela - nie kvôli jeho spravodlivosti, ale kvôli svojmu charakteru (9:6,7,13,24,27; 10:12-22; Ezech

36:22-38). Dokonca ani Kanaánci neboli vyhladení kvôli spravodlivosti Izraela, ale kvôli svojmu hriechu (9:4-6; 1M 15:16). Pozri Zvláštna téma v 1:17.

▪ **„nepodriadili sa spravodlivosti Božej“** Sloveso je indikatív aortistu pasívneho, no je preložené ako mediálny slovesný rod (TEV). V gréckom jazyku Koiné je funkcia mediálneho tvaru nahradená pasívnym tvarom. Rozhodujúcim faktorom je kontext.

Toto slovo znamená doslova „podrobiť“ – je to vojenský výraz pre hierarchickú štruktúru. Židia sa snažili získať Božiu spravodlivosť, no Božia spravodlivosť je dar (3:24; 5:15; 6:23; Ef 2:8-9). Pavol túto pravdu videl jasne počas jeho cesty do Damašku.

ZVLÁŠTNA TÉMA: PODRIADENIE *(HUPOTASSO)*

Septuaginta používa tento výraz na preklad desiatich rôznych hebrejských slov. Jeho základným SZ významom bolo „rozkázať“ alebo „právo rozkazu“. To sa odrazilo v LXX:

1. Božie príkazy (3M 10:1; Jon 2:1; 4:6-8)
2. Mojžišove príkazy (2M 36:6; 5M 27:1)
3. Kráľovské príkazy (2Kron 31:13)

V NZ tento zmysel pokračuje, ako napríklad v Sk 10:48, kde prikazuje apoštol. Napriek tomu sa v NZ rozvíjajú aj nové významy tohto výrazu:

1. rozvíja sa dobrovoľný aspekt (často mediálny rod)
2. tento seba-ohraničujúci čin môžeme vidieť v tom, že Ježiš sa podriaďuje Otcovi (Lk 2:51)
3. veriaci sa podriaďujú aspektom kultúry, aby evanjelium nebolo nepriaznivo ovplyvnené
   a. všetci veriaci (Ef 5:21)
   b. veriace manželky (Kol 3:18; Ef 5:22-24; Tit 2:5; 1Pt 3:1)
   c. veriaci pohanským vládam (Rim 13:1-7; 1Pt 2:13)

Veriaci konajú na základe motívov lásky, pre Boha, pre Krista, pre Kráľovstvo, pre dobro ostatných.

Podobne ako u výrazu *agapao*, aj tento výraz cirkev naplnila novým významom, založeným na potrebách Kráľovstva a potrebách iných. Preberá na seba novú vznešenosť nezištnosti, nezaloženú na rozkaze, ale na novom vzťahu voči seba-dávajúcemu Bohu a Mesiášovi. Veriaci poslúchajú a podriaďujú sa pre dobro celku a požehnanie Božej rodiny.

10:4

NASB, NKJV,
NRSV **„lebo Kristus je koniec zákona“**
TEV **„lebo Kristus priviedol zákon do konca“**
JB **„ale teraz zákon dospel do konca s Kristom“**

Tento výrok je v línii s Mt 5:17-48. Zámerom, cieľom alebo koncom (*telos*) zákona nebolo spasenie, ale usvedčenie z hriechu a tento zámer pokračuje (3:10-20 a zvlášť Gal 3:24-25). Klasickým NZ textom, ktorý pojednáva o tomto predmete je Gal 3:1-29.

Pri diskusii o tejto otázke je podstatný kontext. Pavol používa SZ v niekoľkých rôznych spôsoboch. Keď diskutuje o kresťanskom živote, SZ je Božím zjavením (Rim 15:4; 1Kor 10:6,11), ale keď diskutuje o spasení, SZ je neplatná a pominula (Žd 8:13). Je to preto, lebo SZ je obrazom starého veku. Evanjelium viery v Ježiša je novým vekom Ducha. Čas zákona vypršal!

▪

NASB, NKJV	**„pre spravodlivosť pre každého, kto verí“**
NRSV	**„aby bola spravodlivosť pre každého, kto verí“**
TEV	**„aby každý, kto verí, bol uvedený do spravodlivosti s Bohom“**
NJB	**„aby všetci, ktorí majú vieru, boli ospravedlnení“**

Kapitoly 9-11 musíme vykladať spolu. Dôraz na Božiu suverenitu, tak dôrazne vyjadrený v deviatej kapitole, musíme udržiavať v napätí s povolaním ku viere pre všetkých, o ktorom pojednáva desiata kapitola (v. 4,9,11,13 3:22; 4:11,16).

Univerzálnosť Božej lásky a vykupiteľský zámer boli jasne vyjadrené v 1M 3:15 a z nich vychádza aj 1M 12:3 a 2M 19:5-6. Proroci často hovorili o Božej univerzálnej láske a pláne na zjednotenie celého ľudstva. Skutočnosť, že je jeden Boh a že stvoril všetkých ľudí na svoj obraz, poskytuje univerzálne pozvanie ku spaseniu pre všetkých. No tajomstvo spočíva v tom, že nikto nemôže reagovať bez sprostredkovania Ducha (J 6:44,65). Potom sa stáva otázkou: „Priťahuje Boh k spaseniu všetkých ľudí?“ Odpoveď musí byť: „Áno!“ (J 3:16; 4:42; 1J 2:2; 4:14; 1Tim 2:4; 2Pt 3:9). Vtieravý paradox hriechu, pádu a Satana je, že niektorí hovoria „nie“. Keď Pavol kázal, niektorí Židia reagovali, niektorí nie; niektorí pohania reagovali, iní nie!

Výraz „veriť“ (*pisteuo*) je preložený dvoma výrazmi – „veriť“ a „dôverovať“. Je to prítomný čas a ten hovorí o pokračujúcej viere. Darom Božej milosti cez Krista nie je iba nejaké logické stotožnenie sa s nejakými skutočnosťami (s teológiou, historickými podrobnosťami, informáciami o evanjeliu). NZ je zmluva; Boh stanovuje program a iniciuje potrebnú reakciu, no jednotlivec musí reagovať v počiatočnej viere a v pokání a v pokračujúcej viere a v pokání. Poslušnosť a vytrvalosť sú rozhodujúcimi prvkami procesu. Cieľom je Kristova podoba a služba!

ZVLÁŠTNA TÉMA: GRÉCKE SLOVESNÉ ČASY POUŽÍVANÉ PRE SPASENIE

Spasenie nie je produkt, ale vzťah. Nekončí sa tým, keď niekto uverí Kristovi; to je len začiatok! Nie je to poistka proti požiaru, ani lístok do neba, ale neustále meniaci sa život na Kristovu podobu.

SPASENIE AKO KOMPLETNÝ ČIN (AORIST)
- Skutky 15:11
- Rim 8:24
- 2Tim 1:9
- Tit 3:5
- Rim 13:11 (kombinuje aorist s orientáciou do budúcnosti)

SPASENIE AKO STAV BYTIA (PERFEKTUM)
- Ef 2:5,8

SPASENIE AKO NEUSTÁLY PROCES (PRÍTOMNÝ)
- 1Kor 1:18; 15:2
- 2Kor 2:15

SPASENIE AKO BUDÚCE NAPLNENIE (BUDÚCNOSŤ v slovesnom čase alebo obsahu)
- Rim 5:9,10; 10:9,13
- 1Kor 3:15; 5:5
- Fil 1:28; 1Tes 5:8-9
- Žid 1:14; 9:28
- (naznačené v Mt 10:22; 24:13; Mk 13:13)

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 10:5-13

(5) Lebo Mojžiš píše, že človek, ktorý uplatňuje spravodlivosť, ktorá je založená na zákone, bude žiť touto spravodlivosťou. (6) Ale spravodlivosť, založená na viere, hovorí nasledovne: „NEHOVOR SI V SRDCI: „KTO VYSTÚPI DO NEBA?" (to znamená priviesť Krista dole), (7) alebo: „KTO ZOSTÚPI DO PRIEPASTI?" (to znamená priviesť Krista hore od mŕtvych)." (8) Ale čo to hovorí? „SLOVO JE BLÍZKO TEBA, v tvojich ústach a v tvojom srdci" – to je slovo viery, ktorú kážeme, (9) ak vyznáš svojimi ústami Ježiša *ako* Pána a uveríš vo svojom srdci, že Boh Ho vzkriesil z mŕtvych, budeš spasený; (10) lebo srdcom človek verí, čo vyúsťuje v spravodlivosť a ústami vyznáva, čo vyúsťuje v spasenie. (11) Lebo Písmo hovorí: „KTOKOĽVEK VERÍ V NEHO, NEBUDE SKLAMANÝ." (12) Lebo nie je rozdiel medzi Židom a Grékom; lebo ten istý Pán je Pánom všetkých, oplývajúci bohatstvom pre všetkých, ktorí Ho vzývajú; (13) lebo „KTOKOĽVEK BUDE VZÝVAŤ MENO PÁNOVO, BUDE SPASENÝ."

10:5 Tento verš je zmienkou o 3M 18:5. Jeho sľub je istý. Ak by človek dokázal dodržať zákon, bol by pre Boha prijateľným (Lk 10:28; Gal 3:12). Problém je, že Rim 3:9,10-18,19,23; 5:18; 11:32 hovorí o tom, ako to v skutočnosti naozaj je. Všetci zhrešili. Duša, ktorá hreší, zomrie (1M 2:17; 5M 30:18; Ezech 18:4,20). Táto staro-zmluvná cesta je zatvorená. Stala sa rozsudkom smrti, kliatbou (7:10; Gal 3:13; Kol 2:14).

10:6-8 Toto je odvolávka na 5M 30:11-14 v Septuaginte (LXX), ktorú Pavol prispôsobil pre svoje zámery. Tento text pôvodne hovoril Mojžiš v súvislosti so zákonom, no tu je aplikovaný na Ježišovo vtelenie, smrť a vzkriesenie (v. 9; Ef 4:9-10). Pavlovi ide o to, že spasenie je k dispozícii v Kristovi cez vieru (5M 30:15-20). Je ľahké, je dostupné, je pre všetkých – a tým je celkom odlišné od Mojžišovho zákona.

▪ **„ale spravodlivosť, založená na viere, hovorí"** Pavol predtým zosobňoval „hriech" a „milosť", teraz zosobňuje „spravodlivosť skrze vieru". Táto spravodlivosť hovorí v SZ citátoch vo v. 6, 7 a 8.

▪ **„vystúpi ... zostúpi"** Ľudia nemusia ísť hľadať Krista; Boh Ho poslal verejne pre všetkých. Ľudské hľadanie nie je potrebné.

▪ **„srdce"** Srdce symbolizuje centrum rozjímania. Pozri Zvláštna téma v 1:24.

10:9 „ak" Toto je podmienková veta tretieho stupňa, čo znamenalo potenciálny budúci čin. Verš 9 je obsahom (*hoti*) zvesti viery.

▪ **„vyznávať"** Tento zložený výraz *homologeo* je zložený zo slov „povedať" a „ten istý" a znamenal „verejne s niečím súhlasiť" (hovoriť nahlas, aby to ostatní počuli). Verejné vyznávanie viery v Krista je veľmi dôležité (Mt 10:32; Lk 12:8; J 9:22; 12:42; 1Tim 6:12; 1J 2:23; 4:15). Verejným vyznávaním prvej cirkvi bol krst. Kandidát vyznával vieru v Krista slovnou formulkou „Verím, že Ježiš je Pán".

ZVLÁŠTNA TÉMA: VYZNÁVANIE

A. Existujú dve formy rovnakého gréckeho koreňa, používané pre vyjadrenie priznania alebo vyznávania – *homolegeo* a *exomologeo.* Zložený výraz je zo slova *homo* – ten istý; *lego* – hovoriť a *ex* – z. Základný význam tohto slova je: „povedať tú istú vec, súhlasiť s ňou“. *Ex* zdôrazňuje myšlienku verejného prehlásenia/vyhlásenia.
B. Anglické preklady tejto slovnej skupiny sú:
   1. chváliť
   2. súhlasiť
   3. vyhlasovať
   4. vyznávať
   5. priznať
C. Táto slovná skupina mala dve zdanlivo odlišné použitia:
   1. chváliť (Boha
   2. priznať hriech

   Tieto sa mohli rozvinúť z ľudského vnímania Božej svätosti a vnímania vlastnej hriešnosti. Uznať jednu pravdu znamená uznať obidve.
D. NZ použitia tejto slovnej skupiny sú:
   1. sľúbiť (Mt 14:7; Sk 7:17)
   2. súhlasiť alebo mať zhodný názor na niečo (J 1:20; Tes 22:6; Sk 24:14; Žd 11:13)
   3. chváliť (Mt 11:25; Tes 10:21; Rim 14:11; 15:9)
   4. dať súhlas
      a. človeku (Mt 10:32; Tes 12:8; J 9:22; 12:42; Rim 10:9; Fil 2:11; Zj 3:5)
      b. pravde (Sk 23:8; 2Kor 11:13; 1J 4:2)
   5. verejne niečo vyhlásiť (právne vnímanie sa zmenilo na náboženské uistenie, Sk 24:14; 1Tim 6:13)
      a. bez prijatia viny (1Tim 6:12; Žd 10:23)
      b. s prijatím viny (Mt 3:6; Sk 19:18; Žd 4:14; Jak 5:16; 1J 1:9)

▪
NASB „Ježiša ako Pána“
NKJV „Pána Ježiša“
NRSV, TEV, JB „Ježiš je Pán“

Toto bol teologický obsah vyznávania viery prvej cirkvi a liturgie krstu. Použitie výrazu „Pán“ potvrdzovalo Ježišovo božstvo (Joel 2:32; Sk 2:32-33,36; Fil 2:6-11), kým dané meno „Ježiš“ potvrdzovalo Jeho historickú ľudskosť (1J 4:1-6).

▪ **„uveríš vo svojom srdci“** Táto fráza je paralelná s vyznávaním a tým vyjadruje dvojitý aspekt viery. Biblický výraz „veriť“ (*pistis*) zahŕňal (1) osobnú dôveru (hebrejsky), (2) intelektuálny obsah (grécky) a (3) pokračujúci dobrovoľný záväzok (5M 30:20).

Výraz „srdce“ bol v jeho SZ zmysle používaný v súvislosti s celou osobou. Pavol v tomto kontexte spomína „ústa“ a „srdce“ – kvôli svojmu citátu z 5M 30:14, ktorý citoval vo v. 8. Zámerom nebolo vytvorenie nejakého tvrdého a jasného pravidla, že človek sa musí modliť nahlas, aby bol spasený.

10:10 „vyúsťuje v spravodlivosť“ Božím cieľom pre každého veriaceho nie je len nebo, ktoré príde jedného dňa, ale Kristova podoba už teraz! Ďalší silný oddiel o predurčení (v Ef 1:3-14) tiež silne presadzuje túto pravdu (vo v. 4). Veriaci boli vyvolení, aby boli svätí a bez poškvrny! Vyvolenie nie je len doktrína, ale aj životný štýl (5M 30:15-20).

Desiaty verš odráža dvojitý dôraz Veľkého poverenia (Mt 28:19-29) – spasenia (činiť učeníkov) a spravodlivosti (učiť ich zachovávať všetko, čo som vám prikázal). Túto istú rovnováhu nachádzame v Ef 2:8-9 (spasenie zdarma z Božej milosti cez Krista) a povolanie ku „dobrým skutkom“ v Ef 2:10. Boh vždy túžil po tom, aby ľudia nosili Jeho obraz/Jeho podobu.

10:11 Toto je citát z Iz 28:16, ku ktorému Pavol pridal slovo „ktokoľvek“. V Izaiášovi sa týkal viery v Mesiáša, v Boží uholný kameň (9:32-33). Ak Rimanom 9 dáva dôraz na Božiu suverenitu, tak Rimanom 10 dáva dôraz na potrebu jednotlivcov – ktoréhokoľvek a všetkých – aby reagovali na Kristovu ponuku (v. 12). Univerzálna ponuka je jasne viditeľná v slove „každý“ vo v. 4, „ktokoľvek“ vo v. 11,13 a „všetci“ vo verši 12 (dvakrát)! Ide tu o teologické vyváženie dôrazu na výber (na predurčenie) z deviatej kapitoly.

▪ **„verí v Neho“** Toto je prítomné aktívne particípium s predložkou *epi* (4:24; 9:33; 1Tim 1:16). Viera nie je len počiatočná reakcia – je to pokračujúca podmienka spasenia! Nielen správna teológia (pravda evanjelia) zachraňuje, ale osobný vzťah (človek evanjelia) vyúsťujúci do zbožného životného štýlu (život evanjelia). Majte sa na pozore pred príliš ľahkou vierou, ktorá oddeľuje pravdu a život. Viera, ktorá zachraňuje, je viera, ktorá pretrvá a ktorá premieňa!

▪

NASB, TEV	**„nebude sklamaný“**
NKJV, NRSV	**„nebude uvedený do hanby“**
JB	**„nebude mať dôvod hanbiť sa“**

Tí, ktorí dôverujú („veria“) v Krista, nebudú odmietnutí. Toto je citát z Iz 28:16 – bol to kľúčový verš v Pavlovej prezentácii v 9:33.

10:12 „lebo nie je rozdiel medzi Židom a Grékom“ Toto je hlavný dôraz NZ (Rim 3:22,29; Gal 3:28; Ef 2:11-3:13; Kol 3:11). Trojjediný Boh vykúpil svoje stratené stvorenie svojimi vlastnými činmi. Túži po tom, aby všetci ľudia, ktorí sú stvorení na Jeho obraz, prišli k Nemu a boli Mu podobní! Všetci môžu k Nemu prísť!

Univerzálna podstata evanjelia („všetci“ použité dvakrát vo v. 12) si razí dve cesty: (1) nie je nijaký rozdiel medzi Židmi a pohanmi; všetci sú stratení (3:9,19,22-23; 11:32) a (2) nie je rozdiel medzi Židmi a pohanmi; všetci môžu byť zachránení. Evanjelium odstraňuje všetky ľudské bariéry k spaseniu (Joel 2:28-29; 1Kor 12:13; Gal 3:28; Kol 3:11).

▪ **„oplývajúci bohatstvom“** Keď Pavol rozmýšľa o Božej milosti v Kristovi, často používa slovo „bohatstvo“ (2:4; 9:23; 11:12 /dvakrát/,33; 1Kor 1:5; 2Kor 8:9; Ef 1:7,18; 2:7; 3:8,16; Fil 4:19; Kol 1:27; 2:2).

10:13 Tento známy citát z Joela 2:32 má v Pavlovom použití dva nové dôrazy: (1) v Joelovi bol použité meno YHWH; Pavol v Liste Rimanom a Peter v Skutkoch 2:21 ho nahradili Ježišovým menom (všimnite si tiež J 12:41 a Iz 6:9-10; Fil 2:9 a Iz 45:22-25; Rim 9:33 a Iz 8:13-14) a (2) v Joelovi „spasený“ znamenalo fyzické vyslobodenie, v Rim sa to vzťahovalo k duchovnému odpusteniu a večnému spaseniu.

SZ fráza „vzývať meno“ vyjadrovala verejné vyznanie viery v bohoslužobnom prostredí. Ten istý koncept vidíme v Sk 7:59; 9:14,21; 22:16; 1Kor 1:2; 2Tim 2:22. Pozri Zvláštna téma: Povolaní v 1:6.

ZVLÁŠTNA TÉMA: MENO PÁNOVO

Toto bola bežná NZ fráza pre osobnú prítomnosť a aktívnu moc trojjediného Boha v cirkvi. Nebola to magická formulka, ale apel na Boží charakter.

Táto fráza sa často týka Ježiša, ako Pána (Fil 2:11)

1. pri vyznávaní viery v Ježiša pri krste (Rim 10:9-13; Sk 2:38; 8:12,16; 10:48; 19:5; 22:16; 1Kor 1:13,15; Jak 2:7)
2. pri exorcizme (vyháňaní duchov) (Mt 7:22; Mk 9:38; Lk 9:49; 10:17; Sk 19:13)
3. pri uzdravovaní (Sk 3:6,16; 4:10; 9:34; Jak 5:14)
4. pri skutku služby (Mt 10:42; 18:5; Lk 9:48)
5. počas cirkevnej disciplíny (Mt 18:15-20)
6. počas kázania pohanom (Lk 24:47; Sk 9:15; 15:17; Rim 1:5)
7. v modlitbe (J 14:13-14; 15:2,16; 16:23; 1Kor 1:2)
8. spôsob odkazu na kresťanstvo (Sk 26:9; 1Kor 1:10; 2Tim 2:19; Jak 2:7; 1Pt 4:14)

Čokoľvek robíme ako hlásatelia, služobníci, pomocníci, uzdravovatelia, exorcisti, atď., robíme to v Jeho charaktere, v Jeho moci, v Jeho zaopatrení – v Jeho mene!

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 10:14-15

(14) Ako teda budú vzývať Toho, v ktorého neuverili? Ako uveria v Toho, ktorého nepočuli? A ako budú počuť bez kazateľa? (15) Ako budú kázať, ak nebudú poslaní? Tak, ako je napísané: „AKÉ KRÁSNE SÚ NOHY TÝCH, KTORÍ PRINÁŠAJÚ DOBRÚ SPRÁVU O DOBRÝCH VECIACH!“

10:14-15 Vo veršoch 14-15 je séria otázok, po ktorých nasleduje SZ citát z Izaiáša, ktorý ukazuje na to, že Izrael nikdy nereagoval na zvesti alebo zvestovateľov YHWH. Boh posiela zvestovateľov (prorokov, apoštolov, kazateľov, učiteľov, evanjelistov). Títo zvestovatelia sú Božím požehnaním pre núdzny svet. Keď Boh láskavo posiela zvestovateľov evanjelia, poslucháči musia reagovať primerane ich zvesti. Pavol túto myšlienku potvrdil SZ citátom z Iz 52:7. Pavel rozvíja tento SZ verš tak, že zahŕňa do neho aj kazateľov evanjelia.

Spásonosná viera má niekoľko prvkov: (1) zvesť, ktorej treba uveriť; (2) osoba, ktorú treba prijať; (3) počiatočná a neustála reakcia pokánia a viery; (4) život poslušnosti a (5) vytrvalosť (pozri poznámka v 1:5).

10:15 Toto je Veľké poverenie (Mt 28:19-20; Lk 24:47) listu Rimanom. Spasenie prichádza počutím evanjelia a jeho prijatím. Kazatelia sú vysielaní, aby mohli byť spasení „všetci“!

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 10:16-17

(16) No nie všetci si všímali dobrú zvesť; lebo Izaiáš hovorí: „PANE, KTO UVERIL NAŠEJ SPRÁVE?“ (17) Teda viera *prichádza* z počutia a počutie cez slovo Kristovo.

10:16 Pavol znova používa SZ prorocké výroky, ktoré sa pôvodne vzťahovali k zvesti YHWH voči Izraelu, aby hovoril o evanjeliu Ježiša Mesiáša. Podobne ako SZ Židia odmietli Božiu zvesť, tak ju odmietli aj Židia Pavlovej doby. Toto je citát z Iz 53:1, no tiež teologicky súvisí s izraelským odmietnutím Božej zvesti v Iz 6:9-13.

10:17 Evanjelium je v prvom rade zvesť (Gal 3:2). No táto zvesť sa stáva osobným slovom, „slovom Kristovým“ (Kol 3:15-16).

▪ **„Slovo Kristovo“** Kvôli kontextu sa toto musí vzťahovať k zvesti o Kristovi, ktorá bola kázaná. Kázanie evanjelia je Božím spôsobom, ktorým tomuto svetu oznamuje svoju ponuku v Kristovi.

V tomto bode existuje aj variant starovekého gréckeho rukopisu: (1) MSS P^{46}, Aleph*, B, C, D* majú „slovo Kristovo“, kým (2) MSS $Aleph^c$, A, D^c, K, P majú „slovo Božie“. Prvá varianta je veľmi nezvyčajná (Kol 3:16) a preto je pravdepodobne pôvodná (to je jedno zo základných východísk textovej kritiky). UBS^4 to hodnotí písmenom „A“ (isté). Tento výraz sa objavuje iba na dvoch miestach v NZ. Druhá varianta: „slovo Božie“ sa objavuje niekoľkokrát (Tes 3:2; J 3:34; Ef 6:17; Žd 6:5 a 11:3).

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 10:18-21

(18) Ale ja hovorím, určite nikdy nepočuli, však? Rozhodne áno; „ICH HLAS SA ROZLIEHAL PO CELEJ ZEMI A ICH SLOVÁ DO KONČÍN SVETA“. (19) Ale ja hovorím, Izrael určite nevedel, však? Najprv Mojžiš hovorí: „SPÔSOBÍM, ŽE BUDETE ŽIARLIŤ NA TO, ČO ANI NIE JE NÁRODOM; NÁRODOM BEZ POROZUMENIA U VÁS VYVOLÁM HNEV“. (29) A Izaiáš je veľmi odvážny a hovorí: „NAŠLI MA TÍ, KTORÍ MA NEHĽADALI, UKÁZAL SOM SA TÝM, KTORÍ SA NA MŇA NEPÝTALI“. (21) Ale čo sa týka Izraela, hovorí: „CELÝ DEŇ SOM VYSTIERAL MOJE RUKY K NEPOSLUŠNÉMU A TVRDOŠIJNÉMU ĽUDU.“

10:18 Tento verš tvrdí, že väčšina Židov počula zvesť a je zodpovedná za jej odmietnutie (grécka fráza s dôrazným dvojitým záporom). Problémom nebola nevedomosť, ale nevera!

Pavol cituje Ž 19:4. V tomto Žalme sa verše 1-6 týkajú prirodzeného zjavenia, čo znamená, že Boh hovorí cez stvorenie (Rim 1-2). Pavol mení (1) univerzálne svedectvo („po celej zemi“) a (2) prostriedky šírenia zvesti od tichého hlasu stvorenia ku kazateľom evanjelia (apoštolovia, proroci, evanjelisti, kazateľ a učitelia, Ef 4:11), to sa týka zvláštnych zjavení (Ž 19:8-14). Hlavná myšlienka je, že zvesť evanjelia sa rozšírila do známeho sveta Pavlovej doby (grécko-rímsky svet). Pavol používa rabínske výklady; mení pôvodný SZ kontext podľa svojich teologických, polemizujúcich zámerov. Tiež treba jasne povedať, že Pavlovo používanie SZ bolo tak, ako aj u ostatných apoštolov, jedinečne riadené Svätým Duchom (2Pt 1:20-21). Dnešní veriaci, pod osvietením Ducha, nemôžu reprodukovať výkladové metódy NZ pisateľov.

10:19-20 Židia počuli zvesť – dokonca aj od Mojžiša. Židia počuli a dokázali chápať inkluzívnu zvesť viery, určenú pre všetkých – o tom, ako môžu byť zmierení s Bohom.

V týchto veršoch Boh hovoril k svojmu ľudu zmluvy o zahrnutí pohanov. Je to urobené prostredníctvom citátu z 5M 32:21 vo v. 19 a Iz 65:1-2 vo v. 20-21. Toto šokujúce začlenenie pohanov malo podnietiť Židov k viere (11:11,14).

10:21 Tento výrok je citátom zo Septuaginty z Iz 65:2, týkajúcim sa odmietnutia YHWH zo strany zmluvného národa (Iz 65:1-7). Boh bol verný; Izrael bol neverný. Jeho nevera viedla k pozemskému súdu národa, ako aj jednotlivcov v minulosti, no ich odmietnutie Božej spravodlivosti cez vieru v Krista bude viesť k večnému odsúdeniu!

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Ak je Boží výber taký kľúčový, prečo sa Pavol modlí za Izrael v 10:1? Prečo je v 10:9-13 dávaný taký dôraz na potrebu ľudskej reakcie?
2. Čo znamená 4. verš? „Je Kristus koncom zákona?“
3. Uveďte prvky, ktoré sú zahrnuté vo viere/v presvedčení v 10:9-10.
4. Prečo Pavol tak často cituje SZ? Ako to súvisí s rímskym zborom, ktorý je predovšetkým z pohanov?
5. Ako súvisia verše 11-13 s kapitolou 9?
6. Ako súvisia verše 14-15 so svetovou misiou?
7. V akom zmysle je slobodná vôľa človeka podľa 10. kapitoly súčasťou jeho spasenia?

RIMANOM 11

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	JB
Zostatok Izraela	Odmietnutie Izraela nie je úplné	Odmietnutie Izraela nie je konečné	Božie milosrdenstvo nad Izraelom	Zostatok Izraela
11:1-10	11:1-10	11:1-10	11:1-6	11:1-10
			11:7-10	
Spasenie pohanov	Odmietnutie Izraela nie je konečné			Židia v budúcnosti ozdravení
11:11-12	11:11-36	11:11-12	11:11-12	11:11-15
			Spasenie pohanov	
11:13-16		11:13-16	11:13-15	Židia stále vyvoleným národom
		Metafora olivového stromu	11:16-18	11:16-24
11:17-24		11:17-24		
			11:19-24	
Obnova Izraela		Celý Izrael bude spasený	Božie milosrdenstvo nad všetkými	Obrátenie Židov
11:25-32		11:25-32	11:25-32	11:25-27
				11:28-29
				11:30-32
			Chvála Bohu	Chválospev Božiemu milosrdenstvu a múdrosti
11:33-36		11:33-36	11:33-36	11:33-36

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“)
SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú kapitolu. Identifikujte predmety. Porovnajte svoje rozdelenie predmetov s vyššie uvedenými piatimi prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora, čo je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

5. Prvý odsek
6. Druhý odsek
7. Tretí odsek
8. Atď.

POCHOPENIE KONTEXTU

A. Kapitola 11 pokračuje v paradoxnom vzťahu medzi vyvolením a evanjeliom. SZ vyvolenie bolo pre službu, kým NZ je pre spasenie. V určitom zmysle sú veriaci volaní aj do Božej rodiny (NZ), aj za sluhov (SZ). Voľba je aj spoločná, aj individuálna, pozitívna aj negatívna (Jákob/Izrael – Ezav/Edom; Mojžiš/faraón). Napätie v konečnom dôsledku nie je len medzi Božou suverenitou a slobodnou vôľou človeka, no aj v samotnom Božom charaktere. Kapitoly 9-11 znovu a znovu zdôrazňujú Božie milosrdenstvo a vzburu padlého ľudstva. Boh je verný, ľudia sú neverní.

Vyvolenie nie je doktrínou na vyradenie niektorých ľudí, ale základom nádeje, bezpečnosti a dôvery pre tých, ktorí reagovali na sľuby a na Božieho Syna, ktorý je prostredníkom zmluvy medzi Bohom a ľuďmi.

B. V kapitole 9 Pavol presadzoval Božiu suverenitu a slobodu. Dokonca aj v zmluvnom vzťahu je Boh slobodný. V kapitole 10 Pavol tvrdil, že Židia mali slobodu prijať alebo odmietnuť Božie sľuby a zmluvy. Keďže sa dokázali ako neverní a odmietli Božie sľuby a zmluvu, boli v určitom zmysle Bohom odmietnutí. No v kapitole 11 Pavol uisťuje o Božej vernosti, aj napriek jasnej nevernosti Židov (5M 8).

C. V minulosti, ako aj v súčasnosti, ostatok Židov veril a správal sa podľa viery v Božieho Mesiáša. Sám Pavol bol toho príkladom. Odmietnutie niektorých neveriacich Židov umožnilo začlenenie veriacich pohanov. Začlenenie pohanov vyústi v (1) kompletný Boží ľud alebo (2) plný počet Božích vyvolených – Židov aj pohanov. Toto začlenenie pohanov bude motivovať Izrael k tomu, aby veril v Božieho Mesiáša, Ježiša.

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 11:1-6

(1) Teda hovorím, Boh neodmietol svoj ľud, však? Nech sa to nikdy nestane! Lebo aj ja som Izraelita, potomok Abraháma, z pokolenia Benjamínovho. (2) Boh neodmietol svoj ľud, ktorý dopredu poznal. Alebo neviete, čo hovorí Písmo v *oddiele o* Eliášovi, ako žiada Boha proti Izraelovi? (3) „Pane, ZABILI TVOJICH PROROKOV, ZBÚRALI TVOJE OLTÁRE A LEN JA SOM ZOSTAL A ONI SA USILUJÚ O MÔJ ŽIVOT". (4) No akú Božiu odpoveď dostal? „NECHAL SOM SI SEDEM TISÍC MUŽOV, KTORÍ NESKLONILI SVOJE KOLENÁ PRED BÁLOM." (5) Rovnakým spôsobom teda aj v súčasnej dobe existuje zvyšok podľa *Božieho* láskavého rozhodnutia. (6) No ak je to milosťou, už viac to nie je na základe skutkov, ináč by milosť viac nebola milosťou.

11:1 „Boh neodmietol svoj ľud, však" Na túto otázku sa očakáva odpoveď „nie". Pavol na ňu odpovedá vo v. 1b-10. Táto časť sa musí týkať Pavlovho predchádzajúceho argumentu. Kapitoly 9-11 formujú literárny celok, celistvý argument.

Je zaujímavé si všimnúť, že starý grécky papyrusový rukopis P^{46} a majuskuly F a G majú namiesto „ľudí" slovo „dedičstvo", čo môže byť z LXX zo Ž 94:14.

▪ **„Nech sa to nikdy nestane“** Toto je Pavlov charakteristický spôsob odmietnutia otázok potenciálneho oponenta (invektíva, 3:4,6,31; 6:2,15; 7:7,13; 9:14; 11:1,11).

▪ **„aj ja som Izraelita“** Pavol používa sám seba, aby dokázal existenciu veriaceho zostatku Židov. Pre ďalšie zvýraznenie Pavlovho židovského pozadia pozri Fil 3:5.

11:2 „Boh neodmietol svoj ľud“ Toto môže byť zmienka o Ž 94:14 (5M 31:6; 1Sam 12:22; 1Kr 6:13; Žalosp 3:31-32). Je to konkrétna odpoveď na otázku vo v. 1.

▪ **„ktorý dopredu poznal“** Toto je zrejmý odkaz na Božie vyvolenie Izraela. Pozri pozn. v 8:29. Týmto sa argument vracia späť do kapitoly 9 – podobne ako vo v. 4-6. Izraelove skutky neboli rozhodujúce; rozhodujúce bolo Božie rozhodnutie. Boh je verný svojim sľubom kvôli tomu, kým je, nie kvôli výkonom Izraela (Ezech 36:22-32).

▪ **„hovorí Písmo“** Toto je odkaz na záznam o tom, ako Eliáš ušiel od Jezábel v 1Kr 19:10, citované vo v. 3.

11:4 „NECHAL SOM SI SEDEM TISÍC“ „Si“ nie je v mazoretickom hebrejskom texte 1Kr 19:18 (Pavol necituje MT alebo LXX), ale Pavol to pridal, aby zdôraznil Božie rozhodnutie. Verný zostatok z 1Kr 19:18 je výsledkom Božieho rozhodnutia a nie výsledkom toho, že oni sa rozhodli uctievať Bála.

Pavol tu zdôrazňuje, že v Eliášovej dobe existovala malá skupinka veriacich dokonca aj v neveriacom, modlárskom Izraeli. V Pavlovej dobe tiež existoval veriaci zostatok židovských ľudí. V každej dobe niekoľkí Židia reagovali vierou a nie svojou vlastnou snahou. Pavol tvrdí, že títo veriaci Židia sú povzbudzovaní milosrdenstvom a milosťou Božou (v. 5-6).

▪ **„pred Bálom“** Toto je člen ženského rodu s podstatným menom mužského rodu. K takejto konštrukcii dochádzalo preto, lebo Židia pravidelne vkladali samohlásky zo ženského hebrejského slova „hanba“ (*bosheth*) do spoluhlások mien pohanských božstiev, aby si z nich uťahovali.

11:5-6 Toto sú kľúčové verše. Spájajú Božie činy zo SZ minulosti so súčasnou situáciou. Týmto prepojením je Božie vyvolenie prostredníctvom jeho milosrdenstva (9:15,16,18; 11:30,31,32). Božia milosť je prioritou, ale ľudská viera je potrebná (Mk 1:15; Sk 3:16,19; 20:21), no nie založená na ľudských zásluhách (Ef 2:8-9; 2Tim 1:9; Tit 3:5). Tieto pravdy sú kľúčové v Pavlovej argumentácii v kapitolách 9-11.

11:6 „ak“ Toto je podmienková veta prvého stupňa, u ktorej sa predpokladá, že z pohľadu autora alebo kvôli jeho literárnym zámerom je to pravda. Spasenie je z Božej milosti (6:23; Ef 2:8-9).

▪ Preklad KJV pridáva k v. 6 záverečnú frázu: „Ale ak by to bolo zo skutkov, potom to už viac nie je milosť; ináč skutky už viac nie sú skutkami.“ Táto fráza nie je vo väčšine starovekých gréckych rukopisov P^{46}, Aleph*, A, C, D, G alebo P a v starých latinských verziách, no dve odlišné formy tejto frázy sa objavujú v rukopisoch $Aleph^{c}$ a B. UBS^{4} hodnotí ich vynechanie ako „A“ (isté).

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 11:7-10

(7) Čo teda? To, čo Izrael hľadá, nezískal, no tí, ktorí boli vyvolení, to získali a zvyšok bol zatvrdený; (8) tak ako je napísané: „BOH IM DAL OTUPENÉHO DUCHA, OČI, ABY NEVIDELI A UŠI, ABY NEPOČULI, AŽ DO TOHTO DŇA“. (9) A Dávid hovorí: „NECH SA ICH STÔL STANE NÁSTRAHOU A PASCOU, KAMEŇOM ÚRAZU A ODPLATOU.“ (10) „NECH SÚ ICH OČI ZATEMNENÉ, ABY NEVIDELI A ICH CHRBTY NAVŽDY ZOHNUTÉ.“

11:7 „čo Izrael hľadá, nezískal“ Toto je na prvom mieste v gréckej vete kvôli zdôrazneniu Pavlovej myšlienky. Veľa Židov sa snažilo byť spravodlivými pred Bohom a snažili sa o to vykonávaním náboženských rituálov alebo prostredníctvom rasových privilégií a vlastného úsilia. Minuli sa cieľa! Pred Bohom sa nebude chváliť nijaké telo (1Kor 1:29; Ef 2:9).

▪

NASB	**„no tí, ktorí boli vyvolení, to získali“**
NKJV	**„no vyvolení to získali“**
NRSV	**„Vyvolení to získali“**
TEV	**„Bola to len malá skupina, ktorú si Boh vybral a ktorí to našli“**
JB	**„ale len niekoľko vyvolených“**

Toto je SZ koncept „zostatku“, tu sa to vzťahuje k 7.000 z 1Kr 19:18. Kľúčom nie je ľudská snaha, rasa alebo náboženstvo (v. 6), ale Božia milosť pri vyvolení (Ef 1:3-14).

▪ **„zvyšok bol zatvrdený“** Toto je indikatív aoristu pasívneho (2Kor 3:14). Z toho vyplýva, že Boh ich zatvrdil (v. 8-10). Sprostredkovateľom zatvrdnutia je ten zlý (2Kor 4:4). „Zatvrdený“ (*poroo*) je medicínsky výraz pre necitlivosť alebo slepotu (Rim 11:25; 2Kor 3:14; Ef 4:18). Ten istý výraz sa používa o apoštoloch v Mk 6:52. Je to iný grécky výraz ako v 9:18 (*skleruno*), kde ide o protiklad milosrdenstva (Žd 3:8,15; 4:7).

Tento verš je veľmi jasný a je zhrnutím 11:1-6. Niektorí, ktorí boli vyvolení, uverili, niektorí, ktorí neboli vyvolení, bol zatvrdení. No tento verš nebol napísaný izolovane ako teologický slogan. Bol súčasťou celistvého teologického argumentu. Existuje totiž napätie medzi pravdou, ktorá je veľmi jasne uvedená v tomto verši, a univerzálnym pozvaním kapitoly 10. Je tu tajomstvo. No riešením nie je negovať alebo minimalizovať ktorýkoľvek z paradoxných pólov tejto dilemy.

11:8-10 Tieto verše sú citátmi z Iz 29:10 (v. 8a), 5M 29:4 (v. 8b, ale nie z MT alebo LXX) a Ž 69:22-23 (v. 9-10). Naozaj odrážajú Izaiášove povolanie a poslanie voči vzdorovitému Izraelu v 6:9-13. Izaiáš prezentoval Božie slovo, ale Boží ľud nemohol reagovať alebo jednoducho nereagoval. Pavol poskytuje SZ dôkaz o Božom zatvrdení niektorých, ako to urobil v 9:13,15,17.

11:8

NASB, NKJV	**„Boh im dal otupeného ducha“**
NRSV, JB	**„Boh im dal lenivého ducha“**
TEV	**„Boh otupil ich mysle a srdcia“**

Toto grécke slovo (*katanuxis*), ktoré je použité len tu v NZ, sa používa v súvislosti s pohryznutím hmyzu, ktorý otupuje zmysly tým, že vyvoláva prehnané pocity.

11:10 „NECH SÚ ICH OČI ZATEMNENÉ, ABY NEVIDELI A ICH CHRBTY NAVŽDY ZOHNUTÉ“ Toto je imperatív aoristu pasívneho, po ktorom nasleduje imperatív aoristu aktívneho. Ide tu o tajomstvo Božej suverenity a nutnej reakcii ľudstva. Boh je zdrojom všetkých vecí, iniciátorom všetkého, no vo svojej suverénnej vôli nariadil, aby ľudia,

Jeho najvyššie stvorenie, reagovali na Neho slobodne. Tí, ktorí nebudú reagovať vierou, sú zatvrdení vo svojej nevere.

V tomto kontexte Pavol presadzuje Boží večný plán pre vykúpenie všetkých Adamových detí. Židovská nevera otvára dvere viery pohanom a prostredníctvom žiarlivosti obnoví izraelský národ! Je to plán, ktorý má začleniť všetkých (Ef 2:11-3:13), nie ich vyradiť! Zatvrdenie slúži ešte väčšej žatve!

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 11:11-16

(11) Hovorím teda, oni nezakopli tak, aby padli, však? Nech sa to nikdy nestane! No ich prestúpením *prišlo* spasenie k pohanom, aby boli žiarliví. (12) Teraz ak je ich prestúpenie bohatstvom pre tento svet a ich zlyhanie bohatstvom pre pohanov, o čo viac bude ich naplnenie! (13) Ale ja hovorím k vám, ktorí ste pohania. Keďže som apoštol pohanov, zveličujem svoju službu, (14) ak by som nejako mohol spôsobiť žiarlivosť u mojich súkmeňovcov a zachrániť niektorých z nich. (15) Lebo ak je ich odmietnutie zmierením sveta, čo bude *ich* prijatie, ak nie život zo smrti? (16) Ak je prvý kus *cesta* svätý, potom je aj celý kus; a ak je svätý koreň, potom aj konáre.

11:11 „hovorím teda“ Toto je rovnaká rečnícka fráza ako vo v. 11:1. Len iným spôsobom pokračuje v Pavlovom teologickom argumente. Vo v. 1-10 nie je celý Izrael odmietnutý Bohom; vo v. 11-24 nie je odmietnutie Izraela trvalé; má určitý zámer. Kvôli tomu boli začlenení aj pohania.

▪

NASB	**„oni nezakopli tak, aby padli, však“**
NKJV, NRSV	**„zakopili, aby mali padnúť“**
TEV	**„Keď Židia zakopli, padli, aby ich to zničilo“**
JB	**„Padli Židia navždy, alebo len zakopli“**

Na túto otázku sa očakávala odpoveď „nie“. Izaelská nevera nie je trvalou situáciou.

▪

NASB	**„ich prestúpením“**
NKJV	**„cez ich pád“**
NRSV	**„cez ich zakopnutie“**
TEV	**„Keďže zhrešili“**
JB	**„ich pád“**

V kontexte sa to vzťahuje na židovské odmietnutie Ježiša ako Mesiáša (v. 12).

▪ **„*prišlo* spasenie k pohanom“** Toto bol neskutočne šokujúci výrok pre Židov prvého storočia (v. 12; Sk 13:46; 18:6; 22:21; 28:28).

▪ **„aby boli žiarliví“** Boží plán pre začlenenie pohanov slúži dvom zámerom: (1) Božiemu vykúpeniu celého ľudstva a (2) Božej obnove kajúcneho zvyšku Izraela, ktorá povedie k ich osobnej viere.

11:12-24 V týchto veršoch je séria podmienkových viet, ktoré sa vzťahujú na židovskú neveru vo vzťahu k pohanskej viere. Verše 12,14,15,16,17,18,21,24 sú podmienkovými vetami prvého stupňa, kde sa predpokladá, že z pohľadu autora alebo kvôli jeho literárnym zámerom je to pravda, kým v. 22 a 23 sú podmienkovými vetami tretieho stupňa, čo indikuje potenciálny budúci čin.

11:12

NASB	**„o čo viac bude ich naplnenie"**
NKJV	**„o čo viac ich plnosť"**
NRSV	**„O koľko viac bude znamenať ich úplné začlenenie"**
TEV	**„Teda o koľko väčšie bude požehnanie, keď bude začlenený kompletný počet Židov"**
JB	**„teda rozmýšľajte, o čo väčší úžitok bude z obrátenia ich všetkých"**

Jadrom výkladu je význam výrazu „ich plnosť". Súvisí to (1) so spasením Židov, v. 14b, 26a alebo (2) s konečným počtom vyvolených veriacich Židov a pohanov?

11:13 „hovorím k vám, ktorí ste pohania" Kapitoly 9-11 formujú literárny celok, ktorý odpovedal na otázku: „Prečo Židia odmietli židovského Mesiáša?" No otázkou zostáva, prečo Pavol cítil v tomto liste, v tomto bode svojej prezentácie, potrebu zaoberať sa touto otázkou.

Zdá sa, že verše 13-24,25c odrážajú problém v rímskej cirkvi medzi rasovými Židmi a pohanmi. Či to bolo medzi veriacimi Židmi a veriacimi pohanmi alebo veriacimi pohanmi a neveriacimi Židmi (synagóga), to je neisté.

▪ **„som apoštol pohanov"** Pavol vnímal jedinečné povolanie voči pohanskému svetu (Sk 9:15; 22:21; 26:17; Rim 1:5; 15:16; Gal 1:16; 2:7,9; 1Tim 2:7; 2Tim 4:17).

▪

NASB, NKJV	**„zveličujem svoju službu"**
NRSV	**„oslavujem moju službu"**
TEV	**„budem sa pýšiť vo svojej práci"**
JB	**„a som hrdý na to, že som poslaný"**

Výraz „zveličovať" mohol znamenať: (1) vďačnosť; (2) pýchu alebo možno (3) čo najviac vyťažiť. Toto môže tiež odrážať problém v cirkvi v Ríme! Pavol sa teší, že slúži pohanom; vníma svoju službu ako takú, ktorá mala vyvolávať žiarlivosť u Židov, čo by vyústilo v ich spasenie (v. 11,14 a 9:1-3).

11:14 „zachrániť niektorých z nich" Toto je Pavlova evanjelizačná výzva. Vedel, že niektorí budú reagovať na kázanie evanjelia (1Kor 1:21), kým iní nie (1Kor 9:22). Toto je tajomstvo vyvolenia (SZ a NZ)!

11:15 Odmietnutie SZ vyvoleného Izraela bolo súčasťou Božieho plánu pre vykúpenie celého ľudstva (*kosmos*). Židovská samo-spravodlivá, rasová arogancia a zákonníctvo jasne zvýrazňovali potrebu viery (9:30-33). Viera v YHWH a Jeho Mesiáša je kľúčom k spravodlivému postaveniu pred Bohom, nie ľudské náboženské výkony. No pamätajte, že odmietnutie Izraela bolo kvôli vykúpeniu celého ľudstva. Tu nie je miesto pre ľudskú pýchu – ani židovskú, ani pohanskú. Ide tu zjavne o posolstvo, ktoré rímsky zbor potreboval počuť!

▪ **„zmierením sveta"** Táto fráza je teologicky paralelná s „Božou spravodlivosťou". Tento výraz pochádza zo slova *kata* plus *alasso* (zmeniť, pozmeniť, premeniť). Vzťahuje sa na výmenu nepriateľstva za pokoj a tým na obnovu priazne (Rim 5:11; 11:15; 2Kor 5:18,19). Boh sa usiluje o obnovu spoločenstva, ktoré existovalo v raji. Hriech toto spoločenstvo prerušil, no Kristus obnovil Boží obraz v padlom ľudstve pre všetkých, ktorí žijú z viery. Sú zmierení a prijatí (paralela v. 15). Ľudstvo túto intimitu nedokázalo obnoviť, ale Boh áno - a urobil to!

11:16 „ak je prvý kus *cesta* svätý" Toto je podmienková veta prvého stupňa, kde sa predpokladá, že z pohľadu autora alebo kvôli jeho literárnym zámerom je to pravda. Je to

odvolávka na 4M 15:17-21. Ide o metaforu, ktorá sa podobá SZ konceptu prvého ovocia, ktoré bolo prinesené Bohu ako prejav toho, že mu patrí celá úroda.

Staroveký veriaci zvyšok Židov stále ovplyvňoval celý národ (1M 18:27-33; 2Kron 7:14). Metafora „prvého kusa“ je paralelná s „koreňom“ (Jer 11:16-17), a oboje sa vzťahovalo na verný Izrael, zvlášť na patriarchov SZ (v. 28).

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 11:17-24

(17) No keby boli niektoré z konárov odlomené a vy, súc divou olivou, boli ste vštiepení medzi ne a stali ste sa spolu s nimi účastníkom bohatstva koreňa olivového stromu, (18) nebuďte voči konárom arogantní; ale ak ste arogantní, *pamätajte,* že to nie ste vy, kto podporuje koreň, ale koreň *podporuje* vás. (19) Potom poviete: „Konáre boli odlomené, aby som ja mohol byť vštiepený.“ (20) Celkom správne, oni boli odlomené kvôli svojej nevere, no vy stojíte svojou vierou. Nebuďte namyslení, ale bojte sa; (21) lebo ak Boh neušetril prirodzené konáre, neušetrí ani vás. (22) Pozorujte teda láskavosť a prísnosť Božiu; voči tým, ktorí boli zoťatí, prísnosť, ale voči vám Božiu láskavosť, ak budete pokračovať v Jeho láskavosti; ináč budete aj vy odrezaní. (23) A oni tiež, ak nebudú pokračovať v ich nevere, budú vštiepení, lebo Boh ich môže znovu vštiepiť. (24) Lebo ak ste boli odrezaní z toho, čo je svojou prirodzenosťou divý olivový strom a napriek svojej prirodzenosti ste boli vštiepení do vyšľachteného olivového stromu, o čo viac budú tí, ktorí sú prirodzenými *konármi* vštiepení do svojho vlastného olivového stromu?

11:17 „ak“ Pozri poznámka v 11:12-14.

▪ **„niektoré z konárov odlomené“** Toto sa vzťahuje na neveriaci Izrael (v. 18,19, „prirodzené konáre“, v. 21)

▪ **„divá oliva“** Toto sa týka veriacich pohanov, ktorí reagovali na kázanie evanjelia.

▪ **„vštiepení“** Pavol pokračuje v poľnohospodárskej metafore, ktorá začala vo v. 16. Vštiepenie divých olivových konárov do zdravého stromu pomohlo zvýšiť jeho úrodu (v. 24).

▪ **„olivový strom“** Toto je symbol izraelského národa (v. 24; Ž 52:8; 128:3; Jer 11:16; Oz 14:6). Je to Pavlova druhá SZ metafora, ktorá popisuje vzťah medzi Židmi a pohanmi.

11:18 „nebuďte voči konárom arogantní“ Toto je prítomný imperatív s negatívnou časťou, čo obyčajne znamená zastaviť skutok, ktorý je už v procese. Tento verš, plus verše 13,20,25 naznačujú, že v rímskom zbore bol problém medzi Židmi a pohanmi.

11:19-20 Verš 19 je ďalšou invektívou (predpokladaný oponent). Pavol vysvetľuje, prečo boli Židia odmietnutí. Bolo to kvôli ich nevere, nie kvôli tomu, že by pohania boli viac milovaní! Pohania boli začlenení len kvôli Božej láske (1M 3:15) a svojej viere! Tiež mohli spôsobiť to, aby sa Židia vrátili k Bohu kvôli svojej žiarlivosti (v. 11,14).

11:20

NASB	**„no vy stojíte svojou vierou"**
NKJV	**„a vy stojíte vierou"**
NRSV	**„no vy stojíte len prostredníctvom viery"**
TEV	**„kým vy zostávate na mieste, pretože veríte"**
JB	**„ak sa ešte stále pevne držíte, je to len vďaka vašej viere"**

Toto je perfektum aktívneho indikatívu. No je v kontexte podmienkových viet. Naše postavenie pred Bohom je a naďalej pokračuje vierou. Ak viera prestane, prestane aj naše postavenie. Spasenie je (1) počiatočná reakcia viery; (2) stav bytia vo viere; (3) pokračujúci proces viery a (4) konečné vyvrcholenie viery. Dávajte si pozor na každý teologický systém, ktorý sa zameriava len na jednu z týchto biblických právd. Pozri Zvláštna téma v 10:4.

Boh je autorom, iniciátorom, podporovateľom a vyvrcholením spasenia, no všetko sa to deje v zmluvnom rámci. Rozhodol sa, že hriešne ľudstvo musí reagovať a pokračovať v tejto reakcii pokáním a vierou v každom kroku tohto procesu.

▪

NASB	**„nebuďte namyslení, ale bojte sa"**
NKJV	**„nebuďte povýšení, ale bojte sa"**
NRSV	**„Tak nebuďte pyšní, ale stojte v úžase"**
TEV	**„No nebuďte na to pyšní; namiesto toho buďte bojazliví"**
JB	**„Namiesto toho, aby to vo vás pôsobilo pýchu, malo by to spôsobiť obavy"**

Obidva tieto výroky sú v prítomnom imperatíve. Prvý má negatívnu časticu, čo obyčajne znamená zastaviť čin, ktorý je už v procese. Odhaľuje to problém v rímskom zbore. Dôvod ich strachu je uvedený vo v. 21.

11:21 „neušetrí ani vás" Tak, ako Izrael odpadol a odišiel od YHWH v pyšnej nevere a bol odrezaný, tak bude odrezaná aj cirkev, ak opustí vieru v Krista kvôli pyšnej samospravodlivosti. Počiatočná viera musí pokračovať životným štýlom viery (Mt 13:1-23; Mk 4:1-12; Lk 8:4-10). Pýche musíme neustále odolávať. To, čím sme, sme z milosti Božej a sme bratia so všetkými, ktorí tiež dôverujú Kristovi!

11:22 „láskavosť a prísnosť Božia" Božie cesty sa padlému ľudstvu vždy javia ako paradoxné (Iz 55:8-11). Naše rozhodnutia majú svoje dôsledky. Božie vyvolenie neruší zodpovednosť ľudstva. Vyvolenie izraelského národa nezaručovalo spasenie každému jednotlivcovi.

▪ **„ak budete pokračovať v Jeho láskavosti"** Toto je podmienková veta tretieho stupňa s prítomným subjunktívom. Táto vetná konštrukcia znamenala, že trvanie veriacich pohanov je tiež podmienené (toto je druhá strana Božej suverenity v Rim 9); musíme sa usilovať o udržanie svojej viery (Fil 2:12-13). Týka sa to tak vytrvalosti skupiny, ako aj jednotlivcov (Gal 6:9; Zj 2:7,17; 3:6,13,22). Ide tu znova o tajomstvo a napätie medzi spoločným a jednotlivým v Biblii. Sú tam aj sľuby (založené na Božom charaktere), aj podmienečné zmluvy (založené na ľudskej reakcii). Pozri Zvláštna téma: Potreba vytrvať v 8:25.

11:23 Tento verš je pokračovaním gramatického a teologického modelu z v. 22. Ak sa Židia budú kajať a veriť, budú začlenení. Ak pohania prestanú veriť, budú odmietnutí (v. 20). Počiatočná viera a pokračujúca viera v Krista sú rozhodujúcim faktorom pre obidve skupiny.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 11:25-32

(25) Lebo nechcem, bratia, aby ste neboli informovaní o tomto tajomstve – aby ste neboli múdri vo svojich vlastných názoroch – že čiastočné zatvrdenie sa stalo Izraelovi, až kým nepríde plnosť pohanov; (26) a tak celý Izrael bude spasený; presne tak, ako je napísané: „VYSLOBODITEĽ PRÍDE ZO SIONA, ODSTRÁNI BEZBOŽNOSŤ Z JÁKOBA." (27) TOTO JE MOJA ZMLUVA S NIMI, KEĎ ODSTRÁNIM ICH HRIECHY." (28) Z hľadiska evanjelia sú kvôli vám nepriatelia, no z hľadiska *Božieho* rozhodnutia sú milovaní kvôli otcom; (29) lebo dary a povolanie Božie sú nezmeniteľné. (30) Lebo práve tak, ako ste boli raz neposlušní Bohu, ale teraz vám bolo ukázané milosrdenstvo kvôli ich neposlušnosti, (31) tak títo teraz tiež boli neposlušní, aby kvôli milosrdenstvu ukázanému vám, aj im mohlo byť ukázané milosrdenstvo. (32) Lebo Boh umlčal všetkých v neposlušnosti, aby mohol ukázať milosrdenstvo všetkým.

11:25 „nechcem bratia, aby ste neboli informovaní" Toto je Pavlov charakteristický slovný zvrat (1:13; 1Kor 10:1; 12:1; 2Kor 1:8; 1Tes 4:13). Obyčajne je úvodom k dôležitej diskusii. Funguje ako Ježišovo počiatočné „Amen, amen". Pavol to často používa ako signál pre novú tému.

▪

NASB, NKJV,
NRSV „tajomstvo"
TEV „tajná pravda"
JB „skrytý dôvod toho všetkého"

Boh má zjednotený zámer pre vykúpenie ľudstva, ktorý dokonca predchádzal aj pádu človeka (1M 3). Náznaky tohto plánu sú zjavené v SZ (1M 3:15; 12:3; 2M 19:5-6 a univerzálne oddiely v prorokoch). No celý tento program nebol jasný (1Kor 2:6-8). S príchodom Ježiša a Ducha začína byť viac zrejmý. Pavol používa výraz „tajomstvo" na opísanie tohto kompletného vykupiteľského plánu (1Kor 4:1; Ef 6:19; Kol 4:3; 1Tim 1:9). Napriek tomu ho používa v niekoľkých rôznych významoch:

1. Čiastočné zatvrdenie Izraela, ktoré umožní začlenenie pohanov. Tento príliv pohanov bude fungovať ako mechanizmus pre Židov, aby prijali Ježiša ako proroctvom predpovedaného Krista (Rim 11:25-32)
2. Národom, ktoré sú všetky začlenené v Kristovi a cez Krista, bolo oznámené evanjelium (Rim 16:25-27; Kol 2:2)
3. Nové telá veriacich pri Druhom príchode (1Kor 15:5-57; 1Tes 4:13-18)
4. Súhrn všetkých vecí v Kristovi (Ef 1:8-11)
5. Pohania a Židia sú spoludedičí (Ef 2:11-3:13)
6. Intimita vzťahu medzi Kristom a cirkvou, opísaná v manželských termínoch (Ef 5:22-33)
7. Pohania, zahrnutí medzi zmluvný ľud a v nich prebývajúci Duch Kristov, ktorý v nich produkuje zrelosť podobnú Kristovi, t. j. obnovuje zničený obraz Boha v padlom ľudstve (1M 6:5,11-13; 8:21), Boha v človeku (1M 1:26-27; 5:1; 9:6; Kol 1:26-28)
8. Antikrist poslednej doby (2Tes 2:1-11)
9. Zhrnutie tajomstva prvej cirkvi sa nachádza v 1Tim 1:16

▪ **„aby ste neboli múdri vo svojich vlastných názoroch"** Tu je ďalší náznak napätia v rímskom zbore (zboroch) (v. 18).

▪

NASB	**„že čiastočné zatvrdenie sa stalo Izraelovi“**
NKJV	**„že zatvrdenie sčasti sa stalo Izraelovi“**
NRSV	**„zatvrdenie prišlo na časť Izraela“**
TEV	**„že tvrdohlavosť izraelského ľudu nie je trvalá“**
JB	**„Jedna časť Izraela oslepla“**

Tento výrok musí súvisieť s celou 11. kapitolou. Nejakí veriaci Židia vždy boli a naďalej aj budú. Táto čiastočná slepota, podnietená Bohom (v. 8-10) kvôli odmietnutiu Ježiša zo strany Židov, zapadá do Božieho plánu pre vykúpenie všetkých ľudí. Boh sľúbil spasenie všetkým (1M 3:15). Vybral si Abraháma, aby oslovil všetkých (1M 12:3). Vybral si Izrael, aby oslovil všetkých (2M 19:5-6). Izrael zlyhal vo svojom misijnom úsilí kvôli pýche, nevernosti a nevere. Boh chcel zasiahnuť pohanský svet prostredníctvom toho, že požehnal Izraela (5M 27-29). Izrael nedokázal dodržať zmluvu, preto naň padol Boží súd, týkajúci sa celého sveta. Teraz Boh vzal presne tento súd a použil Ho pre naplnenie svojho pôvodného zámeru vykúpenia ľudstva prostredníctvom viery (v. 30-31).

▪ **„až kým nepríde plnosť pohanov“** Ten istý výraz (*pleroma*) je použitý vo verši 12 pre Židov. Obidva verše hovoria o Božom predzvedení a vyvolení. „Kým“ hovorí o časovom limite tohto pohanského obdobia (Lk 21:24).

▪ **„celý Izrael bude spasený“** Existujú dva možné výklady: (1) Vzťahuje sa to na izraelský národ – nie na každého jednotlivého Žida, ale na väčšinu Židov v určitom konkrétnom historickom období. (2) Vzťahuje sa to v určitom zmysle na duchovný Izrael, cirkev. Pavol tento koncept použil v Gal 6:16. „Plný počet Židov“ vo v. 12 a „plný počet pohanov“ vo v. 25 sú v paralelnom vzťahu. To „všetko“ je v zmysle Božieho vyvolenia, nie v zmysle každého jednotlivca. Sľúbený olivový strom bude jedného dňa kompletný.

Niektorí komentátori hovoria, že sa to musí vzťahovať <u>len</u> na izraelský národ kvôli (1) kontextu kapitol 9-11; (2) SZ citátom vo v. 26-27 a (3) jasnému výroku vo v. 28. Boh má stále lásku a túžbu, aby Abrahámovo prirodzené potomstvo bolo spasené! No musia prísť prostredníctvom viery v Krista (Zach 12:10).

Otázka, či títo Židia, ktorí boli „zatvrdení“, budú mať konečnú príležitosť reagovať, sa nedá zodpovedať na základe tohto, ani nijakého iného textu. Ako Američania sme kultúrne podmienení klásť otázky, týkajúce sa jednotlivcov, no Biblia sa sústreďuje na celok. Všetky takéto otázky musíme prenechať Bohu. On bude spravodlivý k svojmu stvoreniu, ktoré miluje!

▪ **„ako je napísané“** Toto sa týka dvoch citátov zo Septuaginty z Iz 59:20-21 (v. 26) a 27:9 (v. 27). Mechanizmom spasenia bude viera v Ježiša Mesiáša. Neexistuje nijaký plán B, len plán A. Je len jeden spôsob, ako byť spaseným (J 10:7-18; 11:25-29; 14:6).

11:27 Izaiáš 27:9, ktorý je citovaný vo verši 27, kombinuje obnovu Izraela v Zasľúbenej zemi (v. 1-11) s tým, že pozýva tradičného nepriateľa (pohanské národy) k začleneniu sa (v. 12-13). Ak je táto obnova doslovná, potom toto proroctvo môže naplniť tisícročné kráľovstvo. Ak je obrazná, potom bude cieľom Nová zmluva, tajomstvo evanjelia, v ktorom sú spojení Židia a pohania vierou v Božieho Mesiáša (Ef 2:11-3:13). Ťažko povedať, čo z toho je pravda. Niektoré SZ proroctvá sú aplikované na cirkev Novej zmluvy. No Boh je verný svojím sľubom - a to aj vtedy, keď ľudia sú neverní (Ezech 36:22-36).

11:28 Tento verš odráža dvojité aspekty vyvolenia: (1) v SZ bolo vyvolenie do služby. Boh si vybral ľudský nástroj za účelom vykúpenia ľudstva; (2) v NZ je vyvolenie prepojené s evanjeliom a večným spasením. Toto spasenie všetkých ľudí, stvorených na Boží obraz, bolo vždy cieľom (1M 3:15).

Boh je svojím sľubom verný. Toto platí pre veriacich SZ a svätých NZ. Kľúčom je Božia vernosť, nie ľudská; Božie milosrdenstvo, nie ľudské výkony. Vyvolenie je za účelom požehnania, nie vylúčenia!

▪ **„sú milovaní kvôli otcom“** Toto je sľub 2M 20:5-6 a 5M 5:9-10 a 7:9. Rodiny sú požehnané kvôli viere predchádzajúcich generácií. Izrael bol požehnaný kvôli verným patriarchom (5M 4:37; 7:8; 10:15). To, že Mesiáš príde z Júdu, bolo tiež sľúbené Dávidovi (2Sam 7). No treba tiež povedať, že ani „verní“ nedokázali celkom naplniť zákon (Ezech 36:22-36). Viera – osobná viera, rodinná viera, ale nie dokonalá viera – je prijateľná Bohu a je potenciálne odovzdávaná z generácie na generáciu prostredníctvom rodín (1Kor 7:8-16).

11:29
NASB, NKJV,
NRSV **„lebo dary a povolanie Božie sú nezmeniteľné“**
TEV **„Lebo Boh nemení svoje rozhodnutie o tom, koho si vyberie a požehná“**
JB **„Boh nikdy neberie späť svoje dary a neruší svoje rozhodnutie“**

Toto sa nevzťahuje na duchovné dary pre jednotlivcov (1Kor 12), ale na Božie sľuby spasenia, SZ aj NZ. Vyvolenie je stále platné. Božia vernosť je nádejou izraelského národa (Mal 3:6)!

11:30-32 Tieto verše sú zhrnutím Božích plánov a zámerov: (1) sú vždy založené na Jeho milosrdenstve, nie na náhodnom rozhodnutí. Výraz „milosrdenstvo“ je v tomto širšom kontexte použitý štyrikrát (9:15,16,18,32). (2) Boh súdi všetkých ľudí. Židia aj pohania sú všetci hriešni (3:9,19,23; 5:11). (3) Boh používa potrebu a neschopnosť ľudstva ako príležitosť prejaviť milosrdenstvo <u>všetkým</u> ľuďom (v. 22). Slovo „všetci“ musí byť znovu vnímané v kontexte vo svetle v. 12 a 25-26. Nie všetci jednotlivci budú reagovať na Božiu ponuku, ale všetci sú zahrnutí do ponuky vykúpenia (5:12-21; J 3:16). Ó, Bože, kiež by všetci reagovali!!!

11:30 a 31 „ale teraz“ Tu sa silne počíta s duchovným obrátením izraelského národa prostredníctvom viery v Ježiša. Ako bola „nevera“ pohanov prekonaná Božím milosrdenstvom, tak bude prekonaná aj židovská „nevera“.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 11:33-36

(33) Ó, hĺbka bohatstva múdrosti a poznania Boha! Aké nevyspytateľné sú Jeho súdy a nepochopiteľné Jeho cesty! (34) LEBO KTO POZNAL MYSEĽ PÁNOVU ALEBO KTO SA STAL JEHO PORADCOM? (35) Alebo KTO MU DAL AKO PRVÝ, ABY MU TO MOHLO BYŤ ZNOVA SPLATENÉ? (36) Lebo od Neho a cez Neho a pre Neho sú všetky veci. Jemu *buď* sláva naveky. Amen.

11:33-36 Toto je jeden z Pavlových úžasných spontánnych chválospevov. Pavol je premožený Božími metódami: zmluvnou vernosťou, zmluvným začlenením, zmluvným naplnením.

11:33 „bohatstvo“ Toto je Pavlov obľúbený slovný zvrat (2:4; 9:23; 10:12; 11:12,33; Ef 1:7,8; 2:7; 3:8,16; Fil 4:19; Kol 1:27). Silou evanjelia a nádejou pre ľudstvo je milosrdná hojnosť Božieho charakteru a plánu (Iz 55:1-7).

▪ **„Aké nevyspytateľné sú Jeho súdy a nepochopiteľné Jeho cesty"** Tento chválospev sa primerane hodí k paradoxným pravdám v kapitolách 9-11 (Iz 55:8-11).

11:34 Toto je citát zo Septuaginty z Iz 40:13-14, kde Boh vyslobodzuje svoj ľud tým, že ich privádza späť z exilu. V 1Kor 2:16 Pavol cituje ten istý text, no titul „Pán" pripisuje Ježišovi.

11:35 Toto je voľný citát z Joba 35:7 alebo 41:11.

11:36 „Lebo od Neho a cez Neho a pre Neho sú všetky veci" Tieto frázy sa v tomto kontexte vzťahujú na Boha Otca (1Kor 11:12), no veľmi sa podobajú iným NZ textom, ktoré sa vzťahujú na Boha Syna (1Kor 8:6; Kol 1:16; Žd 2:10). Pavol potvrdzuje, že všetky veci vychádzajú od Boha a vracajú sa k Bohu.

▪ **„Jemu buď sláva naveky"** Toto je charakteristickým NZ žehnaním božstvu. Vzťahovalo sa to (1) niekedy k Otcovi (16:27; Ef 3:21; Fil 4:20; 1Pt 4:11; 5:11; Júdu 25; Zj 5:13; 7:12); a (2) niekedy k Synovi (1Tim 1:17; 2Tim 4:18; 2Pt 3:18; Zj 1:16). Pozri celková poznámka v 3:23.

▪ **„Amen"** Pozri Zvláštna téma v 1:25.

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je študijná <u>príručka</u> výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Ako Izraelu unikol Boží spôsob spásy?
2. Aké dva dôvody uvádza Pavol, aby dokázal, že Boh neodmietol Izrael?
3. Prečo Boh zatvrdil srdcia Židov? Ako?
4. Čo je myslené konceptom „zostatku" Židov (v. 2-5)?
5. Definujte výraz „tajomstvo" v NZ.
6. Čo znamená 11:26? Prečo? Ako to súvisí s 9:6?
7. Aké varovanie dáva Pavol veriacim z pohanov (v. 17-24)?

RIMANOM 12

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	JB
Nový život v Kristovi	Živé obete pre Boha	Posvätený život	Život v Božej službe	Duchovné uctievanie
12:1-2	12:1-8	12:1-2	12:1-2	12:1-2
				Pokora a dobročinnosť
12:3-8		12:3-8	12:3-8	12:3-8
Pravidlá kresťanského života	Správaj sa ako kresťan	Povzbudzovanie		Dobročinnosť voči všetkým, aj voči nepriateľom
12:9-21	12:9-21	12:9-13	12:9-13	12:9-13
		12:14-21	12:14-16 12:17-21	12:14-21

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“)
SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú kapitolu. Identifikujte predmety. Porovnajte svoje rozdelenie predmetov s vyššie uvedenými piatimi prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora, čo je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

9. Prvý odsek
10. Druhý odsek
11. Tretí odsek
12. Atď.
13.

POCHOPENIE KONTEXTU

A. Týmto sa začína praktická časť Listu Rimanom (12:1-15:13). Väčšina Pavlových listov bola príležitostnými dokumentmi a preto majú doktrinálnu, aj aplikačnú časť. Pavol písal preto, aby poukázal na miestny problém alebo krízu. Keďže prvá časť listu Rimanom (kapitoly 1-8) je úžasným doktrinálnym zhrnutím evanjelia, jeho etická a praktická časť je rovnako silná.

B. Teológia bez aplikácie životného štýlu nie je z Boha (Mt 7:24-27; J 13:17; Rim 2:13; Jak 1:22-23,25; 2:14-26).

C. Verše 1-2 formujú úvod do celej praktickej časti. Je to základ pre život vedený Duchom.

D. Verše 3-8 diskutujú o duchovnom obdarovaní. Naša úplná poddanosť Kristovi musí vyústiť do služby pre Boha (5M 6:4-5; Mt 2:37) a pre iných (5M 19:18; Mt 19:19). Tieto dary zdôrazňujú našu jednotu v Kristovi a rôznosť nášho obdarovania (Ef 4:1-16). Veriaci sa musia usilovať o jednotu, ale nie o uniformitu. Sme vyzbrojení Bohom, aby sme si navzájom slúžili (1Kor 12:7,11)!

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 12:1-2

(1) Preto vás nabádam, bratia, pre milosrdenstvo Božie, aby ste odovzdávali svoje telá ako živú a svätú obeť, prijateľnú Bohu, *čo* je vašou duchovnou službou uctievania. (2) A neprispôsobujte sa tomuto svetu, ale premeňte sa obnovením svojej mysle, aby ste mohli dokázať, čo je Božia vôľa, to, čo je dobré, prijateľné a dokonalé.

▪ **„Preto“** Pavol používal tento výraz v liste Rimanom v dôležitých prechodných bodoch pri svojej prezentácii právd evanjelia. V 5:1nn bolo toto slovo zhrnutím myšlienky „ospravedlnenia vierou“ (oslobodenia od odplaty za hriech); v 8:1nn sa týkalo vzťahu veriacich k hriechu, ktoré nazýva posvätením (oslobodením od moci hriechu) a v 12:1nn to súvisí s praktickou obranou ospravedlnenia a posvätenia v každodennom živote veriaceho.

12:1

NASB	**„vás nabádam“**
NKJV	**„naliehavo vás žiadam“**
NRSV, TEV	**„apelujem na vás“**
JB	**„prosím vás“**

Táto fráza je jemná, a zároveň aj silná. Je to výzva k náležitému životu. Pavol tento výraz používal často (12:1; 15:30; 16:17; 1Kor 1:10; 4:16; 16:15; 2Kor 2:8; 5:20; 6:1; 10:1; 12:8; Ef 4:1; Fil 4:2; 1Tes 4:10; 1Tim 1:3; Filem v. 9-10).

▪ **„bratia“** Pavol tento výraz používa často na predstavenie nového predmetu.

▪ **„pre milosrdenstvo Božie“** V LXX toto opisuje súcitnú Božiu prirodzenosť (2M 34:6). Tu sa to vzťahuje na doktrinálny argument, ktorý rozvíja v kapitolách 1-11. V Liste Rimanom je jasný dôraz na Božie „milosrdenstvo“ (*oikkeiro* aj *eleeo*) v jednaní s padlým ľudstvom (9:15,16,18,23; 11:30,31,32; 12:8; 15:9). Keďže Božia milosť a milosrdenstvo sú ponúkané zadarmo, veriaci musia žiť zbožný život z vďačnosti (Ef 1:4; 2:10), nie zo zásluh (Ef 2:8-9).

▪ **„odovzdávali“** Toto je aoristový neurčitok. Bol to jeden z niekoľkých obetných výrazov, ktoré sa používali v nasledujúcich kontextoch: obeť, v. 1; svätý, v. 1; príjemný, v. 1. Ten istý koncept je vyjadrený v 6:13,16,19. Ľudia sa buď odovzdajú Bohu alebo Satanovi. Ak Kristus odovzdal samého seba výhradne Otcovej vôli, dokonca aj pre smrť na kríži, Jeho nasledovníci musia tiež napodobňovať Jeho nesebecký život (2Kor 5:14-15; Gal 2:20; 1J 3:16).

▪ **„svoje telá“** Kresťanstvo je celkom odlišné od gréckej filozofie, ktorá učila, že fyzické telo je zlé. Je to síce oblasť pokušenia, no morálne je neutrálne. Zdá sa, že výraz „telo“ je paralelný s „mysľou“ vo v. 2. Veriaci musia odovzdať svoju celú bytosť alebo osobu Bohu (5M 6:5; 1Kor 6:20), ako ju predtým odovzdávali hriechu (Rim 6).

▪ **„živú“** Toto bolo celkom odlišné od mŕtvych obetí v židovských alebo pohanských chrámoch (6:13; Gal 2:20). Takisto to musí byť odlíšené od asketizmu (drsné zaobchádzanie s fyzickým telom z náboženských dôvodov). Nejde tu o izoláciu tela, o trest alebo o celibát, ale o aktívny život služby a Kristovej lásky.

▪ **„a svätú obeť“** Výraz „svätý“ znamená „oddelený pre Božiu službu“. Tento výraz je v tomto kontexte zameraný na to, že veriaci je zasvätený a použiteľný Bohom na Jeho účely.

ZVLÁŠTNA TÉMA: SVÄTÝ

I. Použitie v Starej zmluve
   A. Etymológia tohto výrazu (*kadosh*) je neistá, možno kanaánska. Je možné, že časť koreňa tohto slova (t. j. *kd*) znamená „rozdeliť“. To je aj zdrojom pre populárnu definíciu: „oddelený (z kananáskej kultúry, 5M 7:6; 14:2,21; 26:19) pre používanie Bohom“.
   B. Súvisí to s kultickými vecami, miestami, obdobiami a osobami. Nie je to použité v 1M, ale v 2M, 3M a 4M sa to stáva bežným.
   C. V prorockej literatúre (hlavne v Izaiášovi a Ozeášovi) prichádza do popredia personálny prvok, ktorý už bol predtým prítomný, no nebol zdôrazňovaný. Stáva sa spôsobom označenia Božej podstaty (Iz 6:3). Boh je svätý. Jeho meno, predstavujúce Jeho charakter, je Svätý. Jeho ľud, ktorý má odhaliť Jeho charakter núdznemu svetu, je svätý (ak vo viere poslúcha zmluvu).
   D. Božie milosrdenstvo a láska sú neoddeliteľné od teologického konceptu zmluvy, spravodlivosti a Jeho základného charakteru. V tom spočíva aj napätie, ktoré je v Bohu voči nesvätému, padlému a vzdorovitému ľudstvu. Robert B. Girdlestone napísal vo svojej knihe *Synonyms of the Old Testament* na str. 112-113 veľmi zaujímavý článok o vzťahu medzi Bohom „milosrdným“ a „svätým“.

II. Nová zmluva
   A. Pisatelia NZ sú hebrejskí myslitelia (okrem Lukáša), ktorí sú ovplyvnení koinskou gréčtinou (t. j. Septuagintou). Práve grécky preklad SZ je dominantný v ich slovníku a nie klasická grécka literatúra, myslenie alebo náboženstvo.
   B. Ježiš je svätý, lebo je z Boha, je ako Boh a je Bohom (Lk 1:35; 4:34; Sk 3:14; 4:27,30). On je ten Svätý a Spravodlivý (Sk 3:14; 22:14). Ježiš je svätý, pretože je bez hriechu (J 8:46; 2Kor 5:21; Žid 4:15; 7:26; 1Pt 1:19; 2:22; 1J 3:5).
   C. Pretože Boh je svätý, Jeho deti majú byť tiež sväté (3M 11:44-45; 19:2; 20:7,26; Mt 5:48; 1Pt 1:16). Keďže Ježiš je svätý, aj Jeho nasledovníci majú byť svätí (Rim 8:28-29; 2Kor 3:18; Gal 4:19; Ef 1:4; 1Tes 3:13; 4:3; 1Pt 1:15). Kresťania sú spasení, aby slúžili tak, ako Kristus.

▪ **„prijateľnú Bohu“** Toto sa vzťahuje na náležité obete v SZ (v. 2). Keď je to použité vo vzťahu k ľuďom, podobá sa to konceptu „bezúhonnosti“ (1M 6:9; 17:1; 5M 18:13; J 1:1).

▪

NASB	**„čo je vašou duchovnou službou uctievania"**
NKJV	**„čo je vašou rozumnou službou"**
NRSV	**„čo je vašou duchovnou bohoslužbou"**
TEV	**„Toto je pravá bohoslužba, ktorú by ste mali obetovať"**
JB	**„v určitom ohľade to je hodné mysliacich bytostí"**

Tento výraz (*logikos*) je odvodený od *logizomai,* čo znamená: „vyvodzovať záver" (Mk 11:31; 1Kor 13:11; Fil 4:8). V tomto kontexte by to mohlo znamenať logický alebo rozumný. No tento výraz sa tiež používal v zmysle „duchovný", ako je to v 1Pt 2:2. Zdá sa, že v podstate ide o vedomú obeť skutočného samého seba v protiklade k rituálnym obetiam mŕtvych obetných zvierat. Boh chce, aby sme svoj život žili v láske a službe pre Neho, nie vo formálnych procedúrach, ktoré nemajú nijaký vplyv na každodenný život.

12:2 „neprispôsobujte sa" Toto je prítomný pasívny imperatív (alebo perfektum mediálne) s negatívnou časticou, čo obyčajne znamená zastaviť čin, ktorý je už v procese. V. 2 je kontrastom medzi vonkajšou meniacou sa podobou (*schema*, 2:8) a vnútornou nemennou podstatou (*morphe,* 2:6-7), ktorý je podobný Fil 2:6-8. Veriaci sú nabádaní, aby ďalej nepokračovali v tom, že by sa podobali premenlivému systému padlého sveta (starý vek vzbury), ktorého sú po fyzickej stránke stále súčasťou, no boli radikálne zmenení do Kristovej podoby (nový vek Ducha).

▪ **„tomuto svetu"** Toto je doslovne výraz „vek". Židia vnímali dva veky (Mt 12:32; Mk 10:30; Lk 20:34-35) - súčasný vek zla (Gal 1:4; 2Kor 4:4; Ef 2:2) a vek, ktorý príde (Mt 28:20; Žid 1:3; 1J 2:15-17). Veriaci žijú v čase plnom napätia, v ktorom sa tieto dva veky úžasne prelínajú. Kvôli dvom príchodom Krista žijú veriaci v napätí Božieho kráľovstva medzi „už a ešte nie", ktoré je prítomné a napriek tomu budúce.

ZVLÁŠTNA TÉMA: TENTO VEK A VEK, KTORÝ PRÍDE

SZ proroci vnímali budúcnosť ako predĺženie prítomnosti. Pre nich bude budúcnosť obnovením geografického Izraela. Napriek tomu aj oni videli nový deň (Iz 65:17; 66:22). S pokračujúcim dobrovoľným odmietaním YHWH Abrahámovým potomstvom (dokonca aj po exile) sa v židovskej medzi-zmluvnej apokalyptickej literatúre (t. j. 1 Enochova, 4 Ezdrášova, 2 Baruchova) rozvinul nový model. Tieto písomnosti začínajú rozlišovať medzi dvomi vekmi: súčasným vekom zla, kde vládne Satan a prichádzajúcim vekom spravodlivosti, kde vládne Duch a inaugurovaný Mesiáš (často ako dynamický bojovník).

V tejto oblasti teológie (eschatológie) je zrejmý rozvoj. Teológovia to nazývajú „progresívne zjavenie". NZ potvrdzuje túto novú kozmickú realitu dvoch vekov (t. j. dočasný dualizmus):

Ježiš	**Pavol**	**Židia**
Mt 12:32	Rim 12:2	1:2
Mt 13:22 a 29	1Kor 1:20; 2:6,8; 3:18	6:5
Mk 10:30	2Kor 4:4	11:3
Lk 16:8	Gal 1:4	
Lk 18:30	Ef 1:21; 2:1,7; 6:12	
Lk 20:34-35	1Tim 6:17	
	2Tim 4:10	
	Tit 2:12	

V NZ teológii sa tieto dva židovské veky prelínajú kvôli neočakávaným a prehliadaným predpovediam dvoch príchodov Mesiáša. Vtelenie Ježiša naplnilo SZ proroctvá nastolenia nového veku. No SZ tiež vnímala Jeho príchod ako Sudcu a Dobyvateľa. Napriek tomu prvýkrát prišiel ako trpiaci Sluha (Iz 53), pokorný a mierny (Zach 9:9). Vráti sa v moci tak, ako to predpovedala SZ (Zj 19). Toto dvojstupňové naplnenie spôsobilo prítomnosť Kráľovstva (jeho inauguráciu), ktorá je zároveň aj budúcnosťou (ešte sa celkom nenaplnilo). Toto je NZ napätím medzi „už a ešte nie“!

▪ **„premeňte sa“** Gramatickou formou tohto výrazu môže byť prítomný mediálny imperatív – „naďalej sa premieňajte“ alebo prítomný pasívny imperatív „naďalej buďte premieňaní“. Toto platí aj o „prispôsobujte sa“ vo v. 2a. Pre podobný kontrast porovnajte Ezech 18:31 (ľudský záväzok a čin) s Ezech 36:26-27 (Boží dar). Oboje je potrebné!

Určitá forma toho istého slova, vyjadrujúceho „formovanie“, je použitá o Ježišovi pri premenení (Mt 17:2), kde sa zjavila Jeho skutočná podstata. Táto skutočná Božia podstata (2Pt 1:3-4) má byť formovaná v každom veriacom (2Kor 3:18; Ef 4:13).

▪ **„obnovením svojej mysle“** Toto je z gréckeho koreňa pre kvalitatívne nové (*kainos*), nie časovo nové (*chronos*). Pre Židov boli zmysly zraku a čuchu oknami duše. Tým, o čom človek rozmýšľa, tým sa aj stáva. Po spasení majú veriaci novú perspektívu, pretože v nich prebýva Duch (Ef 4:13,23; Tit 3:5). Tento nový biblický pohľad na svet v spojení s Duchom, ktorý prebýva v človeku je tým, čo premieňa myseľ a životný štýl nových veriacich. Veriaci sa pozerajú na realitu celkom novým pohľadom, pretože ich mysle sú povzbudzované Duchom. Nová, vykúpená, Duchom vedená myseľ vyúsťuje v nový životný štýl!

▪ **„aby ste mohli dokázať, čo je Božia vôľa“** Toto je prítomný infinitív. Slovo (*dokimazo*) je použité s významom „testovať s tým zámerom, že očakávame schválenie“. Pozri Zvláštna téma v 2:18.

Božia vôľa je, aby sme boli spasení skrze Krista (J 6:39-40) a potom žili ako Kristus (Rim 8:28-29; Gal 4:19; Ef 1:4; 4:13,15; 5:17-18). Kresťanská istota je založená na (1) sľuboch dôveryhodného Boha; (2) prebývajúcom Svätom Duchu (Rim 8:14-16) a (3) zmenenom a meniacom sa živote veriaceho (Jak a 1J); „nijaké ovocie, nijaký koreň“ (Mt 13:1-9,19-23).

▪ **„čo je Božia vôľa“** Zvláštna téma: Božia vôľa

ZVLÁŠTNA TÉMA: BOŽIA VÔĽA (*Thelana*)

JÁNOVO EVANJELIUM

- Ježiš prišiel konať Otcovu vôľu (4:34; 5:30; 6:38)
- vzkriesiť v posledný deň všetkých, ktorých dal Otec Synovi (6:39)
- aby všetci uverili v Syna (6:29,40)
- vypočuté modlitby súvisiace s konaním Božej vôle (9:31 a 1J 5:14)

SYNOPTICKÉ EVANJELIÁ

- konanie Božej vôle je kľúčové (7:21)
- konanie Božej vôle spôsobuje, že sme bratmi a sestrami s Ježišom (Mt 12:5; Mk 3:35)
- Božia vôľa je, aby nikto nezahynul (Mt 18:14; 1Tim 2:4; 2Pt 3:9)
- utrpenie bolo Otcovou vôľou pre Ježiša (Mt 26:42; Lk 22:42)

PAVLOVE LISTY

- zrelosť a služba všetkých veriacich (Rim 12:1-2)
- veriaci vykúpení z tohto zlého veku (Gal 1:4)
- Božou vôľou bol Jeho vykupiteľský plán (Ef 1:5,9,11)
- veriaci prežívajú a žijú život naplnený Duchom (Ef 5:17)
- veriaci naplnení poznaním Boha (Kol 1:9)
- veriaci urobení dokonalými a úplnými (Kol 4:12)
- veriaci posvätení (1Tes 4:3)
- veriaci ďakujú vo všetkých veciach (1Tes 5:18)

PETROVE LISTY

- veriaci konajú správne (t. j. podriaďujú sa civilným autoritám) a tým umlčujú bláznivých ľudí (1Pt 2:15)
- veriaci trpia (1Pt 3:17; 4:19)
- veriaci nežijú život sústredený na seba (1Pt 4:2)

JÁNOVE LISTY

- veriaci zostávajú naveky (1J 2:17)
- veriaci kľúčom k vypočutej modlitbe (1J 5:14)

▪ **„to, čo je dobré, prijateľné a dokonalé“** Toto predstavuje Božiu vôľu pre veriacich po spasení (Fil 4:4-9). Božím cieľom pre každého veriaceho je zrelosť, podobná Kristovi, a to už teraz (Mt 5:48).

▪ **„dokonalé“** Tento výraz znamená „vyspelé, celkom vyzbrojené k uskutočneniu pridelenej úlohy, zrelé, kompletné“. Neznamená „bezhriešne“. Toto slovo sa používalo o (1) rukách a nohách, ktoré boli zlomené, no celkom sa zahojili a obnovili; (2) rybárskych sieťach, ktoré boli roztrhané, no opravili ich a znovu ich používali na chytanie rýb; (3) kuriatkach, ktoré neboli dosť veľké na to, aby ich mohli na trhu predávať na smaženie a (4) lodiach, pripravených na plavbu.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 12:3-8

(3) Lebo prostredníctvom milosti, ktorá mi bola daná, hovorím každému medzi vami, aby si o sebe nemyslel viac, než by mal; no rozmýšľajte ako so zdravým úsudkom, ako Boh pridelil každému mieru viery. (4) Lebo práve tak, ako máme veľa údov v jednom tele a všetky údy nemajú rovnakú funkciu, (5) tak my, ktorí sme mnohí, sme jedným telom v Kristovi a jednotlivo navzájom sebe údmi. (6) Keďže máme dary, ktoré sa odlišujú podľa milosti, ktorá nám bola daná, *každý z nás ich má uplatňovať podľa toho*: ak proroctvo, podľa podielu jeho viery; (7) ak služba, vo svojej službe; alebo ten, kto učí, v jeho učení; (8) alebo kto napomína, v jeho napomínaní; ten, kto dáva, so štedrosťou; ten, kto vedie, s usilovnosťou; ten, kto prejavuje súcit, so spokojnosťou.

12:3 Verše 1-2 zdôrazňujú „novú myseľ“. Vo v. 3 je štvornásobná hra so slovom „myslieť“. Bruce Corley a Curtis Vaughan v knihe *The Zondervan Study Guide Commentary, Romans* uvádzajú toto pozorovanie: „Zveličené myslenie ... správne myslenie ... zmysluplné myslenie ... triezve myslenie“, str. 138. Táto charakteristika je veľmi užitočná.

Tieto verše, tak ako 11:13-24, môžu odrážať (1) napätie v rímskom zbore medzi veriacimi Židmi a veriacimi pohanmi alebo (2) skutočnosť, že Pavol písal list Rimanom z Korintu, kde sa stretol s arogantnými, vystatujúcimi sa veriacimi.

▪ **„Lebo prostredníctvom milosti, ktorá mi bola daná“** Toto je particípium aoristu pasívneho. Milosť prišla od Boha v minulosti; je to dokončená udalosť. V tomto kontexte „milosť“ súvisela s duchovným obdarovaním (15:15; 1Kor 3:10; 15:10; Gal 2:9; Ef 3:7-8), nie s darom spravodlivosti (Rim 4). Týka sa to Pavlovho obrátenia a povolania za apoštola pohanov (Sk 9:15; Rim 1:1,5; Gal 1:15-16; 2:7-8; Ef 3:1-2:8; 1Tim 2:7; 2Tim 4:17).

▪ **„hovorím každému medzi vami“** Toto varovanie v. 3 platí pre všetkých kresťanov, nie len pre vodcov.

▪ **„aby si o sebe nemyslel viac“** Pozri Zvláštna téma: Pavlovo používanie *Huper* zložením v 1:30.

▪ **„ako Boh pridelil každému“** Toto je indikatív aoristu aktívneho. Veriaci si nevyberajú svoje duchovné dary (1Kor 12:11; Ef 4:7). Duch im ich dáva pri spasení pre spoločné dobro (1Kor 12:7). Dary Ducha nie sú znamením zásluh, ktoré vyvyšujú daného jednotlivca, ale „uterákmi sluhov“, aby každý veriaci mohol slúžiť Kristovmu telu – cirkvi.

▪ **„mieru viery“** Toto sa vzťahuje na schopnosť jednotlivca efektívne fungovať vo svojom duchovnom obdarovaní (v. 6). Ak má byť zdravý, duchovné obdarovanie musí byť uplatňované prostredníctvom ovocia Ducha (v. 9-12; Gal 5:22-23). Dary sú Ježišovou službou, ktorá je rozdelená medzi Jeho nasledovníkov, kým ovocie je mysľou Kristovou. Pre efektívnu službu je potrebné oboje.

12:4 Toto je bežná metafora v Pavlových spisoch. Vzájomné prepojenie ľudského tela je popisom obdarovaní v cirkvi (1Kor 12:12-27; Ef 1:23; 4:4,12,16; 5:30; Kol 1:18,24; 2:19). Kresťanstvo je tak vecou spoločnou, ako aj vecou jednotlivca.

12:5 „my, ktorí sme mnohí, sme jedným telom v Kristovi“ Tento verš zdôrazňuje jednotu a rôznorodosť veriacich. Toto je napätie duchovného obdarovania v rámci cirkvi. Kapitola lásky z 1Kor 13 opisuje napätie, ktoré vyplýva z rôznorodosti obdarovania (1Kor 12 a 14). Kresťania nemajú súťažiť, ale spolupracovať!

12:6-8 Tieto verše tvoria v gréčtine jednu vetu s dvoma časticami, no bez hlavného slovesa. Obyčajne sa to prekladá ako imperatív tretej osoby – „poďme používať“.

12:6 „dary ... milosti“ Výraz „dary“ (*charisma*) a „milosť“ (*charis*) majú v gréčtine rovnaký slovný základ, ktorý znamená „bezplatne darovaný“. Dary Ducha sú uvedené v 1Kor 12; Rim 12; Ef 4 a 1Pt 4. Zoznamy a ich poradie nie sú identické, preto sú iste iba reprezentatívne a nie vyčerpávajúce (teda netvoria úplný popis). Biblia nikde neinformuje veriacich o tom, ako majú identifikovať svoj(e) duchovný(é) dar(y). Jeden z najlepších nebiblických kresťanských zdrojov múdrosti v tejto oblasti sa nachádza v princípoch, ktoré sú obsahom brožúrky vydavateľstva InterVarsity Press od Paula Littla, nazvanej *Affirming the Will of God.* Pre poznanie Božej vôle platí ten istý návod ako pre poznanie oblasti efektívnej služby jednotlivca. Je zrejmé, že vedomie toho, že veriaci sú obdarovaní, je dôležitejšie, než identifikovanie toho, ako sú obdarovaní alebo ktorý konkrétny dar dostali.

▪ **„ak“** Toto je *eite* (v. 6,7 /dvakrát/,8), čo je významovo preložené ako „ak ... ak“ alebo „či ... či“. V tomto verši po ňom nenasleduje žiadne sloveso (1Kor 3:22; 8:5; 2Kor 5:10), no často

po ňom nasleduje prítomný indikatív (1Kor 12:26; 2Kor 1:6) a preto je to podmienkovou vetou prvého stupňa, čo znamená, že tieto duchovné dary skutočne existujú.

▪ **„proroctvo“** Toto sa nevzťahuje na SZ proroctvo ako na zjavené (inšpirované) Božie odkazy. V SZ proroci písali Písmo (inšpirácia). V NZ je to čin hlásania Božej pravdy. Takisto môže zahŕňať predpoveď (Sk 11:27-28; 21:10-11). Zameranie nie je na nový obsah, ale na vysvetlenie zvesti evanjelia a na to, ako sa dá dnes aplikovať. V tomto termíne je určitá neistota. Môže sa týkať funkcie uplatňovanej veriacimi (1Kor 14:1,39) alebo konkrétneho duchovného daru (1Kor 12:28; 13:28; Ef 4:11). Tú istú neistotu môžeme vidieť v Pavlových listoch do Korintu, ktoré boli napísané približne v rovnakom čase (1Kor 12:10,12; 13:8; 14:1,5,29,39).

ZVLÁŠTNA TÉMA: NOVOZMLUVNÉ PROROCTVO

I. Nie je rovnaké ako SZ proroctvo, ktoré má rabínsky pojmový obsah inšpirovaných zjavení YHWH (Sk 3:18,21; Rim 16:26). Len proroci mohli písať Písmo.
   A. Mojžiš bol nazvaný prorokom (5M 18:15-21).
   B. Historické knihy (Jozua – Kráľov /okrem Rút/) boli nazvané „prví proroci“ (Sk 3:24)
   C. Proroci nahrádzajú úlohu najvyššieho kňaza, ako zdroja informácií od Boha (Izaiáš – Malachiáš)
   D. Druhé rozdelenie hebrejského kánonu je „Proroci“ (Mt 5:17; 22:40; Lk 16:16; 24:25,27; Rim 3:21)

II. V NZ je tento koncept používaný niekoľkými rôznymi spôsobmi
   A. vo vzťahu k SZ prorokom a ich inšpirovanej zvesti (Mt 2:23; 5:12; 11:13; 13:14; Rim 1:2)
   B. skôr vo vzťahu k zvesti pre jednotlivca než pre celú skupinu (SZ proroci hovorili hlavne k Izraelu)
   C. vo vzťahu k Jánovi Krstiteľovi (Mt 11:9; 14:5; 21:26; Lk 1:76) a k Ježišovi, ako hlásateľom Božieho kráľovstva (Mt 13:57; 21:11,46; Lk 4:24; 7:16; 13:33; 24:19). Ježiš takisto hlásal, že bude väčší ako proroci (Mt 11:9; 12:41; Lk 7:26)
   D. ďalší proroci v NZ
      1. začiatok Ježišovho života tak, ako je zaznamenaný v Lukášovom evanjeliu (t.j. Máriine spomienky)
         a. Alžbeta (Lk 1:41-42)
         b. Zachariáš (Lk 1:67-79)
         c. Simeon (Lk 2:25-35)
         d. Anna (Lk 2:36)
      2. ironické predpovede (Kajfáš, Ján 11:51)
   E. vo vzťahu k tomu, ktorý hlása evanjelium (zoznamy proklamovaných darov v 1Kor 12:28-29; Ef 4:11)
   F. vo vzťahu k pretrvávajúcemu daru v cirkvi (Mt 23:34; Sk 13:1; 15:32; Rim 12:6; 1Kor 12:10,28-29; 13:2; Ef 4:11). Niekedy sa to môže vzťahovať na ženy (Lk 2:36; Sk 2:17; 21:9; 1Kor 11:4-5)
   G. vo vzťahu k apokalyptickej knihe Zjavenia (Zj 1:3; 22:7,10,18,19)

III. NZ proroci
   A. Neposkytujú inšpirované zjavenie v tom istom zmysle, ako to robili SZ proroci (t. j. Písmo). Tento výrok je možný kvôli použitiu frázy „viera“ (t. j. vnímanie kompletného evanjelia) použitej v Sk 6:7; 13:8; 14:22; Gal 1:23; 3:23; 6:10; Fil 1:27; Júda 3,20).

Tento koncept je jasný z celej frázy, použitej v Liste Júdu 3 – „viera raz a navždy daná svätým“. Viera „raz a navždy“ sa vzťahuje na pravdy, doktríny, koncepty a na kresťanský svetonázor. Tento raz daný dôraz je biblickým základom pre teologické ohraničenie inšpirácie na písomnosti NZ, ktoré neumožňuje, aby iné alebo neskôr napísané spisy boli brané za rovnocenné s biblickým zjavením. V NZ je veľa nejednoznačných, neistých a sivých oblastí, no veriaci potvrdzujú vierou, že všetko, čo je „potrebné“ pre vieru a praktický život, je zahrnuté s dostatočnou jasnosťou v NZ. Tento koncept bol popísaný v tzv. „trojuholníku zjavenia.

1. Boh zjavil sám seba v určitom časo-priestore (ZJAVENIE)
2. Vybral si určitých ľudských pisateľov na zdokumentovanie a vysvetlenie svojich skutkov (INŠPIRÁCIA)
3. Poslal svojho Ducha, ktorý otvára mysle a srdcia ľudí, aby tieto písomnosti pochopili – nie definitívne, ale dostatočne pre spasenie a efektívny kresťanský život (OSVETLENIE)

Ide hlavne o to, že táto inšpirácia je ohraničená na pisateľov Písma. Neexistujú ďalšie autoritatívne písomnosti, vízie, ani zjavenia. Kánon je uzavretý. Máme celú pravdu, ktorá je potrebná pre primeranú reakciu voči Bohu.

Táto pravda je najlepšie pozorovateľná v zhode biblických pisateľov verzus nezhode úprimných, zbožných veriacich. Žiadny moderný pisateľ alebo rečník nemá úroveň Božieho vedenia, aké mali pisatelia Písma.

B. V niektorých ohľadoch sa NZ proroci podobajú SZ prorokom.
   1. predpovedanie budúcich udalostí (Pavol – Sk 27:22; Agabus – Sk 11:27-28; 21:10-11; iní nemenovaní proroci – Sk 20:23)
   2. proklamácia súdu (Pavol – Sk 13:11; 28:25-28)
   3. symbolické činy, ktoré živo vykresľujú udalosť (Agabus, Sk 21:11)
C. Niekedy prehlasujú pravdy evanjelia tak, že niečo predpovedajú (Sk 11:27-28; 20:23; 21:10-11), no to nie je ich hlavné zameranie. Proroctvo v 1 Korinťanom je v podstate komunikovaním evanjelia (14:24,39).
D. Sú prostriedkami Ducha na zjavenie súčasných a praktických aplikácií Božej pravdy do každej novej situácie, kultúry alebo časového obdobia (1Kor 14:3).
E. Boli aktívni v prvých pavlovských zboroch (1Kor 11:4-5; 12:28,29; 13:29; 14:1,3,4,5,6,22,24,29,31,32,37,39; Ef 2:20; 3:5; 4:11; 1Tes 5:20) a spomínajú sa v *Didaché* (napísanom na konci 1. stor. alebo v 2. stor.; dátum je neistý) a v Montanizme 2. a 3. storočia v severnej Afrike.

IV. Skončili NZ dary?

A. Na túto otázku je ťažko odpovedať. Túto problematiku nám pomôže vysvetliť definovanie účelu darov. Majú potvrdzovať počiatočné kázanie evanjelia alebo sú pretrvávajúcim spôsobom, akým môže cirkev slúžiť sama sebe a stratenému svetu?
B. Pozeráme sa pri zodpovedaní tejto otázky na dejiny cirkvi, alebo do samotnej NZ? V NZ nie je nijaký náznak o tom, že by boli duchovné dary dočasné. Tí, ktorí sa snažia použiť 1Kor 13:8-13 ako dôkaz tohoto názoru, zneužívajú autorský zámer tohto textu, ktorý tvrdí, že všetko okrem lásky pominie.
C. Som v pokušení povedať, že keďže autoritou je NZ, nie cirkevné dejiny, veriaci musia potvrdiť, že dary pokračujú. Napriek tomu verím, že kultúra ovplyvňuje výklad. Niektoré veľmi jasné texty už viac nie sú aplikovateľné (t.j. svätý bozk, ženy nosiace závoj, cirkevné zhromaždenia po domoch, atď.). Ak kultúra ovplyvňuje texty, prečo potom nie aj dejiny cirkvi?
D. Toto je jednoducho otázka, ktorá sa nedá definitívne zodpovedať. Niektorí veriaci budú presadzovať „ukončenie“, iní „neukončenie“. V tejto oblasti, ako

aj v mnohých ďalších výkladových okruhoch, je kľúčom srdce veriaceho. Nová zmluva je nejednoznačná a kultúrne podmienená. Ťažkosť spočíva v schopnosti rozhodnúť, ktoré texty sú ovplyvnené kultúrou/dejinami a ktoré sú večné (Fee a Stuart: *How to Read the Bible for All Its Worth,* s. 14-19 a 69-77). V tomto zmysle je podstatná diskusia o slobode a zodpovednosti, ktorá sa nachádza v Rim 14:1-15:13 a 1Kor 8-10. To, ako zodpovieme túto otázku, je dôležité v dvoch ohľadoch:

1. Každý veriaci musí kráčať vo viere a vo svetle, ktoré má. Boh sa pozerá na naše srdce a motívy.
2. Každý veriaci musí dovoliť iným veriacim kráčať podľa svojho chápania viery. V rámci biblických hraníc musí existovať tolerancia. Boh chce, aby sme sa navzájom milovali tak, ako miluje On nás.

E. Aby sme túto otázku zhrnuli, kresťanstvo je životom viery a lásky, nie dokonalej teológie. Vzťah s Tým, ktorý ovplyvňuje náš vzťah s inými, je dôležitejší, než definitívne informácie alebo presvedčujúca dokonalosť.

▪ **„podľa podielu jeho viery“** Toto priamo súvisí s v. 3 – „ako Boh pridelil každému mieru viery“ (Ef 4:7). Takisto to musí súvisieť so širším kontextom, napríklad aj s tým, ako veriaci používajú svoje obdarovanie. Vzťahuje sa to k postojom, motívom a energii pri realizovaní ich, Bohom danej osobnej služby, čo je v podstate ovocím Ducha, ktoré je uvedené v Gal 5:22-23.

12:7

NASB	**„ak služba“**
NKJV, NRSV	**„alebo služba, používajme to v našej službe“**
TEV	**„ak to má slúžiť, mali by sme slúžiť“**
JB	**„ak organizovanie, tak to používajte pre organizovanie“**

Moderné preklady sa odlišujú, pretože neexistuje presný ekvivalent pre tento grécky výraz (*diakonia*). Môže znamenať (1) praktickú službu alebo (2) organizovanie (Sk 6:1; 1Kor 12:5,28). *The Analytical Greek Lexicon Revised* od Harolda K. Moultona definuje toto slovo ako „funkciu, službu alebo úrad“ v Rim 12:7; 1Kor 12:5; Kol 4:17; 2Tim 4:5“ (s. 92). Kontextuálne zameranie je na pomoc ostatným veriacim.

▪ **„kto učí ... učení“** Tento dar (*didasko*) je uvedený v 1Kor 12:28 a 14:26. V Sk 13:1 je spojený s prorokmi a v Ef 4:11 je spojený s pastormi. Prvá cirkev ich vnímala ako obdarovaných ľudí, fungujúcich v prekrývajúcich sa spôsoboch. Kázanie, prorokovanie, evanjelizovanie a vyučovanie všetky hlásajú evanjelium, no s rôznymi dôrazmi a spôsobmi.

12:8 „napomína ... napomínaní“ Tento výraz (*parakaleo*) súvisí s učením (1Tim 4:13). Je možné, že je to zručnosť, pomocou ktorej je pravda aplikovaná do života. Potom by sa to vzťahovalo k Ef 4:15,16 „hovoriť pravdu v láske ... budovanie tela v láske“.
▪ **„kto dáva, so štedrosťou“** Tento výraz (*haplotes*) mal dva významy – „štedrý“ alebo „úprimný“. Bola to metafora súvisiaca s víziou. V SZ bolo oko používané ako obraz pre motív dvoma spôsobmi (1) zlé oko (skúpe, 5M 15:9 a Ž 23:6) a (2) dobré okolo (štedré, Pr 22:9). Ježiš tiež používal tieto významy (Mt 6:22-23; 20:15). Pavol tento výraz používa v dvoch významoch: (1) „jednoduchosť, úprimnosť, čistota“ (2Kor 1:12; 11:3; Ef 6:5; Kol 3:22) a (2) „liberálnosť“ (Rim 12:8; 2Kor 8:2; 9:11,13).

▪ **„kto vedie, s usilovnosťou“** Toto sa vzťahuje ku kresťanskému vodcovstvu – na rôznych miestach alebo lokálne.

▪ **„kto prejavuje súcit, so spokojnosťou"** Toto sa vzťahuje na pomoc chorým a núdznym. Medzi doktrinálnym kázaním a spoločenskými záujmami veriacej komunity by nemal byť nijaký rozdiel. Sú to dve strany jednej mince. Nie je nijaké „sociálne evanjelium", len evanjelium!

DISKUSNÉ OTÁZKY K VERŠOM 1-8

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Čo obnáša odovzdávanie svojho tela ako živej obete (v. 1)?
2. Má každý veriaci nejaký duchovný dar (v. 3-8; 1Kor 12:7)? Ak áno, môže si vybrať, ktorý chce?
3. Aký je účel duchovných darov?
4. Je niekde v Biblii vyčerpávajúci zoznam darov?
5. Ako môže človek rozpoznať svoj dar?

POCHOPENIE KONTEXTU VERŠOV 9-21

A. Túto časť by sme najlepšie mohli nazvať „Kresťanské smernice pre medziľudské vzťahy“. Je to praktická diskusia o láske (Mt 5-7; 1Kor 13 a 1J 3:18; 4:7-21).

B. Dvanásta kapitola listu Rimanom je po obsahovej a štrukturálnej stránke veľmi podobná 1Kor 12-13. Hneď po diskusii o duchovných daroch prichádza varovanie pred pýchou a dôraz na praktický životný štýl lásky.

C. Kontext sa zaoberá
   1. našimi vzťahmi s inými kresťanmi (12:9-13). Toto je tiež podrobne rozoberané v 14:1-15:13 a v 1Kor 8:11nn; 10:23-33
   2. našimi vzťahmi s neveriacimi alebo ešte pravdepodobnejšie s inými kresťanmi, s ktorými máme konflikt (12:14-21). Zdá sa, že táto časť odráža Ježišovo kázanie na hore (Mt 5-7)
   3. rozdelenie tohto oddielu je trochu umelé, pretože tieto oblasti (vzťahy) sa prekrývajú.

D. Tomuto oddielu dominujú pokračujúce príkazy o životnom štýle (prítomný aktívny imperatív, v. 14,16,20,21 a prítomné aktívne particípium použité v zmysle imperatívu – 17x). Spasenie je bezplatný dar Božej milosti - skrze dokončené dielo Kristovo a prácu Ducha, no ak ho raz prijmeme, je to celoživotný záväzok a životný štýl, ktorý nás stojí všetko! Nazývanie Ježiša „Pánom“ nie je metafora! (Lk 6:46).

E. Tento oddiel má tiež niekoľko prítomných particípií, ktoré sú použité v zmysle imperatívu s negatívnou časticou, čo obyčajne znamená zastaviť čin, ktorý je už v procese, v. 14,16 (dvakrát), 17,19 a 21. Kresťania už vtedy prekračovali hranice v svojom živote! V určitom zmysle môže byť hriech definovaný ako posunutie Božích darov za hranice stanovené Bohom.

F. Kresťanstvo musí byť „otvorené“ – otvorená myseľ, ruky, srdce a dvere (Jakub 2).

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 12:9-13

(9) Láska *nech je* bez pokrytectva. Majte odpor k zlému; ľnite k tomu, čo je dobré. (10) *Buďte* oddaní jedni druhým v bratskej láske; uprednostňujte sa navzájom v úcte; (11) nezaostávajte pozadu v usilovnosti, buďte zapálení v duchu slúžiac Pánovi; (12) radujúc sa v nádeji, vytrvávajúc v súžení, oddaní modlitbám, (13) prispievajúc potrebám svätých, uplatňujúc pohostinnosť.

12:9 „Láska *nech je* bez pokrytectva“ V gréckom texte neboli v tomto kontexte nijaké spojky (*asyndeton*), čo bolo v koinskej gréčtine veľmi neobyčajné. Môže to odrážať hebrejskú gramatickú formu, ktorá je vlastná aj podobenstvám v Mt 5. Táto gramatická forma zdôrazňovala každú frázu ako samostatnú pravdu.

„Pokrytectvo“ bolo divadelným výrazom pre „rozprávanie za maskou“. Láska nesmie byť hraná alebo falošná (2Kor 6:6). Láska je charakteristikou veriacich (J 13:34-35; 15:12,17; 1J 3:11,18; 4:7-21) kvôli tomu, lebo je to Boží charakter.

▪ **„Majte odpor k zlému“** Toto je prítomné aktívne particípium, použité v imperatívnom zmysle. Veriacich musí prekvapovať zlo a musia sa proti nemu búriť (1Tes 5:21-22). Často nás prekvapujú len dôsledky, ktoré majú priamy dopad na náš život.

▪

NASB, NKJV **„ľnite k tomu, čo je dobré“**
NRSV **„pevne sa držte toho, čo je dobré“**
TEV **„držte sa toho, čo je dobré“**
NJB **„vytrvajte v tom, čo je dobré“**

Toto je prítomné pasívne particípium (no použité v mediálnom zmysle) vo forme imperatívu – „buďte prilepení k“ (LXX 1M 2:24; Sk 8:29 a Fil 4:8; 1Tes 5:21-22).

12:10
NASB **„Buďte oddaní jedni druhým v bratskej láske“**
NKJV **„Buďte k sebe navzájom láskavo nežní v bratskej láske“**
NRSV **„Milujte sa navzájom vo vzájomnej náklonnosti“**
TEV **„Milujte sa navzájom srdečne ako kresťania“**
JB **„Milujte sa navzájom tak, ako by to malo byť medzi bratmi“**

Toto bol zložený grécky výraz (*phileo* + *storge*), ktorý kombinoval „bratskú lásku“ s „rodinnou láskou“ a v NZ je použitý len na tomto mieste. Kresťania sú rodina. Máme príkaz, navzájom sa milovať (1Tes 4:9).

Toto je prvý zo série datívov, ktoré boli v gréckej vete postavené na prvom mieste kvôli zdôrazneniu.

▪

NASB **„uprednostňujte sa navzájom v úcte“**
NKJV **„v úcte dávajúc jeden druhému prednosť“**
NRSV **„predbiehajte sa navzájom v prejavovaní úcty“**
TEV **„a buďte nedočkaví v prejavovaní úcty jeden druhému“**
JB **„majte hlbokú úctu jedni pre druhých“**

Toto je prítomné mediálne príčastie použité v zmysle imperatívu. Veriaci sa musia správať k ostatným zmluvným partnerom ako k dôležitejším, než sú oni sami (Ef 4:2; Fil 2:3).

12:11
NASB **„nezaostávajte pozadu v usilovnosti“**
NKJV **„nezaostávajte v usilovnosti“**
NRSV **„nebuďte pozadu v horlivosti“**
TEV **„usilovne pracujte a nebuďte leniví“**
JB **„pracujte pre Pána s neúnavným úsilím“**

Skutočná láska produkuje úžasnú energiu (Gal 6:9).

▪

NASB, NKJV **„zapálení v duchu“**
NRSV **„horliví v duchu“**
TEV **„so srdcom plným oddanosti“**
JB **„s veľkou vážnosťou ducha“**

Toto je prítomné aktívne particípium, použité v zmysle imperatívu. Doslova to znamená „vrieť“. Mohlo by sa to vzťahovať k obnovenému ľudskému duchu alebo k prebývajúcemu Svätému Duchu (RSV, Sk 18:25; Zj 3:15-16).

▪ **„slúžiac Pánovi“** Toto je prítomné aktívne particípium, použité v zmysle imperatívu. V tomto bode existujú varianty rukopisov. Niektoré zo západnej rodiny gréckych rukopisov

(MSS D* 3, F a G uvádzajú „v čase“ (*kairos*) namiesto „v Pánovi“ (*kurios*). Tento variant by zdôrazňoval službu Pánovi a Jeho cirkvi podľa aktuálnych príležitostí (J 9:4; Ef 5:16).

So všetkou pravdepodobnosťou sa tento zmätok objavil preto, lebo *kurios* bolo zle pochopené alebo prečítané. Najlepšie a najstaršie grécke rukopisy P^{46}, Aleph, A a B majú „slúžiac Pánovi“. UBS^4 hodnotí „Pán“ ako „isté“ (A).

12:12 „radujúc sa v nádeji“ Toto je prítomné aktívne particípium, použité v zmysle imperatívu. Výraz „nádej“ sa často používal v spojení s Druhým príchodom (5:2). Nie je to nádej v zmysle želania si niečoho, ale v NZ zmysle určitej udalosti, no s nejednoznačným časovým prvkom. Pozri poznámky v 4:18 a 5:2.

▪ **„vytrvávajúc“** Toto je prítomné aktívne particípium, použité v zmysle imperatívu. Tento výraz znamená „činná, dobrovoľná, pevná vytrvalosť“.

▪ **„v súžení“** Tak, ako v 5:3,5 bola „nádej“ prepojená so súžením (*thlipsis*), tak toto je normou pre nasledovníkov Krista v padlom svete (Sk 14:22; Rim 8:17nn; 2Tim 3:12; 1Pt 4:12nn). Nesmieme sa oň usilovať, ani sa mu vyhýbať! Pozri Zvláštna téma: Utrpenie v 5:3.

▪ **„oddaní modlitbám“** Toto je prítomné aktívne particípium, použité v zmysle imperatívu. Modlitba je duchovná disciplína a dar, ktorý rozpoznáva Božiu aktívnu ruku v dejinách. Veriaci môžu ovplyvňovať láskavého Nebeského Otca. Boh sa rozhodol obmedziť samého seba v súvislosti s modlitbami Jeho detí (Sk 1:14; 2:42; 6:4; Ef 6:18-19; Kol 4:2). Toto robí z modlitby úžasnú zodpovednosť. Pozri *Three Crucial Questions About Spiritual Warfare* od Clintona Arnolda, s. 43-44, 187-188.

12:13

NASB, NRSV	**„prispievajúc potrebám svätých“**
NKJV	**„rozdeľujúc potrebám svätých“**
TEV	**„deliť sa so svojím vlastníctvom s núdznymi spolu-kresťanmi“**
JB	**„deliť sa so všetkými Božími svätými ľuďmi, ktorí sú v núdzi“**

Grécke sloveso *koinonia* znamená „mať spoločenstvo s“. Tento výraz má pre Pavla širokú škálu významov. Zahŕňa spoločenstvo v rámci evanjelia, aj v rámci fyzických potrieb (Gal 6:6). Dokonca sa používa v súvislosti so zdieľaním Kristových utrpení (Fil 3:8-10; 1Pt 4:13) a s Pavlovým utrpením (Fil 4:14). Byť spojený s Kristom znamená, byť spojený s Jeho ľudom na každej úrovni! Pozri Zvláštna téma: Svätí v 1:7.

Toto je prítomné aktívne particípium, použité v zmysle imperatívu (Pr 3:27; Gal 6:10). Veriaci majú usilovne pracovať, aby mali viac pre iných – v Ježišovom mene (2Kor 8:11-12; Ef 4:28).

▪ **„uplatňujúc pohostinnosť“** Toto je prítomné aktívne particípium, použité v zmysle imperatívu. Znamená to doslova: „usilovať sa o pohostinnosť“ (1Tim 3:2; Tit 1:8; Žd 13:2; 1Pt 4:9). Táto služba bola v prvej cirkvi extrémne dôležitá kvôli zlej reputácii „krčiem“. V prvom rade sa to vzťahovalo k ubytovaniu a stravovaniu putovných kresťanských služobníkov.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 12:14-21

(14) Žehnajte tých, ktorí vás prenasledujú; žehnajte a nepreklínajte. (15) Radujte sa s tými, ktorí sa radujú a plačte s tými, ktorí plačú. (16) Zmýšľajte rovnako navzájom voči sebe; nebuďte vo svojej mysli povýšenecki, no stotožňujte sa s prostými. Nebuďte múdri podľa svojej vlastnej mienky. (17) Nikdy nikomu neodplácajte zlým za zlé. Majte úctu k tomu, čo je správne v očiach všetkých ľudí. (18) Ak je to možné, pokiaľ to závisí od vás, žite v pokoji so všetkými ľuďmi. (19) Milovaní, nikdy sa nemstite sami, ale nechajte priestor *Božiemu* hnevu, lebo je napísané: „POMSTA JE MOJA, JA TO VYROVNÁM", hovorí Pán. (20) „ALE AK JE TVOJ NEPRIATEĽ HLADNÝ, DAJ MU JESŤ A AK JE SMÄDNÝ, DAJ MU PIŤ; LEBO TÝM NA JEHO HLAVU NALOŽÍŠ ŽERAVÉ UHLIE". (21) Nedaj sa premôcť zlom, ale zlo premáhaj dobrom.

12:14 „žehnajte tých, ktorí vás prenasledujú" Toto je prítomný aktívny imperatív, ktorý je v tomto verši použitý dvakrát. Z tohto výrazu pochádza slovo „chvála", „požehnanie" (Mt 5:44; Lk 6:28; 1Kor 4:12; Jak 3:9-12; 1Pt 3:9). V P^{46} (Papyrus Chester Beatty) a rukopise B (Vatikánsky) je vynechané „vás", čo spôsobuje, že tento výrok je oveľa obsiahlejší alebo inými slovami - oveľa všeobecnejší.

▪ **„nepreklínajte"** Toto je prítomný mediálny imperatív s negatívnou časticou, čo obyčajne znamená zastaviť čin, ktorý je už v procese. Vzťahuje sa to na vzývanie Božieho mena v modlitbe kvôli odplate (podobné preklínaniu 1Kor 12:3). Nevzťahuje sa to na neslušné znesvätenie (Ef 4:29; 1Pt 3:9).

12:15 „radujte sa s tými, ktorí sa radujú a plačte s tými, ktorí plačú" Tieto dva prítomné neurčité spôsoby sa používajú v zmysle imperatívu. Kresťania sú rodina. Veriaci medzi sebou nesúťažia, ale musia sa k sebe správať v rodinnej láske. Kvôli kontextu v. 14-21 je dokonca možné, že to vyjadruje reakciu veriaceho na neveriacu komunitu – využívanie kultúrnych príležitostí alebo okolností na evanjelizačné účely.

12:16

NASB, NKJV	**„Zmýšľajte rovnako navzájom voči sebe"**
NRSV	**„Žite v súlade jedni s druhými"**
TEV	**„Rovnako sa zaujímajte o každého"**
JB	**„Ku každému sa správajte s rovnakou láskavosťou"**

Toto je prítomné aktívne participium, použité v zmysle imperatívu (15:5; 2Kor 13:11; Fil 2:2). Na verš 16 sa môžeme pozerať vo vzťahu ku (1) konfliktu medzi veriacimi Židmi a veriacimi pohanmi v rímskom zbore (11:13-24); (2) starovekému konfliktu medzi ekonomickými triedami alebo (3) konfliktu medzi rôznymi duchovnými darmi.

▪ **„nebuďte vo svojej mysli povýšenecki, no stotožňujte sa s prostými"** Toto je prítomný aktívny imperatív s negatívnou časticou, čo obyčajne znamená zastaviť čin, ktorý je už v procese.

Výraz „prostí" môže byť v mužskom alebo strednom rode. Ak by to bolo v strednom rode, mali by sme ho prekladať ako „prijať jednoduché povinnosti"; ak v mužskom, tak ako „spájať sa s chudobnými alebo pokornými ľuďmi".

▪ **„Nebuďte múdri podľa svojej vlastnej mienky"** Toto je prítomný mediálny imperatív s negatívnou časticou, čo obyčajne znamená zastaviť čin, ktorý je už v procese (Pr 3:7; Iz 5:21; 1Kor 10:12; Gal 6:3). Veriaci sa nesmú voči sebe správať nadradene, ani arogantne vo vzťahu k neveriacej komunite.

12:17 „Nikdy nikomu neodplácajte zlým za zlé“ Toto je prítomné aktívne particípium, použité v zmysle imperatívu s negatívnou časticou, čo znamenalo zastaviť čin, ktorý je už v procese. Záleží od Boha, nie od veriacich, či sa veci vyjasnia (Pr 20:22; 24:29; Mt 5:38-48; Lk 6:27; 1Tes 5:15; 1Pt 3:9).

▪ **„Majte úctu k tomu, čo je správne v očiach všetkých ľudí“** Toto je prítomné mediálne particípium, použité v zmysle imperatívu (2Kor 8:21; 1Tes 5:22; 1Tim 3:7). Môže to byť narážka na Pr 3:4 v Septuaginte (LXX). Veriaci žijú s pohľadom nastaveným na prinášanie dobrej správy neveriacim. Nemali by sme robiť nič, čo by mohlo uraziť alebo odcudziť neveriaceho (1Kor 9:19-23). Dokonca aj naše najhlbšie usvedčenia musia byť vyjadrené láskyplným spôsobom.

12:18 „Ak je to možné, pokiaľ to závisí od vás, žite v pokoji so všetkými ľuďmi“ Toto je podmienková veta prvého stupňa, kde sa predpokladá, že z autorovho pohľadu alebo kvôli jeho literárnym zámerom je to pravda. Za ním nasleduje prítomné aktívne particípium, použité v zmysle imperatívu. Nie je to vždy na rozhodnutí veriaceho, no gramatika naznačuje, že je to často možné (Mk 9:50; 2Kor 13:11; 1Tes 5:13).

12:19 „Nikdy sa nemstite sami“ Toto je prítomné aktívne particípium s negatívnou časticou, použité v zmysle imperatívu, čo obyčajne znamená zastaviť čin, ktorý je už v procese. Boh to jedného dňa dá do poriadku.

▪ **„lebo je napísané“** Toto je perfektum pasívneho indikatívu, čo je semitským idiomatickým spôsobom odvolávania sa na inšpirované Písmo. Tento slovný zvrat pre inšpiráciu je paralelný s vyjadrením „takto hovorí Hospodin“ (1Kor 14:21 a 2Kor 6:17). Toto je citát z 5M 32:35.

12:20 „ale ak je tvoj nepriateľ“ Toto je podmienková veta tretieho stupňa, čo znamenalo potenciálny budúci čin. Nepriatelia prídu!

▪ **„na jeho hlavu naložíš žeravé uhlie“** Toto je narážkou na Pr 25:21-22. Teórie výkladu sú:

1. bol to kultúrne podmienené slovné spojenie, možno z Egypta, ktoré znamenalo, že láskavosť je najlepším spôsobom ako zmeniť nepriateľa na priateľa. Takáto je vždy kresťanská reakcia na zakorenené zlo (Mt 5:44)
2. „žeravé uhlie“ pravdepodobne predstavuje hanbu za neprimerané reakcie, ktoré sú také zjavné vo svetle lásky a odpustenia, ktoré prichádzajú od niekoho iného (Abrosiaster, Augustín a Hieroným)
3. Origenes a Chrystosom hovorili, že sa to vzťahuje na kresťanskú láskavosť, ktorá spôsobuje, že Boh súdi nekajúcich dokonca ešte ťažšie (*Jerome Biblical Commentary,* zv. 2, s. 326).

Všetky vyššie uvedené významy sú len teóriami. Kľúčom k porozumenie je Pavlovo zhrnutie vo v. 21.

12:21 „Nedaj sa premôcť zlom, ale zlo premáhaj dobrom“ Toto je prítomný pasívny imperatív a prítomný aktívny imperatív. Naša reakcia na nesprávne zaobchádzanie bude rozhodovať o našom vlastnom vnútornom pokoji a radosti a bude zároveň jeho odrazom. Zatrpknutosť je duchovnou rakovinou. Veriaci ju musia odovzdať Bohu.

▪ **„zlo“** Toto je buď v mužskom rode a preto sa vzťahuje na toho zlého, alebo by to mohlo byť v strednom rode a vzťahuje sa na zlo vo všeobecnosti. Je to bežná NZ nejasnosť (Mt 5:37; 6:13; 13:19,28; J 17:15; 2Tes 3:3; 1J 2:13-14; 3:12; 5:18-19).

DISKUSNÉ OTÁZKY K VERŠOM 9-21

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Prečo je vo v. 9-21 toľko veľa prítomných imperatívov s negatívnou časticou?
2. Urobte si zoznam všetkých príkazov v týchto veršoch. Je to úžasný zoznam toho, čo je súčasťou praktickej, každodennej Kristovej podoby!
3. Prečo je také ťažké určiť, ktoré verše sa vzťahujú na kresťanské zaobchádzanie s inými veriacimi a ktoré na ich zaobchádzanie s neveriacimi?

RIMANOM 13

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	JB
Poslúchanie pravidiel	Podriadenie vláde	Kresťan a štát	Povinnosti voči štátnym autoritám	Podriadenie autorite
13:1-7	13:1-7	13:1-7	13:1-5	13:1-7
			13:6-7	
Bratská láska	Miluj svojho blížneho	Láska napĺňa zákon	Povinnosti jedných voči druhým	Láska a vojna
13:8-10	13:8-10	13:8-10	13:8-10	13:8-10
Príchod Dňa Kristovho	Oblečte si Krista	Blízkosť Kristovho Druhého príchodu		Deti svetla
13:11-14	13:11-14	13:11-14	13:11-13	13:11-14
			13:14	

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“)
SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú kapitolu. Identifikujte predmety. Porovnajte svoje rozdelenie predmetov s vyššie uvedenými piatimi prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora, čo je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

14. Prvý odsek
15. Druhý odsek
16. Tretí odsek
17. Atď.

POCHOPENIE KONTEXTU VERŠOV 1-7

A. Tak, ako sa 12. kapitola zaoberala hlavne kresťanom a jeho spoluveriacimi (v. 9-13) a ďalšími v spoločnosti (v. 14-21), kapitola 13:1-7 sa zaoberá hlavne kresťanom a civilnou vládou. No medzi týmito dvoma neexistuje kontextuálny rozdiel. Pavol ich videl ako jedno. Neexistuje nijaký rozpor medzi svätým a sekulárnym. Celý život patrí Bohu. Veriaci sú správcovia v každej životnej oblasti! Spojitosť medzi týmito dvomi kapitolami môžeme vidieť v 12:18.

B. Chápanie miesta civilnej vlády veriacich je medzi veriacimi rôzne. V rámci SZ sa vláda vyvíja v rámci Kainovho potomstva (1M 4:16-22). Babylónska veža (1M 11) súvisí s pokusom ľudstva o samovládu bez Boha. Vláda kráľa v Izraelovi mala byť Božou vládou prostredníctvom Božieho zákona a cez poverenú „pastiersku osobu“ (kráľa), no kvôli ľudskému hriechu to neuspelo. Ježišova diskusia správneho umiestnenia vlády v Mt 22:21 a Mk 12:17 je kľúčová. Je prekvapujúce, že Pavol v tomto kontexte nespomína Ježišove slová (hoci verše 1-7 a 11 sa zdajú byť paralelné s Mt 22:15-22

a 39). Existuje riadna, Bohom daná rola pre vládu v padlom svete. Apoštolovia boli často nútení zápasiť s tým, aký vzťah mať k autorite – civilnej aj náboženskej. Je to potvrdením toho, že autorita môže mať aj pozitívnu, aj negatívnu úlohu – závisí to od jej činov. Pavla vláda aj ochraňovala, aj prenasledovala. No Ján v Zjavení hovorí o vláde ako o veľkej prostitútke (Zj 17)!

Vládu musíme podporovať, ak neporušuje naše Duchom vedené svedomie, alebo nevyžaduje fundamentálnu oddanosť. Občiansky poriadok je výhodnejší ako chaos (2Tes 2:6-7).

C. O tom istom predmete pojednáva Pavel v Tit 3:1 a 1Pt 2:13-17.

D. Judaizmus bol v rámci rímskej vlády 1. storočia legálnym náboženstvom. Kresťanstvo sa po mnoho rokov považovalo za sektu v rámci tohto náboženstva (Sk 18:12-16). To poskytovalo misijnému hnutiu v týchto skorých rokoch zákonnú ochranu. Jedným zo zámerov Skutkov bolo ukázať, že kresťanstvo nebolo politickou hrozbou pre Rím. Na druhej strane, Rím poskytoval medzinárodný pokoj a stabilitu (*pax Romana*), v ktorej sa evanjelium šírilo (1Tim 2:1-2).

E. Intenzita tohto textu rastie vo svetle Pavlových osobných skúseností s autoritami. Je tiež možné, že táto časť sem bola zaradená kvôli (1) napätiu v rámci rímskeho zboru, ktoré súviselo s vládnym nariadením (t. j. zakázaním židovských zhromaždení a obradov). To mohlo spôsobiť, že niektorí veriaci Židia opustili hlavné mesto (napr. Akvila a Priscilla v Sk 18:2). Počas ich neprítomnosti sa rozvinulo vodcovstvo z veriacich pohanov; (2) napätiu v Ríme, spôsobenému kázaním evanjelia širokej židovskej komunite v Ríme. Historik Suetonius v knihe *Life of Claudius* 25.2 zaznamenáva, že cisár vyhnal Židov z hlavného mesta v r. 49 kvôli opakujúcim sa nepokojom, ktoré boli spôsobené „Krestom“. To môže byť obmenou hláskovania slova Kristus v latinčine.

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 13:1-7

(1) Každý človek má byť podriadený vládnym autoritám. Lebo nie je nijaká autorita, ktorá by nebola od Boha a tie, ktoré existujú, sú ustanovené Bohom. (2) Preto ktokoľvek odporuje autorite, odporuje Božiemu nariadeniu; a tí, ktorí odporujú, budú odsúdení. (3) Lebo vládcovia nie sú príčinou pre strach pre dobré správanie, ale pre zlé. Nechceš sa báť autority? Rob, čo je dobré a za to budeš pochválený; (4) lebo je Božím služobníkom pre tvoje dobro. No ak robíš to, čo je zlé, boj sa; lebo nenosí meč zbytočne; lebo je služobníkom Božím, pomstiteľom, ktorý prináša hnev na toho, kto robí zlé. (5) Preto je nevyhnutné podriaďovať sa, nie len kvôli hnevu, ale aj kvôli svedomiu. (6) Lebo kvôli tomu platíte aj dane, lebo *vládcovia* sú Božími služobníkmi, ktorí sa zasvätili presne tejto záležitosti. (7) Poskytujte všetkým, čo im patrí: daň tomu, komu *patrí;* clo tomu, komu patrí; strach tomu, komu patrí; úctu tomu, komu patrí.

13:1 „Každý človek má byť podriadený“ Toto je prítomný pasívny imperatív s významom „naďalej sa podriaďuje“ (Tit 3:1; 1Pt 2:13). „Podriadiť sa“ bol vojenský výraz používaný na

popis hierarchickej štruktúry. Pavol to v tomto kontexte hovoril všetkým veriacim (Ef 5:21), keďže predtým hovoril, že veriaci by sa mali podriaďovať jedni druhým.

V dnešnej dobe sa výraz podriadený javí ako negatívny. Je to slovo, ktoré vykresľuje pokoru a hlboké porozumenie Božiemu slovu a nášmu miestu v ňom. O Ježišovi sa hovorí, že bol podriadený (1) svojim rodičom (Tes 2:51) a (2) svojmu nebeskému Otcovi (1Kor 15:28). On je v tejto oblasti naším vodcom!

▪ **„vládnym autoritám“** Hoci Pavol použil toto slovo (*exousia*) v iných kontextoch na popísanie anjelských mocností, hlavne démonských (8:38; Kol 1:16; 2:10,15; Ef 1:21; 3:10; 6:12), tu si kontext vyžaduje „civilné autority“ (1Kor 2:6,8; Tit 3:1; 1Pt 2:13). Zdá sa, že Biblia naznačuje, že za ľudskými vládami sú anjelské autority (Dan 10 a LXX v 5M 32:8 „Keď Najvyšší rozdelil národy, keď oddelil Adamových synov, stanovil hranice národom podľa počtu anjelov Božích“). No vládne autority fungujú pod Bohom (v. 1b, 4a a 6). Slovo preložené „vládny“ je výraz *huperexo* a znamená „nadriadený“ (1Pt 2:13). Pozri Zvláštna téma: Pavlovo používanie *Huper* zloženín v 1:30.

ZVLÁŠTNA TÉMA: ĽUDSKÁ VLÁDA

I. ÚVOD
   A. Definícia – Vláda je taká organizácia ľudstva, ktorá poskytuje a uspokojuje vnímané fyzické potreby.
   B. Zámer – Boh sa rozhodol, že poriadok je lepší, ako anarchia.
      1. Mojžišove zákony, hlavne Dekalóg, sú Božou vôľou pre ľudstvo v spoločnosti. Vyvažujú bohoslužbu a život.
      2. Písmo neobhajuje nijakú vládnu formu ani štruktúru, hoci staroveká izraelská teokracia je očakávanou formou neba. Kresťania sa majú správať vhodným spôsobom, nech sa nachádzajú v akomkoľvek vládnom systéme. Zmyslom kresťana je evanjelizácia a služba, nie revolúcia.
   C. Počiatok ľudskej vlády
      1. Rímsky katolicizmus tvrdí, že ľudská vláda bola prirodzenou potrebou, a to dokonca aj pred pádom. Zdá sa, že Aristoteles s týmto východiskom súhlasil. Hovorí: „človek je politické zviera“ a tým myslel, že vláda „existuje pre podporovanie dobrého života“.
      2. Protestantizmus, zvlášť Martin Luther tvrdil, že ľudská vláda je spojená s pádom. Nazýva ju „kráľovstvom Božej ľavej ruky“. Povedal, že „Boží spôsob, ako kontrolovať zlých ľudí, je postaviť zlých ľudí do kontrolnej funkcie“.
      3. Karol Marx tvrdil, že vláda je prostriedkom, ktorým niekoľko ľudí v elitnom postavení drží pod kontrolou celé masy. Pre neho hrala vláda a náboženstvo podobnú úlohu.

II. BIBLICKÝ MATERIÁL
   A. Stará zmluva
      1. Izrael je modelom, ktorý bude uplatňovaný v nebi. V starovekom Izraeli bol YHWH Kráľom. Teokracia je výraz, používaný na opísanie priameho Božieho zákona (1Sam 8:4-9).
      2. Božiu suverenitu v ľudskej vláde môžeme jasne vidieť v:
         a. Jer 27:6; Ezd 1:1
         b. 2Kron 36:22
         c. Iz 44:28
         d. Dan 2:21
         e. Dan 2:44

f. Dan 4:17,25
g. Dan 5:28

3. Boží ľud má byť podriadený dokonca aj okupujúcim vládam a má ich rešpektovať:
   a. Dan 1-4, Nebúkadnecar
   b. Dan 5, Baltazár
   c. Dan 6, Dárius
   d. Ezdráš a Nehemiáš
4. Boží ľud sa má modliť za civilnú autoritu:
   a. Jeremiáš 28:7
   b. Mišna, Avot. 3:2

B. Nová zmluva
1. Ježiš prejavoval rešpekt voči ľudskej vláde
   a. Mt 17:24-27, platil chrámovú daň
   b. Mt 22:15-22, zastával rímsku daň a tým rímsku civilnú autoritu
   c. Ján 19:11, Boh dáva civilné autority
2. Pavlove slová súviseli s ľudskými vládami
   a. Rim 13:1-7, veriaci sa musia podriaďovať civilným autoritám a modliť sa za ne
   b. 1Tim 2:1-3, veriaci sa musia modliť za civilné autority
   c. Tit 3:1, veriaci sa musia podriaďovať civilným autoritám
3. Petrove slová súviseli s ľudskými vládami
   a. Sk 4:1-31; 5:29, Peter a Ján pred Sanhedrínom (toto ukazuje občiansku neposlušnosť)
   b. 1Pt 2:13-17, veriaci sa musia podriaďovať civilným autoritám
4. Jánove slová súviseli s ľudskými vládami
   a. Zj 17, prostitútka Babylóna symbolizuje ľudskú vládu, ktorá je v odpore voči Bohu

III. ZÁVER

A. Ľudská vláda je ustanovená Bohom. Toto nie je „božské právo Kráľov“, ale Božie miesto vlády. Biblia sa nezastáva žiadnej konkrétnej forme vlády.
B. Je náboženskou povinnosťou veriaceho poslúchať civilnú autoritu so správnym úctivým postojom.
C. Je správne, aby veriaci podporovali ľudskú vládu daňami a modlitbami.
D. Ľudská vláda má za cieľ poriadok. Sú to Boží služobníci pre túto úlohu.
E. Ľudská vláda nie je konečná. Má ohraničenú autoritu. Veriaci musia konať podľa svojho svedomia pri odmietaní civilnej autority, keď prekročí svoje Bohom určené hranice. Ako tvrdil Augustín v *The City of God,* sme občanmi dvoch sfér; jedna je dočasná a druhá večná. V oboch máme svoju zodpovednosť, no Božie kráľovstvo je najvyššie! Naše zameranie v našej zodpovednosti voči Bohu je aj individuálne, aj spoločné.
F. Mali by sme povzbudzovať veriacich v demokratickom systéme k aktívnej účasti na procese vlády a ak je to možné, realizovať tam aj učenie Písma.
G. Spoločenskej zmene musí predchádzať individuálne obrátenie. Skutočnú, trvalú, eschatologickú nádej nemôžeme vkladať v nejakú vládu. Všetky ľudské vlády, hoci sú zámerné a využívané Bohom, sú hriešnym vyjadrením ľudskej organizácie bez Boha.

Tento koncept je vyjadrený v Jánovom používaní slova „svet“.

▪

NASB	**„tie, ktoré existujú, sú ustanovené Bohom“**
NKJV	**„čo existujú, sú určené Bohom“**
NRSV	**„ktoré boli menované Bohom“**
TEV	**„boli uložené Bohom“**
NJB	**„boli určené Bohom“**

Toto je opisné particípium perfektum. Tvrdí, že Boh je za každou ľudskou autoritou (J 19:11). Toto sa nevzťahuje k „božskému právu Kráľov“, no k Božej vôli pre poriadok. Nestanovuje to konkrétny typ vlády, ale koncept vlády ako takej. Civilný poriadok je lepší, než chaos (v. 6).

13:2 „ktokoľvek odporuje autorite“ Toto je prítomné mediálne particípium. Vzťahuje sa na zvyčajnú osobnú vzburu proti ustanovenému poriadku, doslova „postaviť niekoho do opozície“ (Sk 18:6; Jak 5:6). V Mk 12:17 Ježiš jasne vyčlenil oblasť vládnutia ľudskej vláday a cirkvi. V Sk 5:25-32 vidíme, čo sa deje, keď autority prekročia svoje hranice.

▪ **„odporuje ... odporujú“** Toto je perfektum aktívneho indikatívu a perfektum aktívneho particípia. Hovoria o stálej, pokračujúcej vzbure. Boh zabezpečil poriadok v tomto padlom svete (v. 4,6). Stavať sa proti poriadku, znamená stavať sa proti Bohu – do bodu, kým civilné autority neprekročia svoje Bohom dané hranice. Podriadenie sa autorite je skutočnou duchovnou otázkou. Padlé ľudstvo chce autonómiu, nezávislosť!

▪ **„budú odsúdení“** V preklade KJV je „večné zatratenie“. (Toto slovo posilnilo svoj význam v angličtine od r. 1611). Preklad NKJV ho prekladá ako „súd“. V kontexte by to mohlo súvisieť s (1) Božím súdom alebo (2) občianskym trestom (v. 4). Títo ľudia privádzajú trest na seba svojimi postojmi a činmi proti autoritám (J 3:17-21).

13:3 Pozri paralelný komentár v 1Pt 2:14.

13:4 „lebo je Božím služobníkom pre tvoje dobro“ Vládne autority konajú proti civilným vykonávateľom zla, kým veriaci obmedzujú mieru svojej vlastnej pomsty (12:17-19). Luther povedal: „Boží spôsob ovládania zlých ľudí je postaviť do kontroly zlých ľudí.“

▪ **„ak“** Toto je podmienková veta tretieho stupňa, čo znamená možný budúci čin.

▪

NASB	**„lebo nenosí meč zbytočne“**
NKJV	**„lebo nenosí meč márne“**
NRSV	**„lebo autorita nenosí meč márne“**
TEV	**„ich moc trestať je skutočná“**
NJB	**„nie je to len tak, že symbolom autority je meč“**

Slovo „meč“ (*machaira*) sa vzťahuje na malý rímsky meč, používaný pri ťažkom, hrdelnom treste (Sk 12:2; Rim 8:35). Tento text a Sk 25:11 sú východiskom pre trest smrti v Novej zmluve, kým 1M 9:6 jasne uvádza SZ pohľad. Strach je jeden efektívny, odstrašujúci prostriedok chaosu!

▪ **„lebo je služobníkom Božím, pomstiteľom“** Výraz pre pomstiteľa (*ekdikos*) je v SZ použitý niekoľkokrát. Dokonca je použitý v prvej časti 3M 19:18. Ak človek v SZ zabil iného človeka, dokonca aj náhodne, rodina tejto osoby mala právo uplatniť odvetu „oko za oko“ (krvná pomsta). Zdá sa, že Pavol dáva tento SZ zvyk do súvisu s autoritou civilnej vlády.

13:5 „Preto je nevyhnutné podriaďovať sa“ Uvedené sú tu dva dôvody (1) uniknúť trestu, buď Božiemu alebo vládnych civilných autorít a (2) kvôli svedomiu veriaceho.

▪ **„kvôli svedomiu“** Grécky výraz „svedomie“ nemá SZ ekvivalent, iba ak hebrejský výraz „hruď“, ktorý naznačuje poznanie seba a svojich motívov. Pôvodne tento grécky výraz súvisel s vedomím, týkajúcim sa piatich zmyslov. Začal sa používať vo vzťahu k vnútorným zmyslom (Rim 2:15). Pavol tento výraz používa dvakrát pri súde v Skutkoch (23:1 a 24:16). Tam sa to týka jeho vnímania, že vedome neporušil známe náboženské povinnosti voči Bohu (1Kor 4:4).

Svedomie je rozvíjajúce sa chápanie motívov a činov veriacich založené na (1) biblickom svetonázore; (2) prebývajúcom Duchu a (3) životnom poznaní, založenom na Božom slove. To je možné iba osobným prijatím evanjelia.

13:6 „kvôli tomu platíte aj dane“ Toto je prítomný aktívny indikatív, hoci vo svojej forme to mohol byť prítomný aktívny imperatív (pozri JB). Je to jeden z príkladov kresťanskej zodpovednosti práve voči civilným autoritám, lebo vládne autority sú Božími služobníkmi.

13:7

NASB	**„Poskytujte všetkým, čo im patrí: daň ...; clo ...; strach ...; úctu „**
NKJV	**„Preto poskytuje všetkým, čo im patrí; dane ...; clá ...; strach ...; úctu“**
NRSV	**„spláca všetkým, čo im patrí – dane ...; výnosy ... ; rešpekt ...; úctu“**
TEV	**„Plať, teda, čo im dĺžiš; plať im svoje osobné a majetkové dane a prejavuj rešpekt a úctu všetkým“**
JB	**„Plať každému vládnemu úradníkovi to, čo má právo žiadať – či je to priama lebo nepriama daň, strach alebo úcta“**

Toto by sa mohlo vzťahovať na dve odlišné skupiny civilných autorít (RSV), no pravdepodobne sa tu myslí na to, že kresťania majú platiť dane a prejavovať úctu civilným autoritám, pretože tieto fungujú ako Boží služobníci (v. 1,4 /dvakrát/,6; Mt 22:15-22).

▪ Dva výrazy – „daň“ a „clo“ sa tu používajú ako synonymá (hoci TEV ich rozlišuje). Keby sme ich analyzovali etymologicky (pôvodný význam), prvé by súviselo s daňami platenými porazeným národom (Lk 20:22) a druhé s osobnými daňami (Mt 17:25; 22:17,19).

POCHOPENIE KONTEXTU RIMANOM 13:8-14

A. V. 1-7 je možné chápať ako jeden obsahový celok v tomto literárnom kontexte. No zdá sa, že predmet „dlhu" vo v. 7 obsahuje odlišný význam vo v. 8. Veriaci majú určitý záväzok voči štátu; takisto majú určitý záväzok aj voči iným ľudským bytostiam.

B. Verše 8-10 sú jednou myšlienkou – podobne, ako v. 11-14. Obsahujú diskusiu z 12. kapitoly o kresťanskej zodpovednosti milovať iných.

C. Pavlovo použitie SZ Dekalógu ako morálneho sprievodcu veriacim NZ ukazuje pokračujúcu dôležitosť SZ v oblasti zbožného života (posvätenia), nie spasenia (ospravedlnenia). Zdá sa, že Pavol skombinoval niekoľko zdrojov pri zostavovaní svojich etických smerníc:
   1. Ježišove slová
   2. vedenie Ducha
   3. SZ
   4. svoj rabínsky tréning
   5. svoje poznanie gréckych mysliteľov (zvlášť stoikov)

D. Verše 11-14 majú eschatologickú orientáciu (koniec vekov). Kontrast tmy a svetla bol charakteristickým pre židovskú literatúru, vrátane zvitkov od Mŕtveho mora. Je tiež bežný v spisoch Jána a Pavla. Napätie medzi „už" a „ešte nie" v kresťanskom živote je stimulom pre zbožný život. „Nový vek" (Božie kráľovstvo) bolo nastolené a skoro sa naplní. Tento text je veľmi podobný 1Tes 5:1-11.

E. Verše 13-14 priniesli v lete r. 386 zmenu do Augustínovho života. Vo svojej knihe *Confessions* 8:29 hovorí: „Nečítal som ďalej, ani som nemal potrebu, zrazu na konci tejto vety mi srdce zalialo jasné svetlo a celá temnota pochýb zmizla preč".

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 13:8-10

(8) Nebuďte si dlžní nič okrem vzájomnej lásky; lebo ten, kto miluje svojho blížneho, naplnil zákon. (9) Lebo tieto prikázania „NEDOPUSTÍŠ SA CUDZOLOŽSTVA, NEZABIJEŠ, NEUKRADNEŠ, NEBUDEŠ DYCHTIŤ", a ak je nejaké ďalšie prikázanie, sú zhrnuté v tomto výroku: „MILOVAŤ BUDEŠ SVOJHO BLÍŽNEHO AKO SAMÉHO SEBA". (10) Láska nerobí blížnemu nič zlé; preto je láska naplnením zákona.

13:8 „nebuďte si dlžní nič" Toto je prítomný aktívny imperatív s negatívnou časticou, čo obyčajne znamená zastaviť čin, ktorý je už v procese. Táto dôrazná fráza má dva zápory. Mohlo to súvisieť s otázkami zdaňovania (v. 6-7). Finančný dlh je vždy emocionálne a potenciálne aj duchovne vyčerpávajúci. Pozor na svetáctvo – míňanie peňazí, ktoré ani nemáme. Okráda veriacich o osobnú dobročinnosť a o ich schopnosť podporovať kresťanské záležitosti. No tento verš sa <u>nedá</u> použiť ako dôkazový text pre podporu myšlienky: „žiadny spotrebiteľský úver". Biblia musí byť vykladaná vo svetle jej vlastnej doby. Toto nie sú čerstvé ranné správy! Verše 8-10 zdôrazňujú prioritu toho, aby sme sa navzájom milovali (1) ako zmluvní bratia (Mt 13:34-35; 22:39-40); a (2) ako spoluobčania (Mt 5:42; Gal 6:10).

▪ **„okrem vzájomnej lásky"** Toto je kľúčová myšlienka v. 8-10 (J 13:34; 15:12; Rim 12:10; 1Kor 13; Fil 2:3-4; 1Tes 4:9; Žid 13:1; 2Pt 1:7; 1J 3:11; 4:7,11-12).

▪ **„ten, kto miluje svojho blížneho"** Toto sloveso je prítomné aktívne particípium. Nevzťahuje sa to k izolovaným alebo príležitostným činom lásky, ale k životnému štýlu Kristovskej lásky.

Výraz „blížny" znamená doslovne: „iný iného druhu" (*heteros*), hoci rozlíšenie medzi *heteros* a *allos* (iný rovnakého druhu) v koinskej gréčtine nebolo až také silné. V kontexte sa to môže týkať blížneho v tom najširšom možnom slova zmysle, či ide o veriaceho alebo nie (12:14-21; Lk 10:25-37). No citát z 3M 19:18 sa v kontexte vzťahuje na iného zmluvného partnera (spolu-Izraelitu).

Kresťania by mali milovať iných kresťanov ako bratov a stratených ľudí ako potenciálnych bratov. Kresťanstvo je rodina. Každý člen žije a slúži pre zdravie a rast celku (1Kor 12:7).

▪

NASB, NKJV,
NRSV **„naplnil zákon"**
TEV **„poslúchol zákon"**
JB **„uskutočnil svoje záväzky"**

Toto bežné grécke sloveso (*pleroo*) môže byť preložené niekoľkými spôsobmi. Je to perfektum aktívneho indikatívu, čo sa dá prekladať ako „bol a naďalej je naplňovaný". Robert Hanna v knihe *A Grammatical Aid to The Greek New Testament* cituje A. T. Robertsona a nazýva to „gnómická dokonalosť (vzťahujúca sa na obvyklú pravdu, dobre známu jej adresátom)" (s. 28). Opakuje sa to vo v. 10 (Gal 5:14; 6:2).

13:9 Pre Pavla nie je neobyčajné používať Mojžišov zákon (2M 20:13-17 alebo 5M 5:17-21 a 3M 19:18) k motivácii novozmluvných veriacich. V Ef 6:2-3 Pavol tiež používal jedno z 10 Božích prikázaní ako motiváciu pre kresťanov (1Tim 1:9-10). Tento SZ text nebol prostriedkom spasenia, no bola to stále Božia zjavená vôľa správanie ľudí voči Bohu a jeden voči druhému (Rim 15:4; 1Kor 10:6,11). Je možné, že citovanie zo SZ bol Pavlov spôsob nachádzania vzťahu k Židom, aj k pohanským veriacim v rímskom zbore. Toto použitie výrazu „naplnil" tiež súviselo s Ježišovou diskusiou o zákone v Mt 5:17.

Je možné, že sa to vzťahuje k zákonu všeobecne, zákonu ako spoločenským normám a nie konkrétne k Mojžišovmu zákonu (pozri preklad JB). No skutočnosť, že Pavol cituje zo SZ vo v. 9 naznačuje odkaz na Mojžišov zákon. Všimnite si, že len láska, nie dodržiavanie ľudských zákonov, môže v skutočnosti naplniť Zákon!

ZVLÁŠTNA TÉMA: PAVLOVE POHĽADY NA MOJŽIŠOV ZÁKON

A. Je dobrý a je od Boha (Rim 7:12,16)
B. Nie je to cesta k spravodlivosti a k prijatiu Bohom (môže byť dokonca aj kliatbou, Gal 3)
C. No stále je to Božia vôľa pre veriacich, pretože je to Božie sebazjavenie (Pavol často cituje SZ, aby usvedčil a/alebo povzbudil veriacich)
D. Veriaci sú prostredníctvom SZ informovaní (Rim 4:23-24; 15:4; 1Kor 10:6,11), no nie spasení (Sk 15; Rim 4; Gal 3; Židom)
E. V Novej zmluve funguje, aby
    1. ukázal hriešnosť (Gal 3:15-29)
    2. viedol vykúpené ľudstvo v spoločnosti
    3. informoval o kresťanských etických rozhodnutiach

Je to práve toto teologické spektrum, siahajúce od kliatby a pominutia až k požehnaniu a stálosti, čo spôsobuje problém pri pokuse o chápanie Pavlovho vnímania Mojžišovho zákona. V knihe *A Man in Christ* James Stewart ukazuje Pavlovo paradoxné myslenie a písanie: „Prirodzene by človek očakával, že muž, ktorý sám vytvára systém myšlienok a doktríny, sa bude snažiť tak prísne, ako je to len možné, definovať význam pojmov, ktoré používa. Očakávali by ste od neho, že bude cieliť na precíznosť vo frazeológii svojich hlavných myšlienok. Žiadali by ste, aby slovo, ktoré raz použil váš pisateľ v konkrétnom zmysle, nieslo naďalej ten istý zmysel. No hľadať toto u Pavla znamená sklamať sa. Veľa z jeho frazeológie splýva, nie je prísne vyhranená … „Zákon je svätý“, píše. „Teším sa v Božom zákone podľa vnútorného človeka“ (Rim 7:12-13), no je to jasne iný aspekt *nomos*, ktorý spôsobuje to, že na iných miestach hovorí „Kristus nás vykúpil z kliatby zákona (Gal 3:13)““ (s. 26).

▪ **„Lebo tieto“** Toto je odkaz na Desať Božích prikázaní alebo Dekalóg. Poradie tohto zoznamu v druhej polovici Desiatich Božích prikázaní vychádza z gréckeho rukopisu B, nazývaného Vatikánsky. Je trochu odlišný od mazoretického hebrejského textu 2M 20 a 5M 5. Druhá polovica Dekalógu sa zaoberala vzájomnými vzťahmi v Izraeli na základe ich vzťahu k YHWH.

▪ **„a ak je nejaké ďalšie prikázanie“** Toto je podmienková veta prvého stupňa, u ktorej sa predpokladá, že z pohľadu autora alebo kvôli jeho literárnym zámerom ide o pravdu. Existujú aj ďalšie prikázania. Táto fráza znamenala: „ak sú nejaké ďalšie prikázania okrem Dekalógu“. Inými slovami povedané, toto zhrňuje celý Mojžišov zákon alebo možno „zákon“ vo všeobecnosti.

V tradíciách gréckych rukopisov existuje variant v súvislosti s tým, koľko ich je a v akom poradí je týchto Desať Božích prikázaní uvedených. Judaizmus má svoje poradie; katolíci a protestanti majú tiež odlišné poradie. Význam tohto oddielu nie je ovplyvnený týmito odlišnosťami, čo je pravdou o veľkej väčšine odlišností v rukopisoch.

▪ **„sú zhrnuté v tomto výroku“** Toto je citát z 3M 19:18. Niekoľkokrát bol tento text citovaný v evanjeliách (Mt 5:43; 19:19; 22:39; Mk 12:31 a Lk 10:27). Ježiš ho nazýva druhým najväčším prikázaním. Takisto bol citovaný v Gal 5:14 a Jak 2:8. Keď niekto miluje Boha, potom bude milovať aj to, čo miluje Boh – ľudské bytosti, stvorené na Jeho obraz.

▪ **„MILOVAŤ BUDEŠ SVOJHO BLÍŽNEHO AKO SAMÉHO SEBA“** Veriaci musia milovať samých seba tak, ako ich miluje Boh - predtým, než dokážu milovať a prijímať iných. Primeraná seba-láska nie je zlá. Podstatná pravda tejto časti je jasne stanovená – miluj iných (v. 10). Tí, ktorých sa dotkla Božia seba-dávajúca a obetavá láska, budú ostatných milovať

rovnakým spôsobom. Toto je podstatou Kristovej podoby (obnoveného Božieho obrazu). V prítomnosti takéhoto druhu lásky nie je potrebné mať „zákon“.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 13:11-14

(11) Toto *robte* poznajúc čas, že už je hodina, kedy sa máte zobudiť zo spánku; lebo teraz je nám spasenie bližšie, než vtedy, keď sme uverili. (12) Noc takmer pominula a deň je blízko. Preto odložme skutky tmy a oblečme si pancier svetla. (13) Správajme sa primerane dňu, nie v hýrení a pití, nie v sexuálnej promiskuite a zmyselnosti, nie v hádkach a žiarlivosti. (14) No oblečte si Pána Ježiša Krista a nezaopatrujte telo, čo sa týka *jeho* žiadostivostí.

13:11
NASB **„toto *robte*“**
NKJV **„a *robte* toto“**
NRSV **„Okrem toho“**
TEV **„Musíte robiť toto“**
NJB **„Navyše“**

Toto je spôsob prepojenia toho, čo nasleduje (v. 11-14) s tým, čo predchádza (v. 8-10). Buďte činiteľmi slova, nie len poslucháčmi! Láska musí byť uvedená do činu.

▪ **„poznajúc čas“** Je to aktívne particípium perfektum. Tento výraz pre čas (*kairos*) sa používal v zmysle zvláštneho časového obdobia, nie pravidelného chronologického času (*chronos*). Veriaci musia žiť vo svetle návratu Krista, ktorý sa môže udiať v ktoromkoľvek momente.

▪ **„že už je hodina“** Táto metafora - „hodina“ (používaná často v Jánovom evanjeliu) sa vzťahuje na zvláštny moment (podobne *kairos*) v Božom vykupiteľskom pláne (3:26; 1Kor 7:29; 10:11; Jak 5:8; 1Pt 4:7; 2Pt 3:9-13; 1J 2:18; Zj 1:3,22:10). Používa sa o čase Ježišovho ukrižovania, aj návratu.

▪ **„spánku“** Tento výraz je tu použitý obrazne a týka sa morálnej aj duchovnej nedbalosti (Ef 5:8-14; 1Tes 5:6). Slová majú význam len v konkrétnom kontexte. Pozor na fixné definície. Všetky slová majú niekoľko možných významov (sémantická oblasť).

▪ **„lebo teraz je nám spasenie bližšie“** Spasenie je počiatočné rozhodnutie a proces. Pozri Zvláštna téma v 10:13. Spasenie nebude úplné, kým veriaci nebudú mať svoje nové telá (1J 3:2; 1Tes 4:13-18; Žd 9:28; 1Pt 1:5). Teologicky sa to nazýva „oslávenie“ (Rim 8:30). Je to nádej v každej generácii kresťanov, ktorí očakávajú, že Pán sa vráti ešte počas ich života (Lk 21:28). Pavol nebol výnimkou (1Tes 4:15).

▪ **„než vtedy, keď sme uverili“** Kresťanstvo začína rozhodnutím (okamžité ospravedlnenie a posvätenie), no musí vyústiť v zbožný životný štýl (progresívne posväcovanie) a končí sa Kristovou podobou (oslávenie). Človek musí prijať Božiu ponuku v Kristovi (J 1:12; 3:16; Rim 10:9-13). Toto počiatočné rozhodnutie nie je koniec, ale začiatok!

13:12 „Noc takmer pominula“ Toto sa vzťahuje na prítomný vek zla, ktorý je už ničený a nahradzovaný (1Kor 7:29-30; 10:11; Jak 5:8; 1Pt 4:7; 2Pt 3:9,11; 1J 2:18; Zj 1:3; 22:10). Pozri Zvláštna téma v 12:2.

▪ **„deň je blízko“** Toto je perfektum aktívneho indikatívu. Na mysli má posledné dni (Fil 4:5; Jak 5:9). Žijeme v posledných dňoch od Ježišovho vtelenia. Budú trvať až po Jeho slávny návrat. Všetci veriaci od prvého storočia sú prekvapení takým dlhým odkladom Kristovho návratu. No nový vek nastal v Kristovi.

▪ **„odložme ... oblečme“** Toto sú aoristové mediálne subjunktívy, čo je prejavom určitej náhodilosti. Význam týchto slov je: „vy sami odložte ... oblečte si raz a navždy alebo rozhodne“. Boh aj ľudstvo sú aktívni pri ospravedlňovaní (pokánie a viera) a posväcovaní (zbožný život). Táto metafora odievania je v Pavlových spisoch veľmi bežná. Veriaci si majú zobliecť svoje šaty, v ktorých spia, a obliecť si svoju vojenskú výzbroj (Ef 4:22-25; Kol 3:10,12,14). My sme kresťanskí vojaci, pripravujúci sa na každodenný duchovný zápas (Ef 6:10-18).

▪ **„pancier svetla“** Toto je pravdepodobne zmienka o Iz 59:17. Veriaci si musia rozhodne obliecť pancier a zbrane spravodlivosti (2Kor 6:7; 10:4; Ef 6:11,13; 1Tes 5:8). Božia výzbroj je k dispozícii všetkým veriacim, no musia (1) rozpoznať svoju potrebu; (2) rozpoznať Božie zabezpečenie a (3) osobne a zámerne ich uskutočňovať vo svojom každodennom zmýšľaní a živote. Každý deň prebieha duchovný zápas!

13:13 „Správajme sa primerane“ Toto je aoristový aktívny subjunktív, doslova „kráčať“. Bol to hebrejský slovný zvrat pre životný štýl. Pavol ho používa viac ako 33-krát.

Zoznam hriechov v tomto verši sa skladá z troch párov výrazov. Tieto výrazy majú určité sémantické prekrytie. Je možné, že to mali byť synonymá. Pozri Zvláštna téma: Nectnosti a ctnosti v 1:28-32.

Tieto výrazy môžu súvisieť s napätím medzi veriacimi Židmi a pohanmi v rímskej cirkvi. Noví veriaci z pohanov mohli pokračovať (1) v niektorých svojich nemorálnych pohanských bohoslužobných praktikách alebo (2) sa správať arogantne naproti vracajúcim sa veriacim židovským vodcom, ktorí nakrátko odišli kvôli nariadeniu Kladia, ktorý zakázal všetky židovské zhromaždenia a obrady v Ríme.

▪ **„nie v hýrení a pití“** Toto sa vzťahovalo na sexuálnu nemorálnosť, ktorá bola v pohanských náboženských rituáloch spojená s opilstvom. V zozname hriechov tela v Gal 5:21 sú tieto výrazy tiež uvedené vedľa seba.

▪ **„nie v sexuálnej promiskuite a zmyselnosti“** Zdá sa, že táto dvojica sa prekrýva s prvou dvojicou. Druhý výraz je použitý v NZ veľmi veľakrát (Mk 7:22; 2Kor 12:21; Gal 5:19; Ef 4:19; 1Pt 4:3; 2Pt 2:7). Ak sa prvá dvojica sústreďuje na opilstvo, táto sa sústreďuje na sexuálnu nemorálnosť, dokonca spoločensky nekontrolované oddanie sa zmyselnosti.

▪ **„nie v hádkach a žiarlivosti“** Tieto výrazy hovoria o hádkach medzi ľuďmi (Gal 5:20). Toto mohlo byť výsledkom nevhodného správania prvých dvoch dvojíc. Ak sú tieto adresované kresťanom (1Kor 3:3; Kol 3:8), odrážajú niektoré z pohanských náboženských praktík, ktoré musia v životoch veriacich prestať. No kontextom tohto verša je kontrast voči veriacim, takže v tom zmysle ide skôr o varovanie.

13:14 „No oblečte si Pána Ježiša Krista“ Táto metafora súvisí s Ježišovým kráľovským odevom, ktorý je teraz umiestnený na ramená veriacich (pozičné posvätenie). Niektorí bádatelia to vnímajú ako narážku na oblečenie pri krste. Táto odevná metafora je prvýkrát spomenutá vo v. 12. Je to spôsob, ako ukázať novú pozíciu veriacich v Kristovi. Takisto to zdôrazňovalo skutočnosť, že veriaci musia uskutočňovať svoje rozhodnutia nového životného štýlu (progresívne posväcovanie) kvôli ich novej pozícii v Kristovi (Ef 4:22,24; Kol 3:8).

V Gal 3:27 je táto pravda vyjadrená ako výrok skutočnosti, indikatív; tu je to vyjadrené ako imperatív (aorist mediálny).

Toto napätie medzi indikatívom a imperatívom je napätím medzi našou pozíciou v Kristovi a naším úsilím vlastniť toto postavenie. Sme „posvätení" v momente spasenia, no sme nabádaní k tomu, aby sme boli „svätí". Toto je biblický paradox úplného a bezplatného spasenia v Kristovi a jasné povolanie ku Kristovej podobe!

▪ **„nezaopatrujte"** Toto je prítomný mediálny imperatív s negatívnou časticou. Táto gramatická forma obyčajne znamená zastaviť čin, ktorý je už v procese. Zdá sa, že to naznačuje, že niektorí kresťania v Ríme žili nevhodný morálny život. Mohlo by to byť niečo, čo si priniesli zo svojich pohanských bohoslužobných rituálov.

Je ťažké vysvetliť NZ učenie o telesnom kresťanstve. NZ autori prezentujú stav ľudstva v čierno-bielych výrazoch. Výraz „telesný kresťan" je sám osebe rozporuplný. Napriek tomu je to realita našich životov - „už, no ešte nie". Pavol rozdelil ľudstvo do troch skupín (1Kor 2:14-3:1): (1) prirodzený človek (stratené ľudstvo), 2:14; (2) duchovný človek (spasené ľudstvo), 3:1; a (3) človek tela (telesní kresťania alebo novonarodení kresťania), 3:1.

▪ **„telo, čo sa týka *jeho* žiadostivostí"** Pavol vedel veľmi dobre o neustálej hrozbe padlej adamovskej prirodzenosti (Rim 7; Ef 2:3), no Ježiš nám dáva moc a túžbu žiť pre Boha (Rim 6). Je to neustály zápas (8:5-7; 1J 3:6-9).

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Prečo bol Pavlov výrok o vláde pre prvých kresťanov taký radikálny?
2. Mali by sa kresťania podriaďovať každej forme vlády?
3. Mali by sa kresťania podriaďovať všetkým zákonným požiadavkám vlády?
4. Učí verš 1. „božskému právu kráľov"?
5. Uvádza v tejto oblasti Pavol nové teologické pohľady alebo existuje v tejto oblasti precedens už v Ježišových slovách v Mt 22:21?
6. Je občianska neposlušnosť niekedy pre kresťanov ospravedlniteľná (Sk 5:25-32)?
7. Ako súvisí 4. verš s otázkou trestu smrti?
8. Je kresťanské svedomie vždy správne (v. 5)?
9. Je pravda, že na základe 8. verša by veriaci nemali mať kreditné karty?
10. Hovorí 8. verš o našej láske k iným kresťanom alebo ku všetkým ľuďom?
11. Prečo Pavol používa Dekalóg ako podnet pre NZ veriacich?
12. Prečo by Pavol uvádzal v spojitosti s veriacimi také hrozné hriechy?
13. Ako si môže človek „obliecť Pána Ježiša Krista"?

RIMANOM 14

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	JB
Nesúď svojho brata	Zákon slobody	Láska rešpektuje zábrany iných	Nesúď iných	Dobročinnosť voči tým, čo majú zábrany
14:1-12	14:1-13	14:1-4	14:1-4	14:1-12
		14:5-6	14:5-12	
		14:7-9		
		14:10-12		
Nebuď príčinou zakopnutia tvojho brata	Zákon lásky		Nespôsobuj pád iných	
14:13-23		14:13-23	14:13-18	14:13-15
	14:14-23			
				14:16-21
			14:19-23	
				(14:22-15:6)
				14:22-23

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“)
SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú kapitolu. Identifikujte predmety. Porovnajte svoje rozdelenie predmetov s vyššie uvedenými piatimi prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora, čo je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

18. Prvý odsek
19. Druhý odsek
20. Tretí odsek
21. Atď.

POCHOPENIE KONTEXTU VERŠOV 1-12

A. Táto kapitola sa snaží vyvážiť paradox kresťanskej slobody a zodpovednosti. Tento literárny celok prebieha až po 15:13.

B. Problémom, ktorý privodil túto kapitolu, bolo možno napätie medzi pohanskými a židovskými veriacimi v rímskom zbore (alebo snáď Pavlova aktuálna skúsenosť v Korinte). Pred obrátením mali Židia sklon byť zákonníckymi a pohania nemorálnymi. Nezabúdajte, že táto kapitola je adresovaná úprimným Ježišovým nasledovníkom. Nie je určená pre telesných veriacich (1Kor 3:1). Obom skupinám je pripísaný ten najvyšší motív. V extrémoch na obidvoch stranách existuje nebezpečenstvo. Táto

diskusia nie je oprávnením pre puntičkárstvo v oblasti zákonníctva alebo pre vystatovanie sa liberálov.

C. Veriaci si musia dávať pozor, aby nerobili zo svojej teológie alebo etiky normu pre všetkých ostatných veriacich (2Kor 10:12). Musia chodiť vo svetle, ktoré majú, no zároveň chápať, že ich teológia nie je automaticky Božou teológiou. Veriaci sú stále ovplyvňovaní hriechom. Musíme sa navzájom povzbudzovať, napomínať a vyučovať podľa Písma, rozumu a skúsenosti, no vždy v láske. Čím viac človek vie, tým viac si uvedomuje, že nevie (1Kor 13:12)!

D. Postoj a motívy človeka pred Bohom sú skutočným kľúčom v hodnotení jeho činov. Kresťania budú stáť pred Kristom, aby boli súdení v tom, ako jeden s druhým zaobchádzali (v. 10,12 a 2Kor 5:10).

E. Martin Luther povedal: „Kresťanský človek je najslobodnejší pán zo všetkých, nikomu nie je podriadený; kresťanský človek je najsvedomitejší sluha všetkým, podriadený všetkým“. Biblická pravda je často prezentovaná v paradoxe plnom napätia.

F. Týmto ťažkým, no veľmi podstatným predmetom sa zaoberá celý literárny celok Rim 14:1-15:3 a tiež 1Kor 8-10 a Kol 2:8-23.

G. Napriek tomu treba uviesť, že pluralizmus medzi úprimnými veriacimi nie je zlou vecou. Každý veriaci má silné, aj slabé stránky. Každý musí chodiť vo svetle, ktoré má a vždy byť otvorený Duchu a Biblii pre viac svetla. V tomto období videnia cez temné sklo (1Kor 13:8-13) človek musí chodiť v láske (v. 15) a pokoji (v. 17,19) v záujme vzájomného vzdelávania sa.

H. Tituly „silnejší“ a „slabší“, ktoré Pavol dáva týmto skupinám, nás vedú k určitým predsudkom o nich. Určite to nebol Pavlov zámer. Obidve skupiny tvorili úprimne veriaci. Nemáme sa pokúšať formovať iných kresťanov podľa seba! V Kristovi sa navzájom prijímame!

I. Celú túto diskusiu by sme mohli načrtnúť ako
   1. prijímajte jedni druhých, lebo Boh nás prijíma v Kristovi (14:1,3; 15:7)
   2. nesúďte jedni druhých, lebo Kristus je náš jediný Pán a Sudca (14:3-12)
   3. láska je dôležitejšia než osobná sloboda (14:13-23)
   4. nasledujte Kristov príklad a vzdajte sa svojich práv pre budovanie a dobro iných (15:1-13).

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 14:1-4
(1) Teraz prijímajte toho, ktorý je slabý vo viere, *ale* nie *za účelom* odsudzovania jeho názorov. (2) Niekto má vieru, že môže jesť všetko, no ten, kto je slabý, je *len* zeleninu. (3) Ten, kto je, nemá pozerať s opovrhovaním na toho, kto neje, a ten, kto neje, nemá súdiť toho, kto je, lebo Boh ho prijal. (4) Kto si, že súdiš sluhu iného? Svojmu vlastnému pánovi stojí alebo padá; a bude stáť, lebo Pán môže urobiť to, aby stál.

14:1
NASB „Teraz prijímajte“
NKJV „Ujímate sa“
NRSV, TEV „Uvítajte“
NJB „Prejavte radosť“

Toto je prítomný mediálny imperatív (15:1). Je to neustály príkaz s dôrazom na predmet. Zámeno „vy“ je v gréčtine slovesom, no v angličtine súvisí s významom „silných“ kresťanov (15:1). Poukazuje na dve skupiny v rímskom zbore. Mohlo to súvisieť s (1) napätím medzi veriacimi Židmi a pohanmi (15:7-21) alebo (2) rôznymi typmi osobností. Celý tento kontext sa zaoberá pravdivými, úprimnými veriacimi; niektorí sú vo svojej viere silní, iní slabí. Viera je tu použitá v zmysle chápania evanjelia a jeho radikálne nových a oslobodzujúcich dosahov.

▪
NASB, NKJV „toho, ktorý je slabý vo viere“
NRSV, TEV „tých, ktorí sú slabí vo viere“
JB „Ak viera človeka nie je dosť silná“

Táto fráza je zdôraznená tým, že je v gréckom texte na začiatku. Doslovne znamená: “slabý vo viere“. Prítomný čas sústreďuje čitateľa na skutočnosť, že sa to týka životného štýlu. Je to popis zákonníckeho zmýšľania. Prehnane puntičkársky brat kresťan je v tejto kapitole opísaný troma spôsobmi: (1) zákaz jedla (14:2,6,21); (2) dôraz na zvláštne dni (14:5-6) a (3) zákaz vína (14:17,21). Ten istý typ človeka sa spomínal v Rim 15:1 a 1Kor 8:9-13; 9:22. Dávajte si pozor, aby ste sa príliš rýchlo nerozdeľovali do kategórií - silný alebo slabý kresťan. Často je to tak, že veriaci sú v jednej oblasti slabí, a v inej silní.

Pavlov postoj k týmto záležitostiam je veľmi odlišný v Gal 4:9-10 a Kol 2:16-23. Tieto texty odrážajú postoje a učenia falošných učiteľov. V Liste Rimanom sú to úprimní veriaci, ktorí majú príliš puntičkárske svedomie.

ZVLÁŠTNA TÉMA: SLABOSŤ

Tu je kontrast. Falošní učitelia sa chvália svojím uznaním a rečníckym štýlom, no Pavol pozná cenu „slabosti“ (*astheneo*). Všimnite si, ako často sú tieto výrazy (v ich rôznej podobe) použité v 1 a 2 Korinťanom.

Chvála	**Slabosť**
1Kor 1:29,31	1Kor 1:25,27
3:21	2:3
4:7	4:10
5:6	8:7,9,10,11,12
9:15,16	9:22
2Kor 1:12,14	11:30
5:12 /dvakrát/	12:22
7:4,14 /dvakrát/	15:43
8:24	2Kor 10:10
9:2,3	11:21,29,30
10:8,13,15,16,17	12:5,9,10 /dvakrát/
11:12,16,17,18,30	13:3,4 /dvakrát/, 9
12:1,5,6,9	

Pavol používa koncept slabosti niekoľkými rôznymi spôsobmi:
1. slabosť z Boha, 1Kor 1:25
2. slabý vo svete, 1Kor 1:27
3. Pavlova slabosť a strach, 1Kor 2:3; 9:22; 2Kor 11:29,30; 12:5
4. Pavol a jeho misijný tím, 1Kor 4:10; 2Kor 11:21
5. slabý veriaci (Rim 14:1-15:13); 1Kor 8:7,9,10,11,12; 9:22
6. fyzická choroba, 1Kor 11:30
7. časti ľudského tela, 1Kor 12:22
8. fyzické telo, 1Kor 15:43
9. Pavlova fyzická prítomnosť alebo jeho rečnícke zručnosti; 2Kor 10:10
10. Pavlova slabosť zosilňovala Božiu silu; 2Kor 12:9,10; 13:4,9
11. Kristova zvesť skrze Pavla; 2Kor 13:3
12. Kristovo fyzické telo, 2Kor 13:4

▪

NASB **„*ale* nie *za účelom* odsudzovania jeho názorov“**
NKJV **„ale nie viesť roztržky kvôli pochybným veciam“**
NRSV **„ale nie za účelom hádania sa kvôli názorom“**
TEV **„ale nehádajte sa s nimi kvôli ich osobným názorom“**
JB **„bez vyvolávania sporu“**

Veriaci musia plne prijímať iných veriacich, s ktorými nesúhlasia - bez toho, aby sa ich pokúšali zmeniť! Toto si vyžaduje slobodu svedomia ako základ spoločenstva, nie prisúdenú uniformitu. Všetci veriaci sú v procese. Musia dať Duchu čas, aby pracoval a formoval každého do zrelosti, no aj keď budú zrelí, všetci sa nezhodnú.

14:2 Typ jedla, o ktorom hovorí tento verš, je určený pre náboženské účely a nie pre zdravie. Problém so stravou vznikol z dvoch možných zdrojov: (1) židovské stravovacie zákony (3M 11) alebo (2) mäso obetované pohanským modlám (1Kor 8-10). Ježiš jasne učil, že strava nie je tým, čo znečisťuje človeka (Mt 15:10-20; Mk 7:14-23). Túto pravdu ilustruje Petrovo videnie, týkajúce sa Kornélia v Skutkoch 10.

14:3 „Ten, kto je, nemá pozerať s opovrhovaním“ „Nepozerať sa s opovrhovaním“ je prítomný aktívny imperatív slova *ezoutheneo* s negatívnou časticou, čo obyčajne znamená zastaviť čin, ktorý je už v procese. „Opovrhovať“ doslovne znamená „zľahčovať niečo“,

„znevažovať“ alebo „považovať za bezcenné“ (14:10; Lk 18:9; 1Kor 6:4; 16:11; 2Kor 10:10; Gal 4:14; 1Tes 5:20). Veriaci sa musia chrániť pred povýšeneckou samospravodlivosťou. Tí, ktorí sú silní vo viere, nesmú odsudzovať slabých vo viere.

▪ **„súdiť“** Toto je prítomný aktívny imperatív s negatívnou časticou, čo obyčajne znamená zastaviť čin, ktorý je už v procese. Slabí vo viere musia prestať súdiť za určité skutky svojich bratov/sestry, ktorí s nimi nesúhlasia v niektorých osobných otázkach viery!

▪ **„Boh ho prijal“** Toto je indikatív aoristu mediálneho. Ten istý výraz je v 1. verši preložený ako „ujať sa“. Základom pre to, aby sa veriaci navzájom prijímali, je to, že Boh ich prijal skrze Krista (15:7). V kontexte hovorí 3. verš priamo k prehnane puntičkárskym kresťanom, slabým vo viere.

14:4 „Kto si“ Toto je v gréčtine veľmi dôrazné a vzťahuje sa na slabého brata alebo sestru.

▪ **„sluhu“** Toto je výraz *aiketes,* ktorý je vytvorený z výrazu *oikos,* čo znamená „dom“, preto sa tu hovorí o domácom otrokovi alebo sluhovi (Lk 16:13; Sk 10:7; Rim 14:4; 1Pt 2:18). V tomto zmysle je použitý v Septuaginte (1M 9:25; 27:37; 44:16,33; 50:18). Tento výraz nie je v NZ použitý ako prevládajúci výraz pre otroka alebo sluhu – prevládajúcim výrazom je *doulos.*

Pavlovým argumentom tu je, že každý veriaci je Kristov otrok/sluha. On je ich „pán“ a len On sám ich bude riadiť a brať na zodpovednosť za ich činy a motívy (2Kor 5:10).

▪ **„Svojmu vlastnému pánovi stojí alebo padá“** V celom kontexte Pavol hovorí o prehnane puntičkárskych kresťanoch, no tento výrok sa jasne vzťahuje na obidve skupiny. Veriaci by urobili lepšie, keby si zo svojho vlastného oka vybrali triesku (Mt 7:1-15).

▪ **„a bude stáť, lebo Pán môže urobiť to, aby stál“** Toto bol úžasný sľub (15:1-2; Júda v. 24-25). Tiež zahŕňa spoluprácu každého veriaceho (1Kor 15:1-2). Pozri Zvláštna téma: Postoj v 5:2.

V tomto bode existuje variant gréckeho rukopisu. Preklad NKJV, vychádza z majuskulových rukopisov D, F, G, 048 a O150, ako aj Vulgáta a uvádza „Boh“ (*Theos*), no MSS, P^{46}, Aleph, A, B, C, P uvádzajú „Pán“ (*kurios*). Preklad UBS^4 hodnotí „Pán“ ako istý (A).

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 14:5-9

(5) Nejaký človek považuje jeden deň za dôležitejší ako druhý, iný považuje každý deň *za rovnaký.* Každý človek musí byť celkom presvedčený vo svojej vlastnej mysli. (6) Ten, kto sleduje deň, sleduje ho pre Pána a ten, kto je, robí to pre Pána, lebo vzdáva vďaku Bohu; a ten, kto neje, pre Pána neje a vzdáva vďaku Bohu. (7) Lebo nikto z nás nežije pre seba a nikto neumiera pre seba; (8) lebo ak žijeme, žijeme pre Pána, alebo ak zomierame, zomierame pre Pána; preto či žijeme alebo umierame, sme Pánovi. (9) Lebo až do konca Kristus zomrel a znovu ožil, aby mohol byť Pánom mŕtvych, aj živých.

14:5 „Nejaký človek považuje jeden deň za dôležitejší ako druhý“ Niektorí ľudia sa ešte stále príliš zaoberajú v náboženských otázkach kalendárom (Gal 4:10; Kol 2:16-17). Všetky dni patria Bohu rovnako. Neexistujú nijaké zvláštne dni. Neexistuje nič také ako: „sekulárne verzus sväté“. Všetko je sväté!

▪ **„Každý človek musí byť celkom presvedčený vo svojej vlastnej mysli“** Toto je prítomný pasívny imperatív. Je to kľúčom k pokoju v tejto oblasti. Osobné presvedčenie veriacich je prioritou pre ich činy (v. 23), no nie pre všetkých veriacich. Boh nežije v mojich teologických škatuľkách. Moja teológia nemusí byť nevyhnutne Božou teológiou!

14:6 „pre Pána“ Táto fráza s datívom je použitá trikrát vo v. 6 a dvakrát vo v. 8. Všetky rozhodnutia životného štýlu úprimných veriacich sa musia robiť ako „pre Pána“ (Ef 6:7 a Kol 3:23), nie len ako osobné preferencie.

14:7 „Lebo nikto z nás nežije pre seba“ Žiadny kresťan nie je izolovaným ostrovom. Kresťania žijú v prvom rade a hlavne pre Krista (v. 8). Činy veriacich ovplyvňujú iných. Sú súčasťou veľkej duchovnej rodiny. Preto musia v láske ohraničiť svoju osobnú slobodu (1Kor 10:24,27-33). Musia umožniť iným, aby aj oni rástli do osobnej slobody. Zákonníctvo vedie k samospravodlivej uniformite, ktorá nie je z Boha. Ježišove najtvrdšie slová a odsúdenie boli nasmerované na samospravodlivých farizejov.

14:8 „ak ... ak“ Toto sú podmienkové vety tretieho stupňa, čo znamená možný budúci čin. Veriaci slúžia Pánovi vo všetkom a pri každej príležitosti (Ef 6:7; Kol 3:23)!

14:9 „Pánom mŕtvych, aj živých“ Toto je neobyčajné poradie týchto výrazov. Môže odrážať Ježišovu smrť a vzkriesenie. Teraz je suverénnym Pánom v oboch sférach.

Tu je sformovaný teologický dôvod, prečo kresťania nesmú žiť len pre seba, ale aj pre iných veriacich. Nepatria sebe; boli kúpení za určitú cenu. Sú Ježišovými sluhami, lebo On zomrel za ich hriechy, aby viac nemuseli byť otrokmi hriechu, ale Boha (Rim 6). Veriaci majú napodobňovať Ježišov život láskyplnej služby tým, že zomierajú svojim, na seba sústredeným žiadostiam (2Kor 5:14-15; Gal 2:20; 1J 3:16).

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 14:10-12

(10) Ale ty prečo súdiš svojho brata? Alebo znovu prečo sa pozeráš na svojho brata s opovrhovaním? Lebo všetci budeme stáť pred súdnou stolicou Božou. (11) Lebo je napísané: „AKO ŽIJEM, HOVORÍ PÁN, KAŽDÉ KOLENO SA SKLONÍ PREDO MNOU A KAŽDÝ JAZYK VZDÁ CHVÁLU BOHU.“ (12) Teda každý jeden z nás sa bude za seba zodpovedať Bohu.

14:10 „Ale ty“ Toto stojí na začiatku vety kvôli dôrazu.

▪ Dve otázky vo v. 10 sú centrálne pre celý text vo v. 1-12. Dve skupiny, o ktorých hovorí v. 3, sú opäť v kontraste. Jedna skupina „súdi“, druhá pozerá „s opovrhovaním“. Obidva postoje sú pre „otrokov“ neprimerané! Ich majster Ježiš Kristus je ten Jediný, ktorý má právo „kritizovať“ alebo „sa pozerať zhora“. Ak sa veriaci správajú ako sudcovia, (1) prisvojujú si Božie miesto a (2) je to len predbežné a nekompletné.

▪ **„všetci budeme stáť pred súdnou stolicou Božou“** Tá istá pravda je vyjadrená v 2Kor 5:10. Veriaci budú vysvetľovať Pánovi, ako sa jeden k druhému správali. Ježiš bude Božím sudcom (Mt 25:31-46).

Preklad NKJV uvádza „súdna stolica Kristova“. Grécke rukopisy, ktoré podporujú KJV, sú prvými napravovateľmi starovekého majuskulového gréckeho rukopisu Aleph2 a C2. *Theos* je uvedené v MSS Aleph, B, C, D, F a G. Prepisovači pravdepodobne zmenili grécky text tak, aby vyhovoval 2Kor 5:10. Je tiež možné, že prepisovači zmenili tento verš, aby sa vzopreli proti starému názoru na Krista, ktorý sa nazýval „adopcionizmus“. Existuje niekoľko

textových variantov, o ktorých sa zdá, že boli urobené kvôli tomu, aby bol text ortodoxnejší (Bart D. Ehrman: *The Orthodox Corruption of Scripture,* vydané v Oxford University Press, 1993), s. 90-91.

14:1 „Lebo je napísané“ Toto je perfektum pasívneho indikatívu. Bol to zvláštny slovný zvrat, ktorý sa používal na popis inšpirovaných SZ citátov. Je to aj odkaz na text v Iz 45:23, ktorý je tiež citovaný vo Fil 2:10-11.

▪ **„Ako žijem“** Toto je prísažná formulka, ktorá je slovnou hračkou so zmluvným menom pre Boha, YHWH. YHWH je z kauzatívnej formy hebrejského slovesa „byť“ (2M 3:14). On je vždy žijúci, jediný žijúci Boh. Preto prisahá na svoju vlastnú existenciu.

14:12 „Teda každý jeden z nás sa bude za seba zodpovedať Bohu“ Kresťania budú súdení (2Kor 5:10) a kritizovanie bratov bude súčasťou tejto skúsenosti. Niektoré staroveké grécke rukopisy vynechávajú „Bohu“, ale text to jasne naznačuje. Tento variant mohol byť ovplyvnený variantom vo v. 10.

POCHOPENIE KONTEXTU RIMANOM 14:13-23

A. Téma vzájomného správania kresťanov naproti sebe sa začala vo v. 1-12. Celá táto téma je založená na pravde, že kresťania majú úplne prijímať iné typy kresťanov, pretože Kristus, ktorý je ich majstrom a sudcom, úplne prijíma obidve skupiny. Duchovné otázky, ktoré sú často dôležité pre jednu skupinu - kvôli ich minulosti, typu osobnosti, rodičom, osobným preferenciám, skúsenostiam, atď. nie sú pre Boha vôbec dôležité.

B. Táto druhá časť diskusie o kresťanskej slobode a zodpovednosti rozvíja túto tému z odlišného bodu pohľadu. V týchto veršoch je to láska veriaceho k Bohu v Kristovi, ktorá ho motivuje milovať jeho rôznych kresťanských bratov. Ako Ježiš položil svoj život za veriacich, aj oni majú odkladať svoju slobodu kvôli tým, za ktorých On zomrel. Tento dôraz na lásku ako základný motív kresťanovho života tiež vidíme v 13:8-10 - vo vzťahoch veriaceho k neveriacim.

C. Pravda, že všetky veci vo fyzickom svete sú čisté, sa niektorým veriacim veľmi ťažko prijíma. Veriaci dokonca často kladú vinu za hriech na „veci“, namiesto na seba. Pavol opakovane hovorí, že všetky veci sú čisté (14:14,20; 1Kor 6:12; 10:25-26; 1Tim 4:4; Tit 1:15). Jeho výroky vychádzajú z Ježišovho učenia o jedle v Mk 7:18-23. Čisté a nečisté jedlo bolo v Sk 10:15 použité u Petra ako príklad na vysvetlenie Božieho prijatia Kornélia.

D. Táto časť je v prvom rade adresovaná „silnému bratovi“. Pavol pripúšťa polopravdu výroku, že „všetky veci sú čisté“, no pridáva, že všetky veci nebudujú alebo nepovznášajú Božiu rodinu (1Kor 6:12; 10:23). Silná sloboda brata môže zdevastovať iného kresťanského brata. Veriaci sú opatrovníci svojich bratov cez Krista a pre Krista.

E. Je veľmi zaujímavé, že Pavol neuvádza alebo nenaznačuje, že „slabší brat“ je v duchovnom procese, ktorý bude viesť k tomu, aby sa stal „silnejším bratom“. Táto celá diskusia sa nezaoberá rastom v milosti, ale prioritou lásky uprostred rôznych kresťanských názorov. Začlenenie veriacich do jednej z dvoch skupín je založené viac na type osobnosti, náboženskom tréningu a osobných skúsenostiach, než na tom, čo je „správne“ alebo „nesprávne“. Úlohou veriaceho nie je meniť iných, ale milovať

a rešpektovať druhú skupinu. Je to otázka srdca, nie mysle. Boh miluje, prijíma a dáva svojho Syna za celé ľudstvo, pre obidve skupiny.

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 14:13-23

(13) Preto viac jeden druhého nesúďme, ale radšej sa rozhodnime pre toto – nedávať prekážku alebo kameň úrazu do cesty bratovi. (14) Viem a som presvedčený v Pánovi Ježišovi, že nič nie je samé o sebe nečisté; no tomu, kto si myslí, že je niečo nečisté, pre neho je to nečisté. (15) Lebo ak je kvôli jedlu tvoj brat zranený, už viac nechodíš podľa lásky. Neničjedlom toho, za koho Kristus zomrel. (16) Preto nedovoľ, aby sa o tom, čo je pre teba dobrou vecou, hovorilo ako o zlom; (17) lebo kráľovstvo Božie nie je jedenie a pitie, ale spravodlivosť a pokoj a radosť v Duchu Svätom. (18) Lebo ten, kto týmto *spôsobom* slúži Kristovi, je prijateľný Bohu a osvedčený ľuďmi. (19) Tak teda snažme sa o veci, ktoré sú pre pokoj a vzájomné budovanie. (20) Neničv Božiu prácu kvôli jedlu. Všetky veci sú naozaj čisté, no sú zlé pre človeka, ktorý je a uráža sa. (21) Je dobré nejesť mäso alebo nepiť víno, alebo *nerobiť nič*, o čo by tvoj brat zakopol. (22) Vieru, ktorú máš, maj ako svoje vlastné presvedčenie pred Bohom. Šťastný je ten, ktorý sám seba neodsudzuje v tom, čo schvaľuje. (23) No ten, kto pochybuje, je odsúdený, ak je, lebo *jeho jedenie* nie je z viery; a čokoľvek nie je z viery, je hriech.

14:13 „jeden druhého nesúďme“ Toto je prítomný aktívny subjunktív s negatívnou časticou, čo naznačuje zastaviť čin, ktorý je už v procese. Toto nie je varovanie, ale zákaz. Veľmi sa to podobá v. 16. Výraz „súdiť“ Pavol už použil 5-krát vo v. 1-12 a teraz ďalšie štyri razy vo v. 13-23.

▪ **„nedávať prekážku alebo kameň úrazu do cesty bratovi“** Toto je prítomný aktívny infinitív s negatívnou časticou, čo naznačovalo zastavenie činu, ktorý už bol v procese. Rovnaká pravda je uvedená vo v. 21 a v 1Kor 8:9.

Výraz „prekážka“ sa vzťahoval na niečo na ceste, čo spôsobovalo, že človek zakopol. Výraz „kameň úrazu“ sa doslova vzťahuje na spúšťací mechanizmus na nastavenej pasci na zvieratá.

Kresťanstvo má spoločný aspekt. Sme opatrovníkmi svojich bratov a sestier, povzbudzovateľmi a priateľmi. Viera je rodina!

14:14

NASB	**„Viem a som presvedčený v Pánovi Ježišovi“**
NKJV	**„Viem a som presvedčený Pánom Ježišom“**
NRSV	**„Viem a som utvrdený v Pánovi Ježišovi“**
TEV	**„Moje spojenie s Pánom Ježišom ma uisťuje“**
JB	**„Teraz si dokonale uvedomujem, samozrejme, a hovorím pre Pána Ježiša“**

Toto je aktívne perfektum výrazu *oida*, ktorý sa používal v zmysle prítomného času spolu s perfektom pasívneho indikatívu. Doslova znamená „naďalej viem, bol som a naďalej som presviedčaný“. Toto je iná formulácia pravdy z v. 5b a 22-23. Chápanie duchovných vecí u veriacich pochádza z ich vzťahu s Ježišom cez Svätého Ducha. Musia žiť vo svetle, ktoré majú.

▪ **„že nič nie je samé o sebe nečisté“** Rovnaká pravda je ilustrovaná v Sk 10:9-16. Veci nie sú zlé, ľudia sú zlí. Nič v stvorení nie je zlé samé osebe a zo seba (v. 20; Mk 7:18-23; 1Kor 10:25-26; 1Tim 4:4 a Tit 1:15)!

▪ **„no tomu, kto si myslí, že je niečo nečisté, pre neho je to nečisté“** To znamená - nečisté v náboženskom zmysle. Veriaci musia hodnotiť svoje činy svojim svedomím (v. 5,22-23). Dokonca aj keď sú zle informovaní o nejakej otázke alebo čine, musia chodiť vo svetle, ktoré majú pred Bohom. Tiež nesmú súdiť iných veriacich podľa svojho svetla, hlavne v nejednoznačných oblastiach (14:1,3,4,10,13).

14:15 „Lebo ak je kvôli jedlu tvoj brat zranený“ Toto je podmienková veta prvého stupňa, o ktorej sa predpokladá, že z pohľadu autora alebo kvôli jeho literárnym zámerom je to pravda. O našom životnom štýle rozhoduje láska, nie naše práva; zodpovednosť, nie sloboda.

Toto súvisí buď (1) so židovskými zákonmi o jedle (3M 11) alebo (2) s mäsom obetovaným modlám (1Kor 8-10). Verš 20 vyjadruje túto pravdu veľmi jasne.

▪ **„už viac nechodíš podľa lásky“** Toto sa často nazýva „zákon slobody“ (Jak 1:25; 3:12), „kráľovský zákon“ (Jak 2:8) alebo „zákon Kristov“ (Gal 6:2). Aj v NZ existujú zodpovednosti a usmernenia!

▪

NASB, NKJV	**„Neničjedlom toho, za koho Kristus zomrel“**
NRSV	**„Nedovoľ, aby to, čo ješ, zničilo toho, za koho Kristus zomrel“**
TEV	**„Nedovoľ, aby jedlo, ktoré ješ, zničilo človeka, za ktorého Kristus zomrel!“**
JB	**„Určite nemáš slobodu jesť to, čo chceš, ak by to znamenalo pád niekoho, za koho Kristus zomrel.“**

Toto je prítomný imperatív s negatívnou časticou, čo obyčajne znamená zastaviť čin, ktorý je už v procese. Je to veľmi silná fráza. Sloboda niektorých kresťanov by nemala spôsobovať ničenie iných kresťanov! Netýka sa to straty spasenia, ale straty pokoja, istoty a efektívnej služby.

Výraz „zničiť“ je grécke slovo *lupeo*, ktoré znamená „spôsobiť zármutok, žiaľ alebo bolesť“ (rovnaké v LXX). Pavol toto slovo používa hlavne v 2Kor (2:2,4,5; 6:10; 7:8,9,11). Zničiť je príliš silný preklad. Netýka sa to straty spasenia, ale k usvedčeniu Svätého Ducha kvôli narušeniu niečieho osobného presvedčenia. Ak činy veriaceho nevychádzajú z viery, sú hriechom (v. 23).

14:16

NASB	**„nedovoľ, aby sa o tom, čo je pre teba dobrou vecou, hovorilo ako o zlom“**
NKJV, NRSV	**„nedovoľ, aby sa o tvojom dobre hovorilo ako o zle“**
TEV	**„nedovoľ, aby to, čo považuješ za dobré, dostalo zlé meno“**
JB	**„nesmieš sa spreneveriť svojej výsade“**

Toto je prítomný pasívny imperatív s negatívnou časticou, čo znamenalo zastaviť čin, ktorý už bol v procese. Sloboda sa veľmi ľahko môže zmeniť na „dovoľovanie si“!

„Dobrá vec“ v tomto verši sa týka činov silného brata. Ak sa silný kresťan správa vo svojej slobode takým spôsobom, že to negatívne ovplyvňuje a duchovne poškodzuje slabých veriacich, „dobrá vec“ sa stáva príležitosťou pre toho zlého!

Zdá sa, že tento verš mení zameranie od toho, ako sa kresťania voči sebe správajú, k možnému záujmu o neveriacich (v. 18b). Toto sloveso je odvodené od slova „rúhanie“ (hovorené), ktoré sa obyčajne používa o neveriacich.

14:17 „kráľovstvo Božie“ Toto je jediné použitie tejto frázy v Liste Rimanom. Je to častou Ježišovou témou; ide o realitu tu a teraz, ako aj o niečo, čo sa naplní v budúcnosti (Mt 6:10).

Spoločný život tela Kristovho má väčšiu hodnotu, než uplatňovanie osobnej slobody!

ZVLÁŠTNA TÉMA: KRÁĽOVSTVO BOŽIE

V SZ sa o YHWH rozmýšľalo ako o Kráľovi Izraela (1Sam 8:7; Ž 10:16; 24:7-9; 29:10; 44:4; 89:18; 95:3; Iz 43:15; 4:4,6) a o Mesiášovi ako o ideálnom kráľovi (Ž 2:6). S narodením Ježiša v Betleheme (6-4 pred Kristom) Božie kráľovstvo vniklo do ľudských dejín s novou mocou a vykúpením (Nová zmluva, Jer 31:31-34; Ezech 36:27-36). Ján Krstiteľ vyhlasoval blízkosť kráľovstva (Mt 3:2; Mk 1:15). Ježiš jasne učil, že kráľovstvo bolo prítomné v Ňom samom a v Jeho učení (Mt 4:17,23; 9:35; 10:7; 11:11-12; 12:28; 16:19; Mk 12:34; Lk 10:9,11; 11:20; 12:31-32; 16:16; 17:21). No kráľovstvo je aj budúce (Mt 16:28; 24:14; 26:29; Mk 9:1; Lk 21:31; 22:16,18).

V synoptických paralelách v Marekovi a Lukášovi nachádzame frázu „kráľovstvo Božie“. Táto bežná téma Ježišových učení zahŕňala prítomnú vládu Boha v ľudských srdciach, ktorá sa jedného dňa naplní na celej zemi. Toto sa odráža v Ježišovej modlitbe v Mt 6:10. Matúšovo evanjelium, písané Židom, preferovalo frázu, ktorá nepoužívala meno Božie (kráľovstvo nebeské), kým Marek a Lukáš, ktorí písali pohanom, používali bežné označenie, využívajúce meno božstva.

Toto je veľmi kľúčová fráza v synoptických evanjeliách. Ježišove prvé a posledné kázne, a väčšina Jeho podobenstiev, sa zaoberali touto témou. Týka sa Božej vlády v ľudských srdciach už teraz! Je prekvapujúce, že Ján používa túto frázu len dvakrát (a nikdy v Ježišových podobenstvách). V Jánovom evanjeliu je „večný život“ kľúčovým termínom a metaforou.

Napätie súvisiace s touto témou je zapríčinené dvomi príchodmi Krista. SZ sa zameriavala len na jeden príchod Božieho Mesiáša – vojenský, súdiaci, slávny príchod – no NZ ukazuje, že prvýkrát prišiel ako trpiaci Sluha v Iz 53 a pokorný kráľ v Zach 9:9. Dva židovské veky, vek skazenosti a nový vek spravodlivosti, sa prelínajú. Ježiš v súčasnosti vládne v srdciach veriacich, no jedného dňa bude vládnuť nad celým stvorením. Príde tak, ako to predpovedala SZ! Veriaci žijú v Božom kráľovstve „už, no ešte nie“ (Gordon D. Fee a Douglas Stuart: *How to Read The Bible For All Its Worth,* s. 131-134).

▪ **„ale spravodlivosť a pokoj a radosť v Duchu Svätom“** Je to Duch, ktorý dáva tieto kvality jednotlivým veriacim a veriacej komunite. Toto sú charakteristiky Božej rodiny - vonkajšej aj vnútornej.

Výraz „spravodlivosť“ tu Pavol používa vo zvláštnom význame. Pozri Zvláštna téma v 5:1. Obyčajne popisuje prisúdenú spravodlivosť, zákonnú (právnu) deklaráciu z Božej strany o odpustení veriacemu a o jeho postavení v Kristovi (3:21-31; 4). Hriešne ľudstvo nie je len počítané ako spravodlivé, ale má sa naozaj stať spravodlivým. Je to aj dar, aj cieľ, indikatív aj imperatív, postavenie a rebríček, čin viery a život viery! Pozri Zvláštna téma v 6:4.

Pre viac informácií o výraze „pokoj“ pozri Zvláštna téma v 5:1.

14:18 Seba-ohraničujúca sloboda veriacich kvôli slabším veriacim je službou samému Kristovi. Neexistuje silnejší spôsob ako potvrdiť našu lásku pre Ježiša, než milovať, starať sa a ochraňovať tých, za ktorých zomrel.

▪ **„osvedčený ľuďmi“** Toto môže byť spôsobom vyjadrenia toho, že kresťanská láska k iným môže otvárať dvere služby a svedectva do komunity neveriacich (v. 16; 2Kor 8:21; 1Pt 2:12).

To, ako sa správame jedni k druhým v komunite viery, je mocným svedectvom - buď pozitívnym alebo negatívnym.

14:19 „snažme sa“ Tento výraz *dioko,* SZ slovný zvrat, bežný v Septuaginte a tiež bežný v Pavlových spisoch, znamená „dychtivo nasledovať“ alebo „svedomito sa snažiť o dosiahnutie“. Pavol toto slovo používa v Rim 9:30,31; 12:13 a tu v zmysle „snažiť sa“, no v 12:14 ho používa pre tých, ktorí prenasledujú veriacich (1Kor 4:12; dokonca on sám; 15:9; 2Kor 4:9; Gal 1:13,23; Fil 3:6).

Toto je buď prítomný aktívny indikatív (MSS Aleph, A, B, F, G, L & P) alebo prítomný aktívny subjunktív (MSS C, D), použitý v zmysle imperatívu. UBS4 dáva do svojho textu subjunktív, no hodnotí ho ako „D“ (s veľkým problémom).

Všimnite si veci, o ktoré by sa mali kresťania snažiť:

1. pohostinnosť, 12:13
2. veci, ktoré pôsobia pokoj a budovanie jedni druhých, 14:19
3. lásku, 1Kor 14:1
4. Kristovu podobu, Fil 3:12,14
5. čo je pre vzájomné dobro a pre všetkých ľudí, 1Tes 5:15
6. spravodlivosť, zbožnosť, vieru, lásku, vytrvalosť a nežnosť, 1Tim 6:11
7. spravodlivosť, vieru, lásku a pokoj s tými, ktorí vzývajú Pána z čistého srdca, 2Tim 2:22

▪ **„pre pokoj a vzájomné budovanie“** Toto by mal byť cieľ veriaceho vo všetkých veciach (Ž 34:14; Žd 12:14). Osobná sloboda a teologické porozumenie človeka musí viesť k stabilite a k rastu tela Kristovho (15:2; 1Kor 6:12; 14:26; Ef 4:12). Pozri Zvláštna téma: Povznášať v 15:2.

14:20 „Neničˇ Božiu prácu“ Toto je prítomný aktívny imperatív s negatívnou časticou, čo obyčajne znamená zastaviť čin v procese. Je to silné zložené sloveso (*kata + luo*). V Pavlových spisoch je použité len trikrát (2Kor 5:1 pre smrť a Gal 2:18 v rovnakom zmysle, ako tu – zničiť). Toto je slovná hra medzi „budovať“ vo v. 19 a týmto slovom, ktoré doslova znamená „zbúrať“. Oboje sú konštrukčné metafory.

Čo je v tomto kontexte „Božia práca“? Nemôže sa vzťahovať na zrelosť, ale na aktivitu Ducha v živote „slabých“ veriacich. Nikde v tomto kontexte alebo 1Kor 8-10 Pavol nehovorí jednej skupine, že by mala pomôcť tej druhej prispôsobiť sa alebo sa zmeniť!

▪ **„Všetky veci sú naozaj čisté“** Pozri poznámka vo v. 14.

▪

NASB	**„no sú zlé pre človeka, ktorý je a uráža sa“**
NKJV	**„ale je to zlé pre človeka, ktorý je s urážkou“**
NRSV	**„ale je pre teba nesprávne spôsobovať iným pád tým, čo ješ“**
TEV	**„ale je nesprávne jesť čokoľvek, čo by spôsobilo pád niekoho iného do hriechu“**
JB	**„no stáva sa to zlým, ak tým, že to ješ, spôsobuješ niekomu inému odpadnutie“**

Tento verš je centrálnou pravdou tejto kapitoly (1Kor 10:25-26; Tit 1:15).

Toto sa vzťahuje na mäso obetované modlám (1Kor 8-10). Mäso nie je dobré alebo zlé, ale ak slabý brat, ktorý si myslí, že je to nesprávne, vidí iného kresťana jesť ho a tiež to je sám, tak to, čo je morálne neutrálne, sa stáva zlým, lebo to porušuje jeho osobné poznanie Božej vôle.

Väčšina anglických prekladov dáva túto klauzulu do súvisu so „silnejším bratom“ v tom, že jeho jedením je ovplyvnený slabší brat. Katolícky preklad New American Bible

poskytuje inú možnosť a dáva túto klauzulu do súvisu so „slabším bratom“ tak, že to prekladá „no je nesprávne pre človeka jesť, keď strava uráža jeho svedomie“. V kontexte sa zdá, že prvá možnosť je lepšia, no nejednoznačnosť môže byť zámerná a vzťahovať sa na oboje, podobne ako vo v. 22-23.

14:21 Toto je slovo pre „silnejších bratov“. V Biblii je to jediný základ pre teologický koncept „úplnej abstinencie“ od určitých jedál alebo nápojov. Silní kresťania sa musia obmedziť v láske kvôli svojim kresťanským bratom/sestrám a úprimne hľadajúcim (strateným ľuďom). Veľa z tohto seba-obmedzujúceho je kultúrne, regionálne a/alebo denominačné.

Toto sú dva aoristové aktívne neurčitky s negatívnou časticou, čo naznačovalo „nikdy nezačať čin“. Niektorí to vykladajú ako aorist s tým, že sa to vzťahuje len na určité príležitosti (1Kor 8-10). Je jasné, že jedenie a pitie nemôže byť zakazované.

14:22

NASB	**„Vieru, ktorú máš, maj ako svoje vlastné presvedčenie pred Bohom. Šťastný je ten, ktorý sám seba neodsudzuje v tom, čo schvaľuje“**
NKJV	**„Máš vieru? Maj ju pre seba pred Bohom. Šťastný je ten, ktorý neodsudzuje seba v tom, čo schvaľuje“**
NRSV	**„Vieru, ktorú máš, maj ako svoje vlastné presvedčenie pred Bohom. Požehnaní sú tí, ktorí nemajú dôvod odsudzovať samých seba kvôli tomu, čo schvaľujú“**
TEV	**„Drž sa teda toho, v čo veríš v tejto veci, medzi sebou a Bohom. Šťastní sú tí, ktorí sa necítia vinní, keď robia niečo, čo považujú za správne!“**
JB	**„Drž sa svojej vlastnej viery, ako medzi sebou a Bohom – a považuj za šťastného človeka, ktorý sa môže rozhodnúť bez toho, aby išiel proti svojmu svedomiu“**

Toto je opätovným potvrdením toho, že veriaci musí žiť vo svetle svojho vlastného, Svätým Duchom vedeného a Bibliou informovaného svedomia (v. 5). Musí kráčať vo svetle, ktoré má, no nie tak, aby zneužíval vieru svojho spolubrata. Verš 22 sa vzťahuje na „silnejšieho brata“, kým verš 23 na „slabšieho brata“.

Verš 22 začína variantom v rukopise. Môže to byť otázka (preklad NKJV) alebo výrok (preklad NASB, NRSV, TEV a JB).

▪ **„schvaľuje“** Pozri Zvláštna téma v 2:18.

14:23 „No ten, kto pochybuje“ Toto je prítomné mediálne particípium. Vzťahuje sa na prehnane puntičkárskych kresťanov z v. 3.

▪ **„je odsúdený“** Toto je prítomný pasívny indikatív od *kata + krino*, s významom (1) „postavený do zlého svetla prostredníctvom kontrastu“ (Harold K. Moulton: *The analytical Greek Lexicon Revised,* s. 216) alebo (2) „nie odsúdenie, ale trest nasledujúci odsúdenie“ (Rim 5:16,18; 8:1 /Moulton a Milligan: *The Vocabulary of the Greek Testament,* s. 328/). Tu sa to vzťahuje k porušovaniu svedomia človeka a vyúsťujúcej bolesti, spojenej s usviedčaním Svätého Ducha.

▪ **„ak je“** Toto je podmienková veta tretieho stupňa.

▪ **„a čokoľvek nie je z viery, je hriech“** V nejednoznačných biblických oblastiach je hriech porušením nášho svedomia, nie porušením zákona. Musíme chodiť vo svetle, ktoré máme – stále byť otvorení pre viac svetla z Biblie a Ducha.

Chápanie Božej vôle veriacich musí byť rozhodujúcim východiskom pre ich činy. Je úplne možné, aby vyspelí veriaci zastávali rôzne pohľady na biblicky nejednoznačné otázky a bolo to podľa Božej vôle.

▪ Niektoré grécke rukopisy majú chválospev (doxológiu) časti 16:25-26 na konci 14. kapitoly, iné ho majú na obidvoch miestach. Jeden papyrusový rukopis P^{46} ho má na konci 15. kapitoly. Existuje šesť rôznych oblastí tohto chválospevu v gréckych rukopisných tradíciách listu Rimanom. Kvôli úplnej diskusii sa obráťte na *A Textual Commentary of the Greek New Testament* od Brucea M. Mezgera, vydaného v United Bible Societies, s. 533-536. Tu je stručné zhrnutie týchto teórií: (1) Origén povedal, že dávny rímsky heretik, Marcion, odstránil posledné dve kapitoly Listu Rimanom. To by vysvetľovalo umiestnenie chválospevu v kapitole 14; (2) iní bádatelia špekulujú, že Pavol napísal jednu formu listu, aby ju poslal do Ríma – kapitoly 1-14, a neskôr videl potrebu poslať ten istý dopis do Efezu – kapitoly - 1-16. Dlhý zoznam osobných pozdravov (kapitola 16) uvádza Efez, nie Rím; (3) pozdravy 16. kapitoly boli pre veriacich na ceste do Ríma, pretože Akvila a Priscilla sú v Efeze a nikde nie je zaznamenané, že by sa vracali do Ríma; a (4) chválospev nie je pôvodný a neskôr ho pridali prepisovači kvôli liturgickým dôvodom vo verejnej bohoslužbe.

M. R. Vincent, *Word Studies,* zv. 2, je zaujímavý: „Proti týmto teóriám stojí neústupčivá skutočnosť, že zo známych zachovaných Pavlových MSS rukopisov (asi tristo), všetky MSS zoradené až dodnes, vrátane toho najdôležitejšieho, uvádzajú tieto kapitoly v prijímanej nadväznosti a poradí - s výnimkou chválospevu“ (s. 750).

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Opíšte „slabšieho brata“. Naznačuje Pavol, že je to niekto nezrelý?
2. Ako súvisí kresťanská sloboda s kresťanskou zodpovednosťou?
3. Je všetko v prírode „čisté“ alebo morálne neutrálne (v. 14,20)?
4. Prečo bola otázka jedla v Korinte taká dôležitá (1Kor 8,10)? Nezabúdajte, že Pavol písal list Rimanom z Korintu.
5. Vysvetlite vzťah medzi poznaním, slobodou a láskou v tejto kapitole.
6. Na čom by sme mali zakladať spoločenstvo v cirkvi?
7. Na čom zakladáme naše jednotlivé rozhodnutia a činy?
8. Ako naše činy ovplyvňujú iných? Čo si to od nás vyžaduje?
9. Ako stanovujeme vhodnú kresťanskú etiku?
10. Je možné, aby zrelí kresťania navzájom spolu nesúhlasili a pritom boli pre Boha prijateľnými?

RIMANOM 15

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	JB
Robte radosť svojim spolu-pútnikom, nie sebe	Nesenie bremien iných	Silní by mali niesť slabých	Robte radosť iným, nie sebe	(14:22-15:6)
15:1-6	15:1-6	15:1-6	15:1-6	
Rovnaké evanjelium pre pohanov aj Židov	Spolu oslavujte Boha		Evanjelium pre pohanov	Výzva k jednote
15:7-13	15:7-13	15:7-13	15:7-12	15:7-12
			15:13	15:13
Pavlovo misijné poverenie	Od Jeruzalema po Ilýriu	Osobné poznámky	Pavlov dôvod, prečo píše tak odvážne	Epilóg
15:14-21	15:14-21	15:14-21	15:14-21	15:14-16
				15:17-21
Pavlov plán navštíviť Rím	Plán navštíviť Rím		Pavlov plán navštíviť Rím	Pavlove plány
15:22-29	15:22-33	15:22-29	15:22-29	15:22-29
15:30-33		15:30-33	15:30-33	15:30-33

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“)
SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú kapitolu. Identifikujte predmety. Porovnajte svoje rozdelenie predmetov s vyššie uvedenými piatimi prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora, čo je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

22. Prvý odsek
23. Druhý odsek
24. Tretí odsek
25. Atď.

POCHOPENIE KONTEXTU VERŠOV 1-13

A. Diskusia o kresťanskej slobode a zodpovednosti z kapitoly 14 pokračuje v 15:1-13.

B. Celý argument zo 14:1-15:13 by sme mohli načrtnúť takto:
   1. prijímajte jedni druhých, lebo Boh nás prijíma v Kristovi (14:1,3; 15:7)
   2. nesúďte jedni druhých, lebo Kristus je náš jediný Majster a Sudca (14:3-12)

3. láska je dôležitejšia, ako osobná sloboda (14:13-23)
4. nasledujte Kristov príklad a odložte svoje práva kvôli vzdelávaniu a dobru iných (15:1-13)

C. 15:5-6 odráža trojitý zámer celého kontextu 14:1-15:13:
1. žite vo vzájomnom súlade
2. žite v súlade s Kristovým príkladom
3. zjednotení v srdci a na perách vzdávajte zjednotenú chválu Bohu

D. O rovnakom napätí medzi osobnou slobodou a spoločnou zodpovednosťou sa pojednáva v 1Kor 8-10.

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 15:1-6

(1) Teraz my, ktorí sme silní, mali by sme niesť slabosti tých bez sily a nie robiť radosť *len* sebe. (2) Každý z nás má robiť radosť svojmu blížnemu pre jeho dobro, pre jeho vzdelávanie. (3) Lebo dokonca Kristus nerobil radosť sebe; ale ako je napísané: „VÝČITKY TÝCH, KTORÍ KARHALI TEBA, PADLI NA MŇA". (4) Lebo čokoľvek bolo napísané skôr, bolo napísané pre naše poučenie, aby sme mohli mať nádej cez vytrvalosť a povzbudzovanie Písma. (5) Teraz nech vám Boh, ktorý dáva vytrvalosť a povzbudenie, udelí rovnaké vzájomné zmýšľanie podľa Krista Ježiša, (6) aby ste vo vzájomnom súlade jedným hlasom oslavovali Boha a Otca nášho Pána Ježiša Krista.

15:1

NASB	**„Teraz my, ktorí sme silní, mali by sme niesť slabosti tých bez sily"**
NKJV	**„My teda, ktorí sme silní, mali by sme mať trpezlivosť so škrupulami slabých"**
NRSV	**„My, ktorí sme silní, mali by sme znášať zlyhávania slabých"**
TEV	**„My, ktorí sme silní vo viere, mali by sme pomáhať slabým niesť ich bremená"**
JB	**„My, ktorí sme silní, máme povinnosť znášať neistoty slabých"**

Toto sú dva prítomné neurčitky použité v zmysle imperatívu. Zmienka o silných a slabých ukazuje, že 15. kapitola pokračuje v diskusii, ktorá začala v 14:1. Zdá sa, že odráža napätie v rímskom, aj vo všetkých zboroch v spôsobe, akým žijú kresťania svoje životy v biblicky nejednoznačných oblastiach. Pavol sa znova stotožnil so skupinou „silných".

Ak moderní čitatelia označia tieto dve perspektívy ako „silné" a „slabé", je to okamžite vyjadrením určitých predsudkov voči nim. To nebol Pavlov zámer. Označenie „silná skupina" sa vzťahovalo na tých, ktorí boli oslobodení od zákona alebo rituálne orientovaného náboženského života. Ich vzťah s Bohom nie je riskantne závislý na výkonoch určitých úloh alebo na vyhýbaní sa určitým náboženským tabu.

Druhá skupina bola úplne kresťanská, úplne akceptovaná a úplne zasvätená skupina kresťanov. No oni hľadeli na svoju vieru cez náboženské idey svojich minulých skúseností. Židovskí veriaci mali sklony držať sa staro-zmluvných judaistických praktík. Obrátení pohania mali sklony ponechať si niektoré zo svojich starých náboženských (pohanských) ideí a praktík. No všimnite si, že Pavol nenazýval toto zmýšľanie medzi veriacimi „hriechom". Stalo sa to hriechom len vtedy, keď narušili svoje svedomie (v. 23).

Výraz „slabý" (*adunates*, bez sily, Rim 8:3) je odlišný od výrazu *astheneo* v 14:1,2,21 (1Kor 8:7,10,11,12; 9:22), ktorý tiež znamená bez sily.

Tento text naznačuje, že kresťania by nemali so sebazaprením tolerovať iných kresťanov, no mali by sa s láskou jedni o druhých „zaujímať" a „spolupracovať". Výraz „niesť" bol tiež použitý v súvislosti s Ježišovým „nesením kríža" v J 19:17 a Lk 14:27.

▪ **„a nie robiť radosť *len* sebe"** Toto je prítomný činný imperatív s negatívnou časticou, čo obyčajne znamená zastaviť čin, ktorý je už v procese. Sústredenosť na samého seba je jasným znakom nezrelosti. Nasledovať Kristov príklad (v. 3; Fil 2:1-11) je znakom zrelosti. Pavol sa opäť obracal na silných (14:1,14,16,21,27). To neznamená, že oni mali všetku zodpovednosť pri udržiavaní spoločenstva. Slabí sú oslovení v 14:3,20,23; 15:5-6,7.

15:2 „Každý z nás má robiť radosť svojmu blížnemu" „Blížny" je tu použitý v zmysle spolu-kresťana. Nejde tu o osobný kompromis v oblasti presvedčení, ale o to, aby dotyčný nepresadzoval svoje názory alebo rozhodnutia v nejednoznačných oblastiach. Najdôležitejšia je jednota a rast Kristovho tela, nie osobná sloboda (1Kor 9:19-23; 10:24-33; Ef 4:1-16).

▪

NASB	**„pre jeho vzdelávanie"**
NKJV	**„vedúce k vzdelávaniu"**
NRSV	**„pre dobrý zámer budovania blížneho"**
TEV	**„kvôli ich zbudovaniu vo viere"**
JB	**„pomôcť im stať sa silnejšími kresťanmi"**

Toto je hlavnou témou 14. kapitoly (14:16,19). Je to aj jeden z testov pre duchovné dary, ktorý sa nachádza v 1Kor 10:23; 11:7; 14:26; Ef 4:29.

V tomto kontexte sa to vzťahuje na silnejšieho veriaceho a v láske obmedzuje jeho slobodu v záujme pomôcť v raste spolukresťanov vo viere. Joseph A. Fitzmyer a Raymond E. Brown v knihe *The Jerome Biblical Commentary,* zv. 2, uvádzajú o tomto verši zaujímavý komentár: „Význam tejto frázy je často uvádzaný ako „vzdelávať ho" (blížneho) a týka sa to osobného rozvoja kresťanského blížneho. No ak berieme do úvahy, že Pavol vo svojich listoch často používa metaforu budovania v spoločnom zmysle, táto fráza má aj tu bezpochyby spoločenský a spoločný záujem (1Kor 14:12; Ef 4:12; Rim 14:19)" (s. 328).

ZVLÁŠTNA TÉMA: VZDELÁVAŤ

Pavol používal často tento výraz *oikodomeo* a jeho ďalšie podoby. Doslova to znamená „budovať dom" (Mt 7:24), no obrazne sa to začalo používať pre:

1. Kristovo telo, cirkev, 1Kor 3:9; Ef 2:21; 4:16
2. budovanie
    a. slabých bratov, Rim 15:1
    b. blížnych, Rim 15:2
    c. jedni druhých, Ef 4:29; 1Tes 5:11
    d. svätých pre službu, Ef 4:11
3. budujeme alebo vzdelávame prostredníctvom
    a. lásky, 1Kor 8:1; Ef 4:16
    b. ohraničením osobných slobôd, 1Kor 10:23-24
    c. vyhýbaním sa špekuláciám, 1Tim 1:4
    d. ohraničením rečníkov na bohoslužbách (spevákov, učiteľov, prorokov, hovoriacich jazykmi a vykladačov), 1Kor 14:3-4,12
4. všetky veci by mali vzdelávať
    a. Pavlova autorita, 2Kor 10:8; 12:19; 13:10
    b. súhrnné výroky v Rim 14:19 a 1Kor 14:26

15:3 „Lebo dokonca Kristus“ Kristus je náš vzor a príklad. Táto pravda je zdôraznená aj vo v. 5; Fil 2:1-11; 1Pt 2:21; 1J 3:16.

▪ **„je napísané“** Toto je prítomný pasívny indikatív, ktorý je slovným zvratom uvádzajúcim citát zo SZ. Je to citát zo Žalmu 69:9 a 7. Odvolaním sa na Kristov príklad (nerobil radosť sebe, Fil 2:5-8) Pavol okrem SZ citátu používa dva najdôležitejšie zdroje autority v prvej cirkvi (Newman a Nida: *A Translator´s Handbook on Paul´s Letter to the Romans,* s. 271). Naším príkladom je Kristova nesebeckosť, keď niesol hriechy celého sveta (1J 3:16).

15:4 „Lebo čokoľvek bolo napísané skôr, bolo napísané pre naše poučenie“ SZ bola napísaná aj pre NZ veriacich (Rim 4:23-24; 15:4; 1Kor 9:10; 10:6,11). Pre NZ veriacich je podstatná (2Tim 2:15; 3:16-17). SZ a NZ spolu súvisia, aj nesúvisia.

▪ **„aby sme mohli mať nádej“** Toto je prítomný aktívny subjunktív, ktorý naznačuje, že naša nádej je závislá na činoch, spomenutých už skôr vo v. 4. V NZ sa „nádej“ často vzťahovala na Druhý príchod, keď bude naše spasenie naplnené (Rim 8:30; 1J 3:2). Tento grécky výraz nemá význam neistoty tak, ako je to v prípade anglického výrazu. Druhý príchod je istá udalosť s neistým časovým elementom.

Pavol tento výraz používa často - v niekoľkých odlišných, no súvisiacich významoch. Často sa spája s naplnením viery veriaceho. Toto môže byť vyjadrené ako sláva, večný život, konečné spasenie, Druhý príchod, atď. Naplnenie je isté, no časový element je budúci a neznámy. Často sa spája s „vierou“ a „láskou“ (1Kor 13:13; 1Tes 1:3; 2Tes 2:16). Čiastočný zoznam niektorých Pavlových použití je:

1. Druhý príchod, Gal 5:5; Ef 1:18; 4:4; Tit 2:13
2. Ježiš je naša nádej, 1tim 1:1
3. Dôvera v evanjelium, Kol 1:23; 1Tes 2:15
4. Konečné spasenie, Kol 1:5; 1Tes 4:13; 5:8
5. Božia sláva, Rim 5:2; 2Kor 3:12; Kol 1:27
6. Istota spasenia, 1Tes 5:8
7. Večný život, Tit 1:2; 3:7
8. Vykúpenie celého stvorenia, Rim 8:20
9. Viera, Rim 8:23-25; 15:4
10. Titul pre Boha, Rim 13:13
11. Titul Boží, Rim 15:13
12. Pavlova túžba pre veriacich, 2Kor 1:7

▪ **„cez vytrvalosť a povzbudzovanie Písma“** Všimnite si, ako je tu skombinovaná pravda Božieho slova a reakcia životného štýlu veriacich na ňu. Viera a prax sú spolu prepojené (v. 5). Vyúsťujú v dôveru v živote, v smrti a v sľúbenú nádej Kristovho návratu.

15:5 „nech vám Boh ... udelí“ Toto je zriedkavý, aoristový, aktívny želací spôsob, ktorý vyjadruje želanie alebo modlitbu. Pavlova modlitba vo v. 5-6 obsahovala dve žiadosti: (1) byť jednej mysle (12:16; 2Kor 13:11; Fil 2:2) a (2) byť jedným hlasom chvály (v. 6,7,9).

▪ **„Boh, ktorý dáva vytrvalosť a povzbudenie“** Toto je takmer popisný titul Boha (15:13; 1Kor 1:3). Tieto Božie charakteristiky nachádzajú veriaci v Písme (v. 4).

ZVLÁŠTNA TÉMA: VYTRVALOSŤ

Biblické doktríny, súvisiace s kresťanským životom, je ťažké vysvetliť, pretože sú prezentované v typicky východných dialektických dvojiciach. Tieto dvojice si zdanlivo odporujú, no obidva póly sú biblické. Západní kresťania majú sklon vyberať si jednu pravdu a ignorovať alebo zľahčovať protichodnú pravdu.

1. Je spasenie počiatočným rozhodnutím dôverovať Kristovi alebo celoživotným záväzkom k učeníctvu?
2. Je spasenie rozhodnutím sa pre milosť, prichádzajúcu od suverénneho Boha alebo reakciou viery a pokánia zo strany človeka voči Božej ponuke?
3. Je možné, že ak spasenie raz prijmeme, už ho nikdy nestratíme, alebo je potrebná neustála usilovnosť?

Otázka vytrvalosti je v celej histórii cirkvi sporná. Tento problém začína zdanlivo-konfliktnými oddielmi NZ.

1. texty o istote
   a. Ježišove výroky v Jánovom evanjelium (J 6:37; 10:28-29)
   b. Pavlove výroky (Rim 8:35-39; Ef 1:13; 2:5,8-9; Fil 1:6; 2:13; 2Tes 3:3; 2Tim 1:12; 4:18)
   c. Petrove výroky (1Pt 1:4-5)
2. texty o potrebe vytrvalosti
   a. Ježišove výroky v synoptických evanjeliách (Mt 10:22; 13:1-9,24-30; 24:13; Mk 13:13)
   b. Ježišove výroky v Jánovom evanjeliu (J 8:31; 15:4-10)
   c. Pavlove výroky (Rim 11:22; 1Kor 15:2; 2Kor 13:5; Gal 1:6; 3:4; 5:4; 6:9; Fil 2:12; 3:18-20; Kol 1:23; 2Tim 3:2)
   d. výroky autora listu Židom (2:1; 3:6,14; 4:14; 6:11)
   e. Jánove výroky (1J 2:6; 2J 9; Zj 2:7,17,20; 3:5,12,21; 21:7)

Biblické spasenie vychádza z lásky, milosrdenstva, milosti suverénneho Trojjediného Boha. Nijaký človek nemôže byť spasený bez iniciatívy Ducha. Božstvo prichádza ako prvé a stanovuje program, no vyžaduje, aby ľudia reagovali vo viere a v pokání – na začiatku a potom aj naďalej. Boh pracuje s ľuďmi v zmluvnom vzťahu. Sú v ňom výsady, aj zodpovednosti!

Spasenie je ponúkané všetkým ľuďom. Ježišova smrť vyriešila problém hriechu u padlého stvorenia! Boh pripravil cestu a chce, aby všetci tí, ktorí sú stvorení na Jeho obraz, reagovali na Jeho lásku a zabezpečenie v Ježišovi.

Ak by ste sa o tejto téme chceli dozvedieť viac, prečítajte si:

1. Dale Moody: *The Word of Truth,* Eerdmans, 1981 (s. 348-365)
2. Howard Marshall: *Kept by the Power of God,* Bethany Fellowship, 1969
3. Robert Shank: *Life in the Son,* Westcott, 1961

Biblia v tejto oblasti adresuje dva odlišné problémy: (1) branie istoty ako oprávnenia žiť sebecký život bez ovocia alebo (2) povzbudzovanie tých, ktorí majú problémy so službou a osobným hriechom. Problém je, že nesprávne skupiny nesú nesprávny odkaz a budujú teologické systémy na vyseknutých biblických textoch. Niektorí kresťania zúfalo potrebujú zvesť istoty, kým iní prísne varovania k vytrvalosti! V ktorej skupine sa nachádzaš?

Existuje historická teologická polemika, v ktorej vystupoval Agustín verzus Pelagián a Kalvín verzus Armínius (semi-pelagián). Išlo v nej o otázku spasenia: ak je niekto naozaj spasený, musí vytrvať vo viere a v prinášaní ovocia?

Kalvinisti sa stavajú za tie biblické texty, ktoré vyhlasujú Božiu suverenitu a udržiavanie moci (J 10:27-30; Rim 8:31-39; 1J 5:13,18; 1Pt 1:3-5) a slovesné časy ako perfektá pasívnych participií v Ef 2:5,8.

Arminiáni sa radia za tie biblické texty, ktoré varujú veriacich, aby sa „pridržiavali", „neustupovali" alebo „pokračovali" (Mt 10:22; 24:9-13; Mk 13:13; J 15:4-6; 1Kor 15:2; Gal 6:9; Zj 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7). Osobne neverím, že sa tu dajú aplikovať texty zo Žid 6

a 10, no veľa Arminiáncov ich používa ako varovanie pred odpadlíctvom. Podobenstvo o rozsievačovi v Mt 13 a Mk 4 adresuje otázku zdanlivej viery tak, ako J 8:31-59. Ak Kalvinisti citujú slovesné časy perfekta použité k opísaniu spasenia, Arminiánci citujú oddiely v prítomnom čase ako 1Kor 1:18; 15:2; 2Kor 2:15.

Toto je dokonalým príkladom toho, ako teologické systémy zneužívajú výkladovú metódu dokazovania za pomoci biblických textov. Obyčajne je pre skonštruovanie teologickej tabuľky, prostredníctvom ktorej sa skúmajú všetky ďalšie texty, použitý vedúci princíp alebo hlavný text. Pozor na tabuľky z akéhokoľvek zdroja! Vychádzajú zo západnej logiky, nie zo zjavenia. Biblia je východná kniha. Prezentuje pravdu v zdanlivo paradoxných dvojiciach, plných napätia. Kresťania majú potvrdzovať oboje a žiť v tomto napätí. NZ prezentuje tak istotu veriaceho, ako aj požiadavku pre neustálu vieru a zbožnosť. Kresťanstvo je počiatočná reakcia pokánia a viery, po ktorej nasleduje aj pokračujúca reakcia pokánia a viery. Spasenie nie je produkt (lístok do neba alebo protipožiarna poistka), ale vzťah. Je to rozhodnutie a učeníctvo. V NZ je to opísané vo všetkých slovesných časoch:

Aorist (dokončený čin), Sk 15:11; Rim 8:24; 2Tim 1:9; Tit 3:5
Perfektum (dokončený čin s pokračujúcimi výsledkami), Ef 2:5,8
Prítomný (pokračujúci čin), 1Kor 1:18; 15:2; 2Kor 2:15
Budúci čas (budúce udalosti alebo určité udalosti), Rim 5:8,10; 10:9; 1Kor 3:15; Fil 1:28; 1Tes 5:8-9; Žid 1:14; 9:28.

15: 6 „Boha a Otca nášho Pána Ježiša Krista“ Toto je úplný NZ Boží titul (2Kor 1:3; Ef 1:3; 1Pt 1:3). Nie je to Boh filozofickej nevyhnutnosti, ale zjavenia. Všimnite si dva Božie tituly v Pavlovej modlitbe vo v. 5-6: (1) Boh vytrvalosti a povzbudenia a (2) Boh a Otec nášho Pána Ježiša Krista. Pozri Zvláštna téma: Otec v 1:7.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 15:7-13

(7) Preto sa navzájom prijímajte, tak ako nás Kristus prijal do slávy Božej. (8) Lebo hovorím, že Kristus sa stal sluhom obriezky v záujme pravdy Boha, aby potvrdil sľuby *dané* otcom, (9) a pre pohanov, aby oslávil Boha pre Jeho milosrdenstvo; ako je napísané: „PRETO ŤA BUDEM CHVÁLIŤ MEDZI POHANMI A BUDEM SPIEVAŤ TVOJMU MENU“. (10) Znovu hovorí: „RADUJTE SA, Ó, POHANIA, S JEHO ĽUDOM.“ (11) A znovu: „CHVÁĽTE BOHA VŠETCI POHANIA A NECH HO CHVÁLI VŠETOK ĽUD“. (12) Izaiáš znovu hovorí: „Z JESSEHO VYJDE KOREŇ A TEN, KTO POVSTANE, ABY VLÁDOL NAD POHANMI, V ŇOM BUDÚ MAŤ POHANIA NÁDEJ“. (13) Teraz nech vás Boh nádeje naplní všetkou radosťou a pokojom vo viere, aby ste oplývali v nádeji mocou Svätého Ducha.

15:7

NASB, TEV	**„navzájom sa prijímajte“**
NKJV	**„prijímajte jedni druhých“**
NRSV	**„vítajte jedni druhých“**
JB	**„správajte sa jedni k druhým rovnako priateľsky“**

Toto je prítomný mediálny imperatív. Veriaci musia naďalej prijímať jedni druhých, pretože ich prijal Kristus. Tá istá pravda sa nachádza v 14:1. No tu uvádza sériu SZ textov o Bohu, ktorý prijíma pohanov (v. 9-12). Toto mohlo byť odrazom napätia v rímskom zbore.

Kresťanstvo je charakterizované seba-dávaním veriacich, jedných druhým (1:12; 12:5,10,16; 13:8; 14:13,19; 15:5,7,14; 16:16).

▪ **„tak ako vás Kristus prijal“** Toto je aoristový mediálny indikatív. Tu je motív a podnet činov veriacich naproti iným (14:3). V kapitole 14 bolo zameranie na (1) Krista ako Majstra

a Sudcu, v. 1-12 a na (2) Krista ako náš príklad seba-dávajúcej lásky, v. 13-23. Kristus nás prijal, tak aj my musíme prijímať iných!

▪ **„do slávy Božej“** Pozri poznámka v 3:23.

15:8 „Kristus sa stal sluhom obriezky“ Ježiš je Božím naplnením SZ proroctva (Mt 15:24). Toto môže byť zamerané na napätie v rímskom zbore medzi veriacimi Židmi a veriacimi pohanmi.

▪

NASB	**„v záujme pravdy Boha, aby potvrdil sľuby *dané* otcom“**
NKJV	**„pre pravdu Božiu na potvrdenie sľubov, daných otcom“**
NRSV	**„v záujme pravdy Boha, aby mohol potvrdiť sľuby dané patriarchom“**
TEV	**„v záujme Židov, aby ukázal, že Boh je verný, aby sa jeho sľuby dané ich predkom naplnili“**
JB	**„aby Boh mohol verne splniť sľuby, dané patriarchom“**

Toto pravdepodobne súvisí s Božími SZ sľubmi Izraelovi (4:16). No mohlo by to súvisieť aj s Božími sľubmi na vykúpenie celého ľudstva (1M 3:15; 12:3; 2M 19:5-6; Iz 2:2-4; 56:7; 66:18-24). Tajomstvo evanjelia je, že Božím plánom bolo vždy spojenie Židov a pohanov cez Krista (Ef 2:11-3:13).

NZ zvesť je naplnením SZ nádejí, nie niečím celkom novým. Kristovým veľkým poslaním bolo (1) naplniť Izraelovi sľúbenú nádej a (2) otvoriť dvere pohanom (Rim 3:29-30; 9:30; 10:11-12,16-20; 11:25,32; 16:25; Ef 2:11-3:21). Tak, ako Izrael zlyhal vo svojom evanjelizačnom poslaní - zjaviť Boha a pritiahnuť pohanov k viere, tak Ježiš zmocňuje nový duchovný Izrael (Gal 6:16) na dokončenie tejto univerzálnej úlohy (Mt 28:19-20; J 3:16).

15:9-12 Toto je séria SZ citátov, ktoré ukazujú, že pohania boli vždy súčasťou Božieho plánu (10:16-20). SZ citáty sú zo Ž 18:49 alebo 2Sam 22:50; 5M 32:43; Ž 117:1; Iz 11:1,10. Všimnite si citát z každej časti hebrejského kánonu: zákona, prorokov a spisov.

15:9 „aby oslávil Boha pre Jeho milosrdenstvo“ Božie milosrdenstvo je teologickým kľúčom k predurčeniu Rimanov (9:15,16,18,23) a k zahrnutiu pohanov (11:30,31,32; 15:9). Je to Božie milosrdenstvo, ktoré zachránilo Izrael. Je to Božie milosrdenstvo, ktoré zachraňuje veriacich pohanov. Mechanizmom nie sú ľudské výkony (Rim 9), ale láskavý, nemenný Boží charakter (2M 34:6; Neh 9:17; Ž 103:8,4; Joeal 2:13) a sľub o Mesiášovi (Iz 11:1,10).

15:13 „nech vás Boh nádeje“ Toto bol záverečný chválospev (doxológia) literárneho celku, ktorý začal v 14:1. Bol to ďalší úžasný titul pre Boha – Boh nádeje.

15:13 „naplní všetkou radosťou a pokojom“ Toto je aoristový aktívny optatív, vyjadrujúci Pavlovu modlitbu za veriacich v Ríme. Všimnite si prítomnosť slova „všetkou“ (5:1-2; 14:17).

▪

NASB, NKJV NRSV	**„vo viere“**
TEV	**„prostredníctvom vašej viery v Neho“**
JB	**„vo svojej viere“**

Toto je prítomný aktívny neurčitok. Vyjadruje dôveru ich vytrvalosti prostredníctvom pokračujúcej viery v Krista, v moci Svätého Ducha, ktorá vyúsťuje do osobnej radosti

a pokoja. Viera v Krista nie je len počiatočnou reakciou, ale aj pokračujúcim životným štýlom neustáleho reagovania na Neho.

▪ **„aby ste oplývali v nádeji"** Toto je prítomný aktívny neurčitok výrazu *perisseuo,* ktorý v podstate znamená „prekypovať". Pavol ho používa často (hlavne v 2Kor).

1. Božia pravda, prekypujúca do Jeho slávy, Rim 3:7
2. Slobodný dar milosti toho jedného človeka, Ježiša Krista, prekypoval, Rim 5:15
3. Veriaci prekypujú v nádeji, Rim 15:13
4. Veriaci neprekypujú tým, že jedia alebo nejedia určité jedlá, 1Kor 8:8
5. Veriaci prekypujú v budovaní cirkvi, 1Kor 14:12
6. Veriaci prekypujú v Pánovej práci, 1Kor 15:58
7. Veriaci majú hojný podiel na Kristovom utrpení, aj na Kristovej úteche, 2Kor 1:5
8. Služba spravodlivosti prekypuje v sláve, 2Kor 3:9
9. Vďačnosť veriacich má prekypovať pre slávu Boha, 2Kor 4:15
10. Prekypovanie veriacich v radosti, 2Kor 8:2
11. Veriaci prekypujú vo všetkom (viere, vyjadrovaní, vedomostiach, serióznosti a láske), tiež v dare pre jeruzalemský zbor, 2Kor 8:7
12. Všetka milosť prekypuje vo vzťahu k veriacim, 2Kor 9:8
13. Hojná vďačnosť veriacich Bohu; 2Kor 9:12
14. Bohatstvo Božej milosti je štedré pre veriacich, Ef 1:8
15. Láska veriacich môže stále viac prekypovať, Fil 1:9
16. Dôvera veriacich v Pavla prekypuje v Kristovi, Fil 1:26
17. Oplývať hojnosťou, Fil 4:12,18
18. Veriaci prekypujú vďačnosťou, Kol 2:7
19. Veriaci narastajú a prekypujú vo vzájomnej láske naproti sebe, 1Tes 3:12
20. Prekypujte v zbožnom životnom štýle, 1Tes 4:1
21. Prekypujte v láske k spoluveriacim, 1Tes 4:10

Pavlovo chápanie Božej milosti v Kristovi bolo oveľa prekypujúcejšie, a rovnako prekypujúcejšia je potreba veriacich, kráčať v milosti a láske vo svojich každodenných životoch!

▪ **„mocou Svätého Ducha"** Svätý Duch je najdôležitejšou Osobou Trojice, ktorá je aktívna v tomto Novom veku. Bez Neho sa neobjavuje nič, čo by malo trvalú hodnotu alebo účinok (15:19; 1Kor 2:4; 1Tes 1:5).

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je študijná <u>príručka</u> výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Čo je centrálnou pravdou Rim 14:1-15:13?
2. Prečo Pavol cituje vo veršoch 9-12 SZ oddiely? Akú veľkú pravdu učia?

POCHOPENIE KONTEXTU VERŠOV 14-33

A. Záver tohto listu sa v mnohom podobá jeho úvodu, 1:8-15:
   1. vyzdvihuje ich vieru (1:8)
   2. obhajuje Pavlovo apoštolstvo evanjelia pre pohanov (1:13,14)
   3. potvrdzuje Pavlovu túžbu navštíviť ich (1:10,13)
   4. vyjadruje Pavlovu túžbu, aby mu pomohli na jeho ceste do iných oblastí, ktoré ešte neboli zevanjelizované (Španielsko, 1:13).

B. Znovu je tu náznak napätia v rímskom zbore medzi veriacimi Židmi a veriacimi pohanmi, na ktoré boli robené narážky počas celého listu, no hlavne v kapitolách 9-11, 14:1-15:13.

C. Takisto je tam náznak napätia v prvej cirkvi, súvisiaci s Pavlovým apoštolským postavením. Zdá sa, že sa vo v. 15-19 obhajuje (1:2,5).

D. Tento literárny celok obsahuje dve témy:
   1. Pavlova apoštolská, evanjelizačná služba orientovaná na pohanov (v. 14-21)
   2. Pavlove cestovné plány na skompletizovanie tohto zámeru ho môžu viesť aj cez Rím (v. 22-33)

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 15:14-21

(14) A čo sa týka vás, moji bratia, aj ja som presvedčený, že vy sami ste plní dobroty, naplnení každým poznaním a schopní napomínať jedni druhých. (15) No o niektorých veciach som vám napísal veľmi odvážne, aby som vám znovu pripomenul kvôli milosti, ktorá mi bola daná od Boha, (16) aby som bol služobník Krista Ježiša pohanom, slúžiac ako kňaz evanjelia Božieho, aby sa *moja* obeť pohanov mohla stať prijateľnou, posvätenou Svätým Duchom. (17) Preto v som v Kristovi Ježišovi našiel dôvod, aby som sa chválil vecami, týkajúcimi sa Boha. (18) Lebo si nedovolím hovoriť o ničom okrem toho, čo Kristus urobil cezo mňa, čo vyústilo do poslušnosti pohanov v slove a skutku, (19) v moci znamení a zázrakov, v moci Ducha; aby som od Jeruzalema a približne až po Ilýriu plne kázal evanjelium Kristovo. (20) A tak som sa usiloval kázať evanjelium nie tam, kde bol Kristus *už* menovaný, aby som nestaval na základe iného človeka; (21) ale ako je napísané: „TÍ, KTORÍ O ŇOM NIČ NEVEDIA, UVIDIA, A TÍ, KTORÍ NEPOČULI, POCHOPIA.“

15:14
NASB **„A čo sa týka vás, moji bratia, aj ja som presvedčený“**
NKJV **„Teraz som si ja sám istý, čo sa týka vás, moji bratia“**
NRSV **„Ja sám sa cítim istý o vás, moji bratia a sestry_**
TEV **„Moji priatelia: Ja sám sa cítim istý, že vy“**
JB **„Nie je to preto, že mám nejaké pochybnosti o vás, moji bratia, na druhej strane som si celkom istý, že vy“**

Slovo „ja“ (*auto ego* – ja sám) je v gréčtine veľmi dôrazné. Pavol naozaj dáva poklonu tomuto zboru („presvedčený“ je perfektum pasívneho indikatívu).

Vo v. 14 vyhlasuje o týchto rímskych kresťanoch tri veci: (1) sú plní dobroty (prítomný aktívny indikatív); (2) sú plní poznania (perfektum pasívneho participia) a (3) dokážu sa navzájom napomínať (prítomné pasívne participium). Tento verš naznačuje, že Pavol im neprináša novú zvesť, ale vysvetľuje a vyjasňuje dobrú zvesť, ktorú už počuli a prijali (v. 15).

▪ **„vy sami ste plní dobroty, naplnení každým ..."** Tak, ako je v prvej vete zdôraznené „ja sám", tu je zdôraznené „vy sami". Výraz „plní" (*mestos*) znamená „plní čoho" alebo „preplnení". Pavol tento výraz použil len dvakrát a obidva razy v Liste Rimanom (1:29; 15:14).

Výraz „naplnení" (*pleroo*) je perfektum pasívneho particípia. Pavol ho v liste Rimanom používal často (1:29; 8:4; 13:8; 15:13,14,19). V liste Rimanom takisto často používa podstatné meno *pleroma* (11:12,25; 13:10; 15:29), no nikdy ho inde nepoužíva ako prídavné meno.

Pavlovou túžbou bolo, aby plné evanjelium celkom naplnilo veriacich tak, aby pretekali v láske a v službe. Veriaci majú v Kristovi všetko, čo potrebujú. Túto istotu potrebujú plne prijať a akceptovať.

▪ **„plní dobroty, naplnení každým poznaním"** Tieto výrazy sa dajú chápať dvomi spôsobmi: (1) že kontextovo súvisia s predchádzajúcim literárnym celkom 14:1-15:13 – vzájomná láska medzi veriacimi urovnáva rozdiely medzi kresťanmi v nejednoznačných biblických oblastiach. Toto sa dá potvrdiť všeobecným používaním výrazu „dobro" v 14:16, 15:2 a tu alebo (2) že súvisia s celým evanjeliom viery a praxe, ortodoxie a ortodoxnej praxe.

15:15 „som vám napísal veľmi odvážne" Pavol napísal svoj list rímskemu zboru počas pobytu v Korinte. Jedna frakcia v tomto zbore ho obvinila z toho, že vo svojich listoch je odvážny, no ako človek je slabý. Slovesná forma slova „odvážne" sa nachádza v 2Kor 10:2,12; 11:21. Pavlova smelosť vychádza z jeho obrátenia, povolania a poznania evanjelia.

▪ **„kvôli milosti, ktorá mi bola daná od Boha"** Pavol sa odvoláva na milosť Boha (1:5; 12:3; 1Kor 3:10; 15:10; Gal 2:9; Ef 3:7-8), ktorý ho povolal, spasil, obdaril a poslal k pohanom (11:13; 15:16). Je to spôsob uplatňovania jeho apoštolstva a autority (1:1,5).

15:16 „služobník ... slúžiac ... obeť ... prijateľnou" Verše 16 a 17 obsahujú niekoľko kňazských výrazov a fráz. „Služobník" je použitý v súvislosti s kňazskou službou vo v. 27. Spomína sa v súvislosti s Kristovou službou v Žid 8:2. Pavol vnímal seba ako kňaza (Fil 2:17) ponúkajúceho pohanom Boha, čo bolo úlohou Izraela (2M 19:5-6; Iz 66:20). Túto evanjelizačnú úlohu dostala cirkev (Mt 28:18-20; Lk 24:47). Cirkev je v 1Pt 2:5,9 a Zj 1:6 nazvaná SZ kňazskými termínmi.

▪ **„posvätenou Svätým Duchom"** Toto je prítomné pasívne particípium s významom: „bola a naďalej je posväcovaná Svätým Duchom". Znovu to môže odrážať napätie medzi židovskými a pohanskými veriacimi v rímskom zbore. Pavol jasne povedal, že národy (pohania) boli a naďalej sú plne akceptované a posväcované Svätým Duchom (1Kor 6:11).

15:17-19 Všimnite si zjednotený čin trojjediného Boha: Bohu (v. 17); v Kristovi (v. 17) a v moci Ducha (v. 19). Všimnite si tiež tri Osoby božskej prirodzenosti vo v. 30. Hoci výraz „Trojica" nie je biblický, jeho koncept je (Mt 3:16-17; 28:19; Sk 2:33-34; Rim 8:9-10; 1Kor 12:4-6; 2Kor 1:21; 13:14; Ef 1.3-14; 4:4-6; Tit 3:4-6; 1Pt 1:2). Pozri Zvláštna téma: Trojica v 8:11.

15:18-19 Pavol uvádza rôzne spôsoby jeho efektívnej služby pohanom: (1) slovom, (2) činom, (3) v znameniach, (4) v zázrakoch a (5) všetky prostredníctvom moci Ducha.

Krátka poznámka o variante rukopisu, súvisiacom s č. 5 – „Duch": niektoré grécke texty pridávajú „Svätý Duch", niektoré majú „Duch Boží". Podobne, ako je to v mnohých z týchto variantov, tento prídavok alebo neinšpirované objasnenie neovplyvňujú pravdu tohto textu. Bol to obyčajne pokus štandardizovať štylizovanie NZ neskoršími pisármi, ktorí texty prepisovali.

15:18 „vyústilo do poslušnosti pohanov“ Božím cieľom boli vždy ľudia, ktorí odrážali Jeho charakter. Evanjelium Ježiša obnovuje obraz Boha, ktorý sa stratil kvôli pádu človeka v 1M 3. Intímny vzťah s Bohom sa prejavuje zbožným charakterom. Cieľom kresťanstva je spoločenstvo s Bohom a Kristova podoba – a to už teraz!

▪ **„v slove a skutku“** Toto sa vzťahovalo k Pavlovej službe, nie k poslušnosti rímskych kresťanov. Je to jasne prepojené s mocou Ducha vo v. 19.

15:19 „v moci znamení a zázrakov“ Tieto dva výrazy sa spolu často objavujú v Skutkoch (14:8-10; 16:16-18, 25-26; 20:9-12; 28:89) a opisujú Božiu moc, ktorá pôsobí cez evanjelium (2Kor 12:12). Javia sa ako synonymné. Nie je presne isté, s čím to súviselo – so zázrakmi alebo s obrátením. Znovu to môže byť náznakom napätia, vyplývajúceho z Pavlovho apoštolstva. Tak, ako Boh potvrdil prácu Dvanástich v Jeruzaleme, tiež prostredníctvom pozorovateľných znamení potvrdzuje prácu Pavla medzi pohanmi.

▪ **„až po Ilýriu“** Táto rímska provincia, známa aj ako Dalmácia, sa nachádzala na východnej strane Jadranského mora, severozápadne od gréckeho polostrova (Macedónie). Skutky nikde neopisujú, ako tam Pavol kázal, no stavajú ho do tej oblasti (20:1-2). „Až po“ môže znamenať „k hraniciam“ alebo „v oblasti“.

▪ **„som úplne kázal evanjelium Kristovo“** Toto je perfektum aktívneho imperatívu slova *pleroo* (v. 14). Toto naznačuje, že Pavol veril, že dokončil svoju úlohu kázania na východe Stredomoria (v. 23).

15:20 „A tak som sa usiloval kázať evanjelium nie tam, kde bol Kristus *už* menovaný“ Toto bola Pavlova neustála misijná stratégia (1Kor 3:10; 2Kor 10:15-16). Chcel získať pohanov, ktorí nikdy nemali príležitosť počuť a prijať evanjelium. Obyčajne si vyberal veľké, strategicky umiestnené mestá Rímskej ríše, aby neskôr založené zbory v nich mohli evanjelizovať ich okolité oblasti a viesť ich k učeníctvu.

15:21 Toto je citát zo Septuaginty (LXX) z Iz 52:15, ktorý hovorí o tom, že pohania počuli o Bohu. Pavol si vybral toto proroctvo za svoju misijnú stratégiu.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 15:22-29

(22) Z tohto dôvodu mi bolo často zabránené prísť k vám; (23) ale teraz, keďže pre mňa v týchto oblastiach neexistuje nijaké ďalšie miesto a keďže som už veľa rokov túžil prísť k vám, (24) kedykoľvek pôjdem so Španielska – lebo dúfam, že vás uvidím, keď tadiaľ budem prechádzať a že mi na mojej ceste tam pomôžete, keď sa najprv na chvíľu poteším z vašej spoločnosti – (25) ale teraz idem do Jeruzalema slúžiť svätým. (26) Lebo Macedónia a Achája sa tešili z toho, že mohli prispieť chudobným medzi svätými v Jeruzaleme. (27) Áno, tešili sa, že *to mohli urobiť*, a sú im zaviazaní. Pretože ak sa pohania delili s ich duchovnými vecami, sú im zaviazaní slúžiť tiež v materiálnych veciach. (28) Preto keď to dokončím a dám na to svoju pečať ich ovocia, pôjdem cez vás do Španielska. (29) Viem, že keď k vám prídem, prídem v plnosti požehnania Kristovho.

15:22 „Z tohto dôvodu“ Tento dôvod je vysvetlený vo v. 20.

▪ **„mi bolo často zabránené“** Toto je imperfektum pasívneho indikatívu - znovu a znovu mu bolo zabránené (1:13). Nie je povedané, kým mu bolo zabránené. Mohol to byť Boh, Satan, zlí ľudia alebo iné príležitosti evanjelia.

Pamätajte, že Pavol písal list Rimanom počas svojho pobytu v Korinte. V Korinte ho jeho oponenti napádali, pretože nebol schopný naplniť svoje cestovné plány. Pavol bol úplne

iste ovplyvnený útokmi, vychádzajúcimi z korintského zboru. Možno preto tu spomenul, že jeho cestovné plány boli znovu a znovu prekazené.

15:23 „ale teraz, keďže pre mňa v týchto oblastiach neexistuje nijaké ďalšie miesto“ Tento verš musíme vnímať v ohraničenom zemepisnom zmysle Malej Ázie alebo východnej stredozemnej oblasti. Pavol v týchto oblastiach nekázal každému a všade, len niekoľkým.

▪ **„a keďže som už veľa rokov túžil prísť k vám“** Pavol často vyjadroval svoju túžbu navštíviť Rím (1:10-15; Sk 19:21; 23:11).

V tomto bode existuje variant gréckeho rukopisu, ktorý nie je uvedený v rozhodujúcich poznámkach UBS^4. Staroveké grécke rukopisy MSS P^{46}, Aleph, A, D, F, G a L uvádzajú „veľa“ (*polus*), čo je použité vo v. 22, no MSS B, C a P uvádzajú „niekoľko“ (*ikanos*). Je možné, že neskorších pisárov Pavlovo zveličovanie znepokojovalo.

15:24 „kedykoľvek pôjdem do Španielska“ Pavol chcel ísť do západného regiónu Rímskej ríše (2Kor 10:16). Z rímskeho uväznenia ho po ukončení Skutkov prepustili a potom išiel na štvrtú misijnú cestu. Pastorálne listy (1Tim, 2Tim, Tit) boli napísané práve počas jeho štvrtej misijnej cesty. Pravdepodobne k tomu sa vzťahuje odkaz v 2Tim 4:10, kde grécke majuskulové rukopisy Aleph, C a latinská Vulgata a tiež koptské preklady uvádzajú „Gaul“. Klement Rímsky, ktorý písal pred koncom 1.storočia, vo svojom „Liste Korinťanom“ v 5:7 takisto tvrdí, že Pavol cestoval k „západným hraniciam“.

▪ **„že mi na mojej ceste tam pomôžete“** Táto fráza sa v cirkvi stala technickým vyjadrením pre pomoc putujúcim misionárom - na ceste za ich nasledujúcim kazateľským cieľom (Sk 15:3; 1Kor 16:6,11; 2Kor 1:16; Ti 3:13; 3J 6). Rím nedokázal prispievať k podporným fondom pre cirkev v Jeruzaleme, no mohol byť finančnou pomocou pre Pavlove misijné cesty na západ.

15:25 „slúžiť svätým“ Tento výraz sa často používa v súvislosti so zbieraním peňazí (v. 31; 1Kor 16:15; 2Kor 8:4; 9:1). Pozri Zvláštna téma: Svätí v 1:7.

15:26 „prispieť chudobným medzi svätými v Jeruzaleme“ Pavol organizoval túto zbierku niekoľko rokov od (1) Galácie a Malej Ázie (1Kor 16:1-4) a (2) Macedónie a Acháje (2Kor 8-9). Túto myšlienku získal od zboru v Antiochii (Sk 11:30; 12:25). Mala pomôcť zjednotiť dva krídla v prvej cirkvi – Židov a pohanov. Pohanské zbory sú opísané ako také, ktoré boli nadšené, že to môžu robiť (v. 26 a 27).

ZVLÁŠTNA TÉMA: KRESŤAN A HLADNÍ

I. Úvod
   A. Hlad je jednou zo stále prítomných pripomienok padlého stavu ľudstva a stvorenia.
   B. Hlad je jedným z aspektov problému zla a utrpenia. Je priamo pripísaný ľudstvu, nie Bohu. Hoci Boh použil poľnohospodárske požehnania alebo kliatby ako spôsob odmeny a trestu Jeho zmluvného ľudu (5M 27-28), v súvislosti s neveriacimi to vo všeobecnosti nebola pravda (Mt 5:45). Hlad je jeden z viacerých príkladov lakomého, sebeckého a materialistického ľudstva. Problém hladu nie je v skutočnosti problémom jedla, ale ľudskej motivácie a priorít.
   C. Hlad je príležitosťou pre vykúpené ľudstvo, aby odrážalo Božiu lásku. Reakcie veriacich na fyzickú potrebu v cirkvi a vo svete ukazujú na to, kým naozaj sme.
II. Biblický materiál
   A. Stará zmluva
      1. Mojžiš
         a. jeden z troch možných desiatkov v starom Izraelovi bol pre chudobných (5M 14:28-29)
         b. Zákon poskytoval zvláštne zabezpečenie pre chudobných v súvislosti s jedlom (2M 23:11; 3M 19:10; 23:22; 5M 24:19-22)
         c. Zákon zabezpečoval špeciálne, lacnejšie obete pre chudobných (3M 14:21)
         d. Izrael mal mať súcitný postoj otvorených rúk naproti chudobným a núdznym (5M 15:7-11, Job 29:16; 30:25; 31:16-23)
      2. Literatúra múdrosti
         a. tí, ktorí pomáhali chudobným, mali rezervované zvláštne požehnania (Ž 41:4)
         b. pomáhať chudobným znamenalo pomáhať Bohu (Pr 14:31; 17:5; 19:17)
      3. Proroci
         a. Boh požadoval svoje uctievanie vo forme sociálnej spravodlivosti a súcitu voči núdznym (Iz 58:6-7; Mich 6:8)
         b. Jedným znakom Božej zvesti bolo, že bola hlásaná chudobným a núdznym (Iz 61:1-2)
         c. Boží proroci vystupovali proti sociálnemu zneužívaniu (Am 2:6-8; 5:10-13; Mich)
   B. Nová zmluva
      1. Evanjeliá
         a. nabádajú k pomoci pre chudobných (Mk 10:21; Lk 3:11)
         b. súd je založený na našej sociálnej láske naproti iným v Ježišovom mene. Pomáhať iným v skutočnosti znamená pomáhať Ježišovi (Mt 25:31-46)
         c. Text v Mk 14:7 je zle pochopený, ak sa zdá, že odráža Ježišov nedostatok záujmu o chudobných. Tento verš má zdôrazniť Jeho jedinečnosť, nie zhodiť chudobných.
         d. Iz 61:1-2 vyjadruje, že príjemcovia Božej zvesti budú spoločnosťou odsúvaní nabok (Lk 4:18; 7:22; 14:21)

2. Pavol
   a. Pavol sa od Sýrskej Antiochie dozvedel o pripravovanej zvláštnej zbierke pre chudobných v jeruzalemskom zbore (Rim 15:26; 1Kor 16:1; 2Kor 8:4,6,19; Gal 2).
   b. Pavol zdôrazňuje milosť, vieru a skutky (Ef 2:8-10)
3. Jakub (NZ literatúra múdrosti)
   a. viera v Boha cez Krista bez sociálneho záujmu je chorá (Jak 2:14-17)
   b. dokonca hovorí, že viera bez skutkov je mŕtva!
4. Ján
   a. 1 Jána tvrdí, že kresťanská istota je založená na zmenenom živote viery a služby (1J 3:17-18)

III. Záver

A. Ľudská núdza a potreba súvisia s ľudským hriechom. Hlad má niekoľko aspektov:
   1. nerozumné správanie (Pr 19:15)
   2. Boží trest (5M 27-28)
   3. súvisí s duchovnou službou (2Kor 11:27)
   4. kultúrne okolnosti (lakomstvo, ekonomické koncepcie, atď.)
   5. materiálne okolnosti (hlad, záplavy, krupobitie, atď.)

B. Boh sa naozaj zaujíma o ľudí. On miluje núdznych jedinečným spôsobom!

C. Cirkev v akcii je Božou odpoveďou na potreby človeka (fyzické a duchovné)
   1. priamy, osobný čin
   2. spoločné činy farnosti/zboru
   3. politická organizácia pre zmenu

D. Naše kultúrne a osobné priority musíme kriticky prehodnocovať vo svetle Písma (2Kor 8-9)

E. Potrebujeme oči, srdcia a ruky otvorené pre ľudské potreby doma a v zahraničí; v cirkvi a vo svete

F. Pomoc musí súvisieť s tým, kto sme v Kristovi vo svetle Veľkého prikázania (Mt 28:18-20). Pomoc musí byť fyzická aj duchovná.

15:27 „ak“ Toto je podmienková veta prvého stupňa, kde sa predpokladá, že z autorovho pohľadu alebo kvôli jeho literárnym zámerom je to pravda. Ak majú pohania podiel na duchovnom požehnaní Židov (Rim 10-11), mali by pomáhať v oblasti fyzických potrieb materskej cirkvi v Jeruzaleme.

15:28

NASB	**„keď to dokončím a dám na to svoju pečať ich ovocia“**
NKJV	**„keď to vykonám a zapečatím im toto ovocie“**
NRSV	**„keď to dokončím a odovzdám im, čo bolo zozbierané“**
TEV	**„keď dokončím túto úlohu a odovzdám im všetky peniaze, ktoré boli pre nich zozbierané“**
JB	**„Tak keď to urobím a oficiálne im odovzdám, čo bolo zozbierané“**

Toto je particípium aoristu aktívneho a particípium aoristu mediálneho. Doslova to poukazuje na bežný spôsob pečatenia zásielky kvôli zabezpečeniu jej obsahu. Mohol to byť spôsob Pavlovho potvrdzovania toho, že všetky peniaze, ktoré boli darované, budú odoslané na svoje miesto a prijaté tými, komu sú určené. Aby o tom všetkých uistil, vzal so sebou aj niekoľkých zástupcov z prispievateľských zborov (Sk 20:4).

15:29 Všimnite si, že znovu je tu použité slovo *plerool/pleroma.* Pozri poznámka vo v. 14.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 15:30-33
(30) Teraz vás nabádam, bratia, kvôli nášmu Pánovi Ježišovi Kristovi a kvôli láske Ducha, aby ste spolu so mnou bojovali na vašich modlitbách Bohu za mňa, (31) aby som mohol byť zachránený od tých, ktorí sú neposlušní v Júdei a *aby* sa moja služba pre Jeruzalem dokázala prijateľná pre svätých; (32) aby som k vám mohol prísť v radosti z vôle Božej a našiel *občerstvujúci* odpočinok vo vašej spoločnosti. (33) Teraz Boh pokoja nech je so všetkými vami. Amen.

15:30 „vás nabádam ... aby ste spolu so mnou bojovali“ Toto sú silné grécke výrazy. Prvý je tiež použitý v 12:1. Druhý je použitý v súvislosti s Ježišovým zápasom v Getsemane. Pavol vnímal hlbokú potrebu modlitby za seba a za svoju službu evanjelia (2Kor 1:11; Ef 6:18-20; Kol 4:3; 1Tes 3:1). Jeho skúsenosť v Jeruzaleme sa ukázala ako ťažká (v. 31). Prišiel do Ríma, no nie tak, ako si to predstavoval. Pozri Zvláštna téma: Príhovorná modlitba v 9:3.

15:30-33 Pavlova modlitba vyjadruje tri túžby: (1) aby mohol byť vyslobodený od svojich nepriateľov v Jeruzaleme (Sk 20:22-23); (2) aby bol dar od pohanských zborov dobre prijatý zborom v Jeruzaleme (Sk 15:1nn; 21:17nn) a (3) aby mohol na svojej ceste do Španielska navštíviť Rím.

15:30 „spolu so mnou bojovali“ Tento výraz je použitý v NZ len tu. Je to zloženina slova *sun* (spolu s) a *agonizomai* (zápasiť, bojovať, horlivo sa snažiť, 1Kor 9:25; Kol 1:29; 4:12; 1Tim 4:10; 6:12). Tento silný neurčitok vyzýva rímsky zbor k agresívnej spoluúčasti a k pripojeniu sa k Pavlovi na modlitbe a v zápase o prijatie obetného daru od pohanov materskou cirkvou v Jeruzaleme.

15:31 „ktorí sú neposlušní“ Toto sa vzťahuje na opozíciu Židov alebo snáď judaistov, ale nie cirkvi všeobecne (11:30,31).

15:32 Pavlova modlitba končí ďalšími dvoma žiadosťami: (1) môže k nim prísť v radosti a (2) môže mať s nimi čas odpočinku (aoristový mediálny subjunktív slova *sunanapauomai,* len tu v NZ, no použité v Iz 11:6. Pavol citoval Iz 11:1,10 vo v. 12). Pavol potreboval čas tichého odpočinku a zotavenia medzi zrelými veriacimi (2Kor 4:7-12; 6:3-10; 11:23-33), no nepodarilo sa mu to. V Palestíne ho čakalo uväznenie, skúšky a roky vo väzení.

15:33 „Boh pokoja“ Toto je úžasný titul pre Boha (6:20; 2Kor 13:11; Fil 4:9; 1Tes 5:23; 2Tes 3:16; Žid 13:20).

▪ **„Amen“** Pozri zvláštna téma v 1:25.

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Akým prínosom je SZ pre NZ veriacich (v. 4-5; 1Kor 10:6,11)?
2. Prečo Pavol cituje SZ vo v. 9-12? Akú úžasnú pravdu učia tieto verše?
3. Kde sa v tejto časti listu Rimanom možno objavuje napätie medzi Židmi a pohanmi?
4. Kde sa v tejto časti listu Rimanom objavuje napätie súvisiace s Pavlovým apoštolstvom?
5. Aký bol Pavlov dôvod pre zbierku z pohanských zborov pre cirkev v Jeruzaleme (v. 15-28)?
6. Aká bola Pavlova misijná stratégia? Prečo chcel ísť do Španielska?
7. Ako a prečo Pavol opisuje svoju prácu ako prácu kňaza (v. 16) vo vzťahu k Izraelovi, ako ku kráľovstvu kňazov (2M 19:5-6) alebo ku cirkvi (1Pt 2:5,9; Zj 1:6)?
8. Odpovedal Boh na Pavlovu modlitbu z veršov 30-33?

RIMANOM 16

Rozdelenie moderných prekladov podľa odsekov

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	JB
Osobné pozdravy	Odporúčanie sestry Féby	Pozdravy	Osobné pozdravy	Pozdravy a dobré želania
16:1-2	16:1-2	16:1-2	16:1-2	16:1-2
	Pozdrav rímskym svätým			
16:3-16	16:3-16	16:3-16	16:3-5a	16:3-5a
			16:5b-7	16:5b-16
			16:8-11	
			16:12-15	
			16:16	
	Vyhýbajte sa rozvratníckym osobám		Záverečné pokyny	Varovanie a prvý dodatok
16:17-20	16:17-20	16:17-20	16:17-20a	16:17-20
			16:20b-21	
	Pozdravy od Pavlových priateľov			Posledné pozdravy a druhý dodatok
16:21-23	16:21-24	16:21		16:21-23
		16:22	16:22	
		16:23	16:23	
Chválospev (doxológia)	Požehnanie		Záverečná modlitba chvály	Chválospev (doxológia)
16:25-27	16:25-27	16:25-27	16:25-26	16:25-27
			16:27	

ČÍTANIE TRETIEHO CYKLU (pozri „Ako správne čítať Bibliu“)
SLEDOVANIE PÔVODNÉHO ZÁMERU AUTORA NA ÚROVNI ODSEKOV

Toto je študijná príručka výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Naraz si prečítajte celú kapitolu. Identifikujte predmety. Porovnajte svoje rozdelenie predmetov s vyššie uvedenými piatimi prekladmi. Rozdelenie podľa odsekov nie je inšpirované, no je kľúčom pre sledovanie pôvodného zámeru autora, čo je jadrom výkladu. Každý odsek má len jeden predmet.

26. Prvý odsek
27. Druhý odsek
28. Tretí odsek
29. Atď.

POCHOPENIE KONTEXTU VERŠOV 1-27

A. Všimnite si, že všetky ženy v tejto záverečnej časti boli Pavlove spolupracovníčky v evanjeliu (Fil 4:3): Féba vo v. 1; Priska vo v. 3; Mária vo v. 6; Júnia (alebo Júnias – ak je to tak, tak išlo o muža) vo v. 7; Tryfajna a Tryfóza vo v. 12; Perzída vo v. 12; „jeho matka“ vo v. 13; Júlia vo v. 15 a „jeho sestra“ vo v. 15. Pozor na dogmatizmus, čo sa týka žien v službe. Všetci veriaci sú obdarovaní (1Kor 12:7,11) služobníci na plný úväzok (Ef 4:12). Biblia vyhlasuje za Božiu vôľu mužské vedenie. V tomto zozname máme ženu diakonku Fébu a možno aj ženu apoštolku Júniu (Joel 2:28; Sk 2:16-21). Je ťažké vedieť, ako túto otázku biblicky zvládať kvôli zdanlivo paradoxným Pavlovým výrokom, napr. ako je 1Kor 11:4-5 v porovnaní so 14:34.

B. Všimnite si možné rasové pozadie týchto mien:
   1. veriaci Židia: Akvila, Priska, Andronikus, Junias, Mária (niektoré texty MSS uvádzajú Mariam)
   2. mená zo vznešených rímskych rodín: Priska, Amplius, Apelles, Narcis, Júlia, Filolog
   3. mená zo vznešených židovských rodín: Aristobulus, Herodion

C. Verše 1-16 sú Pavlovými osobnými pozdravmi, kým verše 17-20 sú jeho záverečnými varovaniami pred falošnými učiteľmi. Vo veršoch 21-23 posiela misijný tím pozdravy z Korintu.

D. Diskusia 16. kapitoly v *Tyndale New Testament Commentary* od F. F. Brucea je veľmi užitočná. Ak máte záujem o podrobné štúdium mien, ktoré sú v tejto kapitole, prečítajte si strany 266-284.

E. V súvislosti so záverom tohto listu existujú určité pochybnosti. Záver sa v starých gréckych rukopisoch objavuje na konci kapitol 14, 15 (MS P^{46}) a 16. No tradičný záver 16:25-27 sa objavuje v MSS P^{61}, Aleph, B, C a D, ako aj v gréckom texte, ktorý používal Klement Rímsky (r. 95).

Verš 24 sa neobjavuje v starších gréckych rukopisoch P^{46}, P^{61}, Aleph, A, B, C, ani v latinskej Vulgate alebo gréckom texte, ktorý používal Origén Alexandrijský. Pre podrobnejšiu diskusiu variantov pozri Bruce M. Metzger: *A Textual Commentary on the Greek New Testament,* s. 533-536.

ŠTÚDIUM SLOVNÝCH VÝRAZOV A FRÁZ

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 16:1-2

(1) Odporúčam vám našu sestru Fébu, ktorá je služobníčkou cirkvi, ktorá je v Kenchreách; (2) aby ste ju prijali v Pánovi spôsobom hodným svätých a aby ste jej pomohli v čomkoľvek, čo možno bude od vás potrebovať; pretože aj ona sama bola pomocníčkou mnohých a aj mojou.

16:1 „Odporúčam vám“ Toto je list odporúčania pre diakonku Fébu. Pravdepodobne ona priniesla Pavlov list do Ríma. V NZ je niekoľko ďalších príkladov takýchto odporúčajúcich listov (Sk 18:27; 1Kor 16:3; 2Kor 3:1; 8:18-24; Fil 2:19-30).

▪ **„Fébu“** Jej meno znamenalo „jasná“ alebo „oslňujúca“.

16:1

NASB, NKJV	**„ktorá je služobníčkou cirkvi“**
NRSV	**„diakon cirkvi“**
TEV	**„ktorá slúži cirkvi“**
JB	**„diakonka cirkvi“**

Toto je výraz *diakonos.* Je to forma ženského rodu v akuzatíve jednotného čísla. Je to grécky výraz pre sluhu. Používa sa o Kristovi v 15:8 a o Pavlovi v Ef 3:7; Kol 1:23,25.

V NZ, aj v prvých po-biblických cirkevných spisoch, je dôkaz o službe diakoniek. Iný príklad služby žien v miestnom zbore v NZ je „rola vdov“ v pastorálnych listoch (1Tim 3:11; 5:3-16). Rozšírený preklad RSV a Phillipsov preklad uvádzajú slovo „diakonka“ v 16:1. Preklady NASB a NIV ho majú v poznámkach pod čiarou. Preklad NEB uvádza „ten, kto zastáva úrad“. Všetci veriaci sú povolaní, obdarovaní služobníci na plný úväzok (Ef 4:12). Niektorí sú povolaní do úloh v službe vedenia (Ef 4:11). Naše tradície musia uvoľniť cestu Písmu! Títo prví diakoni a diakonky boli služobníkmi, nie výkonnými výbormi.

M. R. Vincent v knihe *Word Studies,* zv. 2, na str. 752 a 1196 hovorí, že *Apoštolské stanovy* z konca druhého alebo začiatku tretieho storočia robia rozdiel medzi povinnosťami a ordinovaním ženských pomocníčok v cirkvi:

1. diakonky
2. vdovy (1Tim 3:11; 5:9-10)
3. panny (Sk 21:9 a možno aj 1Kor 7:34)

Tieto povinnosti zahŕňali:

1. starostlivosť o chorých
2. starostlivosť o fyzicky prenasledovaných
3. navštevovanie uväznených kvôli viere
4. vyučovanie nových veriacich
5. pomoc pri krste žien
6. niektorí dozerali na ženské členky cirkvi

▪ **„Kenchreje“** Toto bol jeden z dvoch morských prístavov v Korinte. Tento bol na východnej strane (Sk 18:18).

16:2 „aby ste ju prijali v Pánovi spôsobom hodným“ Toto je aoristový mediálny subjunktív slova *prosdechomai,* ktoré znamená „prijať láskavo ako hosťa“ (Fil 2:29). Pavol tejto žene dôveroval a chcel, aby ju zbor prijal a pomohol jej už len kvôli nemu.

▪ **„svätých“** Tento výraz neopisuje len pozíciu veriacich v Ježišovi, ale snáď aj ich zbožný život, progresívne charakterizujúci ich novú svätú pozíciu v Kristovi. Výraz „svätí“ je vždy v množnom čísle, okrem jedného prípadu vo Fil (4:21) a dokonca aj tam je uvádzaný v spoločnom zmysle. Byť kresťanom znamená byť súčasťou komunity veriacich, rodiny, tela. Moderná cirkev západu znehodnotila tento spoločný aspekt biblickej viery! Pozri Zvláštna téma: Svätí v 1:7.

▪ **„jej pomohli v čomkoľvek, čo možno bude od vás potrebovať“** Tu sú dva subjunktívy. Prvý – *paristemi* (aoristový aktívny) znamená „stáť pri niekom ako pomoc“. Druhý – *chrezo* (prítomný aktívny) znamená „pomáhať so všetkým, čo sa požaduje“ (2Kor 3:1).

Toto sa vzťahovalo na materiálne zabezpečenie pre putujúcich služobníkov – to bolo zámerom odporúčajúcich listov.

▪

NASB, NKJV	**„aj ona sama bola pomocníčkou mnohých"**
NRSV	**„bola dobrodincom mnohých"**
TEV	**„lebo ona sama bola dobrou priateľkou mnohých ľudí"**
JB	**„starala sa o veľmi veľa ľudí"**

Tento výraz *proistatis* sa nachádza v NZ len tu. Mohlo sa to vzťahovať na fyzickú, aj finančnú pomoc. Toto slovo pôvodne označovalo bohaté patrónky. Keďže Féba cestovala do Ríma (v. 1) a pomohla mnohým (v. 2), toto môže byť aj historická pravda o nej.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 16:3-16

Pozdravte Prisku a Akvilu, mojich spolupracovníkov v Kristovi Ježišovi, (4) ktorí pre môj život riskovali svoj vlastný krk, ktorým neďakujem len ja, ale aj všetky pohanské zbory; (5) tiež *pozdravte* cirkev, ktorá je v ich dome. Pozdravte Epajneta, môjho milovaného, ktorý sa ako prvý z Ázie obrátil ku Kristovi. (6) Pozdravte Máriu, ktorá pre vás tvrdo pracovala. (7) Pozdravte Andronika a Júnia, mojich príbuzných a mojich spoluväzňov, ktorí sú mimoriadni medzi apoštolmi, ktorí tiež boli v Kristovi predo mnou. (8) Pozdravte Amplia, môjho milovaného v Pánovi. (9) Pozdravte Urbana, nášho spolupracovníka v Kristovi, a môjho milovaného Stacha. (10) Pozdravte Apellu, osvedčeného v Kristovi. Pozdravte tých, ktorí sú v z *domácnosti* Aristobula. (11) Pozdravte Herodióna, môjho príbuzného. Pozdravte tých z *domácnosti* Narcisa, ktorí sú v Pánovi. (12) Pozdravte Tryfajnu a Tryfózu, pracovníkov v Pánovi. Pozdravte milovanú Perzídu, ktorá pracovala usilovne v Pánovi. (13) Pozdravte Rúfa, vyvoleného muža v Pánovi, aj jeho a moju matku. (14) Pozdravte Asynkrita, Flegonta, Hermesa, Patroba, Hermasa a bratov, ktorí sú s nimi. (15) Pozdravte Filologa a Júliu, Nerea a jeho sestru, Olympasa a všetkých svätých, ktorí sú s nimi. (16) Pozdravte sa navzájom svätým bozkom. Všetky zbory Kristove vás pozdravujú.

16:3 „Prisku a Akvilu" Lukáš ju nazýva „Priscila". Jej meno bolo často uvádzané pred menom jej manžela, čo bolo veľmi nezvyčajné (Sk 18:18,26; 1Kor 16:19; 2Tim 4:19). Možno bola z rímskej šľachty alebo bola v tejto dvojici tá dominantnejšia. Pavol aj táto dvojica boli výrobcami stanov alebo pracovali s kožou. Pavol ich nazýva „spolupracovníkmi v Kristovi Ježišovi". Je možné, že o silných, aj slabých stránkach v rímskom zbore počul práve od tejto dvojice.

16:4 „riskovali svoj vlastný krk" Toto je slovný zvrat, ktorý je odvodený od výrazu pre „katovu sekeru". Biblia nehovorí nič viac o tom, čo Pavol týmto výrokom myslel.

▪ **„ktorým neďakujem len ja, ale aj všetky pohanské zbory"** Pavol bol veľmi vďačný za priateľstvo a aktívnu pomoc tejto dvojice. Dokonca ich službu rozširuje na „všetky pohanské zbory". Aké úžasné uistenie a vďačnosť! Mohlo sa to vzťahovať na ich povzbudzovanie a informovanie Apolla (Sk 18:24-28).

16:5 „cirkev" Toto sa vzťahuje na ľudí, nie na budovy. Tento výraz znamenal „tí, ktorí sú povolaní". V gréckej SZ – Septuaginte (LXX) bol tento výraz používaný na preklad hebrejského výrazu *qahal,* prekladaného ako „kongregácia", zbor. Príslušníci prvej cirkvi vnímali samých seba ako prirodzených následníkov a naplnenie SZ „kongregácie Izraela", a nie ako sektársku frakčnú skupinu.

▪ **„ktorá je v ich dome“** Prví kresťania sa stretávali po domoch (16:23; Sk 12:12; 1Kor 16:19; Kol 4:15 a Filem 2). Cirkevné budovy sa neobjavili až do 3. storočia n. l.

▪ **„Epajnetus“** Meno tohto muža znamenalo „chválený“.

▪ **„ktorý sa ako prvý ... obrátil“** Toto sa tiež hovorí o domácnosti Štefana v 1Kor 16:15.

▪ **„z Ázie“** Vzťahovalo sa to na rímsku provinciu, ktorá tvorila západnú tretinu moderného Turecka.

16:6 „Máriu, ktorá pre vás tvrdo pracovala“ O tejto osobe nevieme nič. Možno bola misionárkou z rímskeho zboru. My síce nepoznáme veľmi veľa úžasných a zbožných veriacich, ale Boh ich dobre pozná.

16:7 „mojich spoluväzňov“ Moderní bádatelia si nie sú istí, k akému uväzneniu sa to vzťahuje. Pavol kvôli svojej viere veľmi trpel (2Kor 4:8-11; 6:4-10; 11:25-28). Bol vo väzení vo Filipách, v Cézareji, v Ríme a pravdepodobne aj na iných miestach (Efez, 1Kor 15:32; 2Kor 1:8)

▪ **„Júnias“** Toto meno mohlo byť mužské aj ženské, čo je potrebné určiť na základe neskorších symbolov označujúcich prízvuk. Existujú varianty gréckych rukopisov mena *„Iounian“*, ktoré sa nachádzajú v MSS Aleph, A, B, C, D, F, G a P, no bez prízvuku. Prízvučná ženská forma sa nachádza v rukopise MSS B^2, D^2 a 0150. Starý papyrusový rukopis P^{46} a niektoré preklady Vulgaty a tiež koptské preklady, ako aj grécke texty, ktoré používal Hieronym, uvádzajú meno *„Ioulian“*, čo je ženské meno. Niektorí učenci si myslia, že to bola chyba pisára. Táto ženská forma sa objavuje v 16:15. Je možné, že dve osoby, menované vo v. 7, boli (1) dvaja židovskí veriaci, ktorí boli uväznení s Pavlom; (2) brat a sestra alebo (3) manžel a manželka. Ak je to ženský rod a ak sa fráza „apoštolovia“ vzťahovala k širšiemu použitiu tohto výrazu než „Dvanásti“, potom to bola ženská apoštolka.

Je tiež zaujímavé, že hláskovanie „Junias“ sa nenašlo nikde v rímskej literatúre, ani v zápisoch, no meno „Júnia“ bolo veľmi bežné. Bolo to rímske rodinné meno. Pre ďalšie informácie o ženách v službe pozri *Women Leaders and the Church* od Lindy L. Belleville, str. 188, poznámka pod čiarou č. 42.

▪

NASB	**„ktorí sú mimoriadni medzi apoštolmi“**
NKJV	**„ktorých si medzi apoštolmi všímajú“**
NRSV	**„sú čelní medzi apoštolmi“**
TEV	**„sú dobre známi medzi apoštolmi“**
NJB	**„tým mimoriadnym apoštolom“**

Toto sa môže vzťahovať na Dvanástich - ak je to tak, títo im boli veľmi dobre známi, alebo k širšej skupine služobníkov, známych ako „apoštolovia“ (Sk 14:4,14; 18:5; 1Kor 4:9; Gal 1:19; Fil 2:25; 1Tes 2:6). Tento kontext naznačuje širšie použitie, ako je v Ef 4:11, no určitý člen hovorí o Dvanástich.

▪ **„ktorí boli tiež v Kristovi predo mnou“** Toto zrejme znamená, že boli spasení a aktívni v Kristovej službe pred Pavlovou skúsenosťou na ceste do Damašku.

16:8-16 Mená v tejto časti sú neznáme. Sú to milovaní Boží a Pavlovi, no ich mená a služba nie sú zaznamenané ani v NZ, ani v starej kresťanskej literatúre. Čo je významné je

skutočnosť, že je to zmes bežných otrockých mien, aj vznešených rímskych a židovských rodinných mien. Sú to muži aj ženy. Sú tam bohatí oslobodení ľudia, aj putujúci kazatelia. Sú tam cudzinci z Perzie. V cirkvi Ježiša Krista padajú všetky bariéry (3:22; 10:12; Joel 2:28-32 /Sk 2:14-21/; 1Kor 12:11; Gal 3:28; Kol 3:11)!

16:8 „Amplius“ Toto meno, podobne ako Priska a Júnia, bolo veľmi dobre známe rímske rodinné meno.

▪ **„môjho milovaného v Pánovi“** Výraz „milovaný“ používa Boh Otec pre Syna Ježiša v Mt 3:17 a 17:5, čo môže byť titul z piesní sluhu v Iz (Mt 12:18 citujúci Iz 42:1). No Pavol ho používa na oslovenie veriacich (1:7; 16:8,9; 1Kor 4:14,17; 15:58; Ef 6:21; Fil 2:12; Kol 4:7,9,14; 1Tim 6:2; Filem v. 16).

16:9 „Urban“ Toto meno znamená „obyvateľ mesta“ alebo „mestská rasa“.

▪ **„v Kristovi“** Táto fráza sa, spolu so spojením „v Pánovi“, opakuje v celej tejto kapitole. Títo kresťanskí pracovníci boli všetci súčasťou jednej rodiny, jedného záchrancu.

▪ **„Stachus“** Toto je zriedkavé meno, ktoré znamená „klas“. Archeológovia zistili, že toto meno sa spája s Cézarovou rodinou.

16:10 „osvedčeného v Kristovi“ Táto idiomatická fráza sa vzťahuje na toho, ktorý prešiel skúškami a zostal verný. Pozri Zvláštna téma v 2:18.

▪ **„tých, ktorí sú z domácnosti“** Niektorí učenci špekulujú, že táto fráza sa vzťahuje na otroka v domácich službách Aristobula a nie na rodinných členov a to isté platí o fráze vo v. 11 – „tí z domácnosti Narcisa“.

▪ **„Aristobula“** Niektorí učenci (Lightfoot) špekulujú, že to bol brat Heroda Agrippu I. (ktorý v Sk 12 dal zabiť apoštola Jakuba). Ak je to tak, ukazuje to, ako sa evanjelium začalo šíriť do tejto kráľovskej, idumejskej rodiny.

16:11 „Herodión“ Toto mohol byť otrok z Herodiónovej rodiny.

▪ **„tých z domácnosti Narcisa“** Toto sa mohlo vzťahovať na dobre známeho sluhu cisára Klaudia. Ak je to tak, ukazuje to, ako sa evanjelium začalo šíriť medzi príslušníkmi rímskej kráľovskej rodiny.

16:12 „Tryfajna“ Toto meno znamená „ľúbezná“.

▪ **„Tryfóza“** Toto meno znamená „delikátna“. Možno sa jednalo o sestry, dokonca o dvojičky.

▪ **„usilovne pracovať“** Toto slovo má význam práce „až do bodu vyčerpanosti“.

▪ **„Perzída“** Znamená to „perzská žena“.

16:13 „Rúfus“ Toto meno znamená „červený“ alebo „s červenou hlavou“. V Ríme existuje jeden dobre známy Rúfus (Mk 15:21). To, či ide o toho istého človeka, nie je isté, no je to možné.

▪

NASB „vyvoleného muža v Pánovi"
NKJV, NRSV „vybraného v Pánovi"
TEV „ten vynikajúci pracovník v Pánovej službe"
JB „vybraný sluha Pána"

Doslova to znamená „ten vyvolený". Tu tento výraz súvisí nielen s Božím povolaním, ale aj s jeho životným štýlom služby. Jeho matka sa tiež správala k Pavlovi veľmi láskavo.

16:14 „Hermes" Toto je meno boha šťastia. Bolo to veľmi bežné otrocké meno v grécko-rímskom svete 1. storočia.

16:15 „všetkých svätých" Pozri Zvláštna téma: Svätí v 1:7.

16:16 „svätý bozk" Nemáme nijaký dôkaz o tom, kto v dávnej minulosti bozkával koho alebo kedy, či kde. Neskôr v histórii muži bozkávali mužov na líce a ženy bozkávali ženy (1Kor 16:20; 2Kor 13:12; 1Tes 5:26; 1Pt 5:14). Tento čin pri pozdrave sa stal problémom v rámci cirkvi a neveriaci ho zle chápali, preto ho prestali uplatňovať.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 16:17-20

(17) Teraz vás nabádam, bratia, dávajte pozor na tých, ktorí spôsobujú rozbroje a prekážky protichodné k učeniu, ktoré ste sa naučili, a odvráťte sa od nich. (18) Lebo takí ľudia sú otroci nie nášho Pána Krista, ale svojich vlastných chutí; a svojimi uhladenými a lichotivými rečami podvádzajú srdcia prostých. (19) Lebo správa o vašej poslušnosti dorazila ku všetkým; preto sa z vás teším, ale chcem, aby ste boli múdri v tom, čo je dobré a nevinní v tom, čo je zlé. (20) Boh pokoja onedlho rozdrví Satana pod vašimi nohami. Milosť nášho Pána Ježiša nech je s vami.

16:17 Zdá sa, že toto varovanie preniká do kontextu neočakávane. Vo veršoch 17-18 je zoznam toho, čo títo falošní učitelia robili:

1. vyvolávali spory
2. kládli prekážky do cesty veriacim
3. vyučovali protichodné veci - rozdielne od pokynov, ktoré dávala cirkev
4. slúžili svojim vlastným telesným chúťkam
5. podvádzali srdcia dôverčivých ľudí svojimi uhladenými a lichotivými rečami.

▪ **„odvráťte sa od nich"** Toto je prítomný aktívny imperatív. Je to opakujúca sa téma (Gal 1:8-9; 2Tes 3:6,14; 2J 10).

16:18
NASB, NRSV, TEV „svojich vlastných chutí"
NKJV „svojho vlastného brucha"
NJB „svojej vlastnej chamtivosti"

Toto slovo sa dá doslova preložiť ako: „bruchá" (Fil 3:19; Tit 1:12). Falošní učitelia všetko zneužili na svoje vlastné telesné záujmy.

▪ **„svojimi uhladenými a lichotivými rečami"** Falošní učitelia sú často fyzicky atraktívni a majú dynamické osobnosti (Kol 2:4). Vo svojich prezentáciách sú často veľmi logickí. Pozor na nich! Niektoré pravdepodobné biblické testy na identifikovanie falošných učiteľov sa nachádzajú v 5M 13:1-5; 18:22; Mt 7; Fil 3:2-3, 18-19; 1J 4:1-6.

▪ **„podvádzajú srdcia prostých“** Toto je prítomný aktívny indikatív vyjadrujúci neustále klamstvo. Títo zjavne noví alebo naivní veriaci boli zraniteľní („neskúsení v zlom“).

16:19 „správa o vašej poslušnosti dorazila ku všetkým“ O tomto je zmienka v 1:8. Toto je jedno z Pavlových zveličovaní.

▪ **„múdri v tom, čo je dobré a nevinní v tom, čo je zlé“** Toto je odrazom Ježišovho učenia (Mt 10:16; Lk 10:3).

16:20 „Boh pokoja“ Toto je úžasný titul pre Boha (15:33; 2Kor 13:16; Fil 4:9; 1Tes 5:23 a Žid 13:20).

▪ **„onedlho rozdrví Satana pod vašimi nohami“** Toto je zmienka o 1M 3:15. Vzťah veriacich s Mesiášom im dáva tiež víťazstvo (1J 5:18-20). Je to úžasný sľub a zodpovednosť. V tomto kontexte Satan zosobňuje zmätok a rozdelenie, spôsobené falošnými učiteľmi, čo zapríčiňuje, že cirkev stráca svoje zameranie na Veľké poverenie. Pozadie za falošnými učiteľmi je démonické! No evanjelium rozptyľuje tmu a zlo pre tých, ktorí ho vítajú a podľa neho žijú. Ak si chcete o tejto téme prečítať dobrú knihu, je to *Three Crucial Questions About Spiritual Warfare* od Clintona E. Arnolda.

ZVLÁŠTNA TÉMA: OSOBNÉ ZLO

Toto je veľmi ťažká téma a to z niekoľkých dôvodov:

1. SZ nezjavuje zlo ako úhlavného nepriateľa dobra, ale ako sluhu YHWH, ktorý ponúka ľudstvu alternatívu a obviňuje ľudstvo z nespravodlivosti.
2. Koncept Božieho osobného úhlavného nepriateľa sa rozvinul v interbiblickej (nekánonickej) literatúre pod vplyvom perzského náboženstva (*zoroastrianizmus*). Toto následne veľmi ovplyvnilo rabínsky judaizmus.
3. NZ rozvíja SZ témy v prekvapivo vecných, no selektívnych kategóriách.

Ak niekto pristupuje k štúdiu zla z perspektívy biblickej teológie (každú kniha, autora alebo žáner študuje a popisuje oddelene), potom sa odkryjú veľmi odlišné pohľady na zlo.

No ak niekto pristupuje k štúdiu zla z nebiblického alebo extra-biblického prístupu svetových náboženstiev alebo východných náboženstiev, potom je veľa z NZ poňatia zla predobrazené v perzskom dualizme alebo grécko-rímskom špiritizme.

Ak predpokladáme oddanosť božskej autorite Písma, potom musíme NZ poňatie vnímať ako progresívne zjavenie. Kresťania sa musia strážiť pred tým, aby umožnili židovskému folklóru alebo západnej literatúre (t. j. Dante, Milton) definovať biblický koncept. V tejto oblasti zjavenia je určite tajomstvo a nejednoznačnosť. Boh sa rozhodol nezjaviť všetky aspekty zla, ani jeho pôvod a zámer, no zjavil jeho porážku!

Zdá sa, že v SZ súvisí termín Satan alebo žalobca s tromi odlišnými skupinami:

1. ľudskí žalobcovia (1Sam 29:4; 2Sam 19:22; 1Kr 11:14,23,25; Ž 109:6)
2. anjelskí žalobcovia (4M 22:22-23; Zach 3:1)
3. démonskí žalobcovia (1Kron 21:1; 1Kr 22:21; Zach 13:2).

Len neskôr, v medzi-zmluvnom období je had z 1M 3 identifikovaný so Satanom (Kniha múdrosti 2:23-24; 2Enoch 31:3) a ešte oveľa neskôr sa to stáva rabínskym vysvetlením (*Sot* 9b a *Sanh* 29a). „Synovia Boží“ v 1M 6 sa stávajú anjelmi v 1Enoch 54:6. Nespomínam to tu preto, aby som to nejako presne teologicky zadefinoval, ale aby som ukázal, ako sa to vyvíjalo. V NZ zmysle sú SZ aktivity pripisované anjelskému, zosobnenému zlu (t. j. Satanovi) v 2Kor 11:3; Zj 12:9.

Pôvod zosobneného zla je ťažké alebo nemožné (v závislosti na vašom bode pohľadu) určiť zo SZ. Jedným dôvodom pre túto skutočnosť je silný izraelský monoteizmus (1Kr

22:20-22; Kaz 7:14; Iz 45:7; Am 3:6). Všetky príčinné súvislosti boli pripísané YHWH na preukázanie Jeho jedinečnosti a hodnosti (Iz 43:11; 44:6,8,24; 45:5-6,14,18,21,22).

Zdroje možnej informovanosti sa sústreďujú na (1) Joba 1-2, kde je Satan jeden zo „synov Božích“ (t. j. anjelov) alebo (2) Iz 14; Ezech 28, kde sú pyšní blízkovýchodní králi (Babylón a Týrus) použití na ilustrovanie Satanovej pýchy (1Tim 3:6). V súvislosti s týmto prístupom mám zmiešané pocity. Ezechiel používa metaforu záhrady Eden nie len pre kráľa Týru ako Satana (Ezech 28:12-16), ale aj pre kráľa Egypta ako Stromu poznania Dobra a Zla (Ezech 31). No zdá sa, že Iz 14, hlavne v. 12-14, opisuje anjelskú vzburu, ktorej príčinou bola pýcha. Ak nám Boh chcel zjaviť konkrétnu prirodzenosť a pôvod Satana, toto je veľmi nepriamy spôsob a miesto k tomu, aby to urobil. Musíme sa chrániť pred trendom systematickej teológie, ktorá berie útržkovité, nejednoznačné časti rôznych zmlúv, autorov, kníh a žánrov a kombinuje ich ako kúsky jednej Božej skladačky.

Alfred Edersheim (*The life and Times of Jesus the Messiah,* zv. 2, dodatky XIII /s. 748-763/ a XVI /s. 770-776/) hovorí, že rabínsky judaizmus bol veľmi ovplyvnený perzským dualizmom a démonickou špekuláciou. Rabíni nie sú dobrým zdrojom pravdy v tejto oblasti. Ježiš sa radikálne odchyľuje od učení synagógy. Myslím, že rabínsky koncept anjelskej mediácie a opozície pri odovzdávaní zákona Mojžišovi na vrchu Sínaj otvorili dvere ku konceptu archanjelského nepriateľa YHWH, ako aj ľudstva. Dvaja vysokí bohovia iránskeho (zoroastrijského) dualizmu *Ahkiman* a *Ormaza,* dobro a zlo, a tento dualizmus sa rozvinul do judaistického limitovaného dualizmu YHWH a Satana.

V NZ je určité progresívne zjavenie, čo sa týka rozvoja zla, ale nie je také prepracované, ako to hlásajú rabíni. Dobrým príkladom tohto rozdielu je „vojna v nebi“. Pád Satana je logickou nevyhnutnosťou, no konkrétnosti nie sú udané. Aj to, čo je dané, je zahalené v apokalyptickom žánre (Zj 12:4,7,12-13). Hoci je Satan porazený a vyhnaný na zem, stále funguje ako sluha YHWH (Mt 4:1; Lk 22:31-32; 1Kor 5:5; 1Tim 1:20).

V tejto oblasti musíme brzdiť svoju zvedavosť. Existuje osobná sila pokušenia a zla, no je len jeden Boh a ľudstvo je stále zodpovedné za svoje voľby. Duchovný boj je reálny – pred aj po spasení. Víťazstvo môže prísť a zotrvať len cez trojjediného Boha. Zlo bolo porazené a bude odstránené!

▪ **„milosť nášho Pána Ježiša nech je s vami!“** Toto je pre Pavla bežný záver (1Kor 16:23; 2Kor 13:14; Gal 6:18; Fil 4:23; Kol 4:18; 1Tes 5:28; 2Tes 3:18 a tiež v Zj 22:21). Možno to napísal vlastnou rukou. Bol to jeho spôsob overovania svojich listov (2Tes 3:17; 1Kor 16:21; Kol 4:18).

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 16:21

(21) Pozdravuje vás môj spolupracovník Timotej, a *tiež* Lucius, Jason a Sozipatros, moji príbuzní.

16:21-23 Tieto verše sú dodatkom. Pavlovi spolupracovníci v Korinte posielajú svoje pozdravy.

16:21 „Lucius“ Mohol to byť (1) lekár Lukáš (Kol 4:14) alebo možno aj slovný zvrat pre niekoho „vysoko vzdelaného“; (2) Lucius z Kyrény (Sk 13:1) alebo (3) neznámy kresťan.

▪ **„Jason“** Toto je možno Jason, v ktorého dome Pavol býval v Tesalonikách (Sk 17:5-9).

▪ **„Sozipatros“** Tento muž je možno Sopater z Bereje v Sk 20:4.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 16:22
(22) Ja, Tercius, ktorý píše tento dopis, vás pozdravuje v Pánovi.

16:22 „Ja, Tercius, ktorý píše tento dopis“ Pavol používal (*amanuensis*) k písaniu svojich listov pisára (1Kor 16:21; Gal 6:11; Kol 4:18; 2Tes 3:17). Myslím, že mal zlý zrak a nemohol písať malým tesným písmom, potrebným na ušetrenie miesta na liste papyrusu alebo na koženom zvitku (Gal 6:11)!

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 16:23-24
(23) Pozdravuje vás Gájus, hostiteľ mňa aj celého zboru, Erastus, mestský pokladník a brat Quartus. (24) (Milosť nášho Pána Ježiša Krista buď so všetkými vami. Amen.)

16:23 „Gájus“ Toto mohol byť (1) Gájus Tícius Justus zo Sk 18:7; (2) Gájus z Derbe (Sk 19:29; 20:4; 1Kor 1:14) alebo (3) Gájus z 3J v. 1.

▪ **„hostiteľ mňa aj celého zboru“** Toto bola pohostinnosť, ktorá bola v cirkvi taká potrebná. Niektorí veriaci, disponujúci určitými prostriedkami, ponúkali putujúcim kresťanským služobníkom miestnosť a stravu. Niektorí, ako tento muž, otvorili aj svoj dom, ako miesto stretávania pre zhromaždenia. Zbory v domoch boli normou viac ako sto rokov.

▪ **„Erastus, mestský pokladník“** Tiež sa spomína v Sk 19:22; 2Tim 4:20. V putovnej službe bol spojený s Pavlom.

▪ **„Quartus“** Toto meno znamenalo v latinčine „štvrtý“. Možno bol bratom Tercia, čo v latinčine znamená „tretí“ (v. 22).

16:24 Tento verš nie je prítomný v prvých gréckych rukopisoch, P^{46}, P^{61}, Aleph, A, B, C a 0150. Nachádza sa v niektorých gréckych rukopisoch po 16:23 a v iných po 16:27. Je zrejmé, že to nebol Pavlov originál. V prekladoch NASB, NRSV, TEV a NJB to je vynechané. Preklad UBS^4 hodnotí toto vynechanie ako „isté“ (A). Je to pokus o záver listu a súvisí s problémom záverečnej doxológie (chválospevu), ktorá je v rôznych starých gréckych textoch na konci kapitoly 14, 15 alebo 16.

NASB (AKTUALIZOVANÝ) TEXT: 16:25-27
(25) Teraz Jemu, ktorý vás môže zbudovať podľa môjho evanjelia a kázania Ježiša Krista, podľa zjavenia tajomstva, ktoré bolo držané v tajnosti po dlhé minulé veky, (26) ale teraz sa zjavilo a prostredníctvom Písma prorokov, podľa prikázania večného Boha, sa dalo na vedomie všetkým národom, *vedúc* k poslušnosti viery; (27) jedinému múdremu Bohu cez Ježiša Krista buď sláva naveky. Amen.

16:25-27 V gréčtine je to jedna veta. Toto požehnanie môžeme nájsť na konci 14. kapitoly, aj v 15. kapitole. Tento kontext je zhrnutím hlavných tém tejto knihy, ktorá bola možno napísaná Pavlovou vlastnou rukou.

Niektorí veria, že tento chválospev (doxológia) mohol byť (1) sprievodným listom pre okružný list Efežanom alebo (2) pre tých, ktorí boli po ceste do Ríma, lebo (a) Pavol nikdy

nenavštívil Rím, no napriek tomu pozdravuje 26 ľudí; (b) v kapitola 16 sa prvý krát spomínajú falošní učitelia a (c) táto doxológia sa objavuje v gréckych rukopisoch na niekoľkých odlišných miestach. Je tiež možné, že Pavol urobil dve kópie; kapitoly 1-14 pre Rím a kapitoly 1-16 pre Efez.

Obyčajne sú tieto tvrdenia zodpovedané (1) skutočnosťou, že mnohí z týchto prvých kresťanských pracovníkov cestovali; (2) skutočnosťou, že nijaký grécky rukopis listu Rimanom nie je bez 16. kapitoly a (3) možnosťou, že prvá spomienka falošných učiteľov je v 14:1-15:13.

16:25 „Jemu, ktorý môže" Toto je ďalší úžasný titul pre Boha, použitý v NZ trikrát (Ef 3:20; Júda 24). Všimnite si, ako Boh uschopňuje veriacich:
1. Pavlovo evanjelium
2. kázanie o Ježišovi Kristovi
3. zjavenie Božieho večného plánu spasenia, ktoré bolo v tajnosti

Veriaci sú zmocňovaní poznaním evanjelia. Toto evanjelium je teraz k dispozícii všetkým!

▪ **„tajomstva"** Boh má jednotný zámer pre vykúpenie ľudstva, ktorý dokonca predchádzal pádu človeka (1M 3). Náznaky tohto plánu sú zjavené v SZ (1M 3:15; 12:3; 2M 19:5-6 a univerzálne oddiely v prorokoch). No celý tento program nebol jasný (1Kor 2:6-8). S príchodom Ježiša a Ducha to začína byť zrejmejšie. Pavol používal výraz „tajomstvo" na opísanie tohto dokonalého vykupiteľského plánu (1Kor 4:1; Ef 2:11-3:13; 6:19; Kol 4:3; 1Tim 1:9). Napriek tomu ho používa v niekoľkých odlišných významoch:
1. Čiastočné zatvrdenie Izraela, čo umožňuje začlenenie pohanov. Tento príliv pohanov bude fungovať ako mechanizmus pre Židov, aby prijali Ježiša ako Krista proroctva (Rim 11:25-32).
2. Národy, ktoré sú všetky zahrnuté v Kristovi a cez Krista, boli oboznámené s evanjeliom (Rim 16:25-27; Kol 2:2)
3. Nové telá veriacich pri Druhom príchode (1Kor 15:5-57; 1Tes 4:13-18)
4. Zhrnutie všetkých vecí v Kristovi (Ef 1:8-11)
5. Pohania a Židia sú spoludedič i (Ef 2:11-3:13)
6. Intimita vzťahu medzi Kristom a cirkvou, opísaná pojmami z manželstva (Ef 5:22-33)
7. Pohania začlenení medzi zmluvných ľudí; prebýva v nich Duch Kristov, ktorý produkuje Kristovskú zrelosť, t. j. obnovuje skazený obraz Boha v padlom ľudstve (1M 6:5,11-13; 8:21), Boha v človeku (1M 1:26-27; 5:1; 9:6; Kol 1:26-28)
8. Antikrist na konci vekov (2Tes 2:1-11)
9. Zhrnutie tajomstva v prvej cirkvi sa nachádza v 1Tim 1:16.

16:26 „teraz sa zjavilo" Toto tajomstvo alebo Boží plán sa teraz jasne zjavil celému ľudstvu. Je to evanjelium Ježiša Krista (Ef 2:11-3:13).

▪ **„prostredníctvom Písma"** Boh zjavil toto tajomstvo v osobe a práci Ježiša. Je to predpovedané SZ prorokmi. Založenie NZ cirkvi, zloženej z veriacich Židov a pohanov, bolo vždy Božím plánom (1M 3:15; 12:3; 2M 19:5-6; Jer 31:31-34).

▪ **„sa dalo na vedomie všetkým národom"** Toto je participium aortistu pasívneho. V gréckej vete bolo umiestnené na poslednom mieste kvôli dôrazu. Boh prezentoval ponuku evanjelia celému svetu, čo bolo vždy Jeho zámerom (1M 3:15)!

▪

NASB **„*vedúc* k poslušnosti viery“**
NKJV **„pre poslušnosť viere“**
NRSV **„dosiahnuť poslušnosť viery“**
TEV **„vedúc k poslušnosti viery“**
JB **„priniesť ich k poslušnosti viery“**

Sú rôzne spôsoby, ako porozumieť tejto fráze; môže sa to vzťahovať na (1) doktrínu o Kristovi; (2) dôveru v Krista alebo (3) poslušnosť voči evanjeliu na začiatku a potom aj naďalej. Poslušnosť musí byť teologicky kombinovaná s konceptom pokánia a viery (Mk 1:15; Sk 3:16,19; 20:21).

16:27 „jedinému múdremu Bohu“ Toto je narážka na monoteizmus (5M 6:4-5). Kresťanstvo má len jedného Boha, rovnako ako judaizmus, no plné božstvo Ježiša a plná osoba Ducha nás núti k „trojjedinej“ Trojici.

▪ **„buď sláva naveky“** Pozri poznámka v 3:23.

▪ **„Amen“** Pozri Zvláštna téma v 1:25.

DISKUSNÉ OTÁZKY

Toto je študijná <u>príručka</u> výkladu, tzn. že vy zodpovedáte za svoj vlastný výklad Biblie. Každý z nás musí kráčať vo svetle, ktoré máme. Pri výklade ste prioritou vy, Biblia a Svätý Duch. Toto nesmiete nechávať na komentátora.

Tieto diskusné otázky sú určené k tomu, aby vám pomohli rozmýšľať o hlavných otázkach tejto časti knihy. Majú u vás vyvolať myšlienky, nie definitívne odpovede.

1. Ako Pavol poznal všetkých tých ľudí v rímskej cirkvi, keď tam nikdy nebol?
2. Existuje nejaký biblický dôkaz o ženách – diakonkách (16:1; 1Tim 3:11; 5:3-16)?
3. Aká je implikácia toho, že v tejto kapitole sa spomína veľa žien?
4. Opíšte spôsoby a zvesť falošných učiteľov (v. 17-18).

DODATOK 1

STRUČNÉ DEFINÍCIE GRÉCKYCH GRAMATICKÝCH VÝRAZOV

Koinská gréčtina, ktorá sa často nazýva helenistickou gréčtinou, bola od čias Alexandra Veľkého bežným jazykom v stredozemnej oblasti (336-323 pred Kristom) a trvala asi 800 rokov (300 pr. Kr. – 500 po Kr.). Nebola to len zjednodušená klasická gréčtina, no v mnohých ohľadoch novšia forma gréčtiny a stala sa druhým jazykom starého Blízkeho východu a oblasti Stredozemia.

Gréčtina NZ bola v určitých ohľadoch jedinečná, pretože jej užívatelia, okrem Lukáša a autora Listu Židom, pravdepodobne používali ako svoj základný jazyk aramejčinu a preto bolo ich písanie ovplyvnené slovnými zvratmi a štrukturálnymi formami aramejčiny. Takisto čítali a citovali Septuagintu (grécky preklad SZ), ktorá bola tiež napísaná v koinskej gréčtine. No Septuagintu napísali židovskí učenci, ktorých materinským jazykom nebola gréčtina.

Musíme teda pamätať na to, že NZ nemôžeme tlačiť do úzkej gramatickej štruktúry. Je jedinečná a napriek tomu má veľa spoločného so (1) Septuagintou, (2) židovskými spismi, ako boli napr. Jozefove, a (3) papyrusmi, nájdenými v Egypte. Ako máme teda pristupovať ku gramatickej analýze NZ?

Gramatické črty koinskej gréčtiny a NZ koinskej gréčtiny sú nestabilné. V mnohých ohľadoch to bol čas zjednodušovania gramatiky. Naším hlavným sprievodcom bude kontext. Slová majú význam len v širšom kontexte a preto gramatická štruktúra môže byť chápaná len vo svetle (1) konkrétneho autorovho štýlu a (2) konkrétneho kontextu. Žiadne rozhodujúce definície gréckych foriem a štruktúr neprichádzajú do úvahy.

Koinská gréčtina bola v prvom rade verbálnym jazykom. Často je kľúčom k výkladu druh a forma slov. V tých najhlavnejších vetách sa objavuje na prvom mieste sloveso, čo ukazuje jeho dôležitosť. Pri analyzovaní gréckeho slovesa si musíme všímať tri dôležité informácie: (1) základný dôraz na čas, rod a spôsob (tvaroslovie alebo morfológia); (2) základný význam konkrétneho slovesa (lexikografia) a (3) vývoj kontextu (syntax).

I. ČAS

A. K času alebo aspektu patrí vzťah slovies k dokončenému alebo nedokončenému konaniu. Toto sa často nazýva „dokonavý“ (perfektum) alebo „nedokonavý“ (imperfektum) čas.
   1. Perfektum sa sústreďuje na výskyt určitého konania. Nepoznáme nijaké ďalšie informácie okrem toho, že sa niečo stalo! Jeho začiatok, pokračovanie alebo vyvrcholenie nie je vyjadrené.
   2. Imperfektum sa sústreďuje na pokračujúci proces konania. Dá sa to opísať v podmienkach lineárneho, trvalého alebo postupného konania, atď.

B. Časy sa dajú rozdeliť do kategórií podľa toho, ako autor vníma vývoj konania:
   1. udialo sa to = aorist
   2. udialo sa to a výsledky trvajú = perfektum
   3. dialo sa to v minulosti a výsledky trvali, ale už netrvajú = predminulý
   4. deje sa to = prítomný
   5. udialo sa to = imperfektum
   6. udeje sa to = budúci

Konkrétnym príkladom toho, ako tieto časy pomáhajú pri výklade, je výraz „spasiť“. Používal sa v niekoľkých rôznych časoch na vyjadrenie jeho procesu, aj vyvrcholenia:

1. aorist – „spasený“ (Rim 8:24)
2. perfektum – „spasený a výsledky pokračujú“ (Ef 2:5,8)
3. prítomný – „je spasený“ (1Kor 1:18; 15:2)
4. budúci – „bude spasený“ (Rim 5:9,10; 10:9)

C. Pri sústredení sa na slovesné časy vykladači hľadajú dôvod, prečo si pôvodný autor vybral určitý konkrétny čas na to, čo chcel vyjadriť. Štandardným, „neprikrášleným“ časom bol aorist. Bola to bežná „nešpecifická“, „neoznačená“ alebo „neúnavná“ slovesná forma. Môže sa používať rôznymi spôsobmi, ktoré musí špecifikovať kontext. Aorist jednoducho vyjadroval, že sa niečo vyskytlo. Aspekt minulého času je obsiahnutý len v indikatíve (oznamovacom spôsobe). Ak bol použitý akýkoľvek iný čas, zdôrazňovalo sa niečo oveľa konkrétnejšie. Ale čo?

1. Perfektum. Tento čas hovorí o dokončenom konaní s trvalými výsledkami. V niektorých ohľadoch to bola kombinácia aoristového a prítomného času. Obyčajne je pozornosť sústredená na trvalé výsledky alebo dokončenie konania. Príklad: Ef 2:5 a 8: „boli ste a naďalej ste spasení“.
2. Predminulý čas. Tento čas bol podobný perfektu - až na to, že trvalé výsledky prestali. Príklad: „Peter stál pri vonkajších dverách“ (J 18:16)
3. Prítomný čas. Tento čas hovorí o nedokončenom alebo neúplnom konaní. Zameranie je obyčajne sústredené na pokračovanie udalosti. Príklad: „Každý, kto v Ňom zostáva, nepokračuje v hriechu“, „každý, kto sa narodil z Boha, nepokračuje v konaní hriechu“ (1J 3:6 a 9).
4. Imperfektum. V tomto čase je vzťah k prítomnému času obdobný k vzťahu medzi perfektom a predminulým časom. Imperfektum hovorí o nedokončenom konaní, ktoré sa vyskytlo, no teraz prestalo alebo o začiatku konania v minulosti. Príklad: „Potom za ním chodil celý Jeruzalem“ alebo „potom začal za ním chodiť celý Jeruzalem“ (Mt 3:5).
5. Budúci čas. Hovorí o konaní, ktoré sa obyčajne premietalo do budúceho časového rámca. Sústreďovalo sa hlavne na potenciál výskytu danej udalosti a pozornosť teda nebola sústredená na samotnú udalosť. Často hovorí o nevyhnutnosti danej udalosti. Príklad: „Požehnaní sú ... budú ... „ (Mt 5:4-9).

II. ROD

A. Rod opisuje vzťah medzi činnosťou, ktorú slovesu vyjadruje a jeho aktérom (podmetom).

B. Aktívny rod bol normálny, očakávaný, nezdôrazňovaný spôsob, ktorý prehlasoval, že podmet vykonával danú slovesnú činnosť.

C. Pasívny rod znamená, že podmet bol prijímateľom konania slovesa, produkovaného vonkajším agentom. Vonkajší agent, ktorého činnosť vyjadruje sloveso, bol v gréckej NZ označovaný nasledovnými predložkami a pádmi:

1. osobný priamy agent pomocou *hupo* s ablatívom (Mt 1:22; Sk 22:30)

2. osobný intermediálny agent pomocou *dia* s ablatívom (Mt 1:22)
3. neosobný agent - obyčajne pomocou *en* s inštrumentálom
4. niekedy osobný, inokedy neosobný agent len pomocou samotného inštrumentálu.

D. Mediálny rod znamená, že podmet je aktérom činnosti, ktorú vyjadruje sloveso a je tiež priamo zapojený do tej činnosti. Často sa nazýva rodom intenzívneho osobného záujmu. Táto konštrukcia určitým spôsobom zdôrazňovala vo vete podmet. V angličtine sa táto konštrukcia nenachádza. V gréčtine má širokú škálu významov a prekladov. Niektoré príklady tejto formy sú:
1. reflexívna (zvratná) – priamy čin podmetu na ňom samom. Príklad: „Obesil sa“ (Mt 27:5)
2. intenzívna – podmet produkuje konanie pre seba. Príklad: „Satan sa sám vydáva za anjela svetla“ (2Kor 11:14).
3. recipročná (vzájomná) – vzájomné pôsobenie dvoch podmetov. Príklad: „Radili sa jeden s druhým (navzájom)“ (Mt 26:4)

III. SPÔSOB

A. V koinskej gréčtine sú štyri spôsoby. Ukazujú vzťah slovesa k realite, aspoň v rámci vlastnej mysle autora. Spôsoby sú rozdelené do dvoch širokých kategórií: tej, ktorá indikuje realitu (indikatív – oznamovací spôsob), a tej, ktorá indikuje potenciál (subjunktív, imperatív – rozkazovací spôsob a optatív – želací spôsob).

B. Indikatívny spôsob bol bežným spôsobom na vyjadrenie konania, ktoré sa objavilo alebo sa objavovalo - a to aspoň v mysli autora. Bol to jediný grécky spôsob, ktorý vyjadroval definitívny čas a dokonca aj tu bol tento aspekt druhotný.

C. Subjunktívny spôsob vyjadroval pravdepodobné budúce konanie. Niečo sa ešte nestalo, no všetky vyhliadky nasvedčovali tomu, že sa to stane. Malo to veľa spoločného s budúcim indikatívom. Rozdiel bol v tom, že subjunktív vyjadruje určitý stupeň pochybnosti. V angličtine je to často vyjadrené podmieňovacím spôsobom – „mohlo“, „možno“, „asi“, „snáď“ ...

D. Optatívny (želací) spôsob vyjadroval želanie, ktoré bolo teoreticky možné. Tento spôsob bol považovaný za taký, ktorý je o krok ďalej od reality, než subjunktív. Optatív vyjadroval možnosť za určitých podmienok. V NZ bol optatív zriedkavý. Jeho najčastejšie použitie vidíme v Pavlovej známej fráze: „Nech sa to nikdy nestane“ (v preklade KJV: „Bože, nedovoľ“), ktorá je použitá 15krát (Rim 3:4,6,31; 6:2,15; 7:7,13; 9:14; 11:1,11; 1Kor 6:15; Gal 2:17; 3:21; 6:14). Iné príklady sa nachádzajú v Tes 1:38; 20:16; Sk 8:20; 1Tes 3:11.

E. Imperatívny spôsob zdôrazňoval rozkaz, ktorý bol možný, no tento dôraz bol úmyslom hovorcu – rečníka. Presadzoval len dobrovoľnú možnosť a bol podmienený výberom alebo rozhodnutím iného. Imperatív sa špeciálne používal v modlitbách a požiadavkách 3. osoby. Tieto príkazy sa nachádzali len v prítomných a aoristových časoch NZ.

F. Niektoré gramatiky kategorizujú particípiá (príčastia) ako iný druh spôsobu. V gréckej NZ sú veľmi bežné; obyčajne sú definované ako slovesné prídavné meno. Prekladajú sa v spojení s hlavným slovesom, s ktorým súvisia. Pri preklade príčastí bola možná široká rôznorodosť. Najlepšie je porovnať niekoľko anglických príkladov. Veľmi nám v tomto pomôže *The Bible in Twenty Six Translations* z vydavateľstva Baker.

G. Aoristový aktívny indikatív bol bežným alebo neoznačovaným spôsobom na zaznamenanie určitej udalosti. Všetky ostatné časy, rody a spôsoby mali určitý konkrétny výkladový význam, ktorý chcel pôvodný autor komunikovať.

IV. Pre človeka, ktorý nie je oboznámený s gréčtinou, poskytnú potrebné informácie nasledujúce študijné pomôcky:

A. Friberg, Barbara a Timothy: *Analytical Greek New Testament,* Grand Rapids: Baker, 1988
B. Marshall, Alfred: *Interlinear Greek-English New Testament,* Grand Rapids: Zondervan, 1976
C. Mounce, William D.: *The Analytical Lexicon to the Greek New Testament,* Grand Rapids: Zondervan, 1993
D. Summers, Ray: *Essentials of New Testament Greek,* Nashville: Broadman, 1950
E. Akademicky akreditované korešpondenčné kurzy koinskej gréčtiny sú dostupné cez Moody Bible Institute v Chicagu, IL.

V. PODSTATNÉ MENÁ

A. Syntakticky sú podstatné mená klasifikované podľa pádov. Pád bol ohybnou formou podstatného mena, ktorá poukazovala na jeho vzťah k slovesu a k iným častiam vety. V koinskej gréčtine bolo veľa pádových funkcií naznačovaných predložkami. Keďže pádová forma mohla identifikovať niekoľko rôznych vzťahov, predložky sa rozvinuli, aby jasnejšie oddelili tieto možné funkcie.

B. Grécke pády sú kategorizované nasledujúcimi ôsmimi spôsobmi:
1. Nominatív sa používal pre menovanie a obyčajne to bol podmet vety alebo vetného spojenia. Takisto sa používal pre prísudkové podstatné a prídavné mená so spojovacím slovesom „byť" alebo „stať sa".
2. Genitív sa používal pre opis a obyčajne pripisoval vlastnosť alebo kvalitu slovu, s ktorým súvisel. Odpovedal na otázku: „Aký druh?" Často bol vyjadrený použitím anglickej predložky „z".
3. Ablatív používal rovnakú ohybnú formu ako genitív, no používal sa na opis separácie, odlúčenia. Obyčajne vyjadroval odlúčenie od určitého bodu v čase, mieste, zdroji, pôvode alebo intenzite. Bol často vyjadrovaný použitím anglickej predložky „od".
4. Datív sa používal na opis osobného záujmu. Mohol vyjadrovať jeho pozitívny alebo negatívny aspekt. Často to bol nepriamy predmet a vyjadroval sa anglickou predložkou „k".
5. Lokatív bol rovnako ohybnou formou ako datív, no opisoval pozíciu alebo umiestnenie v priestore, čase alebo logických vymedzeniach. Často bol vyjadrený anglickými predložkami „v, na, za, medzi, počas, pri, nad a vedľa".

6. Inštrumentál bol rovnako ohybnou formou ako datív a lokatív. Vyjadroval prostriedky alebo súvislosť. Často bol vyjadrovaný anglickými predložkami „prostredníctvom“ alebo „s“.
7. Akuzatív sa používal na opis záveru konania. Vyjadroval vymedzenie. Jeho hlavným použitím bol priamy predmet. Odpovedal na otázku: „Ako ďaleko?“ alebo „Do akej miery?“
8. Vokatív sa používal na priame oslovenie.

VI. SPOJENIA A SPOJKY

A. Gréčtina je veľmi presný jazyk, pretože má veľa spojov, ktoré spájajú myšlienky (klauzuly, vety a odstavce). Sú také bežné, že ich neprítomnosť (asyndedton) je často exegeticky dôležitá. V skutočnosti tieto spojky a spoje ukazujú smerovanie autorovho myslenia. Sú často podstatné pri rozhodovaní o tom, čo presne sa snaží komunikovať.

B. Tu je zoznam niektorých spojek a spojov a ich významov (tieto informácie boli zhromaždené prevažne z knihy *A Manual Grammar of the Greek New Testament* od autorov H. E. Dana a Julius K. Mantey.

1. časové spojky
   a. *epei, epeidc, hopote, hos, hote, hotan* (subj.) – „keď“
   b. *heos* – „kým“
   c. *hotan, epan* (subj.) – „kedykoľvek“
   d. *heos,* achri, mechri (subj.) – „do“
   e. *priv* (infin.) – „pred“
   f. *has* – „od“, „keď“, „ako“
2. logické spojky
   a. účel
      (1) *hina* (subj.), *hopos* (subj.), *hos* – „aby“, „že“
      (2) *hoste* (introartikulárny akuzatívny infinitív) – že“
      (3) *pros* (introartikulárny akuzatívny infinitív) – „že“
   b. výsledok (existuje blízke spojenie medzi gramatickými formami účelu a výsledku)
      (1) *hoste* (infin., to je najčastejšie) – „aby“, „teda“
      (2) *hiva* (subj.) – „tak že“
      (3) *ara* – „tak“
   c. príčina alebo dôvod
      (1) *gar* (príčina/dopad alebo dôvod/záver) – „lebo“, „pretože“
      (2) *dioti, hotiy* – „pretože“
      (3) *epei, epeide, hos* – „keďže“
      (4) *dia* (s akuz.) a (s introartikulárnym infin.) – „pretože“
   d. úsudok
      (1) *ara, poinun, hoste* – „preto“
      (2) *dio* (najsilnejšia deduktívna spojka) – „na účet koho“, „načo“, „preto“
      (3) *oun* – „preto“, „tak“, „teda“, „následne“
      (4) *toinoun* – „podľa“
   e. odporovanie alebo kontrast
      (1) *alla* (silný odpor) – „ale“, „okrem“
      (2) *de* – „ale“, „avšak“, „jednako“, „na druhej strane“
      (3) *kai* – „ale“
      (4) *mentoi, oun* – „jednako“

(5) *plen* – „predsa len" (hlavne v Lukášovi)
(6) *oun* – „akokoľvek"

f. porovnávanie
(1) *hos, kathos* (predstavenie porovnávacích klauzúl)
(2) *kata* (v zloženinách *katho, kathoti, kathosper, kathaper*)
(3) *hosos* (v hebrej.)
(4) *e* – „ako"

g. pokračovanie alebo séria
(1) *de* – „a", „teraz"
(2) *kai* – „a"
(3) *tei* – „a"
(4) *hina, oun* – „že"
(5) *oun* – „takže" (v Jánovi)

3. dôrazné používanie
a. *alla* – „nevyhnutne", „ba", „v skutočnosti"
b. *ara* – „vskutku", „určite", „skutočne"
c. *gar* – „no naozaj", „určite", „vskutku"
d. *de* – „vskutku"
e. *ean* – „dokonca"
f. *kai* – „dokonca", „vskutku", „naozaj"
g. *mentoi* – „vskutku"
h. *oun* – „naozaj", „rozhodne"

VII. PODMIENKOVÉ VETY

A. Podmienková veta je taká, ktorá obsahuje jednu alebo viac podmienkových klauzúl. Táto gramatická štruktúra pomáha pri výklade, pretože poskytuje podmienky, dôvody alebo príčiny, prečo sa konanie hlavného slovesa objavuje alebo neobjavuje. Existovali štyri druhy podmienkových viet. Posúvajú sa od takej, ktorá bola z autorovho pohľadu alebo kvôli jeho literárnym zámerom považovaná za pravdu, k takej, ktorá bola len želaním.

B. Podmienková veta prvého stupňa vyjadrovala konanie alebo stav, ktoré sa považovalo z autorovho pohľadu alebo kvôli jeho zámerom za pravdu, hoci to bolo vyjadrené pomocou „ak". V niekoľkých kontextoch by sa to mohlo preložiť ako „keďže" (Mt 4:3; Rim 8:31). No to neznamená, že všetky podmienkové vety prvého stupňa sú skutočne pravdivé a súhlasia s realitou. Často sa používali k tomu, aby potvrdili určitý argument alebo poukázali na mylnú predstavu (Mt 12:27).

C. Podmienková veta druhého stupňa sa často nazýva „protikladom skutočnosti". Uvádza na potvrdenie niečo, čo nesúhlasilo so skutočnosťou. Príklady:
1. „Ak by bol naozaj prorok, čo nie je, vedel by, kto a aká je tá žena, ktorá sa k nemu túli, no On to nevie" (Tes 7:39)
2. „Keby ste naozaj verili Mojžišovi, čo neveríte, verili by ste mi, čo nerobíte (J 5:46)
3. „Keby som sa ešte stále snažil páčiť ľuďom, čo nerobím, vôbec by som nebol Kristovým otrokom, čím som" (Gal 1:10)

D. Tretí stupeň hovorí o možnom budúcom konaní. Často predpokladá pravdepodobnosť tohto konania. Obyčajne naznačuje alternatívu. Konanie

hlavného slovesa je podmienené konaním podmetu. Príklady: 1J 1:6-10; 2:4,6,9,15,20,21,24,29; 3:21; 4:20; 5:14,16.

E. Štvrtý stupeň je najviac vzdialený od eventuálnej možnosti. V NZ je zriedkavý. V skutočnosti neexistuje nijaká kompletná podmienková veta štvrtého stupňa, v ktorej obidve časti podmienky súhlasia s touto definíciou. Príklad čiastočnej vety štvrtého stupňa je úvodná klauzula v 1Pt 3:14. Príklad čiastočnej vety štvrtého stupňa v záverečnej klauzule je v Sk 8:31.

VIII. ZÁKAZY

A. Prítomný imperatív s časticou „Mé“ má často (no nie výhradne) dôraz na zastavenie konania, ktoré je už v procese. Niekoľko príkladov: „prestaňte si ukladať svoje bohatstvo na zemi ...“ (Mt 6:19); „prestaňte sa trápiť o svoj život ... „ (Mt 6:25); „prestaňte ponúkať hriechu časti svojho tela ako nástroje konania neprávosti ... „ (Rim 6:13); „musíte prestať urážať Svätého Ducha Božieho ... „ (Ef 4:30) a „prestaňte sa opíjať vínom ... „ (5:18).

B. Aoristový subjunktív s časticou „Mé“ má dôraz na „dokonca ani nezačínajte konať“. Príklady: „Ani nepredpokladajte, že ... „ (Mt 5:17); „nikdy sa nezačnite obávať ...“ (Mt 6:31); „nikdy sa nesmiete hanbiť ... „ (2Tim 1:8)

C. Dvojitý zápor so subjunktívnym rodom je veľmi dôraznou negáciou, popretím. „Nikdy, nie nikdy“ alebo „za nijakých okolností“. Príklady: „nikdy, nie nikdy nezakúsi smrť“ (J 8:51); „nikdy, nie nikdy ... „ (1Kor 8:13).

IX. ČLEN

A. V koinskej gréčtine mal určitý člen podobné použitie ako v angličtine. Jeho základnou funkciou bola funkcia „ukazovateľa“ alebo „náznaku“, spôsob na nasmerovanie pozornosti k slovu, menu alebo fráze. Použitie v NZ sa líši v závislosti od autora. Určitý člen mohol tiež slúžiť ako:
   1. prostriedok kontrastu ako ukazovacie zámeno
   2. znak odporúčania k predtým predstavenému podmetu alebo osobe
   3. spôsob identifikácie podmetu vo vete so spájacím slovesom. Príklady: „Boh je Duch“ – J 4:24; „Boh je svetlo“ – 1J 1:5; „Boh je láska“ – 4:8,16

B. Koinská gréčtina nemala neurčitý člen ako má angličtina. Neprítomnosť určitého člena mohla znamenať:
   1. zameranie na charakteristiky alebo vlastnosti niečoho
   2. zameranie na kategóriu niečoho

C. NZ autori boli v používaní členov rôznorodí.

X. SPÔSOBY VYJADROVANIA DÔRAZOV V GRÉCKEJ NZ

A. Techniky pre vyjadrenie dôrazu sa v NZ líšia podľa autorov. Najdôslednejší a najformálnejší autori boli Lukáš a autor Listu Židom.

B. Už skôr sme povedali, že aoristový aktívny indikatív bol štandardným a jasným vyjadrením dôrazu, no všetky ostatné časy, rody alebo spôsoby majú výkladovú dôležitosť. To neznamená, že aoristový aktívny indikatív nebol

často používaný v dôležitom gramatickom zmysle. Príklad: Rim 6:10 (dvakrát).

C. Slovosled v koinskej gréčtine
1. Koinská gréčtina bol ohybný jazyk, ktorý nezávisel (tak ako angličtina) na slovoslede a preto mohol autor meniť bežne očakávané poradie slov, aby ukázal:
   a. čo chcel zdôrazniť čitateľovi
   b. čo si autor myslí, že čitateľa prekvapí
   c. z čoho mal autor silný dojem.
2. Bežný slovosled v gréckej vete je ešte stále nevyriešenou otázkou. Napriek tomu predpokladaný slovosled je:
   a. pre spájacie slovesá
      (1) sloveso
      (2) podmet
      (3) doplnok
   b. pre tranzitívne, prechodné slovesá
      (1) sloveso
      (2) podmet
      (3) predmet
      (4) nepriamy predmet
      (5) predložková fráza
   c. pre menné skupiny
      (1) podstatné meno
      (2) prívlastok
      (3) predložková fráza
3. Poradie slov môže byť z exegetického pohľadu veľmi dôležité. Príklady:
   a. „pravicu dali Barnabášovi a mne spoločenstva" (Gal 2:9). Fráza „pravicu spoločenstva" je rozdelená a jej časť je umiestnená vpredu kvôli vyjadreniu jej dôrazu
   b. „s Kristom" (Gal 2:20) bolo umiestnené ako prvé. Jeho smrť bola uprostred.
   c. „Krok po kroku a rôznymi spôsobmi" (Žid 1:1) – to bolo na začiatku vety. Kontrastne bolo vyjadrené to, ako sa Boh sám zjavoval, a nie skutočnosť, že sa zjavil.

D. Obyčajne bol určitý stupeň dôrazu vyjadrený pomocou
1. opakovania zámena, ktoré bolo prítomné v ohybnej slovesnej forme. Príklad: „Ja sám budem zaiste s vami ... „ (Mt 28:20)
2. neprítomnosti očakávanej spojky alebo iného spojovníka medzi slovami, frázami, klauzulami alebo vetami. Toto sa volalo „asyndeton" („nezviazané"). Spojka sa očakávala, takže jej neprítomnosť priťahovala pozornosť. Príklady:
   a. Podobenstvá, Mt 5:3nn (zdôraznený zoznam)
   b. J 14:1 (nová téma)
   c. Rim 9:1 (nová časť)
   d. 2Kor 12:20 (zdôraznený zoznam)
3. opakovania slov alebo fráz, prítomných v danom kontexte. Príklady: „chvále Jeho slávy" (Ef 1:6,12 a 14). Táto fráza bola použitá na ukázanie činnosti každej osoby Trojice.
4. použitia idiomu alebo slovnej (zvukovej) hry medzi výrazmi:

a. eufemizmus – náhrada slov za tabuizované témy, ako „spať“ namiesto smrti (J 11:11-14) alebo „nohy“ pre mužské genitálie (Rút 3:7-8; 1Sam 24:3)
b. rozvláčnosť – náhrada slov pre Božie meno, napr. „Kráľovstvo nebeské“ (Mt 3:21) alebo „hlas z neba“ (Mt 3:17)
c. obrazné pomenovania
   (1) nereálne zveličovania (Mt 3:9; 5:29-30; 19:24)
   (2) umiernenosť výrokov (Mt 3:5; Sk 2:36)
   (3) zosobňovanie (1Kor 15:55)
   (4) irónia (Gal 5:12)
   (5) poetické oddiely (Fil 2:6-11)
   (6) slovné hry
      (a) „cirkev“
         (i) „cirkev“ (Ef 3:21)
         (ii) „povolanie“ (Ef 4:14)
         (iii) „povolaný“ (Ef 4:1,4)
      (b) „slobodný“
         (i) „slobodná žena“ (Gal 4:31)
         (ii) „sloboda“ (Gal 5:1)
         (iii) „oslobodil“ (Gal 5:1)
d. idiomatický jazyk – jazyk, ktorý je obyčajne kultúrne a jazykovo špecifický:
   (1) Toto bolo obrazné použitie „jedla“ (J 4:31-34)
   (2) Toto bolo obrazné použitie „chrámu“ (J 2:19; Mt 26:61)
   (3) Toto bol hebrejský idiom súcitu – „nenávidieť“ (1M 29:31; 5M 21:15; Tes 14:36; J 12:25; Rim 9:13)
   (4) „Všetci“ verzus „mnohí“. Porovnajte Iz 53:6 („všetci“) s 53:11 a 12 („mnohí“). Výrazy sú zhodné s Rim 5:18 a 19.

5. použitie plnej lingvistickej frázy namiesto jedného slova. Príklad: „Pán Ježiš Kristus“.
6. zvláštne použitie *autos*
   a. keď je s členom (prívlastková pozícia), prekladalo sa ako „rovnaký“
   b. keď bolo bez člena (prísudková pozícia), prekladalo sa ako intenzívne reflexívne zámeno – „on sám“, „ona sama“, „ono samo“.

E. Študenti Biblie, ktorí neovládajú gréčtinu, môžu rozpoznať dôrazy niekoľkými spôsobmi:
   1. Použitím analytického lexikonu a interlinerárneho gréckeho/anglického textu
   2. Porovnaním anglických prekladov, hlavne tých, ktoré vychádzajú z rôznych teórií prekladov. Príklad: porovnanie doslovných prekladov (KJV, NKJV, ASV, NASB, RSV, NRSV) s dynamickými prekladmi (Williams, NIV, NEB, REB, JB, NJB, TEV). Dobrou pomôckou je *The Bible in Twenty-Six Translations* z vydavateľstva Baker.
   3. Použitím *The Emphasized Bible* od Josepha Bryanta Rotherhama (Kregel, 1994)
   4. Použitím úplne doslovým prekladov
      a. *The American Standard Version* z r. 1901
      b. *Young´s Literal Translation of the Bible* od Roberta Younga (Guardian Press, 1976)

Štúdium gramaticky je veľmi jednotvárne, no pre správny výklad je nevyhnutné. Tieto stručné definície, komentáre a príklady majú povzbudiť a vyzbrojiť aj tých, ktorí neovládajú gréčtinu, k používaniu gramatických poznámok, ktoré sú v tomto vydaní použité. Je jasné, že tieto definície sú príliš zjednodušené. Nemali by sa používať dogmaticky a nepružne, no ako odrazové mostíky k lepšiemu porozumeniu jazykovej skladby NZ. Dúfam, že tieto definície tiež pomôžu čitateľom pochopiť poznámky iných študijných pomôcok, akými sú napr. odborné komentáre k NZ.

Svoj výklad musíme byť schopní overiť na základe informácií, ktoré sa nachádzajú v biblických textoch. Gramatika je jednou z takýchto najužitočnejších informácií; medzi ďalšie patria historické pozadie, literárny kontext, používanie slov vo vtedajšej dobe a paralelné oddiely.

DODATOK 2

TEXTOVÁ KRITIKA

Týmto predmetom sa budeme zaoberať do tej miery, aby sme vysvetlili textové poznámky, ktoré sa nachádzajú v tomto komentári. Budeme používať nasledovnú osnovu:

I. Textové zdroje našej anglickej Biblie
   A. Stará zmluva
   B. Nová zmluva
II. Stručné vysvetlenie problémov a teórií „nižšej kritiky“, nazývanej tiež „textová kritika“
III. Navrhované zdroje pre ďalšie čítanie

I. Textové zdroje našej anglickej Biblie
   A. Stará zmluva
      1. Mazoretický text (MT) – hebrejský spoluhláskový text ustanovil rabín Aquiba v r. 100 po Kr. Samohláskové znamienka, prízvuky, okrajové poznámky, interpunkčné znamienka a celý aparát sa začali pridávať v 6. storočí a boli dokončené v 9. storočí skupinou židovských učencov, známou ako Mazoreti. Textová forma, ktorú používali, bola rovnaká, ako forma v Mišne, Talmude, Targume, Pešite a Vulgáte.
      2. Septuaginta (LXX) – Tradícia hovorí, že Septuagintu napísalo 70 židovských učencov za 70 dní pre knižnicu v Alexandrii za podpory kráľa Ptolemaia II (285-246 pr. Kr.). Tento preklad si vraj vyžiadal istý židovský vodca, žijúci v Alexandrii. Tradícia pochádza z „Listu Aristejovi“. LXX je z veľkej časti založená na odlišnej hebrejskej textovej tradícii v porovnaní s textom rabína Aquibu (MT).
      3. Zvitky od Mŕtveho mora – tieto boli napísané v období vlády Ríma pred Kristom (200 pr. Kr. – 70 po Kr.) sektou židovských separatistov, nazývaných Eséni. Hebrejské rukopisy, nájdené na niekoľkých miestach okolo Mŕtveho mora, ukazujú do istej miery odlišnú hebrejskú textovú rodinu od MT, aj od LXX.
      4. Niektoré konkrétne príklady toho, ako porovnanie týchto textov pomohlo vykladačom pochopiť SZ
         a. LXX pomohla prekladateľom a bádateľom pochopiť MT
            (1) LXX Iz 52:14 „Toľkí budú žasnúť nad <u>ním</u>“
            (2) MT Iz 52:14 „Presne toľkí boli udivení nad <u>tebou</u>“
            (3) V Iz 52:15 je toto odlíšenie zámien potvrdené v prospech LXX
               (a) LXX „tak budú mnohé národy žasnúť nad ním“
               (b) MT „tak pokropí mnohé národy“
         b. Zvitky od Mŕtveho mora pomohli prekladateľom a bádateľom pochopiť MT
            (1) Zvitky Iz 21:8 „potom prorok zvolal: Stojím pod strážnou vežou“
            (2) MT Iz 21:8 „volal som ako lev! Môj Pane, stále stojím na strážnej veži dňom ...“

c. LXX aj Zvitky od Mŕtveho mora pomohli vyjasniť Iz 53:11
   (1) LXX + Zvitky: „po lopote jeho duše uvidí svetlo, bude spokojný“
   (2) MT: „uvidí ... lopoty jeho duše, bude spokojný“

B. Nová zmluva
1. Dosiaľ je uchovaných viac ako 5300 rukopisov celej gréckej NZ, alebo jej častí. Asi 85 je napísaných na papyruse a 268 sú rukopisy, napísané veľkými písmenami (majuskula). Neskôr, asi v 9. storočí po Kr., bola rozvinutá miniskula (spájané písané písmo). Grécke rukopisy v písomnej forme dosahujú počet asi 2700. Takisto máme okolo 2100 kópií textov Písma, ktoré sa používali pri bohoslužbách, ktoré sa nazývali lekcionáre.
2. Asi 85 gréckych rukopisov, ktoré obsahujú časti NZ napísanej na papyruse, je uložených v múzeách. MSS obsahuje celú NZ. Len preto, že sú to najstaršie kópie NZ, automaticky to neznamená, že majú menej variantov. Veľa z nich bolo prepisovaných veľmi rýchle pre lokálne používanie a v tomto procese sa príliš nedbalo na presnosť, preto obsahujú veľa obmien.
3. Sínajský kódex, ktorý je známy pod hebrejským písmenom א (*aleph*) alebo (01), našiel Tischendorf v Kláštore sv. Kataríny na vrchu Sínaj. Dátum jeho vzniku je 4. st. po Kr. a obsahuje LXX SZ, aj grécku NZ. Je to typ „alexandrijského textu“.
4. Alexandrijský kódex, známy ako „A“ alebo (02) – grécky rukopis z 5. stor., ktorý sa našiel v Alexandrii v Egypte.
5. Vatikánsky kódex, známy ako „B“ alebo (03), sa našiel vo Vatikánskej knižnici v Ríme a datuje sa od stredu 4. stor. po Kr. Obsahuje LXX, SZ, aj grécku NZ. Je to „alexandrijský text“.
6. Efrajimský kódex, známy ako „C“ alebo (04) – je to grécky rukopis z 5. stor., ktorý bol čiastočne zničený.
7. Bézajský kódex, známy ako „D“ alebo (05) - grécky rukopis z 5. alebo 6. storočia. Je typickým predstaviteľom tzv. „západného textu“. Obsahuje veľa prídavkov a bol hlavným gréckym východiskom pre preklad Kráľa Jakuba (King James Version).
8. NZ MSS môžeme zoskupiť do troch, alebo štyroch skupín, ktoré majú určité spoločné charakteristiky:
   a. Alexandrijský text z Egypta
      (1) P^{75}, P^{66} (okolo r. 200), ktorý zaznamenáva evanjeliá
      (2) P^{46} (okolo r. 225), ktorý zaznamenáva Pavlove listy
      (3) P^{72} (okolo r. 225-250), ktorý zaznamenáva Petra a Júdu
      (4) Kódex B, nazývaný Vatikánsky (okolo r. 325 po Kr.), ktorý zahŕňa celú SZ aj NZ
      (5) Origénes cituje z tohto textového typu
      (6) Iné MSS, ktoré ukazujú tento textový typ, sú Aleph, C, L, W, 33
   b. Západný text zo Severnej Afriky
      (1) citáty severoafrických cirkevných otcov Tertuliána, Cypriána a starý latinský preklad
      (2) citáty Ireneja

(3) citáty Tatiána a starý sýrsky preklad
(4) Kódex D „Bezajský“ nasleduje tento textový typ

c. Východný Byzantský text z Konštantínopolu
(1) tento textový typ sa odráža vo viac ako 80 % z 5300 MSS
(2) citovaný cirkevnými otcami Sýrskej Antiochie Kapadoceom, Chrysostomom a Terodoretom
(3) Kódex A, len v evanjeliách
(4) Kódex E (8. stor.) pre celú NZ

d. Štvrtý možný typ je „Cézarejský“ z Palestíny
(1) primárne ho vidíme v Markovi
(2) niektorí jeho svedkovia sú P^{45} a W

II. Problémy a teórie „nižšej kritiky“ alebo „textovej kritiky“

A. Ako sa objavili varianty

1. neúmyselne alebo náhodne (veľká väčšina výskytu)
   a. nepozornosť pri ručnom prepisovaní, kedy prepisovač omylom prečíta nasledujúce z opakovane sa vyskytujúcich slov a tak vynechá všetky ostatné slová medzi nimi (homoioteleuton)
      (1) nepozornosť v dívaní sa - vynechanie slova, skladajúceho sa z dvoch písmen alebo z frázy (haplografia)
      (2) nepozornosť v mysli pri zopakovaní frázy alebo riadku gréckeho textu (dittografia)
   b. nepozornosť pri počúvaní, keď prepisovač počúva toho, kto mu text diktuje a objaví sa tam chyba (itacismus). Často táto chyba nahrádza alebo hláskuje pôvodný text veľmi podobným gréckym slovom.
   c. prvé grécke texty neboli vôbec členené na kapitoly alebo verše, neboli tam interpunkčné znamienka alebo ich bolo veľmi málo a tiež sa nerozdeľovali slová. Písmená je možné rozdeliť na rôznych miestach a vytvoriť tak odlišné slová.
2. zámerne
   a. zmeny pre zlepšenie gramatickej formy prepisovaného textu
   b. zmeny kvôli zosúladeniu textu s inými biblickými textami (harmonizácia paralel)
   c. zmeny skombinovaním dvoch alebo viacerých odlišných výkladov do jedného dlhého skombinovaného textu (konflácia)
   d. zmeny kvôli oprave vnímaného problému v texte (1Kor 11:27 a 1J 5:7-8)
   e. niektoré ďalšie informácie, čo sa týka historického zasadenia alebo správneho výkladu textu, boli umiestnené za okraj jedným z prepisovačov, no druhý ich napísal priamo do textu (J 5:4)

B. Základné ukazovatele textovej kritiky (logické smernice pre určenie pôvodného čítania textu, keď existujú jeho varianty)

1. najťažkopádnejší a gramaticky najneobyčajnejší text je pravdepodobne pôvodný
2. najkratší text je pravdepodobne pôvodný
3. staršiemu textu sa pripisuje väčšia váha kvôli jeho historickej blízkosti s originálom, keď všetko ostatné je rovnocenné
4. MSS, ktoré sú geograficky odlišné, majú obyčajne pôvodný výklad

5. doktrinálne slabšie texty, hlavne tie, ktoré súvisia s hlavnými teologickými diskusiami obdobia rukopisných zmien, ako je Trojica v 1 J 5:7-8, majú byť uprednostňované
6. text, ktorý najlepšie vysvetľuje pôvod ostatných variantov
7. dva citáty, ktoré pomáhajú ukázať rovnováhu v týchto problematických variantoch
   a. J. Harold Greenlee: *Introduction to New Testament Textual Criticism:* „Nijaká kresťanská doktrína nemá základ v nejakom spornom texte; a študent NZ sa musí vystríhať toho, aby nechcel, aby jeho text bol ortodoxnejší alebo doktrinálne silnejší ako inšpirovaný pôvodný text“ (s. 68)
   b. W. A. Criswell povedal Gregovi Garrisonovi v *The Birmingham News,* že neverí tomu, že každé slovo v Biblii je inšpirované: „aspoň nie každé slovo, ktoré bolo odovzdané modernej verejnosti storočiami prekladateľov“. Criswell povedal: „Som veľkým zástancom textovej kritiky. Až do takej miery, že si myslím, že druhá polovica 16. kapitoly Evanjelia Marka je herézou: nie je inšpirovaná, len vymyslená. Keď porovnávaš všetky tie rukopisy, neexistovala taká vec ako záver Markovho evanjelia. Niekto ho pridal ...“

      Patriarcha zástancov neomylnosti Južnej baptistickej konvencie tiež hlásal, že „interpolácia“ je zrejmá aj v J 5, príbehu o Ježišovi pri rybníku v Bethezde. A tiež rozoberá dva odlišné záznamy o Judášovej samovražde (Mt 27 a Sk 1): „Je to len iný pohľad na samovraždu“, povedal Criswell. „Ak je to v Biblii, existuje k tomu vysvetlenie. A dva záznamy Judášovej samovraždy v Biblii sú“, dodal Criswell. „Textová kritika je sama o sebe úžasnou vedou. Nie je pominuteľná, nie je nemiestna. Je dynamická a centrálna ...“

III. Problémy s rukopismi (textová kritika)

A. Odporúčané materiály pre ďalšie čítanie:

1. *Biblical Criticism: Historical, Literary and Textual* od R. H. Harrisona
2. *The Text of the New Testament: Its Transmission, Corruption and Restoration* od Brucea M. Metzgera
3. *Introduction to New Testament Textual Criticism* od J. H. Greenleeho

DODATOK 3

DOKTRINÁLNE VYHLÁSENIE

O vyhlásenia viery alebo o vierovyznania sa príliš nezaujímam. Dávam prednosť argumentovaniu samotnou Bibliou. Napriek tomu si uvedomujem, že vyjadrenie vierovyznania poskytne tým, ktorí ma nepoznajú spôsob, ako ohodnotiť môj doktrinálny pohľad. V dnešnej dobe toľkých teologických omylov a podvodov ponúkam nasledujúce stručné zhrnutie mojej teológie:

1. Biblia, Stará aj Nová zmluva, je inšpirované, neomylné, autoritatívne, večné Božie Slovo. Je to Božie seba-zjavenie, zaznamenané ľuďmi pod nadprirodzeným vedením. Je to náš jediný zdroj jasnej pravdy o Bohu a o Jeho zámeroch. Je to tiež jediný zdroj viery a praxe pre Jeho cirkev.

2. Je len jeden večný Stvoriteľ – Vykupiteľ Boh. On je stvoriteľom všetkých vecí, viditeľných aj neviditeľných. Sám seba zjavil ako milujúceho a starostlivého, hoci je zároveň čestný a spravodlivý. Zjavil sa v troch odlišných osobách: ako Otec, Syn a Duch, ktorí sú v skutočnosti odlišní a zároveň vo svojej podstate tí istí.

3. Boh má aktívnu kontrolu nad svojím svetom. Existuje večný plán pre Jeho stvorenie, ktorý je nemenný a zároveň zameraný na jednotlivcov a dáva človeku slobodnú vôľu. Nič sa nedeje bez toho, aby o tom Boh vedel a dovolil to, no napriek tomu vytvára priestor pre individuálne rozhodnutia medzi anjelmi, aj medzi ľuďmi. Ježiš je Človek, ktorého si Otec vyvolil a všetci sú v Ňom potencionálne vyvolení. Božie predzvedenie udalostí neobmedzuje ľudí na vopred určený, vopred napísaný scenár. Každý z nás je zodpovedný za svoje myšlienky a činy.

4. Ľudstvo, hoci stvorené na Boží obraz a slobodné od hriechu, sa rozhodlo vzbúriť proti Bohu. Hoci pri pokúšaní Adama a Evy zohral kľúčovú rolu nadprirodzený faktor, títo dvaja boli zodpovední za svoju zámernú sústredenosť na seba. Ich vzbura ovplyvnila celé ľudstvo a stvorenstvo. Všetci potrebujeme Božie milosrdenstvo a milosť kvôli nášmu spoločnému stavu v Adamovi, aj kvôli našej vzbure, pre ktorú sme sa rozhodli ako jednotlivci.

5. Boh zabezpečil prostriedky pre odpustenie a obnovenie padlého ľudstva. Ježiš Kristus, Boží jedinečný Syn, sa stal človekom, žil bezhriešny život a prostredníctvom svojej zástupnej smrti zaplatil odplatu za ľudský hriech. On je jedinou cestou k obnove a spoločenstvu s Bohom. Neexistuje iný prostriedok spasenia okrem viery v Jeho dokončené dielo.

6. Každý z nás musí osobne prijať Božiu ponuku odpustenia a obnovy v Ježišovi. To sa deje prostredníctvom dobrovoľnej dôvery v Božie sľuby cez Ježiša a zámerné odvrátenie sa od vedomého hriechu.

7. Každému z nás je úplne odpustené a sme celkom obnovení na základe našej viery v Krista a odpustenia hriechov. No dôkaz tohto nového vzťahu je viditeľný v zmenenom a meniacom sa živote. Božím cieľom pre ľudstvo nie je len jedného dňa nebo, ale Kristova podoba už teraz. Tí, ktorí sú naozaj vykúpení, hoci občas zhrešia, budú naďalej po celý svoj život pokračovať vo viere a v pokání.

8. Svätý Duch je „ten druhý Ježiš“. Je prítomný vo svete, aby viedol stratených ku Kristovi a rozvíjal Kristovu podobu v tých, čo sú spasení. Dary Ducha sú človeku dané pri spasení. Sú Ježišovým životom a službou, ktorá je rozdelená medzi Jeho telo – Cirkev. Dary, ktorými sú v podstate Ježišove postoje a motívy, potrebujú byť motivované ovocím Ducha. Duch je v našej dobe aktívny tak isto, ako bol v biblických časoch.

9. Otec urobil vzkrieseného Ježiša Krista Sudcom všetkých vecí. Vráti sa na Zem, aby súdil celé ľudstvo. Tí, ktorí uverili Ježišovi a ktorých mená sú napísané v Baránkovej knihe života, prijmú pri Jeho návrate svoje večné oslávené telá. Budú s Ním naveky. No tí, ktorí odmietli reagovať na Božiu pravdu, budú naveky odlúčení od radostí spoločenstva s trojjediným Bohom. Budú odsúdení spolu s Diablom a s jeho anjelmi.

Toto určite nie je úplné alebo dokonalé vyjadrenie, no dúfam, že vám to ukáže teologickú arómu môjho srdca. Mám rád výrok:

„V podstatnom – jednota, v okrajovom – sloboda, vo všetkom – láska.“